

Dirshu
דרשו'ה' ועזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

מרכז לסייע והכוונת תלמידים
חינו

לקראת שבועת מלכתא

לקבלת הגליון למייל: dirshu@dirshu.co.il

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

גליון מס' 412

פנינים לפרשת שמות תשפ"ד

"זכיתי להסתופף בצלו של מורי ורבי מרן הגר"ח פ"ש שיינברג זצ"ל, במשך קרוב ל-50 שנה, והתכונה הכי בולטת אצלו היתה השמחה בעבודת ד', הוא היה שש ושמח על כל מצווה. כשהוא אמר שיעור הוא היה שמח, כשהתפלל הוא היה שמח, וגם כשהלך לשבע ברכות, תמיד היתה נהרה של שמחה על פניו, וזה השפיע גם עלינו, התלמידים

הגאון רבי צבי שרלין שליט"א, רבה של הקהילה החרדית ברמת אשכול ור"מ בישיבת 'תורה אור', תלמידו המובהק של מרן הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל, דמותו המאירה של מורו ורבו זצ"ל ועל 'מתיקות התורה

מאת: הרב אברהם פוקס

"זכיתי להסתופף בצלו של מורי ורבי מרן הגר"ח פ"ש שיינברג זצ"ל, במשך קרוב ל-50 שנה, והתכונה הכי בולטת אצלו היתה השמחה בעבודת ה'. הוא היה שש ושמח על כל מצווה ומצווה. כשהוא אמר שיעור הוא היה שמח, כשהתפלל הוא היה שמח, כשהלך לשבע ברכות או לחתונה, תמיד היתה נהרה של שמחה על פניו, וזה השפיע גם עלינו, התלמידים.

"במיוחד היתה לו שמחה בלימוד התורה, והוא לימד אותנו לשמוח. כשבחור היה שואל שאלה טובה הוא היה מצווה עליו: "תשמח! תשמח עם הקושיא! תשמח עם התירוץ!". באופן כללי הוא דיבר על עבודת ה' בשמחה, והיה חוזר ואומר שעבודת ה' לא יכולה להיות שלא בשמחה.

"שגור היה על לשונו לומר שהקב"ה לא נתן לנו את התורה והמצוות כדי שנהיה עצובים ומסכנים חלילה. אלא ההיפך התורה והמצוות, כל עבודת ה' ניתנה כדי לשמוח בה!

"למעשה אני חושב ששמחה מצביעה על אמונה והעדר שמחה מצביע על ההיפך מזה חלילה, כי אדם המאמין בה', שמח בו ושמח לעשות את רצונו. ראש הישיבה זצ"ל היה אומר לנו שדבקות בה'

מביאה שמחה, כי כשאתה יודע שיש לך כזה אבא גדול וחזק שהולך לצדך ונמצא איתך בכל מקום שהוא, זה נותן תחושת רוגע, שלווה ושמחה. זה מביא לאדם אושר, וגם עושר!".
"עוד מוסיף הגר"צ שרלין, כי למורו ורבו היה 'כח דהתירא', אבל

לקרובי משפחה שלי, וראיתי אותו יושב, אבל לא הצלחתי למצוא את הראש שלו, כי היו עליו כל כך הרבה טליתות, שפשוט היה קשה למצוא את הפנים שלו כדי לדבר איתו פנים אל פנים... הוא היה מחבר את הציציות זו לזו עם סיכות ביטחון ענקיות באורך של 20 סנטימטר. "פעם היה צריך לעבור בדיקה אצל רופא, והרופא ביקש ממנו לפשוט את בגדיו, ויצא לרגע מהחדר. כשנכנס חזרה הוא ראה איש צנום וכחוש במקום האיש השמן שהיה בחדר קודם לכן, ולא הבין מה קרה. להיכן נעלם המטופל הקודם, ומהיכן הגיע פתאום מטופל חדש. לקח לו זמן עד שהבין שזה אותו אדם..."

• הוא גם היה ישן עם הציציות?

"לא עם כל הציציות, אבל היה משאיר על גופו חלק מהן גם כשהיה ישן, בהחלט. בכלל, הוא לא היה ישן על מיטב רגילה כמו שאר בני אדם. היתה לו מיטה מיוחדת והוא היה ישן חצי על המיטה וחצי על הרצפה. "באופן כללי הוא היה מסגף את עצמו באופן שלא יפגע בבריאותו. כך למשל הוא היה אוכל בשיבה אבל היו מכינים לו אוכל מיוחד בנפרד מהבחורים, בלי שמן ובלי מלח ובלי פלפל. היו מכינים לו קציצות, ארבע קציצות לארוחה, הוא היה אוכל שתי קציצות ואת השתיים הנותרות היה נותן לנו שנאכל, לא היה להם לא טעם ולא ריח, זה היה בלתי אכיל... גם בארוחת בוקר היתה לו גבינה בלי טעם, ממש נורא. הוא לא אכל אוכל טעים, אבל לא מנע מעצמו אוכל, אלא היה אוכל ואפילו אוכל הרבה לפעמים.

"מעניין שהוא היה אוהב שוקולד, וכשהיו מביאים לו לפעמים, לפי בקשתו, הוא היה אוכל בערך שמינית של קוביית שוקולד, זה בשביל היצר הרע, ואת השאר הוא לא אכל, זה בשביל הקב"ה... כלומר, זה לא שלא היה לו חוש טעם וריח, הוא יכול היה להרגיש מה טעים ומה לא, אבל למרות זאת מנע מעצמו מאכלים טעימים לאורך שנים, כדי לסגף את עצמו, וההסברים שהוא היה מסביר לנו זה שהוא לא אוכל אוכל כבד כדי שלא יפריע לו בלימוד התורה."

השתמש בו בשום שכל. "לא פעם הוא היה פוסק הלכה ואמר לי שזו לא הוראה לרבים.

"היה פעם שהוא התיר איזה עניין בנושא רגיש לאנשים ששאלו אותו, והפסק הזה התפרסם והכה גלים. התפלאו מאוד איך יכול היה להתיר כזה דבר, אבל הוא אמר לי אז "הם לא מכירים את האנשים האלו לכן הם מתפלאים. אני כן מכיר אותם, ואני יודע שזאת התשובה הנכונה עבורם."

"כמובן שלא היה זה להתיר דבר שהוא אסור חלילה, אלא לצרף כמה שיטות ולהורות להקל בדבר שהמנהג הנפוץ הוא להחמיר בו. "במיוחד ידע להלך כנגד רוחם של הבחורים האמריקאים שהתחתנו, הוא בא מרקע אמריקאי והכיר היטב את הסגנון, ולכן ידע מה הם הדברים שיכולים לפגוע בשלום בית, והיה יודע להכווין את האברכים הללו בדרך הטובה ביותר, כדי שיוכלו לבנות בתים כשרים ונאמנים בישראל."

• ראש הישיבה היה מספר לתלמידים על שנות ילדותו והצורה בה גדל והתחנך?

"הוא לא הרבה לדבר על עצמו בכלל, רק במקרים בודדים היה מספר מעט מאוד על קורותיו. אבל הוא כן היה אומר לבחורים אמריקאים שבאו לישיבה, אז, לפני 40 שנה ויותר, אם ראה שהם מפחיתים בערך עצמם ואין להם שאיפות לגדול בתורה, היה אומר להם "אנחנו לא גדלנו ככה באמריקה, גם אבא שלי לא היה ראש ישיבה... אבל זה לא עצר אותי. כל אדם יכול להיות גדול בתורה אם רק ירצה!"

"באופן כללי הוא היה משתמש תמיד במינוח של 'רוצה' או 'לא רוצה'. אין 'לא יכול', הוא לא הכיר במושג הזה. הוא תמיד היה אומר שאדם יכול לעשות הכל, השאלה היא רק עד כמה הוא רוצה בכך. גם בתו סיפרה על כך, שאצלם בבית לא קיבלו הסבר של 'לא יכול'. ראש הישיבה תמיד אמר להם 'אם אתה לא רוצה תגיד שאתה לא רוצה, ומכאן נוכל להתקדם. אולי נמצא דרך שתגרום לך שכן תרצה...!'

• כשמדברים על הרב שיינברג, אי אפשר שלא לשאול את השאלה שכל כך מתבקשת, מה היה הסוד של הציציות שלו, האם הוא פעם דיבר על זה והסביר למה הוא לובש כל כך הרבה ציציות?

"הוא לא הסכים אף פעם להסביר. זה היה הסוד שלו, והגישה שלו היתה שלא חייבים לגלות סודות. אבל כשהוא ראה בחורים שניסו לחקות אותו וללבוש מספר ציציות, הוא היה גוער בהם ומונע אותם מזה. הוא היה קורא לכוזה בחור ומורה לו להסיר מעליו מיד את הציציות, להשאיר רק אחת."

• ומה לגבי מספר הציציות שלבש, אתם יודעים לומר כמה זה היה?

"הוא לא היה מוגבל למספר מסוים. הוא לבש כמה שהצליח... בשנים הטובות כשהוא היה בריא וחזק, הוא היה לובש כ-200 ציציות, היו לו בערך 80 'טלית קטן', ועוד 30 'טלית גדול' בערך. אני זוכר שפעם נכנסתי אליו כדי לדון עמו באיזו שאלה בחושן משפט שהיה נוגעת

שמעתי מגיסי מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל, שפעם בא אל אביו, מרן ה'קהילות יעקב' זצ"ל, ראש ישיבה כדי להיוועץ בענייניו של אחד מתלמידיו שאינו מצליח בשום אופן בלימודיו, עד שהנהלה החליטה להוציאו מן הישיבה. מרן הסטייפלער שמע את הדברים ובקש להביא אליו את הבחור

מרן הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א על כשרונות ומנהיגים

וְאֵת הַמַּטָּה הָיָה תַּקְוָה בְּיָדָהּ (ד"ו)

משה רבינו היה סבור שלא הוא הדמות הראויה להנהיג את עם ישראל, ואמר לפני השי"ת: "והן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקולי" (שמות ד, א). טענתו היתה שאחיו, אהרון, מתאים יותר לתפקיד זה בהיותו מצוי וקרוב מאד לעם, והוא גם אוהב שלום ורודף שלום. "אבל אני", טען משה, "גדלתי בבית פרעה, וכשאחי התענו תחת יד המצרים התהלכתי אני בגלימות משי".

במילים אחרות, משה טען לפני השי"ת שהוא אינו מרגיש דיו את העם, בעוד שאהרן עונה בהחלט על הדרישות הללו.

על זה השיבו השי"ת שיקח את המטה שבידו וישליכהו ארצה, "ויהי לנחש וינס משה מפניו", ואז אמר לו השי"ת: "שלח ידך ואחוז בזנבו".

והנה טבעו של הנחש הוא שכאשר אוחזים בזנבו - הוא מתהפך וראשו ניצב למעלה. בכך - אומר הנצי"ב ב"העמק דבר" - בקש השי"ת להמחיש למשה רבינו שניתן תמיד להתהפך להיעשות לראש!

כלומר, אל לך, משה רבינו, לחשוב שכדי להיות מנהיג צריכים להיוולד מנהיג. לא ולא! גם מי שחושב שאינו מסוגל להנהיג את העם, יש בכוחו להתהפך, ולנווט את תכונותיו במאפיינים של מנהיגות.

וזו לשון הנצי"ב: "והתבונן בזה, שמתחילה היה זה הצד זנב של הנחש קצה התחתון והגרוע של המטה, בהיותו בידו של משה נעשה אותו הצד העליון והחשוב. ומזה התבוננו בני ישראל דלא כמו שהיו חושבין שאהרן ושאר חסידי ישראל המה הראשים, ומשה היה כנגדם כמו זנב לאריות. אבל עתה כשראו אות המטה, הבינו שמשה התהפך לראש וראשון של ישראל, ועל ידו יעשה הקב"ה גדולות".

כשלמדתי בישיבת סלבודקה היה שם בחור אחד שהתפרסם בתפיסתו הלקויה

קטעים מן הסוגיות, היה זה במינן נמוך מאד. אם היו שואלים את חבריו איזה תפקיד הם צופים לו בעתיד, היו הכל מנידים לו בראשם ואומרים שאין לו לכאורה כל סיכוי להגיע לדרגה כלשהי בלימוד התורה.

ברם, לאחר עבודה מאומצת ויגיעה רבה שהשקיע הבחור ההוא בלימודיו, השתנה מצבו והוא החל להבין ולקלוט את הסוגיות, ובתוך זמן לא רב הפך לאחד הבחורים המצוינים של הישיבה, וכיום הוא מוגדר כאחד הבקיאים והידענים הגדולים באומה היהודית, ורבים מתדפקים על דלתותיו כדי להציג את שאלותיהם.

הנה למדנו שאדם אינו חייב להיוולד כשרוני, ויש בידו לעבוד על עצמו בס"ד, להתפתח ולפתח בעצמו את תכונות המנהיגות.

נספר גם את ששמעתי מגיסי מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

כך היה גם אצל המיילדות שפרה ופועה שהיו נביאות, ולמרות כל המעלות הכבירות המיוחסות לנביא המגיע להתפשטות הגשמיות,

כשלמדתי בישיבת סלבודקה היה שם בחור אחד שהתפרסם בתפיסתו הלקויה ובמיעוט כישורנותיו. גם כאשר הבין פה ושם

"והנה לנגד עיני ולגודל השתאותי, לא איחר לעשות את הדבר, ומתוך קושי רב הוציא את הטלפון מכיסו, והתחיל להתקשר להרבה ממכריו, והיו כל האנשים האלו מתמיהים באומרם כל אחד בלשונו: איזה זכיה יש לי שכבודו מתקשר אלי? ויען להם אותו זקן "נו, תיכף נראה אם זו אכן זכיה אצלך"

כ"ק האדמו"ר מתולדות משה על אמונה ובטחון

לי. ויאמר האיש- הלא אתה כבר מתכוונן לחזור לביתך, והיאך תחזור בידיים ריקניות, אניחה לי ואעשה עבורך כמה שיחות טלפון לרעי וידידי. והנה לנגד עיני ולגודל השתאותי, לא איחר האיש לעשות את הדבר, ומתוך קושי רב הוציא את הטלפון מכיסו, והתחיל להתקשר להרבה ממכריו, והיו כל האנשים האלו מתמיהים ומתפעלים באומרם כל אחד בלשונו: איזה זכיה יש לי שכבודו מתקשר אלי? ויען להם אותו זקן נכבד בשנינותו הרבה, "נו, תיכף נראה אם זו אכן זכיה אצלך". וכך עזר לי להתרימם בסכומים נכבדים בס"ד. ואף הגדיל ה' לעשות עמנו, כאשר אחד מנדיבי העם שזכה לשיחת הטלפון, התפעל מאד מהשיחה, ויתמה ויאמר - הרי אני מכיר אתכם כבר חמישים שנה ולא קרה מעולם כדבר הזה שהתקשרתם אלי, וכשראה האיש גודל התפעלותו ביקש ממנו סכום גדול לצורך המצוה, ועל אתר הסכים הנדיב לפנייתו בלי שום טענה ומענה.

דעו לכם שאף פעם בחיי לא עשיתי כדבר הזה!...

וכך ראינו במשך שעה ארוכה חסדים גלויים ומוחשיים, ולא נח הישיש הנכבד בפנותו אלי בכל שעה ברצונו להוסיף ולהרבות בסכומי הצדקה הנאספים. ובאותה שעה חשבתי לעצמי, הנה

חודש "טבת", אשר בשמו רמוז ירמוז לנו, כי חובה הוא על איש ישראל להבין ולדעת נכונה שהכל אך ממנו יתברך בא לנו מבלי סיבה זולתו, וכל מה שה' עושה בעולם זה לטובתינו, גם כל המאורעות העוברים על האדם הכל לטובתו השלימה והניצחית בהשגחה המלאה מאת השי"ת.

ואף גם זאת מה שנראה לו מתחילה לרעתו, הכל מסובב מן השמים לטובתו העתיד והנצחי, להכשיר אותו לקבלת הטוב והשפע.

ומודעת זאת היא מש"כ בספה"ק 'תורת אבות', שבשעה שאדם רואה ומכיר בהשגחתו ית"ש, עליו לתת שבח והודאה מיוחדת להשי"ת על אשר הראה לו בעיניו את ההשגחה, שהרי באותה מידה יכולה היתה השגחה פרטית זו להיות מכוסה בדרך הטבע, וא"כ הרי זה מחסדי השי"ת שיעשה בדרך נס כדי שתתגלה לעיניו השגחת הבורא ואהבתו המיוחדת. אך לא כן האדם שחי תמיד עם רגש של תחושה שהכל גם הכל הוא אשר נעשה טובות ה' עמו, ערב ובוקר וצהריים, האדם הזה מודה להקב"ה בכיסופין והשתוקקות תמידין כסדרן בכל יום ובכל עת ובכל שעה, ואשר על ידה גם ממשיך ברכה ורפואה, והצלה נפלאה ומהירה לכל מיני מחלות קשות ורעות, ובכוחה להשפיע בריאות נכונה, וחיים טובים ארוכים ונעימים.

אספר מעשי י-ה, ממה שבדידי הוי עובדא

אספר מעשי י-ה, ממה שבדידי הוי עובדא, היה זאת פעם בעת היותי בחו"ל לצורך דבר מצוה, נזדמן לי שנשתהיתי ימים מספר במחוז חפצי, ועדיין לא מצאתי בן לוי' הגון להצטרף אלי בחלוצי פני עשירי עם, לזכותם במצות הצדקה, ועל כן נתעכבתי מלהגיע לתכלית המצופה, או אז תפסתי אומנות אבותי, והוליכוני רגלי לבית התפילה, לשפוך לב כמים קדם רבון העולמים, ואתחנן לפני ה' בכל לב שיעזור לי למלאות שליחותי ותכליתי, ומיד בסיום תחינתי עלה בדעתי שלכל הפחות אלך לביקור אצל אדם ישיש חשוב מאד, בכדי לשמוע ממנו נגוהות מהוד קדומים, מאשר ראה וחזה אצל הצדיקים שבדור הקודם. ואעל אליו לביתו, והלה כבר היה בא בימים למעלה מבן תשעים, אשר בקושי הצליח להניע אברי גופו לילך מהכא להתם בכוחות עצמו, והחילותי בדברי לדלות ולשאוב מאוצרות ידיעותיו, אך באמצע שיחתנו הפסקני בשאלתו על מה ולמה הגענו לפה וכו', נו.. מה התכלית? האם הנך מצליח בשליחותך? ואען לו האמת כמסיח לפי תומי, שלעת עתה עדיין לא מצאתי מי שיעזור

כי עצה היעוצה להיושע בכל דבר הוא להוציא דיבור מלפני השם בהתקשרות ובדביקות גדול כי ממנו הישועה,

ואת זאת צריך להיאמר כי רואים אנו היום שיש ב"ה תורה ותפילה, ודקדוקי מצוות שהיו פעם נחלתם של יחידי סגולה בלבד, וכיום הם נחלת הכלל, אבל דא עקא שמרוב רגילות שוכחים את כוונת הלב, ומסיחים דעתם מגדלות הא-ל שהיא העיקר אשר ה' דורש מעמנו, כיון שעל ידי הכרה בגדלותו יתברך מתחדש בכל פעם לעשות רצון בוראנו בסוד מרע ועשה טוב.

ומי שעניי שכל לו מבין נכונה להעריך ולייקר את עבודת הקודש של התבוננות ברוממות השי"ת, להיות מסתכל כלפי מעלה למצוא את השי"ת בכל עת ורגע, כי לפי מה שידבק עצמו בתשוקה נפלאה אל הבורא ולבו ובשרו ירננו אל אל חי, כך יתלהב ויתעורר בתפילה לאל עליון, לפעול בזה ישועות גדולות, גם כאלו של למעלה מן הטבע, כי לפי האמונה שיש לו לאדם כך פועלת תפילתו.

והנה שורש האמונה הפשוטה ויסודה היא, כפי מה שנתפרסם המנהג של איזו קבוצה בעיה"ק ירושלים, שאם קורה חלילה שאחד מבני המשפחה אינו חש בטוב, אין הם משימים פניהם ומגמתם מיד לדרוש ולחלות פני הרופאים, אלא מתפללים יחדיו בחזקה לה', כי ממנו הישועה. ומי שחננו ה' בבינה יתירה מבין כי עצה היעוצה להיושע בכל דבר הוא להוציא דיבור מלפני השם בהתקשרות ובדביקות גדול כי ממנו הישועה, ומי יתן לבבינו זה להתעורר בעבודת הלב זו תפילה, שהם מהדברים העומדים ברומו של עולם, להעלות את התפילה אל הבורא, כי שם ציווה ה' את הברכה לפעול ישועה ורחמים.

אספר עובדא על הרה"ק ר' מרדכי מנעשכיו זי"ע

וכדי לסבר את האוזן בזה כמה אמת הוא הדברים אספר עובדא על הרה"ק ר' מרדכי מנעשכיו זי"ע, שפעם הגיע אליו חולה מסוכן לבקש ברכה. אמר לו שישע לעיר אניפולי כי שם יש רופא גדול. הלה הלך ונסע במשך חודש ימים, ובהגיעו לשם שאל את תושבי המקום היכן גר הרופא הגדול, צחקו עליו כל בני העיר - הלא אין כאן בעיר רופא כלל, וכך הלך מאדם לאדם ומכולם קיבל תשובה זהה.

ואז שאלם: אם כן מה אתם עושים כשיש לכם חולה ח"ו? ויענו לו פה אחד - אנו מתפללים לה! או אז הבין את תשובת רבו, - כי זהו הרופא האמיתי שבידו הרפואה לכל המחלות, כי האלקים יעננו בקול תפילת האדם הבאה ממעמקי הלב פנימה מתוך תמימות האמונה. ובזה צריך כל אדם לחזק את עצמו, ולידע שכל תפילה שיוצאת מן הפה והיא מעומקא דליבא פועלת גדולות ונצורות, ואין זה משנה מי המתפלל, ומה מצבו ברוחניות באותו זמן, שהרי מדרך האב לשמוע לעולם לבקשת בניו, וכבר אמר הכתוב **פִּי אֲנִי ה'** שְׁכֵן פְּתוּחַ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל [במדבר לה, לד], על כן לא ייבוש ולא יכלם לעמוד בתפילה אמיתית מול אביו שבשמים, וישמע לו ורפא לו.

מתוך החוברת 'שפת חיים' חודש טבת)

בעזרת הבורא כל עולמים, הקרה לי ה' בדרכי "גוטער יוד", שמסתמא היה מתעסק במשך כל ימיו בחסדים כאלו. אך לאחר שנפרדתי ממנו והייתי בדרך החוצה, צעק לעברי באומרו: ר' אברהם חיים, דעו לכם שאף פעם בחיי לא עשיתי כדבר הזה!... אז ראיתי עין בעין את יד ה' והשגחתו עליי, שהלא בלי דיבוריו אלו, היו הרגשותי ורעיוני שונים לגמרי, שאז הייתי סובר בדעתי שכך הוא דרכו מימים ימימה, לעשות חסדים טובים בכגון אלו עם הזולת, שהרי מסתמא איש חסד הוא... ואין זה חידוש כל כך בעשותו לי צדקה וחסד גם בגיל הזה, ועכשיו נתברר הדבר כי מאת ה' היתה כל זאת, וכי נפלאות היא בעינינו.

ברם לא מן הדבר הזה התרגשתי בכל מאודי, אלא עיקר התפעלותי היה, האיך יהודי שהוא למעלה מבן תשעים, ושכל תנועה קשתה עליו ללא עזרה, ובכל זאת רוח חיים חזקה פועמת בקרבו לקיים מצוות גמילות חסדים, למרות שלא היה רגיל בה - כדבריו האחרונים... והענין הוא, כי כשיש לו להאדם בטחון חזק בה', יכול השי"ת להפוך אף לב של יהודי בן תשעים שייצא מגדרו בשביל לעזור ליהודי אחר שלא כהרגלו, וכ"ש כשזה למעלה מכוחותיו הגופניים. ועל האדם לאחוז במידה נעלה ונשגבה זאת, להתחזק באמונתו יתברך, כי כאשר האמונה מאירה לאדם אז הוא לעולם אינו חש בודד, כי מרגיש מושגח ומונהג בהשגחה עליונה שהוא א-ל חי וקיים, ואינו מפחד כלל כי הוא נמצא ביד ה' לגמרי.

כשאני מספר זאת לילדי ולנכדיי - הם מסתכלים בי כחסר דעה

ונפלא הוא הדבר לעיני המתבונן, אשר גם בימי מלחמת העולם השנייה שבהם היה שורר הסתר פנים נורא ביותר, הרי שאלו שההשגחה רצתה שישארו בחיים, ראו בעיניהם ניסים גלויים. כפי שסיפר לי ידיד ותיק וחסיד הר' שלום אלתר מארק ז"ל, ממה שעבר עליו בשנות הזעם בימי צעירותו בתקופה הנוראה במחנות הריכוז, שבשעה שעמדו כבר על סף סיום המלחמה, כאשר הרוסים היו רודפים אחר הדייטשין מגבול פולין עד דייטשלאנד, והיו הדייטשין ימ"ש בורחים יחד עם היהודים ברגל במשך כמה חודשים. ובאותם הימים ארע לפעמים שלא היה ישן כלל, וגם לא הכניס דבר מאכל לפיו במשך כמה ימים, והוסיף לאמור בזה"ל: "כשאני מספר זאת לילדי ולנכדיי - הם מסתכלים בי כחסר דעה שהלא מפורש בגמרא [נדרים טו.] אמר רב יוחנן שבועה שלא אישן שלשה ימים מלקין אותו וישן לאלתר, וכיצד זה יתכן שלא ישנתי זה כמה ימים ברציפות?".

עניתי ואמרת לי (עפ"י ביאורו של הפמ"ג [יו"ד סימן צא משב"ז ס"ק ז) שבאמת עפ"י הרוב בלתי אפשרי לחיות באופן כזה, אך ישנם גם מקרים יוצאים מהכלל, שהם המיעוט, שיכולים לחיות ללא אכילה או שינה בזמן כזה. ואליבא דאמת נומר כי כל מי שנשאר שם בחיים, נעשו לו ניסים נפלאים גלויים ונסתרים בהשגחה מלאה, ולא יפלא שה' נתן בהם כוחות על אנושיים לשרוד את המאורעות הנוראים, בכדי להישאר בחיים.

התחלתי לסובב במרץ, והמחט נשברה, המכונה שבתה, החליפו מחט והמנהל אמר: "שמע נא, בחור, המחטים יקרות, אין צורך לסובב כה חזק, סובב בנחת", ואז לא יישברו מחטים, כך? אם כן, מפה תבוא ישועתי, סובבתי בכל הכוח, ועד לסיום המשמרת הספקתי לשבור תריסר מחטים...

הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל על השכר הגדול הצפון לצדיקים

בְּכֹל נִפְלְאֹתַי אֲשֶׁר אָעִשָּׂה (ג'כ)

רבותינו אמרו, שבשעתו ליווה פרעה את אברהם אבינו ארבע אמות בשלחו אותו ממצרים, וקבל בשכרו שעבוד ישראל לארבע מאות שנה.

ללמדנו שני דברים: ראשית, מה עצום ורב שכרה של מצוה, ואיך מדקדקים לשלם שכר על כל חלק בה! ושנית, ששכר מצוות הרשעים משולם בעולם הזה, ואילו שכרינו צפון לנו לעולם הבא, כאומרם: "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא" (קידושין לט ע"ב) - מה עצום ורב השכר המעותד!

ובענין זה סיפור, ובדידי הווה עובדא -

בפרוץ מלחמת העולם נמלטה הישיבה לליטא, אך לא ארכו הימים והרוסים כבשו את המדינה ואסרו על לימוד התורה. מובן שהישיבה ירדה למחתרת, ונערך אחרינו מצוד. לא זזתי בלי התפילין, כי ידעתי שבכל רגע עלולים לאוסרני ולהגלותנו. ובכלל, הבטלה היתה עוון פלילי ברוסיה, אדם שלא עובד נחשב פושע. ואכן, יום אחד הוטל עוצר ברחוב, והשוטרים חקרו את העוברים ושבים. הגיעו אלי. מי אני, פליט מפולניה. והיכן אני עובד, טרם מצאתי עבודה. אין כזה דבר. בוא עימנו, ונסדר לך עבודה. כלום היתה לי ברירה, הביאוני למפעל לגרביים, בו יצרו גרבים מצמר עבות עבור החורף הרוסי הנורא, מסרוני לידיו של המנהל, והורו שיפקח עלי, אם לא אתייצב לעבודה, שיודיע למשטרה. פרטי היו בידהם, נפלתי בפח.

עבדתי קשה, עמלתי בפרך, והספקתי לשבור עשרים ואחת מחטים.

המנהל הובילני למכונת תפירה. היה עלי לסובב את הגלגל ולהשגיח שהתפר יצא ישר. אם לא, הרי זה "סאבוטז", חבלה בייצור, שעונשה חמור. נו, התחלתי לסובב במרץ, והמחט נשברה, המכונה שבתה. החליפו מחט, והמנהל אמר: "שמע נא, בחור, המחטים יקרות, אין צורך לסובב כה חזק, סובב בנחת", ואז לא יישברו מחטים. כך? אם כן, מפה תבוא ישועתי. סובבתי בכל הכוח, ועד לסיום המשמרת הספקתי לשבור תריסר מחטים...

למחרת הציע לי לעבוד בעבודה אחרת, קלה יותר. למיין גרביים, לקפלן, סירבתי. אמרתי: "לפה הביאוני השוטרים, וזו עבודתי!" עבדתי קשה, עמלתי בפרך, והספקתי לשבור עשרים ואחת מחטים. בסיום העבודה קראני המנהל. "שב", אמר, "אני משחרר אותך מהעבודה".

"מדוע?" היתממת.

"אשלם לך לשבועיים מראש, ואצהיר שהנך עובד כאן, ובלבד שתסתלק!"

"טוב, אתה המנהל. אבל תרשה לי לשאול שאלה, במפעל עובדים מאה ושמונים פועלים, שוחחתי איתם, וסיפרו שמלינים את שכרם עקב המלחמה. ואני, לא זו בלבד שמעניקים לי חופשה, עוד משלמים שכרה מראש?"

חייר: "איך לא תבין? להם, זקוק אני ואם אשלם שכרם עלולים הם לחפש מקום עבודה אחר, כך אני משאירם ברשותי ואשלם להם בסוף, יקבלו עד הפרוטה האחרונה. אבל ממך, הרי מבקש אני להיפטר, מאז שהגעתי אתה גורם אך נזק - קח כמה שתמצא, העיקר שתלך..."

והבנתי מהו: "ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך",
והבנתי מהו: "ומשלם לשונאיו אל פניו, להאבידו"...

אמרת: "ההופעה שלי תבייש אותם", הלכתי במכנסיים קצרים וקרועים

לאחר מפלת גרמניה במלחמת העולם, היינו במחנה פליטים בחלק
הכבוש על ידי האמריקאים. היה זמן פנוי לרוב, והצמא ללמוד היה
גדול. לא היו ספרים, מצאו עותק אחד של הש"ס והדפיסו בדפוס
ציילום מאה עותקים. לכבוד ההוצאה לאור ערכו מסיבה באולם
בקארלסברג, ורב המחנה - הרב שנק - בקש שאבוא ואדבר כנציג
הפליטים.

אמרת: "ההופעה שלי תבייש אותם", הלכתי במכנסיים קצרים
וקרועים, והם היו בהדר מדיהם. "ומלבד זאת, איני יודע אנגלית".
אמר לי: "אתה תדבר באידיש, עבור החיילים היהודים ולהם לא
משנה איך אתה לבוש".

שאלתי "למה באולם בעיר, למה לא עורכים את המסיבה בחדר
האוכל במחנה?"

ואמר לי: "כי באולם זה, הודיע הצורך על ספרו "מיין קאמפף",
המלחמה שלי, בו הכריז מלחמה על העם היהודי ועל תכנית
השמדתו, והתרברב שלא יישאר לו זכר אלא במוזיאון, כשריד לעם

שנכחד מן העולם".

כיון ששמעתי כך, הסכמתי לדבר, יש לי מה לומר!

כיון ששמעתי כך, הסכמתי לדבר, יש לי מה לומר!

הזכרתי לנוכחים את דברי המדרש (בראשית רבה פד, ה): משל
לנפח שראה שירת גמלים טעונים פשתן רב נכנסים לסמטה, ופחד:
הסמטה צרה והפשתן ידחק וייכנס לחנותו וימלאנה! אמר לו פיקח
אחד: "מה אתה פוחד, אם ייכנס הפשתן לחנותך - גץ אחד יוצא
מהמפוח שלך ומכלה את כולו!"

כך, שראה יעקב אבינו כל אלופי עשו פחד. אמר: "מי יעמוד לי כנגד
כולם!" ואמר לו הקדוש ברוך הוא: "והיה בית יעקב אש ובית יוסף
להבה ובית עשו לקש, ודלקו בהם ואכלום, ולא יהיה שריד לבית
עשו, כי ה' דבר!" (עובדיה א, יח).

הצורך הכריז מלחמה על עם ישראל, חשב למגר, ומי לא חשש שזכמו
יעלה בידו. ומה הסוף? הוא מוגר וחוסל, ואנו מתנערים מהאפר -
זכות התורה שנמשלה לאש, "הלא כה דברי כאש נאום ה'!"
(ירמיה כג, כט)

וזו החגיגה שלנו כיום, בהדפסת הש"ס!

(מתוך ספר "והגדת" הגדה של פסח)

המשך מעמוד 3 | רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

כשהגיע, האיר לו מרן את פניו, והחל ללמוד איתו... 'קיצור שולחן
ערוך', והנה הבחור קולט ומבין, שואל ומשיב. כך עברו מסימן
לסימן, עד שהתלמיד ידע בשופי עשרות סימנים בקיצור שולחן
ערוך.

הסטייפלער פנה אז לראש הישיבה ואמר לו: "אם לא שידלת את
הבחור ללמוד 'קיצור שולחן ערוך' ולהגיע להישגים כפי שנעשה
אתו, אינך ראוי להיות ראש ישיבה ומורה דרך לתלמידים. כי
הגדלות והמנהיגות של האדם אינה מתחילה בדברים הגדולים,
אלא בפרטים הנחשבים לכאורה כפעוטי ערך, ודווקא משם צומחת
אישיותו של שהאדם!

(מתוך הגדה של פסח "חשוקי חמד")

מצינת התורה ומספרת שהיו משפרות את הולד, ופועות לו, וכו'.
נמצאנו למדים, שכדי להנהיג את העם היהודי יש להתחיל בעשיית
'פעולות פשוטות', שלכאורה אין בינן ובין המנהיגות מאומה.

ובאותו הקשר נספר גם את ששמעתי מגיסי מרן הגר"ח קניבסקי
(שליט"א) זצוק"ל, שפעם בא אל אביו, מרן ה'קהילות יעקב' זצ"ל,
ראש ישיבה מסוימת כדי להיוועץ בענייניו של אחד מתלמידיו
שאינו מצליח בשום אופן בלימודיו, "וכל המאמצים שאנחנו
עושים על מנת להביאו להישגים, עולים בתוהו". ראש הישיבה
סיפר שהבחור כל כך נחלש בלימודיו, עד שההנהלה החליטה
להוציאו מן הישיבה.

מרן הסטיפלער שמע את הדברים ובקש להביא אליו את הבחור.

גליון 'לקראת שבת' יו"ל בחסות
'אמונה וחסד' דפוס וכריכייה בע"מ 02-6715501

זיכוי הרבים בהפצת גליון זה
לעי"נ הרה"ח בנימין ב"ר דוד צבי רוזנטל זצ"ל
נלב"ע ר"ח אב תשע"ו

יומיים בלבד אחרי ששלח את המתנה היקרה, חזר אבא הביתה בצהרי היום כשהוא חיוור כסיד. אמא מיד ראתה שמשוהו אינו כשורה. היא שאלה אותו מה אירע, אבל הוא אמר לה שלא קרה שום דבר והכל בסדר. רק אחרי שעתיים של שתיקה, כשנרגע מעט, הוא סיפר לה את אשר אירע...

איש 'דרשו' הרב שמעון דייטש, עם צרור סיפורים מרתקים אודות אביו הגאון החסיד רבי שניאור זלמן דייטש זצ"ל ראש ישיבת אנשי מעמד בירושלים, במלאות שנה לפטירתו

יעקב א. לוסטיגמן

הקולות שעלו מביתה של משפחת דייטש ברח' מאה שערים 13 בירושלים, לא הותירו מקום לספק. מריבה קולנית מתנהלת שם, שני אנשים מבוגרים עומדים ומנהלים ויכוח נוקב, העוסק בזכויות הירושה שירשו מאביהם.

בתו, בין שני האחים עומד לו אברהם, אחד מאותם תמהוניים שהסתובבו בירושלים, וגררו עניין רב מצד ילדי השכונות.

אברהם זרח מאושר למראה המריבה. הוא הרגיש כמו חתן ביום חופתו כשראה את שני המבוגרים רבים ביניהם.

"אחד מאותם אנשים היה אבי מורי הגה"ח רבי שניאור זלמן דייטש זצ"ל", מספר לנו בנו הרב שמעון דייטש, מנהל אגף קהל וקהילות ב'דרשו'.

"האיש השני שנטל חלק פעיל בוויכוח, היה אחיו, הגה"ח רבי שלמה דייטש זצ"ל, איש החסד המפורסם של ירושלים, מקים ומייסד ארגון החסד הנודע 'חסדי יוסף'.

"אותו אברהם שעמד שם ביניהם, היה רגיל לאכול במשך שנים רבות אצל הסבא שלי, ראש ישיבת 'אנשי מעמד' הגה"ח רבי יוסף אליהו דייטש זצ"ל. לאחר שסבא נפטר, היו הילדים עושים תורנות מי יאכל אצל האמא, סבתי ע"ה, ובאותה השבת היה זה התור של דודי רבי שלמה. אבא שלי הגיע לשם יחד עם אחי הגדולים, אני עוד לא נולדתי אז. הם באו כדי לומר 'גוט שבת' לאמא, ואברהם שהתרגל לאכול בבית הסבא הגיע לשם כמו בכל ליל שבת.

"אבי מורי אמר שבת שלום לסבתא, וכשיצא לקח איתו את אברהם, אותו הוא הזמין להתארח בביתו. אבל אחיו ר' שלמה נזעק להגן על המצווה שחשב להרוויח. מה זאת אומרת אתה גונב לי אורחים? זאת המצווה שלי! אבא שלי ענה כנגדו שמה פתאום? האורח שייך בכלל לאביהם, ודין הירושה שהיא תתחלק בין כל הבנים, ולכן גם המצווה הזאת היא הפעם שלו.

"וכך התנהל לו הוויכוח, כשאברהם עומד מהצד ומתענג על המחזה המרנין. הוא, האיש המוזנח ומהמסכן שאף אחד לא שם לב אליו חוץ מהילדים שרודפים אחריו ומבצעים כל מיני תעלולים שנועדו להוציא אותו משלוותו, פתאום הוא האיש הכי מבוקש בשכונה. רק בגלל ש... הם רוצים שהוא יתארח בבייתם!!!"

מעשה אבות סימן לבנים

רבי שניאור זלמן דייטש היה מוכר בירושלים כדמות של אדם משכמו ומעלה. הוא כיהן כראש ישיבת אנשי מעמד אחר אביו, ייסד את בית המדרש 'משכן יוסף' ע"ש אביו זצ"ל, ישיבת 'שובה ישראל' לבעלי תשובה, אשר עמד בראשה במשך עשרות שנים, וכמו כן ייסד כולל 'תפארת משה', שבמסגרתו למדו בחורי ישיבות בימי שישי, שבת ומוצאי שבת, וקיבלו מלגה מכובדת מדי חודש בחודשו. הרב דייטש היה מקורב מאוד לגדולי ישראל מכל החוגים והקהלים. הידע העצום שלו, הבקיאות המדהימה שלו, והחביבות המיוחדת שהיתה לו, הפכו אותו לידידם של כל גדולי הדור. בשמחות שהיה עושה, בבר המצוות של ילדיו ובחתונות שלהם היו משתתפים גדולי הדור מכל העדות והחוגים, ספרדים, אשכנזים, חסידים וליטאים, עם כולם היה בידידות מופלאה.

"אבי מורי היה מספר, שאת הנושא הזה של הכנסת אורחים הוא למד מאבא שלו. כדי לסבר את האוזן עד כמה היתה גדולה הכנסת האורחים של הסבא, הוא סיפר לנו שהיה אחד מהטיפוסים המפורסמים של ירושלים, שהיה מתארח אצלו בקביעות, ופעם אחת בסעודה של ליל שבת, אחד האורחים האחרים פגע בכבודו.

בשעות של לפנות בוקר ורואה שהסלון מואר, שם היה יושב אבי ז"ל ושוקד על תלמודו, בפרט בימי שבת וחג, היה קם בשעות הקטנות של הלילה ויושב עם ערמות ספרים ומכין את השיעורים בהלכה אותם היה מוסר בבית מדרשו ברח' יואל בירושלים, כך גם לגבי 'זמן קריאת שמע' עליו הקפיד מאוד, מעולם לא העיר לנו בעניין, הוא היה מסתובב בבית, כמובן עם מלבוש עליון וכובע, והיה קורא קריאת שמע בקול. המראה הזה שליווה אותנו בימי הילדות, חדר לעצמותינו וממשיך ללוות אותנו יום יום.

למעלה מ-160 ספרים

המסירות של רבי שניאור זלמן לתלמידיו ולאברכים שלמדו בישיבת 'אנשי מעמד' שבראשותו, לא ידעה שיעור: "לפעמים היתה לנו הרגשה שהוא אוהב את האברכים בכלל יותר ממה שהוא אוהב את הילדים שלו", מספר הרב דייטש. "הוא לא הפסיק לדבר על אברכי הישיבה-הכולל. את כל החיים שלו הקדיש למענם.

"הבית בו גדלנו הוא בית מאוד פשוט. לעומת זאת, את בית המדרש 'אנשי מעמד' הוא טיפח בצורה שאי אפשר לתאר בכלל. באותם ימים לפני כחמישים שנה הוא השקיע הון רב, אפילו הזמין צייר מיוחד שיצייר על הקירות ציורים מיוחדים של ווילונות וכדו', בית המדרש היה מטופח ומהודר פי כמה וכמה מהבית, כאילו מדובר בשני אנשים שונים. בבית הוא לא צריך כלום, ובבית המדרש הכל צריך להיות הכי מפואר שהוא יכול היה להשיג והכל למען לפאר ולרומם את בית ד', בכדי שיוכלו ללמוד ולהתפלל מתוך הרחבת הדעת. "עם זאת, היתה פעם תקופה שהוא לא הצליח לגייס את הכסף הנדרש כדי לשלם לאברכים את המלגה החודשית. עברו כמה חודשים והחלו להצטבר חובות של מלגות, כמה שהוא ניסה לגייס כספים זה לא הספיק, עד שלבסוף הוא מצא עצה. הוא לקח משכנתא, ואת הכסף הוא חילק באותו יום שהוא קיבל, לאברכים. מאז וכל ימיו הוא עוד שילם את המשכנתא הזאת.

זכה לראות עולמו בחיי

"ואכן הוא זכה להוציא פירות נפלאים מישיבת אנשי מעמד'. מהאברכים לשמדו בכלל שלו יצאו גדולי תורה, אדמו"רים, רבנים, דיינים, מחברי ספרים, מקובלים.

"אתן פה רשימה חלקית בלבד של מי שלמדו בישיבה: כ"ק מרן אדמו"ר מלעלוב זצ"ל, כ"ק מרן אדמו"ר מרחמסטריווקא שלמד בחברותא עם הרבי מלעלוב, הגה"צ רבי דניאל פריש זצ"ל, בעל ה'מתוק מדבש', הגאון המקובל רבי אביש צינווירט שליט"א בעל 'שולחן ערוך הזהור' ושאר ספרים, הגאון המקובל רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א, הגאון המקובל רבי ראובן גרוס שליט"א, הגאון רבי מאיר סירוטה שליט"א, הגאון רבי משה ידלר שליט"א בעל 'מאור השבת', הגאון רבי שמעון יצחק שלזינגר שליט"א חבר ה'בד"ץ העדה החרדית, הגאון רבי צבי רבינוביץ ראש ישיבת באיאן, הגאון רבי יהושע בריזל רב דחסידי קארלין סטולין, ועוד ועוד. "היו אצלנו בניו של הגה"צ רבי דניאל פריש זצ"ל, והם אמרו לנו את

אותו אורח יצא מהבית בסערה, ירד למטה, לקח אבן ויידה אותה אל תוך חדר השינה של הסבא והסבתא, ניפץ את החלון שלהם מחמת כעסו על האורח האחר.

"למחרת בבוקר הגיע אותו אורח שוב לסעודת יום השבת", סיפר אבי, "וסבא לא אמר לו מילה על מה שקרה אתמול. הוא קיבל אותו במאור פנים כאילו לא אירע דבר, וכיבד אותו כמאז ומתמיד, בלי שום התייחסות לזה שרק אתמול בלילה הוא ניפץ לו חלון וסיכן את בני הבית, אחרי שנים שהוא נותן לו לאכול ומארח אותו בקביעות" "אבל האמת", מוסיף הבן-הנכד לספר, "שגם אצל אבא שלנו יכולנו לראות מקרים דומים מאוד. קודם כל סביב שולחנו תמיד היו אורחים, וכמו אצל אבא שלו גם הוא היה שמח עם כל אורח, גם אם היו אלו אנשים קצת פחות נקיים. מצד שני היו גם אורחים נורמליים לחלוטין, בחורי ישיבות אמריקאים וגם אנשים נורמליים לכל דבר שפשוט לא היה להם מקום אחר, כולם מצאו את מקומם בבית הורי. "כולנו יכולנו לראות את זה בהזדמנויות שונות שהוא היה מוותר וסולח לכל מי שפגע בו, בין אם היה זה בשוגג ובין אם במזיד.

העלבון יעבור, והמצווה תישאר

"ומעשה שהיה מספרת אמה מורתי שתחי', שאחד האברכים בישיבת אנשי מעמד היה צריך לעבור דירה. אבא זצ"ל עזר לו מאוד מכיוון שהיה לו חשוב שאותו האברך יוכל להמשיך ולעמול בתורה מתוך הרחבת הדעת, נתן לו סכום כסף משמעותי שיאפשר לו לעבור לדירה גדולה יותר, וכשאותו אברך אכן עבר בפועל דירה, הוא גם קנה לו מתנה מיוחדת, בקבוק מקריסטל ליין, וסט של שש כוסיות מקריסטל. הוא שלח לו את המתנה הזאת עם עוגה יפה לשבת, כאות הוקרה וידידות לרגל הכניסה לדירה החדשה.

"ביום ראשון שלאחר מכן, יומיים בלבד אחרי ששלח את המתנה היקרה, חזר אבא הביתה בצהרי היום כשהוא חיוור כסיד. אמה מיד ראתה שמשוהו אינו כשורה. היא שאלה אותו מה אירע שהוא נראה כך, אבל הוא אמר לה שלא קרה שום דבר והכל בסדר.

"רק אחרי שעתיים של שתיקה, כשנרגע מעט, הוא סיפר לה את אשר אירע. אותו אברך שכל כך נעזר על ידו במעבר הדירה וגם קיבל מתנה יוקרתית ומכובדת מאוד, התנפל עליו בצעקות בגלל איזו טענה שהיתה לו ובייש אותו מאוד ברבים.

"אמא שלי נזעקה על העוול הנורא. "איך הוא עושה לך דבר כזה? למה לא אמרת לו כלום על זה שהוא צריך להכיר טובה בגלל מה שעשית למענו", אבל אבא מיהר להניא אותה מהרעיון הזה בכלל: "הס מלהזכיר", הוא אמר, "אני אבלע את העלבון ולא אגיד לו מילה. מה שנתתי נתתי בנפש חפצה ולא בגלל שציפיתי לתמורה. העלבון צורב, אבל הוא יעבור, ואילו שכר המצווה לא יעבור לעולם."

"והוא אכן בלע את העלבון, שתק ולא אמר מילה, לא באותו יום ולא אף פעם. אנחנו אפילו לא ידענו מזה, ורק עכשיו, סיפרה לנו אמה את הסיפור המפעים הזה."

"כך נהג גם בנו, מעולם איני זוכר שאבי 'הצליף' בי חינוך... הדוגמה האיטית שלו היתה מעל ומעבר, כילד אני זוכר מתעורר לפעמים

מה שכבר ידענו, שאלמלא אבא שלנו, ספרי ה'מתוק מדבש' לא היו רואים אור.

"אבא שלי ראה שהגה"צ רבי דניאל פריש מוכשר ומסוגל לכך, הוא היה זה שדחף אותו לכתוב את הפירוש, הוא שילם לו תוספת מיוחדת על המלגה החודשית, כעידוד לכתוב הפירוש - 1,000 דולר מדי חודש נוסף על המלגה, ובאותם זמנים זה היה סכום משמעותי מאוד. לא זו בלבד, אלא שאבא שלנו גם היה זה שהדפיס את ספרי מתוק מדבש, הוא שילם את ההדפסה, ועודד את רבי דניאל להוציא עוד כרך ועוד כרך, עד שהשלים את כל הזוהר ולאחר מכן התחיל גם לפרש את כתבי האר"י ועד עצם היום הזה מופיע בעמוד השער, בהוצאת 'מכון דעת יוסף' המכון שהקים אבי ע"ש אביו זצ"ל.

"כך גם עם הגאון המקובל רבי אביש ציינווירט שליט"א אוספרי 'שולחן ערוך הזוהר' 'אבן השהם' 'שער הכוונות' ועוד, כך גם עם ה'מאור השבת' של הגר"מ ידלר שליט"א, וכך עם עוד גאונים שלמדו אצלו בישיבת אנשי מעמד. בסך הכל הוא הדפיס יותר מ-160 ספרים!!

"לכל ספר הוא גם כתב הקדמה, שבה היה מרעיף שבחים עצומים על המחברים, כדי לתת לספרים שלהם מקום של כבוד ושל חשיבות. רוב השנים הוא לא היה חותם את שמו על ההקדמות, אלא הציג אותן כ'דבר הנהלת הישיבה' וכדו'. אבל בשנים האחרונות העירו לו שיש עניין שהשם שלו יהיה מוזכר וגם הביאו לו סימוכין לכך, ומאז הוא התחיל לחתום את שמו על ההקדמות.

"עד היום קיים מחסן ענק מלא וגדוש בספרים, יצירות תורניות של אברכי הכולל שהודפסו ע"י אבי במסגרת המכון.

"היה אצלו בישיבה גם אברך מיוחד שאבא זצ"ל ראה עליו שהוא יכול להתאים ללימוד קבלה. אותו אברך לא כל כך רצה, הוא חשש מעט, אבל אבא דחף אותו לכך, ואכן הוא כיום אחד מגדולי המקובלים בדור וכבר כתב עשרות חיבורים בעולם הקבלה"

"קוקט קוקט, זעהט א צדיק"

מטבע הדברים, קשה לסקור את מסכת חייו של אדם בכתיבה, על אחת כמה וכמה במאמר כתוב אחד, ובוודאי כשמדובר ביהודי שדמותו היתה רבת אנפין כמו רבי שניאור זלמן דייטש זצ"ל שיכול היה לנהל שיחת רעים לבבית עם אחד מגדולי האדמו"רים בדור, וכעבור דקות אחדות לשבת במבואה לבית המדרש עם בחור בן 16 ולנהל איתו שיחה באותה חביבות ובפשטות כאילו היה בן גילו.

ובכל זאת, בנו ר' שמעון מבקש להפנות זרקור לנקודה אחת נוספת: "אבא זצ"ל היה דבוק מאוד בצדיקי הדור ותולדותיהם. היה לו רגש עצום לנושא הזה של לראות צדיקים ולהסתופף בצל צדיקים, בין היתר זכה לבקר עשרות פעמים אצל הבאבא סאלי זיע"א בחיי חיותו בנתיבות, שאביו הגה"צ רבי יוסף אליהו זצ"ל היה ממקורביו הגדולים, וזכה להיות עד לישועות מופלאות מעל לדרך הטבע.

"אני זוכר כמו היום, מקרה שאירע כשהייתי ילד בכתה ב'. ביום בהיר, שעת בוקר שגרתית, מישהו נוקש בדלת הכיתה. המלמד פותח את הדלת ומי עומד? לא אחר מאשר אבי מורי. אני קפצתי מהמקום, אבא בא לקחת אותי מהחיידר? מה קרה? אני יוצא החוצה ומגלה שהוא

הוציא מהכיתות גם את שני האחים שלי, היינו אז שלושה אחים בחיידר. "שאלנו את אבא מה קרה, "נוסעים", הוא אמר, יצאנו לדרך, והגענו לבית המדרש של סלונים בירושלים. התברר שאחד מבני הדודים עשה ברית לבנו בסלונים, וברגע האחרון התברר לאבא שלי שהרבי בעל ה'נתיבות שלום' מסלונים עומד להיות הסנדק.

"אבא העמיד אותנו בשורה הראשונה ואמר לנו "קוקט! קוקט! זעהט א צדיק". תסתכלו, תסתכלו, תראו צדיק! אחרי רבע שעה אכלנו פרוסת עוגה ואבא החזיר אותנו לחיידר. זמן קצר לאחר מכן נסתלק ה'נתיבות שלום' זצ"ל, ואבא רצה שנספיק לראות את פני הצדיק כל עוד הוא חי אתנו בעולם הזה.

"האחים הגדולים שלי, ר' חיים יצחק ור' מתתיהו מספרים שפעם אחת אבא העיר אותם באמצע הלילה, עזר להם להתלבש, ולקח אותם לחתונה באולם 'בנות ירושלים'. הגה"ח רבי אהרן בלום שליט"א, מהוצאת ספרי בלום, חיתן אז ילד, ואבא שמע שהרבי מתולדות אהרן זצ"ל, צפוי לרקוד שם מצווה טאנץ. הוא העיר את הילדים בלילה, לקח אותם לחתונה שיראו את הרבי מתולדות אהרן, ולאחר מכן החזיר אותם למיטות.

זכרתי ימים מקדם

גם הרה"ג ר' עמרם בינעט, מגיד שיעור ב'קנין ירושלמי' ועמוד היומי ב'דרשו' ומבוגרי כולל 'תפארת משה' מספר:

"במשך תקופה לא מבוטלת הייתי לומד בבית המדרש 'אנשי מעמד', בערבי שבתות ובשבתות.

"הגאון רבי שניאור זלמן דייטש ניהל את הכולל שלו, שהיה מיועד לתלמידי הישיבות, כדי להרבות בלימוד התורה דווקא בזמנים שבהם הסדרים בישיבות מתרופפים ואפילו לא קיימים.

"זה היה מחזה מפעים לראות את ריתחא דאורייתא שהיתה שם, וה'קול תורה' שהתרונו בין כותלי בית המדרש עדיין חרוט בעצמותי וחוקק בזכרוני.

"במיוחד אני זוכר את הארת פניו של רבי שניאור זלמן זצ"ל, הוא היה מחייך לכל אחד, תמיד היתה לו מילה טובה לומר לכל אחד מהלומדים, עם חוש הומור משובח ועובדות שראה ושמע אצל גדולי ישראל מכל העדות והחוגים.

"כמו כן, נדיבות הלב של רבי שניאור זלמן היתה מיוחדת במינה. הוא תמיד עיגל את המלגות שהיה נותן ללומדים כלפי מעלה. תמיד השתדל להם להם יותר ממה שהיה חייב, המשיכה הטבעית שלו היתה לתת כמה שיותר לזולת, להוסיף עוד בנתינה.

"אני חושב שעיקר הזכות שלו מאותה מסגרת לימודית היתה בכך שהוא חינך את הבחורים ללמוד בשביל ההנאה והשמחה. לא בגלל שיש 'גדול עומד על גביהם' עם מקל גדול מוכן ומזומן להרביץ להם ברגע שיפסיקו ללמוד, לא בגלל שיש איזה מבחן גדול עוד מעט או בגלל שיש תחרות קשה עם בחורים אחרים בישיבה. למדו שם בשביל ללמוד, לקיים רצון ה' וליהנות מהלימוד.

"והמסר הזה, הקניין החינוכי הזה שקנו שם הלומדים, מלווה אותם גם כיום, עשרות שנים אחרי".

ידידי הרב יהודה דוד גולדברג שהינו שותף בגידול זן הדסים בהם יוצאים שלושה עלים מכל בד כשיטת רש"י, היה מגיע בערב סוכות להביא למרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל את שלושת ההדסים היפים ביותר, מיד עם היכנסם למרן, עוד בעודם בדלת החדר היה קורא בשמחה "אנשי רש"י הגיעו" והיה מתבונן בהם בשמחה שלא ניתן לתאר, מאחל להם ברכות שיזכו ליטול אותם בבית המקדש...

הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א, מרבני ישיבת 'תורה בתפארתה', מבאר כיצד התעווררו עיני פרעה מלראות ולהבין שה' הוא מנהיג הבירה המשדד את מערכות הטבע

אליו לעיתים תכופות הוא לא הכיר אותם כלל, אבל כשהוזכר לו דבר תורה מפיהם, או כשזה נגע לדברי תורה שלהם זכר מיד והתחיל לשאול פרטים.

ביום מן הימים לאחר שהתנור במטבח יצא מכלל שימוש

ידידי הרב יהודה דוד גולדברג שבעשור האחרון הינו שותף בגידול זן הדסים בהם יוצאים שלושה עלים מכל בד כשיטת רש"י, היה מגיע בערב סוכות להביא לו את שלושת ההדסים היפים ביותר שנמצאו בשדה, מיד עם היכנסם למרן, עוד בעודם בדלת החדר היה קורא בשמחה "אנשי רש"י הגיעו" והיה לוקח את ההדסים ומתבונן בהם בשמחה שלא ניתן לתאר, מאחל להם ברכות שיזכו ליטול אותם בבית המקדש... וכשהיו ממשיכים לשאול שאלות ולבקש ברכות הוא כמעט לא היה איתם הוא רק הסתכל על ההדסים, הוא לא הכיר כלום חוץ מאת חביבות המצוה.

כשיזכה אותי הקב"ה להוציא את ספרי "להאיר" על יראת אלוקים נכנסתי אל רבינו שר התורה מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל עם תכריך הכתבים ובקשתיו הסכמה, הוא פתח את הכתבים ועבר על מספר עמודים, לא עמוד אחרי עמוד, ר' חיים כידוע קרא במהירות רבה, השארתי את תכריך הכתבים אצלו ולאחר שבועיים הודיעו לי שיש את ההסכמה, עימוד הספר והדפסתו לקח מספר חודשים, בסיומו נכנסתי להביא לו את הספר, הוא שמח לקבל את הספר כמו שמחה עם כל ספר חדש, הגבאי ניסה להציג אותי, והוא לא הכיר מאומה, הוא הזכיר לו שכתב עבורי הסכמה וגם את זה הוא לא זכר, אבל כשהתחיל לדפדף בספר קרא לפתע: "כבר ראיתי ספר זה!"

שום דבר הוא לא זכר רק את דברי התורה בעצמם הוא זכר! כשנכנסתי באחד הפעמים אל הקודש פנימה, ישבתי והתייעצתי עמו בכמה עניינים חינוכיים, והוא זצ"ל השיב על דבר דבר, באמצע נכנס לחדרו הגר"ר אהרן פלדמן שליט"א ראש ישיבת נר ישראל בבולטימור וחבר מועצת דאמריקה, כמובן שפנית את המקום לכבודו, הציגו אותו בפני רבינו, ור"ח אפילו לא מצמץ, הדגישו שהוא חבר מועצת דאמריקה, ועדין שום תגובה, אמרו לו שהוא בא בקשר לבעיות עם הגיוס, ור"ח עדין לא זע ולא נע, ואז התכופף רבי אהרן לרבינו ואמר לו את שם הספר שחיבר על זרעים, מיד השתנה צורתו של רבינו והוארו פניו ואמר: "זה ספר טוב מאוד אני מעיין בו", והצביע על מיקום הספר בארון בין אלפי ספריו, ואז אמר: "נדמה לי שהתכתבנו פעם בעניין פלוני..."

שיצא הגר"א, שמעתי את נכדו שואלו מתי זה היה שהתכתבו, א"ל "לפני למעלה משלושים שנה!!!". שום דבר לא דיבר למרן, כשזה הגיע לתורה הכל נהיה ברור ונהיר.

הסיפור הושלם לי כשישבתי עם כמה תלמידי חכמים בבית מחותני הדר סמוך ללדרמן וסיפרתי את הסיפור, אמר לי מחותני אני יוסיף לך פרט שאינך יודע: "הגר"ר אהרן פלדמן לפני שעבר לארה"ב היה גר ברחוב רשב"ם סמוך לגר"ח במשך 15 שנה והתפלל על ידו בלדרמן!!!". הסיפורים האלו חוזרים ונשזרים אצל רבים שהיו רגילים להיכנס

ביום מן הימים לאחר שהתנור במטבח יצא מכלל שימוש, כשהתנור היה מקצר פעם אחר פעם בבית והרבנית שחששה ממותרות סרבה להחליפו, אך בליט ברירה הסכימה הרבנית ע"ה וקנו להם תנור חדש, משהגיע התנור החדש שח הנכד לסבא בשמחה שקנו תנור חדש לסבתא לאחר שהישן נשבר.

ר' חיים שאלו בתמימות: "מה, יש תנור בבית?" הנכד הביע תמיהה כפולה: "הלא סבתא מכינה חלות כל שבוע ומאות נשים מכל הארץ באות להפריש איתה חלה?...". ור' חיים: "היא לא הולכת למכולת לאפות?"

שנבין, המטבח בו סעד את כל ארוחותיו היה בגודל של מספר פסיעות, והתנור היה ליד מקום מושבו, אבל הוא לא ידע 40 שנה שיש תנור בבית!!!

לימים כשצעד עם אחד מבני משפחתו לכולל "חזון איש" בו למד במשך שנים, כשהגיעו לרחוב בו שוכן הכולל שאל הנכד את סבו מה שם הרחוב והוא לא ידע לענות, לשאלתו הרי כבר צועד ברחוב הזה 50 שנה איך אינו יודע את שמו? גילה לו את סודו: "במזוז יש כמות של קיבולת, כל ידיעה תופסת מקום וזה על חשבון מקום של ידיעה עוד משהו של תורה, אינני רוצה לבזבז את המקום!!!"

סיפורים נפלאים אלו ועוד כהנה על כוחו של מרן שר התורה להתנתק מכל מה שלא רצה לדעת מאירים בפנינו נקודה מרכזית מאוד בפרשיות הגלות והגאולה.

אי אפשר להסביר בצורה הגיונית שגעון של אדם שסופג עשר מכות, לא טבעיות, ולאחר מכן רץ אחרי בני ישראל לתוך הים...

הדמות הראשונה שנחשפת לנגד עינינו בפרשיות הפותחות את ספר שמות, היא דמותו של פרעה. למעשה, פרעה מצטייר כטיפש מטופש לכל הדעות. אדם שהגיע לפסגת המעצמה הכלכלית הגדולה ביותר בעולם, מתנהג כמו טיפש אמתי ומעלים עין מהמכות הפוקדות אותו זו אחר זו.

הרמב"ן כבר כותב, שאי אפשר להסביר בצורה הגיונית שגעון של אדם שסופג עשר מכות, לא טבעיות, ולאחר מכן רץ אחרי בני ישראל לתוך הים... לאן אתה רץ? אתה עיוור? הרי כבר ראית שחצי מצרים הלכה לאבדון! לאן אתה מוביל את האימפריה שלא היתה כדוגמתה מאז ומעולם?

גם אם אתה, פרעה, לא מאמין לדבריו של משה שמתריע אודות המכה העתידה לבוא - כל זה טוב לפני המכה הראשונה! אז אתה עוד יכול להגיד: עזוב! זה לא יעבוד, לא יקרה כלום! אבל אתה רואה שזה עבד, ועוד פעם עבד... כיצד אתה ממשיך לדפוק את הראש בקיר, ולדרדר את כל מצרים בגלל השיגעונות שלך?

השאלה הזאת מתעצמת כשאנו רואים תופעה זו בעם ישראל, לפי החשבון, עם ישראל עבר במשך כתשעים שנה שעבוד קשה. לאחר מכן, במשך שנה, החל תהליך שבו ספגו המצרים את המכות, ובתקופה זו בני ישראל "נשמו אמונה". ליתר דיוק, לא רק נשמו

אלא "ראו" אמונה. ראו את ה'. ראו שהקב"ה אוהב אותם ונוקם את נקמתם מאויביהם. התורה אומרת (שמות יד, לא): "וַיֵּרָא יְשָׁרְאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם", ומתוך הראייה הזאת הגיעו לאמונה: "וַיֵּאֱמִינוּ בַּה' וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ". וכן (שם יט, ד): "אַתֶּם רְאִיתֶם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרַיִם וְאֲשָׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְפֵי נְשָׁרִים וְאָבָא אֶתְכֶם אֵלַי". הקב"ה קרא לבני ישראל ואמר להם: ילדיי היקרים! תראו עד כמה אני אוהב אתכם ועושה הכל למענכם!

והנה בפרשת בשלח (שם יג, יח) נאמר: "וַיִּחַמְּשִׁים עָלָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאָרֶץ מִצְרָיִם", ורש"י מביא את דברי רבותינו: "חמושים - אחד מחמשה יצאו, וארבעה חלקים מתו בשלשת ימי אפילה". חז"ל מבארים (שמות רבה יד, ג) שהקב"ה הביא את מכת החושך משום "שהיו פושעים בישראל, שהיה להם פטרונים מן המצרים, והיה להם שם כבוד ועושר, ולא היו רוצים לצאת ממצרים. אמר הקדוש ברוך הוא: אם אביא עליהם מכה בפרהסייה וימותו - יאמרו המצרים: כשם שעבר עלינו כך עבר עליהם! לפיכך הביא על המצריים את החושך שלשת ימים, כדי שיהיו ישראל קוברים מתייהם ולא היו המצרים רואים בהם והיו משבחין להקב"ה על כך". ארבעה מכל חמשה יהודים מתו במכת חושך כי לא רצו לצאת ממצרים!

אנחנו מסתכלים על פרעה כעל מפגר, ומתפלאים על הטיפשות שלו, וכאן אנחנו

רואים שארבעה מכל חמשה יהודים מתנהגים באותה טיפשות בדיוק!

נשאלת השאלה: מה העיוורון הזה? אנחנו מסתכלים על פרעה כעל מפגר, ומתפלאים על הטיפשות שלו, וכאן אנחנו רואים שארבעה מכל חמשה יהודים מתנהגים באותה טיפשות בדיוק! החרטומים של פרעה אמרו כבר במכה השלישית "אֶצְבַּע אֶלְקִים הוּא", וארבע חמישיות של יהודים לא רואים זאת אחרי תשע מכות? הרי היהודים "ראו" אמונה! להיכן נעלמה האמונה אצל כל אותם רשעים? איך ניתן להבין שכשיגיע הרגע הקריטי - לצאת ממצרים - ארבעה מתוך חמישה לא ירצו לצאת ורק איזה צו"ל אחד - שלבטח כולם צחקו עליו - ירצה לצאת? כך מתנהגים יהודים שראו את ה' בחוש? איך לא רצים לידיים של בורא עולם?

הנקודה הזאת מדליקה מול עינינו פרוז'קטור רב עוצמה שאומר לנו: יהודי יקר! הבט וראה עד לאן יהודי יכול להגיע! יהודי יכול להיות כמו פרעה. לחיות בעיוורון גמור ולא לחוש שהוא בידיים של בורא עולם, למרות שניתן לראות זאת בחוש ממש.

רבי מרדכי מילר זצ"ל מבאר את כל השאלות הללו, ממש מתוק מדבש

רבי מרדכי מילר זצ"ל, המחנך הגדול מגייטסהד, בספרו "שיעור ליום השבת", מבאר את כל השאלות הללו, ממש מתוק מדבש, לאמתה של תורה, וכך הוא אומר:

כל אדם עובר במשך חייו התרחשויות רבות, תהפוכות, ניסיונות וקשיים שהצליח להיחלץ מהם בניסים גלויים. כל אלו היו צריכים לעצור אותו משטף החיים, להיעמד ולזעוק בקול גדול: "ה' הוא האלוקים!" כמעט כל יום, ואולי אפילו כמה פעמים ביום, הוא יכול לראות עין בעין את יד ה' ואת חסדיו המרובים.

האם זה קורה לנו? הלוואי... אנשים חווים חוויות אדירות, ולא רואים שאחרי החוויות הללו זו אצלם משהו. הם לא מתרגמים את מה שראו וחוו לשפת המעשה, להתגדל, להתרומם ולהתעלות. פעמים רבות אף רואים שהם עושים בדיוק את ההיפך ממה שהיה עליהם לעשות.

החיד"א מספר על מלך גדול וחשוב ששלח את בנו למדינה רחוקה לביקור, ולקשירת קשרים עם אותה מדינה. קיבלו אותו שם בשמחה גדולה ובכבוד גדול. השטיח האדום נפרס למרגלותיו ומשמר המלכות קיבל את פניו במופע מלכותי מרשים. הוא הובל בכבוד לארמון המלך, שם ערכו לכבודו סעודה כיד המלך.

מיד כשהתיישב סביב השולחן הערוך, עוד בטרם התחילה הסעודה, הגיעה קבוצת חיילים שנשאו על כתפיהם ארון קבורה, הניחו אותו במרכז האולם, וכל המשתתפים קמו ממקומותיהם, עברו לפני הארון, הנידו בראשם וחזרו למקומותיהם.

בן המלך, האורח, נדהם. כשלקחו משם את הארון, הוא פנה למלך ושטח בפניו את תדהמתו:

"מה בער לעשות את הסעודה בזמן כה קריטי? אני מבין שכנראה מדובר באחד מאנשי המלוכה שמת. אולם יכולתם לעשות קודם את ההלוויה ואחר כך לקבל אותי לסעודה?"

"אף אחד לא נפטר", השיב המלך. "הארון היה ריק."
"מה, אפוא, פשר הבאת ארון הקבורה הזה?", גברה תמיהתו של בן המלך.

"הקשב היטב! לא בכל יום מזדמנת סעודה כזאת. גם השרים היושבים ראשונה במלכות לא זוכים לה. השפע עצום, וכדי שאנשים יצליחו להעמיס על בטנם את כל השפע הזה, אנחנו מעבירים אותם לפני ארון קבורה, כדי להזכיר להם שהיום או מחר הם ישכבו בארון הזה, וכדאי להם, אפוא, לנצל את החיים ולהספיק לאכול ולהינות מכל השפע. אם לא עכשיו - אימתי? כך אנו מגבירים להם את התיאבון... זה צד אחד.

מצד שני המשנה באבות (ג, א) אומרת: "עקביא בן מהללאל אומר: הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה וכו'... עוד אומרת הגמרא (ברכות ה ע"א): "לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, אם נצחו - מוטב, ואם לאו - יעסוק בתורה, וכו' אם נצחו - מוטב, ואם לאו - יזכור לו יום המיתה". אם אדם יזכור את יום המיתה הוא בוודאי יחזור בתשובה! הוא יזכור שיש עולם הבא ועליו להתכונן לקראת בואו לשם!

מה קורה כאן? מצד אחד כשרוצים להאביס אנשים מזכירים להם את סופם כדי להגביר את תאבונם, ומצד שני כשרוצים שאנשים יחזרו בתשובה מזכירים להם את יום המיתה כדי להמריץ אותם להתכונן ולהרבות בתורה ובמעשים טובים... בקיצור: זה מגביר

אצלי את התיאבון או מוציא לי את התיאבון?

התשובה במילה אחת: בחירה. כל אדם בנוי על מה שהוא בחר. לכל אדם יש את הפוטנציאל להיות חית טרף, אך יש לו גם את הפוטנציאל להיות גבוה אף יותר ממלאך. במה זה תלוי? בבחירה שלו! על איזה מסלול הוא בחר לעמוד, מהו היעד שאליו הוא בחר להגיע, מהי התכלית שהוא הציב לעצמו בחיים, מהי המטרה שאליה הוא חותר? כל דבר בחיים יוביל אותו לאותו כיוון!

אם אדם בחר לעצמו יעד ליהנות מהעולם הזה - כל דבר יוביל אותו לשם. גם אם תשים לו מות מול העיניים - זה ידרבן אותו לנצל את העולם הזה כדי ליהנות ממנו כמה שיותר. איך אפשר למות בלי לטעום פלאפל בטעם מיוחד?...

אבל אדם שהציב לעצמו מטרה של "היום לעשותם ומחר לקבל שכרם" - יעמוד כל חייו לנצל את הזמן הקצוב שעומד לרשותו לאגור כמה שיותר לקראת בואו לעולם הבא. כל דבר ימריץ אותו להספיק כמה שיותר לפני שנגמר הזמן.

הגמרא מקפלת את כל זה במשפט הבא (שבת קנב ע"א): "תלמידי חכמים כל זמן שמזקינים - חכמה מתווספת בהם, ועמי הארץ כל זמן שמזקינים - טיפשות מתווספת בהם". תלמידי חכמים חיים בעולם הזה מתוך חוכמה: איזהו חכם הרואה את הנולד. הוא משקיע את כל חייו בהתעסקות בנולד, בעולם הבא. ההתעסקות זו היא התעסקות בדברים רוחניים, רחבים ועמוקים, שהופכים את הראייה שלו לראייה יותר זכה. החוכמה שלו הופכת מיום ליום ליותר בהירה.

ככל שהוא מזקין הוא מתעלה ומשתבח: "חכמה מתווספת בהם". עמי הארץ מתעסקים כל חייהם בטיפשות. הם שמים את הדגש על העולם החולף. כואב להם על כל החמצה שהם מחמיצים מהנאות העולם הזה. ההתעסקות שלהם היא סביב מימוש תאוות ולא בנושאים עמוקים ורחבים. לא פלא שכשהם מזקינים הם מתחילים להתנהג כמו ילדים קטנים. סיפר לי יהודי שזכה לחזור לכור מחצבתו ושב בתשובה שלמה, שאביו הזקין וכעת הוא נמנע מללכת עם ילדיו לבקר אצל הסבא, משום שכשהם באים אליו - הוא רב עם הנכדים על הבמבה... השם ישמור. "טיפשות מתווספת בהם".

הסכיתו ושמעו לסיפור שסיפר רבי אליעזר סילבר

כל אדם עובר בחיים תהפוכות וניסים. מה הוא יעשה אָתָם? זה תלוי אך ורק בבחירה שלו: האם הוא רוצה לראות אור, אלוקות, משהו שיוביל אותו לעולם רוחני, או שהוא רוצה ללכת למקומות של תאוות, להבלי העולם הזה. שניים יכולים לראות את אותם אותות ומופתים - וכל אחד יסיק מסקנות אחרות. את האחד זה יוביל לאלוקות ואת השני לכפירה.

הסכיתו ושמעו לסיפור שסיפר רבי אליעזר סילבר שעמד בראש ועד ההצלה של יהדות אירופה ושירת בצבא האמריקאי כרב צבאי. יום אחד הוא הגיע, עם הג'יפ הצבאי שלו, ועם מְדֵי הצבא, לאחד המחנות. יהודי אחד שראה את הדרת פניו התנפל עליו ואמר לו:

היה זה לפני כ-35 שנה, נודע לי שיש בירושלים יהודי מבוגר, בשם רבי יעקב יואל צייננסקי, שזכה לראות 85 שנה קודם לכן את הרבי הקדוש בעל ה'שפת אמת' מגור זיע"א והחלטתי שאני עולה אליו הביתה

שיחה מרתקת עם רבי אליהו דינקל שליט"א על הקשר האדוק שלנו אל סידור התפילה

יוחנן וסרמן

ימי השובב"ם בפתח וכידוע ימים אלו הם ימים של התחזקות. לכבוד ימים נשגבים אלה קיימנו שיחה מרתקת עם הרה"ח רבי אליהו דינקל שליט"א, משגיח בישיבות סדיגורא וטשכנוב, על הקשר האדוק שחייב כל יהודי לנהל עם... הסידור שלו, כשכמובן הקשר עם הסידור הוא בעצם הקשר עם מי שאליו מתפללים מתוך הסידור, בורא כל עולמים השומע תפילת כל מה ומאזין לקול תפילת עמו ישראל ברחמים. וכך הוא מספר:

היה זה לפני כ-35 שנה, בהיותי עלם צעיר לימים. באותה עת נודע לי שיש בירושלים יהודי מבוגר, חסיד גור בשם רבי יעקב יואל צייננסקי, שזכה לראות את הרבי הקדוש בעל ה'שפת אמת' מגור זיע"א.

אנחנו מדברים על שנת תש"ן בערך, ואילו ה'שפת אמת' נפטר בשנת תרס"ה, כלומר 85 קודם לכן, כך שזה לא היה דבר של מה בכך לראות את פניו של יהודי שעוד זכה לראות במו עיניו של ה'שפת אמת'.

החלטתי שאני עושה מעשה, ועולה אליו הביתה. הוא התגורר מעל מאפיית שיליץ בשכונת 'בית ישראל', ואני הגעתי לשם ועליתי אליו הביתה. הוא היה אז כמעט בן 100, ואמרתי לעצמי שזאת הזדמנות שצריכים לנצל לפני שיהיה מאוחר מדי.

הוא קיבל אותי במאור פנים, היה יהודי חביב מאוד, ואז אמרתי לו, יסלח לי כבודו, אבל אני רוצה לשמוע איזשהו ווארט או מימרא ששמעתם מהרבי ה'שפת אמת', אני רוצה להיות 'כלי שני' למשהו

אבא שלי ביקש מהרבי ה'שפת אמת', ברכה ועצה

מאותו צדיק ונשגב שרבבות יהודים מתחממים באור תורתו באופן קבוע מדי שבוע.

אמר לי הרב צייננסקי ז"ל, שכשהוא היה ילד כבן חמש ניגש אביו אל הרבי, ולקח אותו איתו. "אבא שלי ביקש מהרבי ה'שפת אמת', ברכה ועצה איך להתחזק בכוונת התפילה כך שלא ייכנסו מחשבות זרות לראש, ושהתפילה תהיה בכוונה שלמה.

"ענה לו הרבי מיניה וביה: "תתפלל מתוך הסידור".

לכאורה מדובר בעצה מאוד פשוטה ולא מאוד מיוחדת, אבל אני חושב שכן צריכים להעמיק בזה, משתי סיבות, קודם כל כי אצלי

יש לזה חביבות מיוחדת ששמעתי את הדברים מפיו של מי ששמע אותם מפה קדשו של ה'שפת אמת', אבל האמת היא שההבטה בתוך הסידור היא גם עצה וגם סגולה, יש לה כח לצמצם את מחשבתו של האדם אל הסידור עצמו ולא מה שנמצא מחוצה לו, וממילא היא מונעת מפריעים חיצוניים, אבל יש בזה גם סגולה, כי כשאדם מסתכל בסידור, הוא זוכה לסייעתא דשמיא מיוחדת שיוכל לכוון טוב יותר, והדברים ברורים ומוכרים מהניסיון.

אבל יש כאן עוד דבר: מה מצופה מיהודי? התורה רחבה מיני ים ויש הרבה מאוד מצוות והידורים שאנחנו מצויים לעשות. עם זאת, הקב"ה מצפה מהאדם שיעבוד אותו כפי כוחותיו ויכולתו. אנחנו צריכים להתפלל בכוונה, אבל לא תמיד אנחנו מצליחים. נו, מה עושה מי שלא מצליח? מתאמץ! מנסה להצליח.

באחת ההזדמנות שוחחה עמה הרבנית

הצדקנית מרת יענטע קאהן ע"ה אשת חבר לכ"ק מרן אדמו"ר מתולדות אהרן זצ"ל

ההסתכלות בתוך הסידור היא בעצם המקסימום שאדם יכול לעשות כדי לכוון בתפילה. אם אתה מאמץ את המחשבה, סוגר את הטלפון לפני התפילה, משתדל להסיר את כל המפריעים וגם

מסתכל בסידור, עשית 100 אחוז ממה שמצופה ממך, ומכאן ואילך הכל בידי שמים...

כשפרצה מלחמת העולם השנייה, היתה אמי מורת מרת חנה דינקל ע"ה הכ"מ, בביתה שבעיר זואלע בהולנד. היא היתה ילדה צעירה, והתגוררה יחד עם אמה. סבי, אביה של אמי, שהה באותה עיר בעיר אחרת כשפרצה המלחמה, והוא לא הצליח לשוב הביתה ולהתאחד איתן.

השמועות הגיעו על כך שמתחילים לחפש את היהודים כדי לשלוח אותם למקום לא ידוע, ולאמא שלי היתה חברה גויה, שהמשפחה שלה התנגדה מאוד לכיבוש הנאצי בהולנד. כך נוצר מצב שאמא שלי ואמא שלה מצאו את עצמם בבית החברה הגויה, שם סידרו להן מקום בעליית הגג, בה הסתתרו מאימת הנאצים הארורים ימ"ש. בהמשך הצטרפו אליהם גם הסבא והסבתא, הוריה של סבתי שהוזמנו גם הם לבוא ולהסתתר איתם יחד, וכך במשך קרוב לשלוש שנים הם חיו במסתור, דיברו ביניהם רק בלחש, התקיימו ממעט אוכל שהיו צריכים לחלוק אותו במידה ובמשורה, מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה.

לא היה להם שום דבר, חוץ מסידור אחד ולוח שנה. זה היה הדבר הכי חשוב להם, שיוכלו להתפלל ושידעו מתי שבת, מתי חג, מתי פסח ומתי יום כיפור.

נו... מה עושה נערה צעירה שיוצאת ממקום מסתור אחרי שלוש שנים שלא ראתה את כיפת השמים? היא עשתה את המוטל עליה, התחילה להפיח רוח חיים בין היהודים ששרדו את התופת, היא הלכה למחנות הפליטים, ודאגה לאלו ששתו את כוס התרעלה והיו במחנות בתנאים קשים הרבה יותר מהתנאים בהם היא היתה. בין היתר פעלה גם לחלץ ילדים יהודים מידי הגויים שהסתירו אותם ולא רצו להחזיר אותם ליהדות אחרי המלחמה, גם בהולנד, גם בבלגיה, גם בגרמניה, בכל המקומות היא פעלה וחוללה גדולות ונצורות. חלק מהפעילויות הללו היו מנוגדות לחוק, אבל כדי להציל את ילדי ובנות ישראל מציפורני השמד היא סיכנה את עצמה, ואכן פעם אחת נלקחה על ידי המשטרה הבריטית למעצר בעת שהעבירה קבוצה של נערות יהודים פליטות מבלגיה. היתה בידיה רשימה של נערות נוספות, ומאחר והיא חששה שהרשימה תיפול לידי הגויים שידאגו להסתיר את הנערות הללו טוב יותר, היא לעסה את הרשימה ובלעה אותה במהירות, כדי 'להשמיד ראיות'.

לימים התחתנה עם אבי מורי הגאון רבי אלכסנדר דינקל זצ"ל, שהיה תלמיד חכם מופלג ולאחר מכן התמנה כר"מ בשיבת 'קול תורה'. עד מהרה התבלטה כדמות ייחודית ותורנית מאוד, וזכתה לקשרי ידידות אמיצים עם נשותיהם של כמה מגדולי וצדיקי הדור.

התשובה של אמא ע"ה היתה קצרה ותמציתית

באחת ההזדמנויות שוחחה עמה הרבנית הצדקנית מרת יענטע קאהן ע"ה אשת חבר לכ"ק מרן אדמו"ר מתולדות אהרן זצ"ל ואמם של כ"ק מרנן האדמו"רים שליט"א, איך ובאיזה כוחות הגיעה למה שהגיעה, הרי בשנות הילדות היתה מוסתרת אצל גויים ושם בוודאי

לא היה מקום לחינוך ליהדות צרופה מזוככת, ועוד להמשיך להיות אשת חבר לתלמיד חכם מופלג ולהקים דור של תלמידי חכמים? התשובה של אמא ע"ה היתה קצרה ותמציתית. "הכל מן הסידור", היא אמרה, וגילתה את התעלומה. אותו סידור שהיה עמה בעליית הגג, הוא אותו סידור שהיה עמה כשגידלה את הילדים. זה גם הסידור שעזר לה לחלץ ילדים מבין הגויים, וגם לחתן ילדים ולהקים משפחה לתפארת. כי התפילה מתוך הסידור, היא המפתח לכל דבר בחיים, ומי שייצמד לסידור וישפוך לבו בשיח אמיתי לפני בורא עולמים, ידע וירגיש שיש מישהו ששומר עליו ומלווה אותו על כל צעד ושעל.

משהו שיטו את ידיהם הטמאות כדי לקחת את הסידור לבדיקה, קפץ הרבי ממקומו וזעק בתוקף

ידועה בקרב החסידים 'גזירת צדיקוב' שהטיל משטרו של הצאר הרוסי נגד אדמו"רי החסידות באותם ימים, וזאת בשל עלילה שהעלילו שונאי ישראל על החסידים שהם כביכול מורדים במלכות, ומקימים לעצמם ממלכות קטנות בתוך שטחה הריבוני של האימפריה הרוסית, כשהם ממליכים את הצדיקים בראשם, ולא מכירים כביכול במלכות הצאר ובחוקי המדינה.

בעקבות כך החלו שלטונות רוסיה לרדוף עד חורמה את האדמו"רים, ורבים מהסיפורים שאנחנו שומעים על צדיקים שנכלאו בידי השלטונות, הגיעו לידי כך על רקע זה.

במיוחד היתה להם, לרשעים, תאוה למגר את צדיקי בית טשערנאביל זיע"א, משום שגזע משפחת טווערסקי נתפס בעיניי כמסוכן ביותר, וכל אדמו"ר לבית טשערנאביל היה נתפס כחשוד מידי במרידה במלכות. מספרים שפעם עצרו אחד מצדיקי אותו הדור, וכשהגיע לחקירה שאלו החוקר לשמו, השיב הצדיק את שמו ושם משפחתו, והחוקר נענה ואמר: "אם אינך בן למשפחת טווערסקי, מדוע הביאו אותך לפני", ושחרר אותו על אתר.

על רקע זה, שמעתי ממורי ורבי כ"ק אדמו"ר מטאלנא זצ"ל, שפעם הגיעו שוטרים רוסיים לביתו של הרבי הקדוש רבי מרדכי מטשערנאביל, המכונה 'המגיד מטשערנאביל', וערכו חיפוש בביתו. שלחו אליו שר נכבד יחד עם אחד מפקדי השלטון המקומי בעיר, וכן צנזור שתפקידו היה לבדוק את הספרים והכתבים שבבית הרבי ולבחון אם יש בהם תכנים של מרידה במלכות.

החלו לחפש בבית הרבי, והחרימו כל מה שבא לידיהם ועורר חשד קל שבקלים שפה מתנהלת לה 'רביסטעווע', שיש פה אדמו"ר. מצאו את ה'קוויטלך', הפתקאות שמגישים החסידים לרבם ועליהן כתובים שמותיהם לתפילה, וכמובן שהחרימו את כל אותן פתקאות כראיה למעשיו הפליליים של הרבי שמקבל חסידים ומנהל ממלכה פרטית.

הם החרימו גם כמה ספרים, והמשיכו לחטט ולחפש, עד שהגיעו לסידור התפילה של הרבי, פתחו את הסידור וראו שכתובים שמות

הגאון הצדיק רבי יצחק ירוחם בורודיאנסקי שליט"א, משגיח ישיבת 'קול תורה', סיפר כי מורו ורבו, הגאון הצדיק רבי בן-ציון במברגר זצ"ל, משגיח ישיבת פוניבז', היה מגיע בכל פעם למסור את ה'ועד' המוסרי הקבוע בישיבה עם ספר בידו, נ"ך, מדרש או ספר מוסר. אך באחד הימים הוא הפתיע את כולם והגיע ל'ועד' עם עגבניה, סכין וצלחת...

מאוצרותיו של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

המראה הנפלא והמעורר לאהבת תורה לשקידה ושקיעה בתורה, כיצד רבי אלעזר צדוק יושב בפרוזדור התלמוד תורה, יחד עם ריעו הגדול רבי חיים, ולצד כל ההמולה והרעש של הזאטוטים התנתקו לגמרי מכל הסובב אותם, שקעו בד' אמות של תורה והלכה, והתפלפלו בינם לבין עצמם כיצד ובאיזה נוסח לכתב כל מילה ותיבה בחיבורם המופלא.

רבי אלעזר צדוק נחרד עד עמקי נשמתו

בשמו של רבי אלעזר צדוק סיפר הגאון הצדיק רבי שלמה ברעוודא זצ"ל, סיפור נפלא ובעל מסר נוקב:

בבחרותו, בעת שלמד רבי אלעזר צדוק בישיבת חברון, היה מרבה לפקוד את מעונו של ה'חזון איש'. באחת הפעמים שביקר בביתו שמע ממנו דברים מןפלאים שהבהילו את חושי.

החזון-איש התבטא בפניו: "ישנם אנשים שכל חייהם עוסקים בתורה ובמצוות ובטוחים הם בעצמם שהם חיים על פי האמונה, אך כשיבאו לשמים יפתעו להיווכח שעדין חסרה להם הרבה עבודה בענין האמונה!"

רבי אלעזר צדוק נחרד עד עמקי נשמתו, ולא הבין על מה מכוונים דבריו. כשהגיע לישיבה וסיפר לחבריו את ששמע, הם הגיבו לו: "מדוע לא שאלת על אתר את ה'חזון איש' עצמו למה הוא מתכוין?" אחרים

גדולי בעלי האמונה התמידו בעבודתם לראות בכל דרכי הטבע את הקדוש ברוך הוא ואת חסדיו הגדולים ונפלאותיו שנעשים עמנו אף בשגרת היום יום, ובזה השקיעו את עקר העבודה הרוחנית שלהם.

הגאון הצדיק רבי יצחק ירוחם בורודיאנסקי שליט"א, משגיח ישיבת 'קול תורה', סיפר כי מורו ורבו, הגאון הצדיק רבי בן-ציון במברגר זצ"ל, משגיח ישיבת פוניבז', היה מגיע בכל פעם למסור את ה'ועד' המוסרי הקבוע בישיבה עם ספר בידו, נ"ך, מדרש או ספר מוסר. אך באחד הימים הוא הפתיע את כולם והגיע ל'ועד' עם עגבניה, סכין וצלחת...

הוא פתח את העגבניה לעיני כולם, והחל לשוחח על 'מה רבו מעשיך השם', החכמה האלוקית הפלאית הטמונה בעגבניה. הוא הסב את תשומת לבם של התלמידים על הקליפה הדקה והחזקה העוטפת אותה ומגינה על בשרה. על צבעה המגרה, על הגרעינים הרבים שיש בה ומחלקים לתאים בצורה מופתית, על טעמה החמצמן הערב לחך, ועוד.

הוא רצה לחדד בפניהם נקודה זו, כי אין צורך לחפש גבורות ונפלאות מעל דרך הטבע. כדי לראות את בורא עולם, די לפתוח עגבניה פשוטה ולהתבונן בה היטב בעיני השכל, וכבר יגלו נפלאות הבריאה וחכמותיה.

בילדותי למדתי בתלמוד תורה 'תשב"ר'

כעת נתמקד בעבודה המעשית של האמונה, כיצד היא הדרך הפשוטה בה יזכה האדם להגיע להכרה בהירה באמונה, לחיות עם בורא עולם בכל רגעיו ותחושותיו?

בילדותי למדתי בתלמוד תורה 'תשב"ר', שבבית מרן ה'חזון-איש' זצ"ל בבני ברק. מנהלו הרוחני של התלמוד תורה היה הגאון הצדיק רבי אלעזר צדוק טורצ'ין זצ"ל, דמות רבת הוד משכמו ומעלה של ירא אלקים ושקדן, באישיותו המאלפת הצליח להקרין במדה גדושה על התלמידים מיראת השמים המפלגת שלו וממדותיו הנאצלות.

רבי אלעזר צדוק נמנה על באי ביתו הקרובים של ה'חזון-איש', והתידד בשנים ההן עם אחינו-כבנו בן ביתו של ה'חזון איש', הלא הוא מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל, ולימים חיברו בצותא את סדרת הספרים 'שונה הלכות'.

זכרון הילדות החרוט בקרב ילדי התלמוד תורה מאותן שנים, הוא

הציעו לו: "מדוע שלא תיכנס שוב אל ה'חזון איש' לשאול אותו כיצד באמת יכול האדם להיות בטוח בעצמו שהוא שלם באמונה?"
כעצת חבריו סב רבי אלעזר צדוק על עקבותיו, נסע שוב לבית ה'חזון איש' והציג בפניו את השאלה - למה כיוון במה שאמר לו קודם?
ה'חזון איש' השיב לו כך: "רצוני היה רק לעורר אותך על נקודה זו, כי אם האדם אינו עובד על אמונה מדי יום ויום, מטבע האדם האמונה שלו נחלשת ומתפוגגת. לכן על האדם להיזהר לא להיות שאנן בלבו ולחשוב שהוא כבר 'מאמין', אלא פשוט לעבוד על אמונה ללא הרף ובכל עת."

"כיצד האדם יעשה זאת", הוסיף ה'חזון איש' לומר, "על ידי שירגיל את עצמו לבקש מהקדוש ברוך הוא על כל דבר ופרט, ולאחר שתתמלא הבקשה להודות על כך. בדרך זו ירגיל האדם את עצמו שהכל מהקדוש ברוך הוא, ותתחזק אצלו האמונה הפשוטה!"

תעזור לי שלא תהיה לי שום תקלה בדברי עם השכנים, בלכתי למכולת, בעליתי לאוטובוס

ואכן סיפר בהשתוממות ראש הישיבה, מרן הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל, כי בבחרותו הכיר זקן אחד שאמנם היה פשוט בהליכותיו אך סגל לעצמו מנהג מופלא. לאחר אמירת ה'יהי רצון' בשמונה עשרה האריך לפרט ולבקש על כל דבר שתכנן לעשות באותו יום. לדגמא היה אומר, "רבנו של עולם! תעזור לי ברחמיך הרבים שלא תהיה לי שום תקלה בדברי עם השכנים, בלכתי למכולת, בעליתי לאוטובוס", וכך פרט כל פרט שתיכנן למשך היום.

רבי מיכל יהודה אמר בהתפעלות כי ראו עליו בחוש כי הוא חי עם רבונו של עולם. על הכל הוא בקש והתפלל, ובכך הרגיל את עצמו שהוא חי בעולמו של הקדוש ברוך הוא, תחת פקודו והשגחתו, ואכן זכה להיות בעל מדרגה באמונה.

הנהגה זו, להחדיר כל העת את האמונה בבית על כל צעד ושעל, אימץ לעצמו גם הגאון הצדיק רבי שמואל הומינר זצ"ל, בעל 'עבד המלך', שהרגיל להתבונן בכל פרט ופרט ולהודות להשם יתברך על כך. פעמים שקבע עיתים קבועים ומיוחדים בהם הודה לו ברבים על דברים מסימים.

חתנו, הגאון רבי יהושע דוד טורצ'ין שליט"א, רב קהלות 'פרושים', סיפר כי בכל שנה בפרוס השנה החדשה, כשניגש רבי שמואל בליל ראש השנה לקדש על היין, עמד ונתן שבח והודאה לקדוש ברוך הוא ברבים, על כך שפירנס אותו בכל מהלך השנה החולפת, וכך נתנה לו האפשרות לקדש על היין מדי שבת ומועד במשך כל השנה...

מאורע מופלא זה הותיר את רישומו על כל בני הבית. הוא החדיר במשפחה כי שום דבר אינו מובן מאליו, כל פרט קטן שקורה עמנו לטובה זה מחסדי השם יתברך ובהשגחתו הפרטית.

כמדומני כי כל אחד שיתבונן על נקודה זו אכן ירגיש צרך להודות על כך, כמו גם על שאר הטובות והנסים הנעשים עמנו בכל רגע ועת, אלא שחסרה לנו ההתבוננות. אולם רבי שמואל שכל שנות חייו היו חטיבה אחת של אמונה צרופה ועבודת השם, אכן העמיק והתבונן

ומצא לנכון להודות על כך בקביעות!

מדוע הרבנית שואלת?

הרבנית ריזל גלינסקי ע"ה, אשת חבר למגיד המישרים, הגאון הצדיק רבי יעקב גלינסקי זצ"ל, היתה אשה גדולה מאד, ויקוד אש האמונה והבטחון - שעמל עליה בעלה הגדול בחרוף נפש 'נובהרדוקאית' טפוסית - ניכרו היטב בכל הליכותיה.

שמעתי מאחד הבנים, כי בערוב ימיה היה אברך מסוים שרגיל היה לבוא ולסיע לה בעניני הבית. הלה התגורר ברחוב נחמיה, סמוך למקום מגוריה של הרבנית - ברחוב חדושי הר"ם, מרחק הליכה של דקות מועטות בלבד מביתה.

באחד הימים עם הכנסו לבית, קבלה אותו הרבנית בחביבות רבה ובמאור פנים כדרכה, והתענינה אצלו באפיניות: "אמרת תודה להשם על כך שהגעת מביתך לכאן בריא ושלם?!..."

השתומם האיש ושאל ברצינות: "מדוע הרבנית שואלת? שמא ארעה תאונת דרכים או שמא שמעה על פיגוע חס וחלילה שארע באזור?"
"לא! לא!" השיבה הרבנית, "לא קרה היום משהו מיחד. אלא שפשוט הרגלנו כאן בבית כי על כל דבר יש לבקש ולהודות. גם בזמנים שהיינו בריאים ושלמים, כשהצרכנו לעבור מהמטבח לחדר הפנימי בבית, אמרנו תפילה קצרה שנגיע בשלום. וכשבאנו בשלום אמרנו תודה להשם שאכן הגענו בשלום!..."

"והנה אתה הלא באת כעת מהרחוב הסמוך בריא ושלם ללא כל פגע, לכן שאלתי אותך אם כבר אמרת תודה להשם על כך..."
כשמעתי זאת, הרהרתי לעצמי כי אם כך היתה ההנהגה הקבועה בביתו של רבי יעקב, אין זה פלא שזכה בחיי חיותו להשפיע כה רבות על שומעי לקחו. בר-מעלה כמותו שהרגיל את עצמו ואת בני ביתו לחיות בהתבוננות בחיים על כל פעולה וצעד שעושים, הרי שדבריו ודאי היו בבחינת 'דברים היוצאים מן הלב' ואין זה פלא שגם היו 'נכנסים אל הלב'.

לחיות את האמונה

בטבע האדם כאשר ישנה התפעלות באמונה, ההתפעלות הולכת ודועכת עם הזמן. אולם אם באמצעות האמונה, מתחזק האדם מיד ולמעשה, ומחדיר את האמונה הזאת בארחות חייו, בתורה, בתפלה וביראת שמים, ישנה תוחלת ותקוה כי זה אכן ירומם אותו, והוא יתעלה מהמצב שאחז בו קדם, גם לאחר שיפוג רגש ההתפעלות.

כך כותב ה'רבנו יונה' בספרו 'שערי תשובה' (בשער השני): "אכן צריך האדם בשמעו המוסר לעורר נפשו ולשום הדברים אל לבו ולחשוב בהם תמיד, ועליהם יוסיף לקח ומלבו יוציא מלין".

זוהי תמצית עבודת האמונה וגם תכלית לימוד המוסר. כאשר האדם מתפעל ממושהו, לא להשאירו בגדר התפעלות, אלא לשים את הדברים על לבו כדי שיגיע לידי מעשה, ש"מלבו יוציא מלין", שהוא יאמין בלבו ממה שמתפעל בפיו. כך הדברים יפעלו ויותירו רושם במעשיו, ולא ישארו הדברים כידיעה גרידא.

(מתוך הספר 'אוצרותיהם אמלא')

חיבה יתרה הייתה לו לאותו גוי לדון עם רבי מאיר שפירא במנהגי היהודים, כביכול להרחיב את השכלתו, כשכוונתו האמיתית הייתה למצוא פתח לנגח ולקדם חוקים שיפגעו ביהודים, פעם שאל הגוי את ראש הישיבה דלובלין לפני חג הפסח, מדוע נוהגים היהודים לשים על קערת הסדר את הביצה?

על המעשה עם הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין, מייסד הדף היומי וראש ישיבת יח"ל שבלובלין

מאת: הרב ישראל היימן

פרשה זו העוסקת בתחילת שיעבוד מצרים ובהכנה לגאולת ישראל הראשונה מיד צריהם, מבטאת את התקווה הגדולה ואת השמירה העליונה להם זוכים ישראל עם קרובו של הקב"ה, בכל הדורות. בזוהר הק' מבואר שבמהלך של גלות וגאולת מצרים טמונות היסודות לכל מה שיקרה לאורך כל הדורות בין ישראל לעמים הצוררים אותם, והדברים מתאימים לתקופה זו בה שונאי ישראל מרימים את ראשם בנסיון לומר שלא יזכר שם ישראל עוד ח"ו ובשמירה העליונה לה אנו זוכים משמים.

אחד מהיסודות האלו מבואר במעשה שקרה עם הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין, מייסד הדף היומי וראש ישיבת יח"ל שבלובלין.

הגאון זצוק"ל היה חבר ה'סיים' הפולני ולצד היותו אחד מגדולי ישראל שבכל הדורות, ראש ישיבה וגאון מופלא, היה רבי מאיר שפירא מוליך ומביא בתבונה מול צירים ואנשי ממשל שונים במסגרת חברותו בסיים.

דיאלוגים רבים היו לו עם אנשי השפעה ובהיותו נערץ ובעל אישיות כובשת ומאירה, ניצל רבי מאיר שפירא את מעמדו להטיב עם אחינו בני ישראל בכל מיני צורות שהזדמנו לידיו.

אחת מאותן הזדמנויות הייתה, כאשר פגש אותו פעם אחד מחברי הסיים שהיה משכיל גדול ובקי במנהגי היהודים.

הגאון מלובלין שהכירו, ידע שלצד בקיאותו הוא גם נגוע באנטישמיות סמויה ולא פעם היה צריך לעמוד מולו בחכמה לבל יזיק וישפיע לרעה בכלים שעמדו לרשותו.

כלפי חוץ היה אותו חבר סיים איש משכיל ו'הומאני'... הוא לא דיבר סרה באף אומה או מגזר, בכל זאת הוא היה טעון 'שמירה מעולה' לבל יוכל לבצע את זממותיו שנעשו בתחכום ובצורה מיוחדת...

חיבה יתרה הייתה לו לאותו גוי לדון עם רבי מאיר שפירא במנהגי היהודים ובאורחות חייהם במטרה ללמוד עוד ועוד וכביכול להרחיב את השכלתו. כוונתו האמיתית הייתה למצוא פתח לנגח ולקדם חוקים מסויימים שיפגעו ביהודים.

פעם אחת שאל אותו חבר הסיים את ראש הישיבה דלובלין לפני חג הפסח, מדוע נוהגים היהודים לשים על קערת הסדר את הביצה? "לביצה, בניגוד לשאר סימני הקערה, אין קשר לגאולת מצרים,

למרור יש קשר, למצות יש קשר, אפילו לזרוע שהוא כנגד קרבן פסח יש קשר לגאולה שלשמה אתם חוגגים את החג. אבל לביצה אין שום קשר, הרי היא רק לזכר קרבן חגיגה שהתחיל להיות נוהג רק אחרי מתן תורה, א"כ מה המקום להניחה על קערת הסדר?"

רבי מאיר שפירא לא היסס ומצא את ההזדמנות לענות לו אחת ולתמיד תשובה ניצחת.

רבי מאיר שפירא לא היסס ומצא את ההזדמנות לענות לו אחת ולתמיד תשובה ניצחת.

הביצה מסמלת חלק חשוב ומשמעותי בתהליך גלות וגאולת מצרים. פתח ר' מאיר שפירא בהסבר מלומד.

בניגוד לכל חומר אחר בבריאה, אותו אם תכניס לסיר רותח ותבשל אותו במשך זמן ארוך שהוא יתרכך. הביצה ככל שתבשל אותה יותר, ככל שהיא תעבור יותר ייסורים היא תתקשה ותתחזק.

בפרשת שמות בה מתואר הסבל והייסורים אותם חוו בני ישראל במצרים עם קום עליהם המלך החדש, מתוארים ייסורים. סבל גדול וכל מיני הצקות שונות ומשונות. כל תכליתם הייתה כמאז ועד היום לאמור "הבה נתחכמה לו פן ירבה". הם ניסו להעביד את עם ישראל עוד לפני היותו לעם. הם לא רצו שיקום עם כזה בכלל וניסו כל

הרופא נטל את התפילין והבטיח לרבי משה שהוא יניחם בכל יום והוסיף: "כשאבוא לארץ ישראל אבקר במוסדותיך...!" שנים חלפו, ובוקר אחד התקבלה שיחת טלפון במזכירות מוסדות 'אור החיים', על הקו, אלמוני המבקש לשוחח עם הרב פרדו וביקש לבוא לבקרו במשרדו, רבי משה לא זיהה את המבקש בשמו, אך נאות לבקשתו והזמינו לבקר במוסדות

מידת הדין שהפכה למידת רחמים

הרב ישראל ליוש

אַלְקֵי אַבְרָהָם אֱלֹקֵי יַצְחָק וְאֱלֹקֵי יַעֲקֹב שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם זֶה שְׁמִי לְעֵלְמָם
וְזֶה זְכָרִי לְדַר דֶּר חֶסֶד (ג טו)

דברי הרמב"ן על פסוק זה סתומים, וכשיפתח ה' ליבנו בתורתו ונבארם בעזרתו ית', נשכיל ונבין את רוממות שמו של הקב"ה הנקרא על שם האבות הקדושים.

וז"ל: "יחזור אל אלוקי אברהם אלוקי יצחק ואלוקי יעקב, כי לא לעולם ישכח ברית אבות, וכל הדורות כאשר יזכירו: 'אלוקי אברהם יצחק ויעקב' ישמע אל ויענם. ועל דרך האמת, זה שמי לעולם, 'אלוקי אברהם אלוקי יצחק', וזה זכרי 'ואלוקי יעקב', ולכך הוסיף בו ו', וזה טעם זכרי לדר דר חסד. והמשכיל יבין..."

ונבאר בע"ה: ישנן בעולם שלוש סוגי הנהגות, שנים מהן נסתרות, והשלישית גלויה ונראית לעין כל. הראשונה היא ההנהגה שייסד אברהם אבינו, והיא מידת החסד, הענקה בלי גבול, מבלי להתחשב בזכויות ובצרכים של המקבל.

ההנהגה השנייה היא מידתו של יצחק אבינו, עפ"י מידת הדין, רק מי שזכאי מקבל. אך אלו הנהגות נסתרות, כי אנחנו לא רואים רק חסד או רק דין.

לענינו גלויה ההנהגה השלישית, מידתו של יעקב 'תפארת - רחמים' והיא מעורבת משתי המידות הראשונות יחדיו, לא רק חסד בלי גבול, לא רק דין וגבורה, אלא הנהגה ברחמים, להביט בזכויות ובצרכים של המקבל, לרחם עליו ולהעניק לו לפי צרכיו, ואת ההנהגה הזו אנחנו, בני האדם עלי אדמות, חווים ורואים.

אם כן, אלו הם דברי הרמב"ן: 'שמי לעולם' זה אלוקי אברהם ואלוקי יצחק, כי שם מורה על מהות, ואכן מהותו האמיתית של הקב"ה היא חסד מצד אחד, ודין וגבורה מצד שני, אך 'זכרי' היינו הצורה שבה הוא נזכר בפה עמו, כי כך הם מזכירים אותו עפ"י ראייתם והבנתם, היא 'אלוקי יעקב' שחידש את המידה הכוללת מידת הרחמים והתפארת, המבטאת את רחמי הקב"ה על עמו, בהנהגתו הרחמנית עפ"י מידת חסד וגבורה יחדיו.

פעמים נראית לנו הנהגת הי"ת כמידת דין גדולה, וברבות הימים מתבררת הנהגתו כמידת רחמים עצומה, סיפורים רבים סופרו על

כך ועוד יסופרו, הנה אחד מהם...

באחד ממסעותיו של הרה"ג רבי משה פרדו זצ"ל, מנהל ומיסד מוסדו 'אור החיים' בבני ברק, לארצות הברית כדי לגייס כספים למוסדותיו, חש ברע מיד כשהגיע לארצות הברית, הוא היה מרותק למיטתו ולא יכול היה לעסוק במטרה לשמה להגיע לארצות הגולה. במנוחתו הרהר: "הכיצד עשה ה' כך? הרי אמרו חז"ל: 'שלוחי מצוה אינן ניוזקין!' ואני הרי הגעתי לכאן בשליחות מצוה, לא לשם טיול ולא לשם מנוחה, אם כן מדוע חליתי?!"

כשהגיע רופא למיטתו של רבי משה, ראה הרופא את ציציותיו והשתומם: "יש עדיין יהודים שהולכים עם טלית קטן? אני זוכר זאת מהעיירה?!"

רבי משה, שקירוב רחוקים טבוע בעצמותיו, זיהה זיק של התעוררות אצל הרופא היהודי הרחוק והחל להסביר לו על התרחקותם של יהודי אמריקה מן המקורות, וסיפר לו על תנועת התשובה הפורחת ועל הצעירים הרבים ששבים אל צור מחצבתם. תוך כדי השיחה הגיש רבי משה לרופא שהקשיב ברוב קשב, זוג תפילין יקרות, אותם הביא איתו רבי משה לנדיבי עם שתמכו במוסדותיו.

הרופא נטל את התפילין והבטיח לרבי משה שהוא יניחם בכל יום והוסיף: "כשאבוא לארץ ישראל אבקר במוסדותיך...!"

כספי למוסדות 'אור החיים'!...
רבי משה התרגש מאוד ואמר לרופא: "הנה זוכה אתה בזכות גדולה עד מאוד, שהרי אמרו חז"ל: 'בשעת מיתתו של אדם אין מלוין לו לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות, אלא תורה ומעשים טובים בלבד', והנה בתרומתך זכית לליווי כה חשוב, מצוות צדקה והחזקת תורה..."
כשיצא התורם, נזכר רבי משה בתמיהתו בעת מחלתו לפני שנים רבות כשהגיע לחו"ל, כיצד עשה ה' כך, הרי שליח מצוה אני? ואמר: "לא רק שזכיתי שיהודי התחיל להניח תפילין כל יום וזכה לתת את כל כספו לצדקה, הנה מה שהיה נראה כמידת הדין, הפכה למידת רחמים גדולים והמוסד לא רק שלא הפסיד ממחלתי אלא הרוויח רבות, ברוב רחמי וחסדיו."

שנים חלפו, ובוקר אחד התקבלה שיחת טלפון במזכירות מוסדות 'אור החיים', על הקו אלמוני המבקש לשוחח עם הרב פרדו וביקש לבוא לבקרו במשרדו. רבי משה לא זיהה את המבקש בשמו, אך נאות לבקשתו והזמינו לבקר במוסדות.
כשהגיע האורח, זיהה אותו רבי משה למרות שכבר עברו שנים רבות ונזרקה בו זקנה, הוא קידם את פניו בשמחה וערך לו סיור בכל אגפי המוסד...
הרופא סיפר לרבי משה שמאותו יום הוא הניח תפילין בכל יום כפי שהבטיח, והנה עתה הוא מקיים את הבטחתו השניה ובא לבקר במוסדותיו.
"אדם ערירי אני" - מספר הרופא לרבי משה - "כל ימי חסכתי כסף רב, אך כיון שלא אחיה לעולם, אני רוצה לתרום אחר מותי את כל

המשך מעמוד 18 | הרב ישראל היימן

אבל דברים אלו לא פחות מכוונים אלינו... גם כיום שאנו מסובבים באלו הרוצים לכלותנו, צריכים אנו להטות אוזן לקריאה העצומה של רוח הקודש שממשיכה וצווחות למול כל אויב ומשטין: "הם אומרים פן ירבה ואני אומר כן ירבה."
לא רק המשטינים הגשמיים... גם אותם שחזו את היותם של שלומי אמוני ישראל האמונים על התורה והמצוות כדבר בר חלון, גם אותם שניסו לגזור גזירות ולאבד את התורה והמצוות מעם ישראל. גם הם רואים למול עיניהם את המציאות של 'כן ירבה'... גם הם חוזים בהשתאות בפלא של היכלי הישיבות והכוללים, תלמודי התורה ובתי הספר, שמתרבים בכל מקום וגל של תשובה וחזרה לחיק האמונה השוטף את העם.
כל אלו עדיין בתוך הגלות המרה, אבל ככל שדברים אלו מתקיימים נזכה גם לראות את הסוף בגאולה השלימה שכמו אז תתרחש מתוך החושך לאור גדול בקרוב.

שיטה אפשרית. אבל בחז"ל הק' במדרש, שרש"י מביא על המקום נאמר שרוח הקודש צווחת למולם ואומרת: "הם אומרים פן ירבה ואני אומר כן ירבה!"
ביסוד העם היהודי הוא שככל שיותר מנסים להציק לו הקב"ה מחזק אותו יותר ויותר.
ממש כמו ביצה... כמה שתתייחס אותו יותר, כמה שתנסו לבשל ולהציק, הם יתקשו יותר, הם יתחזקו עוד ועוד.
הביצה היא לא רק קשורה לגאולת מצרים, היא ממש הסמל של הגאולה... לכן אנו מניחים אותה על הקערה בליל הסדר הקדוש שלנו. לזכור כל הזמן שככל שיפריעו לנו, וכמה צרות שאויבינו ינסו לעשות לנו בגלות, הם עצמם יחשלו ויגבירו את אמונתנו בבורא יתברך שמצילנו בכל דור ודור מהפרעה התורן...
דברים אלו היו סמל לאותו ציר סיים שינסה לחשוב פעמיים לפני שהוא חורש רע על עם הקודש.

המשך מעמוד 13 | הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א

ואנחנו שואלים: לפנינו אותו סיפור. הרב סילבר רואה בו אור גדול, ואותו יהודי רואה בו חושך גדול. הכיצד?
התשובה: הרב סילבר חיפש להתעלות ולהתחבר לבורא עולם, וזה מה שהוא מצא בסיפור. היה מלא כאב ותסכול עצום, וחיפש את מי להאשים בצרותיו ובצרות הכלל, ואכן את זה הוא מצא בסיפור.
רבי חיים ביקש לדעת רק תורה, כל מה שהוא ראה בחיים היה תורה, הוא רצה לזכור ולדעת רק תורה ולכן מה שלא היה תורה לא נדבק אצלו, מדוע אצלנו נדבקים כל הדברים האחרים? מסתבר שבבחירתנו בחרנו לרצות את הדברים האחרים. אם נדע לבחור בטוב ולרצות לזכות רק בטוב אין ספק שכל מה שנראה, וכל מה שנשמע, וכל מה שבאמת יחדור לליבנו יהיו רק דברים טובים.

"רבינר! תשמע טוב! אם נראה לך שאתה תחזיר אותנו בתשובה - כדאי לך לשכוח מזה. אנחנו לא מעוניינים."
כשניסה לברר מהיכן מגיע הניכור הגדול הזה, פתח הלה וסיפר: "יהודי אחד מהמחנה שלי הצליח להבריח זוג תפילין אחד. בכל בוקר, בשעה מוקדמת מאד, היה מניח אותם בסתר. חבריו גילו זאת וביקשו ממנו להניח גם הם. השיב להם היהודי שהוא מוכן לתת להניח תפילין לכל מי שישתן לו חצי מפרוסת הלחם היומית שהוא מקבל. התחננו לפניו שיוותר על הדרישה המופרכת הזו, אך הוא התעקש: רק מי שיוותר על חצי ממנת הלחם היומית שלו - יזכה להניח תפילין. וכך ארע שבכל יום מאה וחמישים יהודים נתנו לו חצי פרוסת לחם כדי להניח תפילין. תראה, לאיזו שחיתות הבן אדם הזה הגיע...
הרב סילבר פרץ בבכי ואמר: "ריבוננו של עולם, מי כעמך ישראל! מאה וחמישים איש מוכנים לוותר על חצי ממנת הלחם היומית הדלה שלהם, על חצי מהחיים שלהם רק כדי להניח תפילין!"

לעילוי נשמת אבי מורי רבי נתן ב"ר יחיאל מאיר הכ"מ, ורעייתי מרת רבקה ב"ר יהודה ע"ה

"הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי זצ"ל פנה אלי, קבל עם ועולם ואמר לי ככה: "יושבים בשיעור שלך תלמידי חכמים, אנשים שלמדו בישיבה בעיון, אני מכיר את חלקם, עמלי תורה אמתיים. אני מבקש ממך בקשה אישית..."

שיחה עם מגיד השיעורים הג"ר יוסף סגל, על הסוד למסירת שיעור בהצלחה

יוחנן וסרמן

זה קרה לפני כשמונה שנים. הרב יוסף סגל, אברך כולל שהתגורר במודיעין עילית, ובמשך שנים שימש כמגיד שיעור ב'דף היומי' בבני ברק, הן בבית הכנסת הגדול והן ב'קהל חסידים' בקרית הרצוג, וכן שיעור נוסף במודיעין עילית בשעות הערב, ישב בקידושא רבא שנערכה אחר תפילת שחרית באחד מבתי הכנסת ב'ברכפלד' שבמודיעין עילית.

בעודו טועם מיני תרגימא ומשוחח עם היושבים לצדו בענייני הפרשה, פנו אליו שני אנשים והעלו הצעה מעניינת: אתה הרי מוסר שני שיעורים ב'דף היומי', למה שלא תפתח גם שיעור אחד כאן בבית הכנסת? אנחנו רוצים שיעור טוב, נגייס עוד כמה אנשים וכך נרבה תורה בישראל.

"לומדי 'הדף היומי' עמדו אז לסיים את מסכת 'בבמות', וההצעה שלהם היתה שבעוד שבועיים וחצי, כשיתחילו מסכת 'כתובות', נפתח את שיעור החדש...", מספר הרב סגל.

"אבל אני אמרתי להם שזה לא עובד ככה... אי אפשר להקים שיעור בעוד שבועיים וחצי, זה לא יתפוס. אם רוצים להקים שיעור חדש, צריכים לפתוח אותו באופן מיידית!"

השיעור נפתח באופן מיידית, בשעה חמש וחצי לפנות בוקר. היה זה ב'עשרה בטבת'

"ואכן השיעור נפתח באופן מיידית, בשעה חמש וחצי לפנות בוקר. היה זה ב'עשרה בטבת', ומאז כבר שמונה שנים, בלי עין הרע, השיעור קיים, וב"ה הגיע לממדים שלא יכולנו אפילו לדמיין אז - כ-60 ואף 70 משתתפים בשיעור! אנשים באים מכל האזור, מגיעים לא רק מברכפלד, שבה ממוקם בית הכנסת, אלא גם משכונת 'קרית ספר' הסמוכה, וגם מיישובים אחרים, מחשמונאים, ממתתיהו, יש לנו משתתף אחד שגר באחיסמך, ועוד. כמו כן השיעור מועבר בשידור ב'זום' ויש עוד כעשרה משתתפים, נוסף על אלו שנמצאים במקום. מסתבר שהשעה המוקדמת, לא רק שלא פוגעת במספר המשתתפים, אלא שהיא אפילו הפכה למעלה גדולה, כי אין כמעט שיעורים בשעה מוקדמת כל כך".

הרב סגל מציין מעלה נוספת של השעה שבה מתקיים השיעור: "ברוך ה' יש לי ניסיון של מסירת שיעורים ואני יכול לומר שאין כמו שעות אלו של לפנות בוקר, הלימוד בהן הרבה יותר איכותי ופורה,

גם בגלל שאנשים פשוט יותר ערניים, וגם בגלל שאין להם שום דבר שמפריע להם ללמוד. הטלפון אף פעם לא מצלצל, אין לו שום סיבה לצאת מהכיס בשעה 6:00 לפנות בוקר, אין שום הודעות ועדכונים בזמן הזה. כל העולם ישן, רק אנחנו אלו שנמצאים בשיעור, יושבים ליד הגמרא!"

עם זאת, לא כולם יכולים להתאים את עצמם: "זה לא קל להתרגל לקום בשעה כזאת", הוא אומר, "רבים מנסים ולא מצליחים להחזיק מעמד לאורך זמן, ולכן היה ביקוש גבוה להקים שיעור נוסף גם בשעות אחה"צ. לפני כשנה, כשהתחילו ללמוד 'נדרים' הקמנו עוד שיעור בשעה 17:00 וב"ה גם שם יש קהל של כ-30 איש כן ירבו.

"גם בתקופת הקורונה, לא ויתרנו על השיעור. הוא נמסר בחצר של אחד הבניינים בעיר, והועבר ב'זום' כך שהמשתתפים יכלו להמשיך ולהיות שותפים לו, במשך כל התקופה המתוחה הזאת שעברנו יחד, עד שחזרנו לשגרה".

ההפתעה הגדולה ביותר היתה השיעור של 'דף היומי בהלכה'

אבל ההפתעה הגדולה ביותר מבחינת הרב סגל, היתה השיעור של 'דף היומי בהלכה': עוד מאז שהתחיל המחזור הקודם של 'הדף היומי בהלכה' התחלתי במסירת שיעור במשנה ברורה לפי סדר

הלימוד הזה, מיד אחרי תפילת שחרית בבית הכנסת. זה יוצא בערך בשעה 7:00 בבוקר, לפעמים קצת יותר מאוחר, תלוי מתי מסיימים את התפילה.

"אבל באו אנשים ואמרו שזה מדי מאוחר להם. הם צריכים לצאת מיד אחרי התפילה לעבודה, כדי שלא להיתקע בפקקים. ניסינו לחשוב על שעה אחרת להקמתו של שיעור נוסף ואז החלטנו שאם השיעור בחמש וחצי כל כך מצליח, למה שלא נעשה עוד שיעור, בחמש ורבע...

"יצאנו לדרך, וב"ה גם השיעור הזה זוכה להצלחה רבה. אומנם לא 70 משתתפים, אבל יש כמה עשרות משתתפים ב"ה, ועוד היד נטויה. זה מאוד מחמם את הלב לראות יהודים שמתאמצים כל כך לקום בבוקר השכם, כדי ללמוד הלכה, ללמוד גמרא, לשמור ולחזק את הקשר שלהם עם הקב"ה. כשאני מגיע לבית הכנסת ב-5:00 כדי להתחיל להתארגן לשיעור, כבר יושבים כמניין יהודים בבית הכנסת ועוסקים בעבודת הבורא! מהם אומרים תהילים, מהם לומדים משניות, מהם חוזרים על הדף שלמדנו אתמול, הפלא ופלא.

"אבל אני רוצה לומר שההצלחה הגדולה של השיעור נזקפת בעיקר למשתתפים עצמם, שהם ממש מחוברים לשיעור ומחוברים ביניהם בקשר אמיץ של חברות. זה נהיה כמו משפחה גדולה, יש פעילויות של גיבוש, בכל פעם שאנחנו עושים סיום אנחנו עושים חגיגה גדולה, רוקדים ושומחים. זכינו שיש לנו בשיעור את הר"ר אבי חרל"פ, איש עשיה ומפיק אירועים, שמשתמש בכישרונות המיוחדים שלו כדי לעשות לנו שמח. יש לנו גם אורגניסט מוכשר בשיעור, והוא תמיד מביא ציוד הגברה ועושה שמח, ב"ה לא משעמם אף פעם.

"כשאחד מחברי השיעור שלנו עושה שמחה, הוא יודע שעליו להכין מראש חמישים או שישים מקומות עבור חברי השיעור שבאים להשתתף בשמחה מתחילתה ועד סופה. זה לא יאומן רמת הקשר והקרבה של המשתתפים זה עם זה, ואני מרגיש בר מזל שיש לי חברים כאלו שבאמת מסורים בלב ונפש האחד לחברו.

"מדי שנה אנחנו עורכים גם 'שבת התאחדות' ומתארחים באיזה בית הארחה וכדו', שם אנחנו סועדים את סעודות השבת בצוותא חדא ויש גם פעילות של גיבוש לנשות חברי השיעור שגם הן כבר הפכו למשפחה מקבילה. השנה היינו אמורים להתכנס לשבת התאחדות בפרשת 'וישלח' אבל דחינו את זה למועד אחר בגלל המלחמה ומה שקורה מסיבי, בתקווה שנתבשר רק בשורות טובות.

"לא פעם אני שומע שחבר פלוני מהשיעור אירח את חבר פלוני ומשפחתו בשבת, או שמשפחה אחת סעדה את סעודת ליל שבת בביתה של משפחה אחרת, ממש כאילו היו אחים או גיסים, עם קשרי ידידות קרובים מאוד.

"ומה שמעניין יותר מכל זה שלא מדובר בציבור בגוון אחיד, יש אשכנזים ויש ספרדים. יש חסידים ויש ליטאים. תושבי קריית ספר לצד תושבי חשמונאים. יש חברי עירייה, עורכי דין, רואי חשבון, מלמדים בתלמוד תורה, ממש אנשים מכל המגזרים, מכל העדות ומכל המקצועות - ובכל זאת ההבדלים האלו לא מפריעים להם להיות משפחה אחת גדולה ומאוחדת!".

כשהתחלנו ללמוד מסכת ראש השנה, עשינו 'קידוש לבנה' גדול לכל חברי השיעור

שאלנו את הרב סגל מה הסוד שלו? נכון שפעילות הגיבוש עוזרת מאוד, אבל חייב להיות שהשיעור באמת מעניין אם אנשים מטריחים את עצמם לקום בוקר בוקר בשעה מוקדמת כל כך.

"האמת שאף פעם לא חשבתי על זה יותר מדי, אני פשוט מוסר שיעור כמו שאני יודע וב"ה הקהל אוהב את זה, אבל אני כן אגיד לכם שלושה דברים חשובים מאוד.

"הדבר הראשון הוא שהתורה מעניינת ומשמחת מעצמה. יש אנשים שיש להם משקעים ממה שבילדות היו מדי קשוחים איתם, או שהם לא הצליחו להבין מסיבה כלשהי וחושבים שהגמרא היא לא בשבילם. אבל המציאות היא שמתישהו כשהם מתחילים לבוא לשיעור בגילאים מבוגרים יותר, כשאין שום חיוב ואף אחד לא מכריח אותם, פתאום הם מתחילים לאהוב את הלימוד וליהנות ממנו.

"היה לנו מקרה כזה, עם אחד המשתתפים שהתמודד הרבה עם הבן שלו, בחור שלא הצליח להתחבר ללימוד והיה לו מאוד קשה בישיבה.

"כשהתחלנו ללמוד מסכת ראש השנה, עשינו 'קידוש לבנה' גדול לכל חברי השיעור, ברחבה שליד בניין העירייה. הבאנו הגברה, היתה מוזיקה, עשינו 'קידוש לבנה' ולאחר מכן רקדנו ושמחנו זמן ממושך.

"כמובן שכל אחד מחברי השיעור הביא גם את הילדים שלו לאירוע החגיגי, וביניהם בא גם אותו בחור שהיה לו קשה בישיבה. הבחור ראה את השמחה הזאת, הוא הרגיש את החיבור שהיה בין משתתפי השיעור, ואמר לאבא שלו שהוא גם רוצה להשתתף. האבא התקשר אלי נרגש וביקש רשות להביא את הבן שלו למחרת בבוקר, אמרתי לו בוודאי, כל מי שרוצה לבוא ללמוד אני שמח על כך ומברך על כך.

"למחרת בבוקר הגיע הבחור ומאז הוא לא הפסיק, כבר כמה שנים שהוא משתתף בשיעור בשמחה רבה, נהנה מהלימוד וזה השפיע עליו גם לשאר שעות היום. וכל זה למה? פשוט! כי לא הכריחו אותו. הוא עשה את זה מרצון, ופתאום הוא גילה את המתקנות שבתורה. "ומכאן תצא קריאה לאנשים רבים שאין להם שיעור או לימוד קבוע.

זה נכון במיוחד לאברכים שנאלצו לעזוב את הכולל וללכת לעבוד. הם מרגישים לא בנוח להיכנס לשיעור של בעלי בתים, זה מרגיש להם זר ומנוכר, הם הרי אברכים שנאלצים לעבוד, ההרגשה לא מאוד נעימה, ולפעמים עוברות עשרות שנים עד שהם משתחררים מההרגשה הזאת ומרשים לעצמם לשבת בשיעור.

"אבל זאת טעות! יש שיעורים שלומדים בהם ברמה מאוד גבוהה, ואם אתה 'אברך שעובד' אתה יכול להצטרף לשיעור כזה. אתה יכול גם להצטרף לשיעור רגיל ולתרום את מה שאתה יודע, להעלות את הרמה שלו.

"ועוד משהו, יש היום מאגרים אינסופיים של שיעורים בגמרא.

ואני רוצה לומר לכם סוד

"ואני רוצה לומר לכם סוד, בימים שבהם אני קצת פחות משקייע בתפילה הזאת, השיעור יוצא קצת מוצלח... ככל שאני מכון ומתאמץ יותר בתפילה, כך השיעור יותר מצליח. זה קורה יום יום!"
"לכן אני לא מוותר על התפילה, גם אם קרה שאיחרתי מעט לשיעור וכולם כבר יושבים ומחכים למוצא פי, אני לא אוותר על זה, אני מעדיף שהם ימתינו עוד דקה וחצי או שתי דקות, ולאחר מכן יהיה להם שיעור מעניין יותר, לא מתחיל מיד את השיעור הלא מוצלח..."

נוסף לכל השיעורים שהזכיר הרב סגל, הוא מוסר לפחות עוד שיעור אחד, 'יחודי'. מדובר בשיעור שנמסר מדי שבת, בשעות אחה"צ, ובמהלכו עורך הרב סגל סיכום מהיר של כל שבעת הדפים שנלמדו ב'דף היומי' בשבוע החולף. גם בשיעור זה משתתפים לומדים רבים, חלקם באים רגלית ממרחקים, צועדים 30 דקות כדי להשתתף בשיעור.

"זה גם חלק חשוב מהשגת ה'גישמאק' בלימוד", הוא מסביר, "כשמסכמים ויוצאים עם דברים ברורים ביד, יש יותר סיפוק והנאה".

שמעתי שיש עוד כמה שיעורים כאלו שמסכמים בפעם אחת שבעה דפים, ולכל אחד יש את הסגנון שלו. אני באופן אישי נוהג לשבת עם הגמרא ולסכם אותה בעל פה, במילים שלי, והקהל עוקב אחרי ההסבר בעודו עם אצבע בגמרא עוד שאלה ועוד תשובה, עוד הוכחה ועוד ראייה, כך מתקדמים עוד ועוד. יש קטעים שבהם אני כן קורא בפנים, אם זה משהו שאי אפשר לסכם בעל פה, או שזאת מימרא קצרה מאוד שהסיכום בעלפה ייקח יותר זמן מקריאת הטקסט הכתוב בפנים.

"בדרך כלל שיעור כזה לוקח משהו כמו שעה ו-45 דקות, ולפעמים אפילו שעה וחצי. זה מצריך ריכוז גבוה למשך זמן לא קטן, אבל ההספק הוא גדול והסיפוק עצום!"

"וגם כאן, צריכים להשקיע גם מעבר לסתם שיעור, יש מישהו שלקח על עצמו את העניין והוא תמיד דואג להביא פירות ושתייה, כיבוד קל ללומדים, וגם השיעור הזה הפך להיות מעין מפגש משפחתי, כשרוב המשתתפים הם אנשים שלומדים בשיעור גם בימות השבוע, אבל יש גם לא מעט משתתפים שבאים רק לשיעור המסכם בשבת קודש, לאחר שלמדו את הדפים בכוחות עצמם, עם חברותא, או השתתפו בשיעור של מגיד שיעור אחר, ועכשיו באים רק כדי לסכם ולקבל את ההיקף המלא של הסוגיא בצורה מרוכזת. "ולסיום, ביציאתו מה הוא אומר? מודה אני לפניך ששמת חלקי מיושבי בית המדרש, כמו שמתחילים כל שיעור בתפילה ובקשה, צריכים גם להשלים בדברי שבח והודאה. הקב"ה בחר בנו מכל העמים להיות לו לעם סגולה, הוא נתן לנו את תורתו הקדושה והטהורה, ואנחנו מודים ומהללים לפניו על כך שהוא זיכה אותנו לעסוק בתורה, להרביץ תורה ולהרבות תורה בישראל".

ב'דרשו' יש המון שיעורים, יש עוד רבים אחרים בקול הלשון, לכל מגיד שיעור יש את הסגנון שלו, יש שמסבירים באריכות ויש שמקצרים, יש שמביאים דוגמאות ומרחיבים ויש שמתמקדים במה שכתוב. כל אדם אוהב שיעורים בסגנון אחר, ולכן אני ממליץ מאוד להאזין להקלטות, לנסות כמה מגידי שיעורים, פעם זה ופעם זה, עד שתמצאו מישהו שאתם אוהבים, ותיצמדו אליו לאורך זמן, לשמוע עוד דף ועוד דף, אפשר לקצור הישגים מדהימים. אני עצמי אוהב לשמוע את הרב דרורי למשל, ואני שואב הנאה מיוחדת מהאזנה לשיעורים שלו, אם תביאו לי מישהו אחר, לא בטוח שאוכל ליהנות כל כך מההאזנה לשיעורים שלו".

וכאן אני רוצה לספר לכם סיפור קטן

"הדבר השני שרציתי לומר הוא למגידי השיעורים, וכאן אני רוצה לספר לכם סיפור קטן: כשזכינו לסיים את הש"ס, עשינו סיום גדול מאוד, לקחנו אולם והזמנו לא רק את משתתפי השיעור, אלא גם את הילדים שלהם, ההורים שלהם ואפילו הסבים.

"השיא של האירוע היה כשהגיע ראש הישיבה הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי זצ"ל לשאת את נאום הכבוד.

"רבי ברוך מרדכי פנה אלי, קבל עם ועולם ואמר לי ככה: "יושבים בשיעור שלך תלמידי חכמים, אנשים שלמדו בישיבה בעיון, אני מכיר את חלקם, עמלי תורה אמתיים. אני מבקש ממך בקשה אישית", אמר לי רבי ברוך מרדכי זצ"ל, "בכל יום כשאתה מוסר את השיעור, תוסיף על הגמרא ורש"י עוד משהו אחד, שיהיה להם מתוק! איזו חקירה מעניינת, חידה הלכתית שקשורה לסוגיא, שאלה מעניינת שיוצאת הלכה למעשה מהסוגיא הנלמדת. גם אם זה ייקח לך עוד שלוש דקות, תשקיע את החלק הזה, תשקיע! זה שווה את המאמץ, זה יגרום להם לשמוח עם התורה וליהנות מהלימוד".

"אני רוצה לומר לכם שהעצה הזאת של רבי ברוך מרדכי זצ"ל, שווה זהב! כשאתה משחרר את הלומדים בסוף השיעור עם חקירה מעניינת, הם יהיו מונחים בזה כל היום. כשהם יפגשו זה את זה בתור במכולת או בכניסה לתפילת מנחה, הם ידברו על זה, זה מה שיעסיק אותם!"

"והדבר השלישי שאני רוצה לומר, גם הוא קשור למגידי השיעורים, אבל לא רק, וזה החלק של התפילה.

"ברוך ה' זכיתי לצבור ניסיון רב במסירת שיעורים, אבל אני אף פעם! אף פעם! לא סומך על עצמי שהשיעור יהיה מושלם. אני תמיד תמיד לוקח לעצמי שתיים שלוש דקות לפני השיעור כדי לומר כמה פרקי תהילים ולהתפלל שהקב"ה יכניס לי את המילים הנכונות בפה, שלא אכשל בדבר הלכה, שלא תצא תקלה מתחת ידי חלילה, שהמשתתפים ייהנו מהשיעור, שתהיה לי ולהם אהבת תורה. אני מקפיד על זה בכל שיעור, בכל נושא, בכל פורום, גם אם אמסור שיעור בחומש עם רש"י ויהיו שלושה משתתפים, לא אוותר על זה.

ראש הישיבה והכולל בו למדתי עודד אותי לפנות להנהלת 'דרשו' ולבקש פתיחת מוקד חדש באזור מגוריי. בתחילה הרעיון היה נשמע מופרך, שכן באותה עת השתתפו ב'דרשו' בסך הכל ארבעה אברכים מהקהילה ובשביל מספר כזה לא יטרחו לפתוח סניף חדש... אך שמעתי לעצת חכם ופניתי להנהלה...

הר"ר אלעד ברוך שליט"א אחראי מוקד 'דרשו' בחדרה בשיחה מרתקת על המוקד עליו הוא אחראי ועל התועלת הגדולה שהוא מביא לחיי הקהילה התורנית בעיר.

אלעזר גולדברג

'דרשו' כבר הפך למותג מצליח בכל יישובי הארץ. כל מקום ישוב של אנשי תורה מבקשים להתעטר במוקד אחד לפחות של 'דרשו' במקומם. כך גם קרה בעיר חדרה בה מצויים כמה קהילות תורניות פעילות. רבים מהתושבים משתתפים בתוכניות 'דרשו' השונות והביקוש למוקד מבחנים הלך וגבר עד שנפתחו שני מוקדים כאלה בשנים האחרונות. על המוקד החדש יותר אחראי אברך בר אוריין הר"ר אלעד ברוך שליט"א שכנחן ותיק ב'דרשו' ראה את הצורך הגדול במקום מבחן קבוע באזור מגוריו ועל כן פנה מיזמתו ל'דרשו' בבקשה לפתיחת המוקד עד שנענה. בשיחה טלפונית הוא משתף על הצורך, הביקוש והצמא הגדול ועל האוירה המיוחדת במקום המבחן.

"אני כיום בן עשרים וארבע ומשתתף באופן קבוע בתוכניות ומבחני 'דרשו' מזה כעשר שנים. מאז היותי בן חמש עשרה, התחלתי להיבחן בתוכנית 'דף היומי במשנה ברורה' ולאחר מכן הוספתי להיבחן גם על 'דף היומי בתלמוד בבלי'. בשנים האחרונות מאז נישואי אני מתגורר בעיר חדרה ובתחילה הצטרפתי אל המוקד היחיד שהיה בעיר בזמנו אך הדבר היה מלווה בקשיים, בעיקר בגלל המרחק הגדול בין מקום מגוריי למוקד שהיה בצידה השני של העיר. באותה תקופה היו נוסעים איתי עוד שלושה אברכים צעירים וגם הם חשו בקושי. כך נמשך הדבר עד שנחשפתי לביקוש הולך וגובר מצד בני הקהילה באזור מגוריי שאמרו לי שאילו היה מוקד קרוב היו מתאמצים ומצטרפים לתוכניות 'דרשו' השונות. ראש הישיבה והכולל בו למדתי עודד אותי לפנות להנהלת 'דרשו' ולבקש פתיחת מוקד חדש. בתחילה הרעיון היה נשמע מופרך, שכן באותה עת השתתפו בסך הכל ארבעה אברכים מהקהילה ובשביל מספר כזה לא יטרחו לפתוח סניף חדש, אך שמעתי לעצת מורי ורבי ופניתי להנהלה וביקשתי תוך התחייבות שאעשה כל מאמץ לצרף לכל הפחות חמשה עשר נבחנים קבועים מדי חודש במוקד החדש. לאחר שראו את הפצרותי ואת רצינות כוונותי, הסכימו לאלתר לפתיחת המוקד, מה שהתברר כרעיון מוצלח במיוחד!

• כמה נבחנים אצלך מדי חודש? וכיצד הם מתחלקים לפי תוכניות 'דרשו' השונות?

כמו שהתחייבתי לפני פתיחת המוקד, הצלחתי לצרף לשורות 'דרשו' כעשרים בחורים ואברכים שנבחנים במוקד שלנו מדי חודש ונעשים בסך הכל שלושים מבחנים כשחלק מהנבחנים משתתפים בכמה תוכניות ועושים שניים או שלושה מבחנים.

רוב המשתתפים נבחנים על ה'דף היומי' בתלמוד בבלי, אך יש גם נבחנים על 'דף היומי במשנה ברורה'. מלבד האברכים והבחורים הלומדים במוסדות הקהילה התורנית בעיר, גם 'בעלי בתים' מבוגרים יותר, אנשי עמל הקובעים עיתים לתורה, הצטרפו לתוכניות ההלכה, לאחר שלמדו בעצמם ללא תוכנית, מה שגרם להם ללימוד לא רצוף וללא ידיעה ברורה המתקיימת לאורך זמן. כאשר המוקד החדש נפתח סמוך לביתם ביקשו להצטרף לתוכנית סדורה עם 'מחייב' בדמות המבחן החודשי וכך הם קונים ידיעה ברורה בהלכה למעשה. מלבד זאת, גם בחורים בישיבה קטנה מצטרפים לתוכניות ומבחני 'דרשו', בעיקר לתוכנית 'הדף היומי', כי הדבר גורם להם 'מחייב' לקניית ידיעות בתורה.

כאן המקום לציין שכלל המשתתפים עוברים את המבחן בהצלחה

מבצע המנויים הגדול מסתיים

בסייעתא דשמיא לאור ההצלחה של מבצע המנויים הגדול. המבצע הגדול של קבלת גליונות 'לקראת שבת' במחיר מוזל מסתיים. נצלו את הימים האחרונים של המבצע!! במסגרת המבצע תוכלו לקבל כל שבוע את גליון 'לקראת שבת' אצלכם בתיבת הדואר. אין צורך יותר לחפש ולהתאמץ לקבל את העלון, ובעז"ה מדי שבוע הגליון ישלח לביתכם.

מה המבצע המוזל?

תורמים 19 ש"ח לחודש בלבד לארגון 'אחינו' זרוע הקירוב של 'דרשו', ומקבלים מדי שבוע את הגליון הביתה (מחיר מנוי רגיל 29 ש"ח לחודש)

אפשר בכל מקום?

לצערנו, עדיין לא ניתן לעשות מנוי בכל מקום בארץ, בגלל קשיי המשלוח בדואר, אך ניתן לעשות מנוי ב 10 ערים החרדיות כדלהלן:
ירושלים (בשכונות החרדיות) • בני ברק • אלעד • מודיעין עילית • בית"ר • אשדוד (באזורים החרדיים)

המבצע מוגבל?

שימו לב: המבצע מסתיים בימים אלה וכל הקודם זוכה. (לאחר מכן מחיר מנוי 29 ש"ח לחודש).

איך נרשמי?

בכל עמדות 'נדרים פלוס'. או במשרדי 'דרשו' 02-5609000

הקשה המהר"ש מבעלזא זצ"ל: איך יתכן שנתעוררה לפתע מידת הרחמנות אצל בת פרעה, והרי ראתה כל יום רציחות ילדים ושמעה אלפי בכיות, ואיך יכול להיות ששמעה תינוק בוכה ונתעוררו רחמיה?

הרב חנניה צ'ולק שליט"א בפנינים והארות לפרשת השבוע

"שם האחת שפרה ושם השנית פועה" (א ט"ו)

פרש"י: שפרה זו יוכבד שמשפרת הוולד, ופועה זו מרים שפועה ומדברת והוגה לוולד, כדרך הנשים המפייסות תינוק בוכה. והוסיף הרב מבריסק זצ"ל: באה התורה ללמדנו, כי האדם עצמו יוצר את שמו ע"י מעשיו, ועל שמו הוא נקרא, וזאת המציאות - יוכבד היא שפרה, דכל מציאותה בעולם היה 'שיפור הוולד', וכן מרים - כל כולה היתה מציאות של 'פועה לוולד'.

האם תאומים חלשים בטבעם משאר ילדים?

ויעצמו במאוד מאוד" (א, ז)

האם תאומים חלשים בטבעם משאר ילדים? כתב ה'תולדות יצחק': לפי שהנולדים תאומים על הרוב חלשים הם או אחד מהם, דהכח שהיה הולך לעובר אחד הולך לשנים, וכל שכן אם היו ששה, לזה אמר ויעצמו' - פירוש: גיבורים ועצומים, כמו שאמר (ישעיה מ כ"ט) "ולאין אונים עצמה ירבה", דבכמות שילדות ששה בכרס אחד, היה העוצם והגבורה גדול מאד, דכשאחד מישראל היה הולך בשוק - היה ממלא את השוק, וזהו שאמר 'ותמלא הארץ אותם'. וכן כתב ה'כלי יקר' (פ"א ט') עה"פ 'הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו': בנ"י נעשו לעם רב בזמן מועט, ואע"פ שעדיין אינם רבים מהמצריים, מ"מ "עצום הוא ממנו" - גיבורים בטבע. כי כל תאומים דרכם להיות חלשים בטבע, וכאן נולדו ו' בכרס אחד ואעפ"כ - עצומים הם בטבע, לכך אמר פרעה "פן ירבה" - שבנוסף על גבורתם בטבע יהיו גם רבים מהם במספר (מעדני אשר).

האם יש לתינוקות תועלת לטווח ארוך מהבכי בקטנותם?

"והנה נער בוכה" (ב, ו)

האם יש לתינוקות תועלת לטווח ארוך מהבכי בקטנותם? גם כשבכייית התינוקות היא ללא סיבה, התינוק אינו רעב או עייף ואין דבר המציק לו, עדיין יש בבכיייתו תועלת. ברור שאין כאן המלצה להשאיר את התינוק בוכה ומיילל ללא הרף ח"ו, שהרי מצווים אנו ברחמים עליהם וסיפוק צרכיהם, אולם חשוב לדעת שבכי התינוק יש בו תועלת עצומה לתינוק ולחיייו הבוגרים העתידיים. כך כתב 'רבינו בחיי' ('חובות הלבבות' שער הבחינה פ"ה) 'והפלא שבבכייית הילד יש לו תועלת בה, כפי שאמרו חכמי הרופאים' - לפני כאלף שנים כבר הגיעו למסקנה כי במוחו של התינוק מצויות ליחות רעות, שאם הן נשארות במוחו הרי הן מפריעות לתפקוד המוח, ויכולות להביא על התינוק מחלות רעות. בכי התינוק הוא זה שמתיך את אותן הליחות ומסלק אותן מראשו, וזו תועלת עצומה הבאה ע"י בכייית התינוקות. וכמה נפלאים דברי ה'שבט מוסר' ('חוט של חסד' פר' פקודי) שמחמת כך זוכים בני העניים לריבוי חכמה ודעת, עד שאמרו (נדרים פא.) 'היזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה'. פותח רבי אליהו הכהן ומביא את דברי הרופאים, 'כל מי שהוא טיפש בא מחמת ריבוי הליחה שנתרבה במוחו, והתינוק שבוכה הרבה הוא חריף מאד דמחמת הבכי הולך הליחה', ומתוך כך הוא מפליא לומר שאומללותם של תינוקות ממשפחות העניים שאין מי שירחם עליהם ויפסיק בכיים, היא שעמדה להם להחכים יותר: ובני עניים שאין מי שיחוס עליהם כל כך, ובוכים הרבה, לכן הם חריפים. משא"כ בני העשירים שאין מניחים לבכות כלום'. בדברי 'רבינו בחיי' השתמש רבי יצחק זילברשטיין שליט"א להשיב תשובה ניצחת לרופא אחד שביקש לשכנעו שיעשו לכל תינוק הרדמה מקומית לפני הברית, כדי למנוע כאבים ובכיות. וע"ז השיבו, הקב"ה יודע יותר טוב מאתנו מה טוב לתינוק, ואם ההשגחה העליונה מסובבת שאלפי שנים נימולים ילדי ישראל מתוך בכי, סימן מובהק הוא שזו הדרך הטובה ביותר

ואסור לשנותה, בפרט שיש בכי טובה גדולה לתינוק שזה מסלק ממנו את הליחות שבמוחו. ואילו באשר לייסורי התינוק - הרי זה מוסר השכל שיש לאדם יהודי לידע כבר משחר ימיו שכל קניין רוחני אינו בא בקל, וזה נקנה בכאב ובייסורים. ('צדיק כתמר יפרח' עמ' מ"ו). והנה איתא בפרשתנו 'ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי וגם ראיתי את הלחץ' (ג, ט). רבנו אפרים כתב שהמילים 'ישראל באה אלי וגם' הם סופי תיבות 'מילה', כלומר הילדים שצועקים בעת מילתם, אותה הצעקה באה אלי, ואע"פ שכולם לא מלו, מקצתם מלו, וה'שבט הלוי' ('ח"ה סי' קמ"ז ב') לא התיר לעשות ברית מילה בהרדמה, כי אם במילת מבוגר הרבה, או מקרה בלתי רגיל שגורם צערא יתירה, דמצינו בחז"ל בכל מקום דמצוות מילה צורתה שיהיה 'צערא דינוקא', ואחז"ל 'כי עליך הורגנו כל היום' זו מילה. וב'ציץ אליעזר' ('ח"כ סי' ע"ג) הוסיף טעם מדוע אין לעשות מילה בהרדמה, ע"פ ה'עוללות אפרים', שמראים כהוכחה עד כמה חשוב בכי הנימול מייסורי המילה, עד שהיא עולה השמימה בלי מונע, וכוחה להועיל גם לאחרים העומדים על ידו שתתקבל תפילתם להושיעם מצרותיהם, וע"י הרדמה לא ישמע בכי התינוק (דרשו).

איך יתכן שנתעוררה לפתע מידת הרחמנות אצל בת פרעה

"ותפתח וטראהו את הילד והנה נער בוכה, ותחמול עליו ותאמר מילדי העברים זה" (ב, ו) -

הקשה המהר"ש מבעלזא זצ"ל: איך יתכן שנתעוררה לפתע מידת הרחמנות אצל בת פרעה, והרי ראתה כל יום רציחות ילדים ושמעה אלפי בכיות, ואיך יכול להיות ששמעה תינוק בוכה ונתעוררו רחמיה? ותירץ: כיון שראתה את משה רבינו והסתכלה על הצדיק, מיד השפיע מראה זה מידות טובות עליה, ולכן אע"פ שעד עכשיו ראתה אלפי רציחות ושמעה אלפי בכיות, מ"מ כיון שהסתכלה על הצדיק משה - נהפכה מיד לטובה עם מידות טובות. חזינן מזה דבר נורא: גויה שראתה פעם אחת בראייה בעלמא צדיק קטן - הדבר השפיע עליה. מזה יש ללמוד עד כמה ראיית צדיק יכולה להשפיע עלינו לטובה! וכן כתב ה'תפארת שלמה' עה"פ הנ"ל: להורות גודל מעלת הצדיקים, אשר כל הניגשים אליהם בראיית פניהם נמשך על האדם יראת שמים, כמ"ש במשה רבינו 'וייראו מגשת אליו' דכאשר נגשו אליו וראו את פניו - נפלה עליהם יראת ה'. וכן כתב ה'קדושת לוי' (לפורים) עה"פ (במגילת אסתר) 'לבוא אל המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו על עמה', ותיבת 'מלפניו' מיותר, וי"ל שאחשוורוש היה רשע יותר מהמון, ולא היה בדעת אחשוורוש לדבר טוב על ישראל, וצווה מרדכי לאסתר שתבוא לפני המלך, ובוודאי עם אסתר תיכנס השכינה, כאשר היה באמת, ועי"ז יקלוט אותו רשע איזו בהירות וידבר טוב על ישראל. וכתב ב'מעדני אשר': יסוד זה, שהסתכלות על צדיק משפיעה קדושה - מבואר בגמ' ב"ב (כ"א.). פעם היה מלמדים רק בירושלים, שנא' 'כי מציון תצא תורה', וכתבו התוס' (שם ובקידושין כ"ד): לפי שהיה רואה קדושה גדולה וכהנים עוסקים בעבודה, היה מכוון לבו יותר ליראת שמים וללמוד תורה, כדדרשו בספרי 'למען תלמד ליראה' - גדול מעשר שני שמביא לידי תלמוד, לפי שהיה עומד בירושלים עד שיאכל מעשר שני שלו, והיה רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה, היה גם הוא מכוון ליראת שמים ועוסק בתורה. וכן איתא בגמ' (עירובין י"ג): האי דמחדדינא טפי מחבריה דראיתי לרבי מאיר מאחוריה. וכתב ב'תורת חיים' שם: הטעם נראה לפי שהשכינה הייתה שורה עליו, כדמשמע במד"ר (פר' סוטה) שהיה רבי מאיר צופה ברוח הקודש, וכל מי שזכה לראותו נמשך עליו שפע רוח הקודש. וכן מציינו בדוד המלך, דכתיב גביה 'וטוב רואי', ואמרו חז"ל שראיית פני דוד היתה מועילה לזיכרון, ולכן כתיב 'יראיך יראוני וישמחו' - ההיפך ממסתכל בפני רשע, שכל המסתכל בו - עיני שכלו כהות, דרוח טומאה שורה עליו, והמסתכל בו נמשך מטומאתו עליו, ומשתבש.

חידות לפרשת השבוע:

- א. מתי ירדו בני' למצרים?
- ב. מה החלום שחלם פרעה, שהדיר את שנתו?
- ג. באיזה תאריך נתנו את משה רבנו בתיבה ביאור?
- ד. על מי נאמר 'מה לכהן בבית הקברות'?
- ה. מיהו זה שהורידוהו מגדולתו עד שהסכים לכל מה שרצו?
- ו. מתי החלו המצרים לשנוא את עמ"י, והיכן נרמז דבר זה בתהלים?
- ז. את מי רצה פרעה להרוג בגלל מה שאמרו לו: 'אוי לו לאותו האיש כשיבוא האלוקים להיפרע ממנו', ומי פייסו?
- ח. על מי אמר הקב"ה שהוא טיפש על שנתן עצה מסוימת? איזו עצה היה עליו ליתן? ט. מדוע אהבה בת פרעה את משה?
- ט. מדוע בכה משה בהיותו בתיבה?

- **תשובה לחידה א.** בני ירדו למצרים בט"ו ניסן, ובו ביום נגאלו ויצאו ממצרים (מדר"ר שמות י"ח י"א).
 - **תשובה לחידה ב.** פרעה חלם שטלה מכריע את כל הארץ מצרים בכף מאזניים. ומיד קרא לחכמי מצרים, ואמרו לו יניס וימברס ראשי החכמים, (וי"א שבלעם פתר את החלום), שעתידי להיוולד ילד יהודי שיחריב את כל ארץ מצרים, לכן קרא פרעה למיילדות והחלו הגזרות (תרגום יב"ע שמות א.).
 - **תשובה לחידה ג.** איתא בילקוט שמעוני (שמות קס"ו): רבי חנינא בר פפא אמר: אותו היום כ"א בניסן היה. אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: רבש"ע, מי שעתידי לומר לפניך שירה על הים ביום הזה, ילקה ביום הזה! ר' אחא בר חנינא אמר: אותו היום שישה בסיון היה. אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: רבש"ע, מי שעתידי לקבל תורה מסיני ביום זה, ילקה ביום זה? בשלמא למאן דאמר בששה בסיון - משכחת לה ג' ירחי, דאמר מר: בשבעה באדר נולד משה ובשבעה באדר מת משה, ומשבעה באדר עד שישה בסיון שלושה ירחי. אלא למאן דאמר בכ"א בניסן, היכי משכחת לה? אותה שנה מעוברת הייתה, רובו של ראשון ורובו של אחרון ואמצעי שלם.
 - **תשובה לחידה ד.** פרעה אמר למשה: 'לא ידעתי את ה', פשפשתי בכל שמות תועבות ולא מצאתי שם שם ה' / א"ל משה: מה לכהן בבית הקברות, מה למלך בבית המטבחים?! כך גם אתה אינך מכיר את הקב"ה, שנאמר (דברים ל"ב ט) 'כי חלק ה' עמו' (פסיקתא זוטרתא פר' שמות פרק ה).
 - **תשובה לחידה ה.** איתא במד"ר (א, ח) עה"פ 'ויקם מלך חדש על מצרים', מפני מה נקרא פרעה 'מלך חדש'? - מפני שהמצריים אמרו לפרעה: בוא ונרע לאומה זו. אמר להם: שוטים אתם, עד עכשיו אכלנו משלהם, ואיך נרע להם? אילולי יוסף לא היינו חיים. כיון שלא שמע להם, הורידוהו מכיסאו ג' חודשים, עד שאמר להם: כל מה שאתם רוצים - הריני עמכם. והשיבו אותו. לפיכך נאמר: 'ויקם מלך חדש'.
 - **תשובה לחידה ו.** איתא במד"ר (א, ח) בשעה שמת יוסף - הפרו ב"ני את מצות ברית מילה, ואמרו: נהיה כמצריים. וכיון שעשו כן - הפך הקב"ה את האהבה שהיו המצריים אוהבים אותם - לשנאה. וזהו מה שנאמר בתהלים (ק"ה) "הפך לבם לשנוא עמו להתנכל בעבדיו". ופרש בפירוש מהרז"ו שם, שזהו המשך הפסוק שנאמר שם קודם - "ויפר את עמו... הפך לבם לשנוא עמו" - מלש' הפר ברית, ואז - הפך לבם לשנוא.
 - **תשובה לחידה ז.** איתא במד"ר (א י"ג) פועה נקראה כן ע"ש שהעזה כנגד פרעה, ומרוב כעס אמרה לו: 'אוי לו לאותו האיש שיבוא האלוקים להיפרע ממנו'. נתמלא פרעה חמה ורצה להרגה. הגיעה אמה ואמרה לו: אתה משגיח על דבריה?! תינוקת היא ואינה יודעת כלום. לכך נקראת 'שפרה', שהייתה משפרת על דברי בתה ומפיסת עליה.
 - **תשובה לחידה ח.** איתא במד"ר (א י"ד) על העצה שגזר פרעה - 'כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו וכל הבת תחיון'. אמר הקב"ה: רשע, מי שנתן עצה זו - טיפש הוא. היה לך להרוג את הנקבות, ואם אין נקבות - זכרים אין להם מהיכן לישא נשים. אשה אחת אינה יכולה ליטול שני אנשים, אבל איש אחד יכול ליטול עשר או מאה נשים. וזהו שנאמר בישעיה (י"ט) "אך אווילים שרי צען", שהוא הולך על שרי מצרים שנתנו לפרעה עצה זו - להרוג את הזכרים.
 - **תשובה לחידה ט.** איתא במד"ר שבת פרעה מצורעת היתה, ולפיכך ירדה לרחוץ ביאור. וכיון שנגעה בתיבה - נתרפאה, ולכך חמלה על משה ואהבה אותו אהבה יתירה.
 - **תשובה לחידה י.** איתא במד"ר (א כ"ד) משה רבינו היה בוכה ואומר: שמא לא אזכה ואראה את אחותי הממתנת לי. ד"א בא גבריאל והכה את משה כדי שיבכה ותתמלא עליו בתיה רחמים, וכיון שראתה אותו בוכה - חמלה עליו.
- (מתוך עלונו של הרב צ'ולק - שמות תשפ"ג)

להתחיל את היום ברגל ימין

חוויה רוחנית מדי יום אצלך בחייל

הפורתח בכל יום..

המייל היומי של 'דרשו'.

הלכה, סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד... אקטואלי ומרתק

הצטרפו בחינם לאלפי מנויים:

עכשיו ב"נדרים פלוס"

לעמל וידיעת התורה, מגיעה גם ההצלחה להגביר חיילים בתורה. אך יש כאן גם מימד גשמי, שכאשר תושבי האזור רואים שהארגון עושה הכל כדי להקל את הלימוד והמבחנים ולמנוע מאמץ מיותר מעבר ללימוד ושינון החומר הנלמד ומלבד זאת הם גם חשים בכבוד הגדול הכרוך בפתיחת מוקד של ארגון 'דרשו' הגדול בקהילתם, ההתרגשות מביאה לתחושת שותפות ומשם הדרך להצטרפות לתוכניות קצרה.

בימי ישיבי בהם מתקיימים המבחנים, בית המדרש הקבוע מוקדש כולו לצורכי הנבחנים. מיד לאחר תפילת שחרית משתרר שקט במקום והאווירה נינוחה וטובה מאוד. אני מצידי משתדל להכין את המקום מראש עם שילוט מתאים וגם עובר בזמן המבחן בין המשתתפים כדי לראות ולשמוע על מצוקה או אי הבנה ומשתדל לפתור ולהסביר על מנת שכולם ללא יוצא מן הכלל יצליחו במבחן וירצו להמשיך הלאה בלימוד וידיעת התורה.

רבה, מה שמלמד על רצינות בלימוד ושינון החומר במשך כל החודש וזה גם כן מדד של הצלחת המוקד שלנו.

• איזה אוירה יש במוקד הנוכחי בזמן המבחנים? ואיך משפיע

המוקד החדש על הקהילה התורנית בעיר?

שמעתי וראיתי מסגרות שונות של תוכניות ומבחנים ואני יכול להעיד שהתוכניות של 'דרשו' והמבחנים עשויים בצורה המוצלחת ביותר, בצורה ידידותית ונוחה לציבור גם בקביעת התוכניות עצמן וגם באופן כתיבת המבחנים באופן שאינו מקשה על המשתתפים. גם המלגות שמחולקות מדרבנות מאוד להמשיך את ההשתתפות וכאמור - גם פתיחת מוקדים רבים תוך התחשבות בציבור ובמקום מגוריהם גורם להצלחה רבה בכל התוכניות.

מאז פתיחת המוקד שלנו, אני שם לב שהקהילה התורנית מתפתחת בקצב גבוה יותר. יש בזה מימד רוחני שכאשר יש מסירות נפש

ובו פירט את מעשים החמורים שעשה בעבר, וביקש מהרבי שיורה לו דרך תשובה על חטאיו הנוראים.

השיב לו 'המגיד מטשערנאביל', שבעבר, כשהיה צעיר יותר הוא היה מורה לאנשים דרך תשובה ומקבל על עצמו את התיקון שלהם. אבל היום, כשהוא כבר זקן, אין לו את הכוחות לכך, ולכן המליץ לו שיפנה את הרבי הקדוש רבי ישראל מרוז'ין זע"א, וביקש ממנו שיורה לו דרך תשובה.

לא איחר האיש לעשות כאשר הנחה אותו המגיד מטשערנאביל, ואכן כעבור זמן קצר התייצב לפני הרבי מרוז'ין וביקש ממנו שיורה לו דרך תשובה על חטאיו המרובים.

ואכן, הרבי הורה לו דרך תשובה, אבל הדבר הראשון שהורה לו היה להקפיד ביתר שאת שכל תפילותיו וברכותיו יהיו מתוך הכתב, בין אם זו תפילת שחרית או מנחה וערבית, ובין אם זה ברכת המזון או אפילו ברכת 'שהכל נהיה בדברו'.

ועל פי דרכינו למדנו: לכאורה איזה מן תיקון זה, לומר ברכות דווקא מתוך סידור? זאת הנהגה טובה מאוד והיא יכולה להיות יעילה לכל אדם, אבל למה היא מתאימה כהוראה לאדם שהיה רחוק מתורה ומצוות ועשה חטאים, למה דווקא הנהגה מיוחדת כזאת נדרשת עבורו? אלא התשובה היא כמו שאמרנו. הסידור הוא לא סתם 'חפץ של תפילה'. הסידור הוא משהו רגשי, קשר עמוק של האדם עם בוראו. כשאדם חוטא הוא מתרחק מהקב"ה, הוא מנתק את הקשר שיש לו עם ריבון העולמים. ולכן התיקון לזה הוא להיצמד לסידור בצורה מוחלטת, הסידור הוא הקשר של האדם עם בורא העולם, וזאת תשובת המשקל לכל החטאים והתחרקות מבורא עולמים. הלוואי ונוזכה להיות דבוקים בסידור, שיהיה לנו קשר בלתי אמצעי עם בורא כל עולמים.

של יהודים בין דפיו. ביקשו הסבר והרבי הסביר להם שכתובים שם עניינים שהוא מתפלל עליהם, על אנשים מסוימים ונושאים שונים. משהו שיטו את ידיהם הטמאות כדי לקחת את הסידור לבדיקה, קפץ הרבי ממקומו וזעק בתוקף: מה?? את הסידור שלי, הסידור שבו אני מתפלל לבורא עולם אתם רוצים לקחת ממני?."

דבריו נאמרו בכזה טון תקיף והטילו פחד עצום על השר שהוביל את החיפוש. הוא אמר לשוטרים שליוו אותו: "הוציאו אותי מכאן מהר, אני לא יכול להישאר כאן אילו רגע אחד נוסף". לאחר שהוציאו אותו הודה בפה מלא "כמעט פרחו ממני רוחי, מעולם לא ראיתי כזה איש מפחיד ומאיים".

לכשנתבונן בסיפור הזה נמצא שהוא שוב מעביר את אותו מסר חד ונוקב. הסידור הוא לא עוד ספר, לא עוד 'חפץ' שאנחנו עושים בו שימוש כשאנחנו מתפללים.

הסידור הוא החבר הכי טוב, זה הטלפון שלנו שבאמצעותו אנחנו מדברים עם בורא עולם. זה הדבר הכי חשוב מבין כל החפצים והרכוש שיש לאדם.

מעשה מופלא זכינו ללמוד ממשנתו של

הגה"ח רבי יחזקאל טירהויז שליט"א

מעשה מופלא זכינו ללמוד ממשנתו של הגה"ח רבי יחזקאל טירהויז שליט"א בשיחה יקרה שנשא בפני תלמידי הישיבה הק' על עבודת התפילה וסיפר מעשה בבעל תשובה בעברו הרבה לחטוא רח"ל, אבל שאחרי זמן רב התעורר בקרבו הרהור תשובה אמיתי, והוא החליט לעזוב את החטא ולחזור בתשובה שלמה.

בא לפני הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זיע"א, ומסר לו 'קויטל'

האם צריך להמתין שש שעות בין אכילת פיצה לבשר?

מנהג בני אשכנז, ורבים מבני ספרד, להמתין שש שעות בין אכילת גבינה קשה לאכילת בשר, משום שלאחר אכילת גבינה זו נשאר טעם בפה אחרי האכילה זמן רב. ומדברי כמה פוסקים נראה, שהחומרא מתייחסת לגבינה שהושתה ששה חודשים לפני אכילתה, כפי שהיה נהוג בייצור הגבינות הקשות בעבר הרחוק.

ובנוגע לגבינה הצהובה שבזמננו - כתב הגר"ש **אויערבך זצ"ל**, שיש המחמירים וסוברים שדינה כגבינה קשה גם אם לא הושתה ששה חודשים, משום שבאמצעים מלאכותיים מושגת בזמן קצר אותה תוצאה שהושגה בעבר בהשהייה של ששה חודשים. וכן דעת הגר"ש **אלישיב זצ"ל**, ויתרה מזו - דעתו להחמיר אף לאחר אכילת גבינה צהובה שעל גבי פיצה, למרות שהיא נמסה ואינה קשה כמקודם, וזאת משום שטעמה החזק נמשך לאורך זמן. והגר"מ **שטרנבוך שליט"א** כתב, שהגר"י

ווייס **זצ"ל**, בעל המנחת יצחק, החמיר לכתחילה אף בנוגע לגבינה רכה מעט.

וגם הגר"ש **ואזנר זצ"ל** החמיר בדבר, אך מסיבה אחרת - שגם בזמננו קיימות גבינות שתהליך ייצורן נמשך למעלה ששה חודשים או יותר, וקשה לעקוב ולדעת איזו גבינה עברו עליה ששה חודשים ואיזו לא, ולכן אין להקל אלא בגבינה רכה.

לעומת זאת, הגר"ח **קנייבסקי זצ"ל** מסר בשם החזון **איש זצ"ל**, שאין צורך להמתין שש שעות לאחר אכילת גבינה צהובה, מאחר ותהליך ייצורה אינו נמשך כתהליך הייצור של גבינה קשה בשנים קדמוניות. וכן דעת הגר"מ **פיינשטיין זצ"ל**. ובדומה לכך, מובא בשם הגר"א **קוטלר זצ"ל**, שגבינה צהובה אינה נחשבת כגבינה קשה, אלא אם כן היא כה קשה עד שלא ניתן לפורר אותה אלא בעזרת מגרדת [פומפיה]. וכן כתב בשו"ת **באר משה**, שאין להחמיר אלא בגבינה שנוצרו בה נקבים מחמת התיישנותה, דבר המצוי עד לימינו אנו בחלק מהגבינות השניצרות.

האם מי שמקפיד לאכול רק מצות יד יכול להצטרף לזימון עם מי שאוכל מצות מכונה? והאם שני אנשים שאוכלים כריך עם גבינה יכולים לצרף לזימון אדם האוכל לחמנייה עם נקניק בשרי?

הצירוף ל'זימון' אפשרי רק כשכל האוכלים יכולים 'להתחבר' יחד באכילתם לאכול פת אחת, שאז נחשבת הנאתם כהנאה אחת לברך עליה יחד. ולכן, בכל אופן שבו אחד מהם אינו רשאי - מסיבה הלכתית, ואף כשמדובר בחומרא ולא באיסור מעיקר הדין - לאכול מהפת של האחרים, והאחרים אינם רשאים לאכול מהפת שלו, אינם מצטרפים לזימון.

דוגמה לדבר: שניים אוכלים פת עם בשר, ואחד אוכל פת עם מאכלי חלב, והוא מאלו הנוהגים להמתין חצי שעה עד לאכילת בשר, אינם מצטרפים לזימון, משום שבשעת אכילת הפת, אין לחם אחד ששלושתם יכולים לאכול ממנו, שהרי האוכלים את מאכלי הבשר, אסורים באכילת הפת הנאכלת עם מאכלי החלב, ואילו האוכל את מאכלי החלב אינו רשאי, לפי מנהגו, לאכול מהפת הנאכלת עם הבשר.

אולם, בכל מקרה בו שלושה אנשים אוכלים ביחד סעודת פת, ורק אחד מהם אינו רשאי לאכול מהפת של השניים האחרים, אך השניים

האחרים רשאים לאכול מהפת שלו - הרי הם מצטרפים לזימון. והמנהג הוא, שבמקרה כזה, זה שאינו רשאי לאכול מהפת של האחרים, אינו מְזַמֵּן בעצמו, אלא אחד מהשניים האחרים.

דוגמה להלכה זו, כתב הגר"מ שטרנבוך שליט"א, בספרו תשובות והנהגות: שלושה אנשים אוכלים יחד מצות בפסח, ואחד מהם אוכל מצות יד, והאחרים אוכלים מצות מכונה, וזה שאוכל מצות יד, מקפיד שלא לאכול מצות מכונה, ולעומת זאת, אלו שאוכלים מצות מכונה, אינם מקפידים שלא לאכול מצות יד; וכך גם באופן ששלושתם אוכלים מצות יד, אך אחד מהם מקפיד שלא לאכול את המצות שלו - הרי הם מצטרפים לזימון, אלא שהמקפיד שלא לאכול מהמצות של האחרים, לא יִזְמֵן בעצמו. ומוסיף הגר"מ שטרנבוך, שכך כתב גם הגאון רבי עקיבא יוסף שלינגר זצ"ל, בעל 'לב העברי'. וכן כתב הגר"ש ואזנר זצ"ל, והביא סימוכין לדבר מדברי הראשונים.

האם ניתן להצטרף לזימון על ידי שתיית קפה? והאם שלושה אנשים יכולים 'לזמן' גם במקרה שלא כולם אכלו לחם?

עשרה אנשים שאכלו יחד, שבעה מהם אכלו פת, ושלושה מהם אכלו מאכל אחר, כגון פרי או ירק, הרי הם מצטרפים לזימון בַּשֵּׁם. ויתרה מזו, אף אם השלושה לא אכלו כלל, אלא שתו משקה כלשהו, הרי הם מצטרפים לזימון בַּשֵּׁם.

והפוסקים נחלקו, אם הלכה זו אמורה גם בנוגע ליצירת חיוב זימון לשלושה אנשים, שאחד מהם לא אכל פת אלא מאכל אחר, או שתה משקה כלשהו. לדעת השולחן ערוך, לכתחילה, יאכלו שלושתם פת, אך בדיעבד, מצטרפים לזימון. אך במשנה ברורה כתב, שהמנהג למעשה הוא, שאם השלישי אינו רוצה לאכול פת, נותנים לו מאכל אחר, או משקה, ומזמנים עמו.

ברם, לא כל משקה מְצַרְף לזימון: השותה מים, אינו מצטרף לזימון; ויש אומרים, שהשותה מים במטרה להרוות את צמאונו, [ולא רק מתוך רצון להצטרף לזימון], מצטרף לזימון. והשותה משקה לימונדה -

לדעת הערוך השולחן, מצטרף לזימון לכל הדעות, מאחר ויש למשקה זה חשיבות כלשהי. ובשו"ת מהרש"ג הוסיף על כך, שאף אם נקל בנוגע ללימונדה, בנוגע למי סודה, אין להקל, ודינם כמים.

והשותה תה עם סוכר, לדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל אינו מצטרף לזימון. ולדעת הגרב"צ אבא שאול זצ"ל, כל משקה שמבוסס על מים, כגון, תה, קפה, ומשקאות קלים ומוגזים - נחשב לענין זה כמים, והשותה אותו אינו מצטרף לזימון. ולדעתו, ניתן להצטרף לזימון רק בשתיית מיץ ענבים, או כל מיץ פירות טבעי אחר, וכיוצא בהם.

מאידך, לדעת המהרי"ץ דושינסקי זצ"ל, תה וקפה נחשבים למשקאות חשובים, וגם חלק ניכר מהם מבוסס על עלי תה או פולי קפה, שדינם כמאכל לענין זה; ולכן, לדעתו, השותה תה או קפה, מצטרף לזימון.

מה נהג החפץ חיים לעשות בסוף כל סעודה? והאם חייבים לשתות מים לפני ברכת המזון?

את הפסוק "וְאַכְלֶתָּ וְשָׂבַעְתָּ וְבִרְכַתָּהּ", שהוא המקור בתורה לברכת המזון, מְפָרֶשֶׁת הגמרא: "ואכלת - זו אכילה, ושבעת - זו שתיה". לדעת רבי אליעזר כמיץ, בעל ה'יראים', הדברים כפשוטם, ומאחר ורק לאחר השתיה נאמר "וברכתה", הרי שרק לאחר אכילה ושתיה יחד יִשְׁנֶה חובת ברכה מדאורייתא. אולם, אף לדעה זו, אם אינו תאב לשתות, גם אם הוא צמא מעט - חייב מדאורייתא לברך ברכת המזון גם על אכילה לבדה.

ולדעת רוב הפוסקים, דברי הגמרא הם 'אסמכתא' בעלמא, ואין הכוונה שרק לאחר השתיה מתחייב האוכל בברכת המזון, אלא כפשוטו של מקרא, שלאחר שאכל ושבע מתחייב מדאורייתא בברכת המזון, ואף אם היה צמא לפני ברכת המזון ולא שתה.

ולהלכה, העיקר כדעת רוב הפוסקים. אולם, לדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל, יש לחשוש לשיטת

ה'יראים', ולכן, ירא שמים לא יברך ברכת המזון בעודו צמא. והגרא"ל שטיינמן זצ"ל כתב, שכך נהג החפץ חיים זצ"ל, לשתות בסוף כל סעודת פת. ובדומה לכך, כתב הגר"ח קניבסקי זצ"ל, על פי דברי החזון איש, שלדעת ה'יראים', אם בירך ברכת המזון לפני שהרווה את צמאונו, ואחר כך שתה, יתכן שמתחייב שוב בברכת המזון מדאורייתא, ויש להימנע מלהיכנס לספק זה.

השלהבת בנר כבר החלה לרצד ולקפץ, כמו שנרות מרצדים לפני שהם כבים. הבנו שזה עניין של דקות בודדות עד שנשב בעלטה גמורה, והיינו צריכים להזדרז מאוד להספיק לפחות ליטול ידיים כשעוד יש מעט אור, עשיתי קידוש, נטלנו ידיים והתחלנו לאכול...

סיפור יחודי מתוך שיחת הגאון רבי משה אהרן שטרן זצ"ל, בישיבת קמניץ בירושלים

רואה עוד מבחוץ שהבית כמעט חשוך לחלוטין. כשנכנסתי אמרה לי אשתי שאזדרז לעשות קידוש, ולפחות נצליח לאכול כזית אחד לאור הנר, כי הרי כל הנרות כבר כבו, ורק נר אחד נשאר דולק. השלהבת בנר שעוד דלק כבר החלה לרצד ולקפץ, כמו שנרות מרצדים לפני שהם כבים. הבנו שזה עניין של דקות בודדות עד שנשב בעלטה גמורה, והיינו צריכים להזדרז מאוד להספיק לפחות ליטול ידיים כשעוד יש מעט אור. עשיתי קידוש, נטלנו ידיים והתחלנו לאכול. וראה זה פלא, הנר הפסיק לרצד, הלהבה התייצבה, אומנם להבה קטנה אבל היא דלקה בצורה יציבה, המשיכה לדלוק עוד ועוד. סיימנו לאכול בנחת, בירכנו ברכת המזון, וברגע שאמרתי את המילים 'ה' יברך את עמו בשלום' בסיום ברכת המזון, נכבה הנר! רבותי, לכל אחד קורה אצלו בחיים דברים כאלה שהם מעל לדרך הטבע, אלא שאנחנו שוכחים את זה, שוכחים את חסדי ה'. הקב"ה ראה שאנחנו עשינו מה שיכולנו. נכון, היינו צריכים לקחת נרות גדולים עוד יותר וטעינו, אבל היתה זאת טעות בתום לב, בסך הכל אנחנו עשינו כל מה שחשבנו שאנחנו צריכים לעשות כדי כבד את השבת והחג, והקב"ה ממרומיו ראה את עמלנו שעמלנו כדרך הטבע, והשלים לנו עם עזרה משלו באופן של למעלה מדרך הטבע.

ראיתי פעם בספרים הראשונים של רבי חיים זייציק זכרוננו לברכה, יש לו שם מאמר על כתיבת מעשה ניסים, הוא מעורר על כך שכשהקב"ה עושה עם האדם איזה נס מחוץ לדרך הטבע, עליו לכתוב את זה, כדי שיזכור שהקב"ה התנהג עמו למעלה מדרך הטבע, ואפילו אם זה דבר חד פעמי צריכים לזכור את זה. אצלי רשומה עובדה נוראה שהיתה אצלי לפני הרבה שנים... פעם אחת קרה המעשה הזה, אבל זה עוד היום מונח לי בראש. היה זה לפני הרבה שנים, אולי לפני ארבעים שנה או שלושים ושמונה שנים, לא היתה לי באותה עת את האפשרות לקנות לשבת מצברים, כדי יהיה לי 'שבת לעקטר' (חשמל שבת), ומנורה שבוערת עם גז עדיין לא היתה כל כך מצויה. אז אנחנו כמה שנים אכלנו בליל שבת לאור הנרות, לא יותר. הדלקנו נרות שבת, ואכלנו ליד הנרות כמו שאבות אבותינו אכלו לאור הנרות בלבד. פעם חל יום טוב של שמחת תורה בשבת קודש. ידעתי שבישיבה לוקח זמן רב ההקפות, ועד שאחזור הביתה זה כבר יהיה שלוש או ארבע שעות אל תוך הלילה, אולי אפילו יותר מאוחר, אז קניתי את הנרות הגדולות, מספר ארבע. האמת שהייתי צריך לקנות נר שדולק כל הלילה, אבל סברתי שמספר ארבע יהיה מספיק, ואשתי הדליקה את הנרות הללו. ההקפות בישיבה התארכו מעל למצופה, וכשאני מגיע הביתה אני

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל? חדש!!! ניתן להרשם בכל עמדות 'נדרים פלוס' ברחבי הארץ

העלון מופץ לזיכוי הרבים, אנא הימנעו מקריאה בשעת התפילה וקריאת התורה

גליון 607
שנה י"ג תשפ"ד

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר ז"ל

דודו למשפחה קייטין על האישור לפרסום במבוא

סיפורי חז"ל

ויאמר ה' אשו מי שם פה לאדם או מי ישום אלם וגו' (ד' - י"א)

אטר משה לפני הקדוש ברוך הוא אתה מעביר עלי עיוות הדין, ריטורים שעומדים לפני פרעה בפלטרין שלו יודעים שבעים לשון. שאם יבוא אדם אחד ממקום אחר מדברים עמו בלשונו. ואני הולך בשליחותך והם בודקים אותי לומר שאני שליחו של מקום. ומתגלה לפניהם שאיני יודע להשיח עמהם. אין שוחקים עלי לומר. ראו שליחו של מי שברא את העולם ושבעים לשונות אינו יודע לשמוע ולהשיב? ויאמר ה' אליו, מי שם פה לאדם הראשון? ששום בריה לא לימדתו דיבור ולשון, והפקדתיו על כל באי עולם, וקרא שמות לכל אחד ואחד, ושם שמות לכל בריה ובריה בשבעים לשון.

(תנ"ב דברים א)

ברכת מזל טוב לחבר המערכת הרה"ג
גמליאל רבינוביץ שליט"א
לאירוסי בתו תחי" עב"ג הבה"ח המופלג
נפתלי שורץ הי"ו
בן הג"ר יצחק שליט"א
יה"ר שיהיה בנין עדי עד דורות ישרים
מבורכים אכ"ר

פרשת השבוע

מסופר: פעם שאלו את הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א, למה משה רבינו סירב למלא שליחות במצרים, וחשב שזה איצטלה חשובה מדאי עבורו. ומאיך לא סירב להיות לרבן של ישראל בסיני, למה? השיב הצדיק, בסיני ראה משה רבינו שהקדוש ברוך הוא בחל בהרים גדולים, ובחר בהר קטן למתן תורה, סימן שרק השפל מסוגל לקבל את התורה, ומי שפל כמשה רבינו.

מי שם פה לאדם (ד' - י"א)

מסופר על הרה"ק רבי משה צבי מסאוראן זיע"א (יומא דהילולא כ"ה טבת), שפעם הביאו לפניו ילד בן שבע שנים שהיה חרש ואילם גמור, והפצירו בו שיברך את הילד ויתרפא, העמיד הרב את הילד על ספסל ואמר לו אם תוכל לדבר ככל האדם, מה למשל תדבר כשתגדל ותהיה לאיש? לתימהון האנשים שהיו נוכחים בשעת מעשה, פתח הילד את פיו ואמר: אהיה מוסר ואלשין על ישראל. הדבר יצא מפיו והרב אמר לנוכחים אתם רואים אפוא כי טובה לו השתיקה, והילד נשאר אילם כמקודם.

וירא כי אין איש ויך את המצרי ויטמנהו בחול (ב' - י"ב)

מסופר על הרה"ק רבי ברוך ממעזבוז זיע"א נכד הבעל שם טוב הקדוש זיע"א, שפעם באו אליו חסידים מעיר אחת כדי לעשות את השבת במחיצתו. וסיפרו לו שלאחרונה נתמנה בעירם מושל עריץ שמוציק לכולם ויורד לחייהם, עד שהחיים במקום נעשו בלתי נסבלים. השיב להם הצדיק, בפרשת השבוע נאמר "וירא כי אין איש ויך את המצרי ויטמנהו בחול", ואף אני אחזור עתה באזניכם על פסוק זה ואפרשהו לכם. "וירא כי אין איש" ראיתי את המושל הנכרי שלכם, שאינו ראוי לשאת תואר איש כלל, "ויך את המצרי" בדין הוא שיכו אותו מן השמים ויעבירוהו מן העולם, אלא שזה לא בוער דוקא היום בשבת קודש, כי אם ויטמנהו בחול. ועוד באותו שבוע פגע ברק באותו מושל עריץ שונא ישראל ומותו הפתאומי היה לשיחת כל בבתי ישראל בסביבה במשך ימים רבים..

ויאמר משה אל האלהים מי אנכי בי אלך אל פרעה וגו' (ג' - יא)

זמני השבת

זמני יציאת השבת
ירושלים: 5:29 ת"א: 5:31 ר"ת: 6:03

פרשת שמות

זמני כניסת השבת
ירושלים: 4:13 ת"א: 4:27

החוב שלך במהרה. הצעה זו מצא חן בעיני הפריץ, הוא הורה לשחרר את החוכר מאזיקיו, ובמקומו כלא את הרב הקדוש רבי משה לייב מסאסוב, בתור משכון חי תמורת חוב דמי החכירה.

ישב איפוא רבי משה לייב בכלא החשוך, כבול באזיקים, כשהוא שמח על כי עלה בידו לקיים מצוות פדיון שבויים, אולם כאשר הגיעה שעת תפילת מנחה והוא התבונן במצבו וראה היכן הוא נמצא, חרה לו היטב יחסו של הפריץ המרושע ליהודי אומלל ובני משפחתו, מסירות נפשו של רבי משה לייב עשה רעש גדול בשמים: כיצד אפשר להשאיר צדיק כזה אסור בנחושתיים, לאחר שהוא קיים בגופו מצווה כה חשובה כמצוות פדיון שבויים.

לפתע חלה הפריץ בצורה רצינית למדי, הוא שלח לקרוא לכומר שלו, כדי להתוודות באוזניו על חטאיו לפני שיסתלק מן העולם הזה, בין שאר חטאיו הוא גם הזכיר את המעשה בחוכר היהודי שנכלא, וכיצד בא יהודי ומסר את עצמו לשבת במקומו. עכשיו אני מבין מדוע חלית לפתע פתאום, אמר לו הכומר והמשיך ואמר בקול תקיף: אם החיים יקרים בעיניך שחרר מיד את היהודי ההוא, ובקש ממנו סליחה ומחילה, עם יהודי אסור להתחיל, ובמיוחד עם יהודי כזה שהוא צדיק וקדוש.

מיד שלח הפריץ את משרתו לשחרר את רבי משה לייב ולהביאו אליו, אולם המשרת חזר בידיים ריקות ואמר כי היהודי מסרב להשתחרר מאזיקיו, מדוע הוא מסרב? כזה דבר עוד לא שמעתי שאדם יסרב להשתחרר מבית הסוהר, תמה הפריץ שהתפתל בכאביו, הוא טוען, השיב המשרת, כי על ידי שחרורו לא יושע בעל הפונדק, לכן הוא תובע איפוא, כי הפריץ ימחול ליהודי החוכר את כל החוב, תמורת הצער שגרם לבעל הפונדק במעצרו הממושך.

טוב, אמר הפריץ, לך ואמור לו בשמי, כי אני מוותר על החוב, שחרר אותו והביאו מיד לכאן, שוב חזר המשרת והודיע, כי היהודי עדיין מסרב להוריד את אזיקיו, הוויתור על החוב עדיין לא מספק אותו, כי מאין יחיה בעל הפונדק אם כל הכנסותיו ילכו לכיסוי החוב שהוא חייב מן הסתם, והוא ישקע שוב בחובות ולא יהיה לדבר סוף.

ליומא דהילולא של הרה"ק רבי משה לייב

מסאסוב זיע"א

מסופר: הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זיע"א (יומא דהילולא ד' שבט) היה פעם בדרך והגיע לכפר אחד, שם ביקש להיכנס לפונדק שהיה חכור בידי יהודי, הוא מצא את הפונדק סגור, ולשאלתו ותמיהתו, ספרו לו השכנים, כי השנה היתה קשה ולבעל הפונדק לא היה כסף ופיגר בתשלום דמי החכירה, ומשום כך כלא אותו הפריץ בעל האחוזה בבית הסוהר, ואילו את אשתו וילדיו גירש מהמקום, הם הוסיפו וסיפרו כי שמעו מפי הפריץ הרשע, כי מנוי וגמור עמו לא לשחרר את מושקה היהודי מבית כלאו, כל עוד לא תביא לו אשתו את כל הכסף המגיע לו.

הצדיק רבי משה לייב נחרד לשמע האסון שפקד משפחה יהודית, הוא התאכסן פעם בפונדק זה והכיר היטב את החוכר כיהודי ישר וירא שמים. הלך איפוא רבי משה לייב אל הפריץ ללא שהיות, וניסה לדבר עמו ולרכך את לבו הקשה כאבן, שעה ארוכה ניסה לשוחח עמו ולבקש שירחם על החוכר היהודי, שלא אשם בכך, שאין לו מספיק הכנסות מהפונדק. שירחם על משפחה יהודית מסכנה, על אשה וילדים שנזרקו לרחוב.

אולם כל זה היה ללא הועיל, הפריץ אמר כי החוכר חייב לו את כספי החכירה זה זמן רב, וכי הוא לא ישחרר אותו, ולא אכפת לו שיירקב בכלא, כל זמן שלא יקבל את הסכום המלא שמגיע לו ממנו. "ואם הוא יוסיף לשבת בכלא יש לכבודו סיכוי לקבל את הכסף?" ניסה רבי משה לייב לשכנע את הרשע. אדרבה אם יינתן לו לפתוח את הפונדק ולהרוויח כסף, יש תקווה שיוכל לסלק את חובו, אולי בתשלומים טיפין טיפין, אבל אם הוא יחזק בכלא הרי אין שום סיכוי לכך.

בראותו כי הפריץ איתן בדעתו להמשיך ולהחזיק את החוכר בבית הסוהר בכל מחיר, אמר רבי משה לייב כי יש לו הצעה, קח אותי במקומו לכלא, ושחרר את היהודי כדי שיוכל לנהל את הפונדק, אם ישמעו היהודים כי אני יושב בכלא, יאספו את הכסף הדרוש לשחרורי, וכך תקבל את

משל ונמשל

איך להתגבר על כל הקשיים

משל לעשיר גדול שהיה סוחר באבנים טובות, שנסע למדינה רחוקה כדי לסחור באבנים טובות, לפני צאתו לדרך הצייד בשלושת אלפים רובל לצורך המסחר, ובעוד ארבע מאות רובל להוצאות הדרך. כאשר הגיע למחוז חפצו רכש סחורה בכל הכסף שהיה לו, ולא נותרו בידו אלא מאתיים רובל המוקצבים לנסיעה בחזרה, כאשר ביקש לצאת לדרך בחזרה הביתה, בא אליו אחד הסוחרים והציע לו אבנים יקרות מאד במחיר זול במיוחד. הסוחר השיב לו שכבר הוציא את כל כספו ואין באפשרותו להיענות להצעה המפתה. בקשו המוכר שלכל הפחות יאות לראות את האבנים ואז יבין שאין כמותן בכל העולם, כאשר הראה לו את הסחורה נוכח הסוחר לדעת כי לפניו הזדמנות יוצאת מן הכלל, שווי האבנים הללו הגיע לסך של כמה אלפי רובל, ועקב עלילות שקר שהוציאו עליו נאלץ המוכר להיפטר במהירות מהסחורה שלו. הסוחר העשיר היה נבוך, מצד אחד הבין שחבל להחמיץ הזדמנות נדירה זו, מאידך גיסא אם יתן לו את שארית כספו לא יהיה לו כסף להוצאות הדרך. לאחר עיון מדוקדק, הגיע למסקנה שאין לוותר על ההזדמנות הנפלאה שניתנה לו להתעשר, ובאשר להוצאות הדרך אמר העשיר בלבו, בלאו הכי השהיה בדרך הינה דבר זמני, קיבל על עצמו להתנהג בתקופה קצרה זו בצמצום גדול. נתן למוכר את רוב כספו, השאיר לעצמו עשרים רובל, ובתמורה נתן לו המוכר תיבה קטנה ובה האבנים היקרות. הסוחר העשיר יצא לדרך הביתה, כאשר היה בא למלון לחניית ביניים, הוא לך ואכל עם העגלונים העניים באולם גדול ומשותף לכולם. באחת האכסניות פגש אותו עשיר אחד ששאל אותו האם אין כבודו פלוני? ויען לו, "כן", ויאמר לו למה אתה נמצא בין העניים? הלא דרכך להימצא במקום מגורי העשירים. ענה לו הסוחר הלא ידעת היטב כמה עמל ועגמת נפש אדם מוכן להוציא על רווח של מאה רובל, דע לך שאני מרוויח ע"י הויתור על חיי רווחה בדרך אלפי רובלים. ואז סיפר לו את אשר הזדמן לו, ולבסוף הראה לו את האבנים היקרות שקנה. כשראה העשיר את האבנים אמר, אמנם כן השכל האמיתי מסכים עם מה שעשית, אבל עדיין אני מתפלא איך יכולת לקבל על עצמך תנאי חיים כה גרועים, הלא ידעתי את טבעך הרך והענוג, ענה הסוחר באמת מפעם לפעם תוקף אותי דיכאון גדול, אבל כאשר זה קורה לי אני מתבונן באבנים המאירות ואני מתעורר ושמת.

הנמשל: כך גם לומדי התורה, כאשר הם מתבוננים ביקרותה של התורה הקדושה ובשכר הטוב הצפון ללומדיה, הם מתעוררים ויש בכוחם להתגבר על כל הקשיים.

(בשם הרה"ק החפץ חיים זיע"א)

הפריץ נתקף שיעול חזק והרגיש כי שעתו האחרונה מתקרבת, בשארית כוחותיו הוא ציווה על המשרת לרוץ מהר לבית הכלא ולומר ליהודי, כי הוא הפריץ מוכן לוותר לחוכר על דמי החכירה של שנה מראש.

עתה חזר המשרת כשרבי משה לייב הולך עמו, הפריץ שמח בראותו ומיד הרגיש קצת הקלה במכאוביו, עתה סלח נא לי וברך אותי שאבריא במהרה, ביקשו הפריץ. השיב הצדיק: על הצער שגרמת לי ולבעל הפונדק שלך באמת כיפרת כבר, אולם על הסבל ועגמת הנפש שהיו מנת חלקם של אשתו וילדיו, אין אני יכול למחול לך.

תעבור השנה והחוכר שוב יצטרך לדאוג מאין יקח כסף כדי לשלם לך? אתה הרי רואה בעצמך שדמי החכירה גבוהים מדי, מסתבר שאין הפונדק יכול לשאת בהוצאה גבוהה שכזו, אם אתה מוכן לקצץ את דמי החכירה בחצי, ומבטיח לי כי לעולם לא תשוב לצער את החוכר הישר שלך ואת משפחתו, אמחול לך ואתה תהיה בריא. לפריץ לא היתה כל ברירה אלא להסכים, הוא הורה מיד על עריכת הסכם חדש עם החוכר, שבו הוא הסכים לוותר על החוב הישן, וכן על דמי חכירה לשנה מראש, לאחר מכן ישלם החוכר את מחצית דמי החכירה לפי האפשרויות שיהיו לו.

כאשר נסתיימה ונחתמה העסקה, הרגיש הפריץ טוב יותר ומחלתו נעלמה באותה פתאומיות שבה היא באה. הרה"ק רבי משה לייב נסע לפונדק, ועוד הספיק להתפלל שם מנחה, כשהחוכר ומשפחתו שמחים על הצלתם המופלאה.

צ'ין אדם לחברו

הכרת הטוב של החזון איש

פעם הגיע הרה"ק החזון זיע"א לשמחת הבר-מצוה של בן רבי מנדל דויטש זצ"ל, אף שהיה ממעט מאוד להגיע לאירועים דומים. החזון"א נסע עם עוד שני תלמידי חכמים ממקורביו, ונתברר, כי סיבת הגעתו של החזון איש לבר מצוה הוא משום הכרת הטוב לרבי מנדל, על כך שסייע בידו להתארגן עם החבילות בשעה שירד הוא ואשתו מהאניה, כאשר הגיעו ארצה. ופעם הגיע רבי מנדל דויטש לביתו של החזון"א, והרבנית ששמרה בהקפדה לבל יופרע בעלה בלימודו, מנעה ממנו להיכנס בטענה כי הדבר מפריע את לימודו של בעלה. כששמע החזון"א מי האורח אמר לרבנית: "הלא זה רבי מנדל שעזר לנו עם החבילות לרדת מהאניה". ואז נתנה לו ליהכנס.

עצה להימנע מכעס

הרה"ק מוגסטינין זיע"א היה נוהג, שאם קרה והיה לו שום כעס על יהודי מישראל, לא היה פונה אליו באותו היום, אלא היה ממתין עד למחרת ואומר לו: "אתמול היה בלבי הקפדה עליך".

כל אלמנה ויתום לא תענון

פעם סיפר נכדו של הרה"ק רבי אריה לוי זיע"א: בהיותי ילד עשיתי מעשי קונדס כדרכם של ילדים, בסמוך ליום העצמאות הלכנו אני וחברי לכיתה, והתערבנו בינינו בידי מי יעלה לטפס למשך דגל תלוי, ולהסירו, מעל אחד המשקופים היה

תלוי דגל, טיפסתי, משכתי והורדתי, בעלת הבית הבחינה במעשה, וקראה מבעד לחלון: ילד אני יודעת מי אתה, נמלטתי והחבאתי את הדגל. למחרת הגעתי לתלמוד תורה, וסבי קורא אותי לחדרו בתלמוד תורה "עץ חיים". נטל ר' אריה ספר תנ"ך בידו, דפדף בו, וכאשר הגיע לספר שמות אמר לי קרא: ואני קורא "כל אלמנה ויתום לא תענון" ור' אריה חוזר ואומר לי: קרא ובקול רם, ואני חוזר ושונה את הפסוק, "קרא בשלישית" אומר לי ר' אריה, או אז החל להטיף לי מוסר: התורה מצווה לא לצער אלמנה, איסור זה כאיסור אכילת חזיר, אשה זו שהסרת את הדגל מפתח ביתה, אלמנה היא, הכיצד העזת לצערה? ואני יושב נוזף ומזהרה בלבי, הוא אינו מתריע כנגדי על שעברתי על לא תגנוב, אלא מתרכז בנקודה אחת ויחידה, הצער שהסבתי לאלמנה, מה אעשה? שגיתי, אני בצרה, אמרתי, אחזיר את הדגל. לא, לא די בכך, עליך לסור לביתה ולבקש את סליחתה, שאם לא כן שנינו בצרה, טוב, אמרתי, בתום הלימודים בערב אגש ואבקש את סליחתה.

בערב? אמר סבי בקול מלא התרגשות, לא, גש עכשיו. כמובן שלא נותרה לי ברירה, ניגשתי מיד לאותה אלמנה וביקשתי את סליחתה. מאז ועד עצם היום הזה מהדהדת באוזניי קריאתו הכיצד העזת לצער אלמנה?

תלולא דצדקיא

שבת קודש כ"ה טבת

הרה"ק רבי משה צבי מסאוורין ב"ר שמעון שלמה (תר"ה)

יום ראשון כ"ו טבת

הרה"ק רבי אברהם חיים ב"ר גדליה מזלאטשוב (אורח לחיים - תקע"ה)
הרה"ק רבי ישכר בער ב"ר אהרן אריה מפרעמישלאן (ת"ר)

יום שני כ"ז טבת

הגאון רבי שמשון רפאל הירש ב"ר רפאל (תרמ"ט)

יום שלישי כ"ח טבת

הרה"ק רבי נפתלי מליטוביסק ב"ר ישכר דוב בעריש (תרנ"ה)

יום רביעי כ"ט טבת

הרה"ק רבי נח שמואל ליפשיץ (תלמיד החוזה)

ב"ר יהודה לייב (זר זהב - תקצ"ב)

הרה"ק רבי משה יהושע לייב דיסקין אב"ד בריסק ב"ר בנימין (תרנ"ח)

הרה"ק רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר ב"ר יחיאל (ישמח ישראל - תר"ע)

יום חמישי א' בשבט

הרה"ק רבי אברהם משולם זלמן אב"ד אוסטראה

ב"ר צבי אשכנזי החכ"צ (תקל"ז)

הרה"ק רבי נתן נטע מחעלעם ב"ר אברהם (תקע"ב)
הרה"ק רבי משה שיק ב"ר יוסף (מהר"ם שיק - תרל"ט)

יום שישי ב' בשבט

הרה"ק רבי משולם זושא מאניפאלי ב"ר אליעזר ליפמן (תק"ס)

הרה"ק רבי שמחה בונים מווארקי

ב"ר מנחם מענדל (תרס"ז)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

עצונה הלכות

נאות הרה"ג נטילאל הכהן רביטבין שליט"א
מדרש "בא אבי אודר" רפרוש יום החרש על המערים.

תלמוד תורה (י"ב)

(א) גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושה בעולם הזה, ובעולם הבא. (אבות פרק ו' משנה ז')

(ב) כל העוסק בתורה, וכו', מוחלין לו על כל עונותיו. (ברכות דף ה' ע"א)

(ג) כל העוסק בתורה, יסורין בדלין הימנו. (שם)

(ד) לא נברא האדם אלא לעמל התורה. (סנהדרין דף צ"ט ע"ב)

(ה) לימוד התורה הוא תקנה שלא יבוא לידי לשון הרע, כמו שאמרו (ערכין דף ט"ו ע"ב) מה תקנתו שלא יבוא לידי לשון הרע, אם תלמיד חכם הוא, יעסוק

בתורה. (שמירת הלשון, שער התורה, פרק א')

לע"נ

הרה"ק רבי משולם זושא מאניפאלי
ב"ר אליעזר ליפמן זיע"א
נלב"ע ב' שבט תנצב"ה

קרית קרעטשניף רחובות

טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחטות דפוס פוסטר

דפוס אישי מקצועי

08-8422112 ההגנה 54 רחובות

P6422112@gmail.com

פני עין חמד

יוצא לאור 7" בית הכנסת שכונת "עין חמד" - מכללת ציון

פרשת שמות - זהות יהודית

"וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיִם"
(שמות א, א) ... וְהִי כָּל נֶפֶשׁ יִצְאֵי יֶרֶךְ יַעֲקֹב שִׁבְעִים
נְפֹשׁ וַיּוֹסֶף הָיָה בְּמִצְרַיִם"
(שמות א, ה)

לחשוד באחים שהיו 'עובדים' על אביהם שמתאבל על יוסף בנו?
אלא יעקב אבינו לא האמין שיוסף חי בצדקותו. אצל יעקב אבינו חי פירושו עם יראת שמיים. הוא חשש שיוסף אם הוא הגיע למעמד של מלך ונמצא בארץ טמאה, אזי יש חשש למצבו הרוחני.

לכן כתוב בפרשה שאבותינו הקדושים שירדו למצרים שמרו על השמות שלהם, שנאמר: "וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיִם" (בראשית מ"ו, ח).

בני ישראל לא שינו את שמם: ראובן, שמעון, לוי, יהודה וכו'. היום אם ישראלי יורד לצרפת ושמו ראובן הוא הופך לרוברט, שמעון הופך לסיימון, לוי הופך ללואי, משה הופך למוזס, יוסף הופך לז'וסף ה' יצילנו.

כשיהודי מתחיל להחליף את השם שלו, מוריד את הציצית והכיפה ואחר כך מפסיק לשמור שבת וכשרות, כל המהות היהודית שלו נאבדת. מה ששמר על אבותינו במצרים היה השמות. אסור לאדם לנגוע בשם שלו. תמיד תישאר עם שם יהודי!

בברכת שבת שלום

הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א
חבר הרבנות מבשרת ציון

שנת לבת

שנה	כנסת לבת	צאת לבת	יבין תפ
17: 58	17: 25	16: 13	י"ג
17: 54	17: 24	16: 31	ת"א
17: 53	17: 23	16: 31	מ"ב
17: 58	17: 26	16: 34	כ"ב

הצלחה בגו"ר

יצחק אריאל בן טובה חגי חיים וב"ב שמואל אימן בן אסתר זרי שגית בת רותי מאיר ישראל בן רחל ברכה- יראת שמים ליאור יהושע סומך וב"ב גלית בת מסודי יהודה אריה בן רחל ברכה ארז בן שושנה רונן אברהם וב"ב קסירר אפרים וב"ב רחל ברכה בת פדילה דליה משפ' שטרית נעם יצחק בן רחל ברכה רינה בת סימי וב"ב יוסף ליאור בן דליה אפרת- הצלחה בכל העניינים שלמה ודנה דוד וב"ב אריה ושרה לוי וב"ב י.מ.י.ש כדורי שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב עמית בן אהרון וב"ב רז דוד בן לאה וב"ב נתנאל בן גינה

זיווג הגון וכשר במהרה

אורן חיים בן אלן אסתר רותי בת סימי תרצה בתיה בת ימנה נינט יוסף בן רוחמה אילן בן ג'ולייט יפית שרה בת גינה דרור בן סופיה אנאל חביבה בת שולמית מיטל בת מלכה מאיר בן שרית ואליהו טליה עדן אסתר בת שולמית נעם בן שרה שירי ימנה בת שולמית דוד עומרי בן יהודית שושנה שירה בת סילביה שמעון בן שולמית סיון רבקה בת אלן אסתר לאה בת תמר אברהם גורג'י בן דליה אפרת אורן בן נעמי

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי אליהו דזרי בן ימנה אילנה בת רוחמה שמואל אימן בן אסתר זרי סיון בת אסתר רחל מרים בת יהודית בנימין בן שרה אושרית בת שושנה נעמה בת יפה דגנית בת שושנה אסף בן סופיה מיטל בת שושנה לימור בת פרידה

רפואה שלמה

מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא ימנה ניזירי בת טסה- בריאות ואריכות ימים מרדכי ניזירי בן פרחת- בריאות ואריכות ימים סימי בת סוליקה מיכאל יהודה בן מרים אורן בן אסתר דינה בת מזל נעם יצחק בן רחל ברכה נעמי בת רחל שירה שילת בת אורלי אפרים בן שרה לביא ישראל בן תמר חיה אסתר בת סוליקה מוריה בת רחל ברכה נחום בן כיריה יהודה אריה בן רחל ברכה ישראל בן חווה יפה בת שרה-הצלחה ורפואה רחל בת זוהרה משה בן נזימה עינת בת רחל ברכה רפאל משה בן רחל יצחק בן פנינה רחל ברכה בת פדילה דליה קסנש בת דגטו רותי בת סבריה יצחק בן חנון רפאל אבידן בן תקווה אליהו בן רחל בנימין בן ברכה אלן אסתר שרלוט נעימה בת שרה יהודה לייב בן אסתר מלכה נעם אלימלך בן אושרית- ר"ש ובריאות איתנה לימור בת פרידה יניב בן פרידה מאיה בת עדי אורן בן פרידה יהודית אסתר פראדל בת חיה- בריאות ואריכות ימים

מדוע התורה הקדושה מציינת את העובדה שיוסף היה מלך במצרים. וכי לא ידענו עובדה זו? הרי ארבע פרשות בסוף חומש בראשית מדברות על ירידת יוסף למצרים?

רש"י הקדוש מפרש: "להודיעך צדקתו של יוסף. הוא יוסף הרועה את צאן אביו. הוא יוסף שהיה במצרים ונעשה מלך ועמד בצדקו".

אם יוסף היה נשאר בחממה של יעקב אבינו ונשאר צדיק, זה לא חידוש גדול. לפעמים אדם מקבל תפקיד במדינה רחוקה או במקום שבו לא קיים אף סממן יהודי. להישאר שם ירא אלוקים- זה חידוש עצום.

נתאר לעצמנו את יוסף הצדיק אחרי עשרים ושתיים שנה במצרים הטמאה, מלאה גילולים ועבודה זרה, כישוף, זימה וניאוף ועוד ונשאר בצדקותו.

אביו יעקב אומר לבנו יוסף: "רְאֵה פָּנֶיךָ לֹא פָּלַתִּי" (בראשית מ"ח, י"א). יעקב אבינו היה בקי בחכמת הפרצוף. כשהיה רואה אדם היה רואה אותו כמו רנטגן ויודע אם חלילה פגם בקדושה או ששמר על עצמו.

יעקב אומר לבנו: רואים עליך יראת אלוקים. רְאֵה פָּנֶיךָ לֹא פָּלַתִּי. לא דמיינתי שאני אראה פנים כאלה.

כשהאחים אמרו ליעקב שיוסף חי והוא מלך במצרים, כתוב: "וַיִּפֶּגַע לְבָבוֹ כִּי לֹא הֶאֱמִין לָהֶם" (בראשית מ"ה, כ"ו). מדוע יעקב לא האמין להם? למה? הרי הם אומרים לו שיוסף חי! מדוע הוא לא מאמין? וכי חלילה אפשר

העלון מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

לרפואה שלימה
לנוראל בן אסתר

לרפואה שלימה
לאיידה חיה בת אסתר
ולילד אלחנן רפאל בן איריס
ולילד אורי חיים בן שלי

זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה
לאליהו ניזירי בן ימנה וגלית בת מסודי

להצלחת אברהם גורג'י בן דליה אפרת וב"ב
לרפואת הנפש והגוף של יהודה אריה בן רחל ברכה

העלון מוקדש לע"נ יצחק בן רבקה ז"ל

שואל ומשיב בהלכה – בשולי גוים – חלק א'

האם בסופגניה יש בישולי גוים?

שאלה: ?

תשובה: !

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, רבנות מקומית מבשרת מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

סופגניות שמטוגנות בשמן עמוק, דינם כבישול ולא כאפיה. לכן צריך שמלבד הדלקת המטגנת על ידי יהודי, גם הכנסת הסופגניות לתוכה תהיה על ידי יהודי. יש מי שמיקל לדונם כאפיה ולא כבישול, ולכן די בהדלקת המטגנת על ידי יהודי. לדעת בני אשכנז, מספיק שההדלקה תבוצע על ידי יהודי. **מקורות:** השו"ע (יו"ד סימן שכט ס"ג) כתב סופגניות פטורות מהפרשת חלה. משמע שסובר שדינם כבישול. א"כ לדעת הספרדים גם הנחת הסופגניות במטגנת צריכה להתבצע על ידי יהודי כדין בישול. אולם לדעת הרמ"א, לא שנא בישול ולא שנא אפיה, די בהדלקה על ידי יהודי בלבד. כך פסק בשו"ת שמ"ש ומגן ח"ב (יו"ד סימן יג אות ב) שיש לדונם כבישול. כ"כ בשו"ת דברי דוד ח"ב (יו"ד סימן יב). כ"כ בספר עטרת שלמה להרב זעפרני (עמוד תריז) שדינו כתבשיל. אולם ראה להראש"ל בשו"ת יחיה דעת ח"ה (סימן נג) שהעלה להקל בזה מדין ספק ספיקא. ע"ע שו"ת יביע אומר ח"ט (חיו"ד סימן ז) וח"י (יו"ד סימן ז). בקובץ יתד המאיר (מגיד הרקיע עמוד 52) הביא שהראש"ל הגר"ע יוסף זצ"ל הורה לבד"צ בית יוסף להחמיר בזה. כך דעת הראש"ל הגר"מ אליהו זצ"ל להחמיר שטיגון סופגניה תיעשה דווקא ע"י יהודי. דבריו הובאו בספר מקראי קודש- חנוכה (עמוד טז). ע"ע בשו"ת תבואות שמש (חיו"ד סימן ע). כך כתב בשו"ת אור לציון ח"ה (פל"ג אות ו). אומנם כיום במפעלים רבים הכל נעשה באופן אוטומטי עם מכונות חשמליות שמבצעות את כל תהליך ההכנה של הסופגניות עד לטיגון כולל הטיגון עצמו ואין שום מגע יד גוי בטיגון.

כאשר יהודי הכניס את הסופגניות למטגנת ולאחר זמן של הטיגון צריך להופכם לצד השני, לכתחילה נכון שאף פעולה זו תבוצע על ידי יהודי, ובדיעבד מותר. **הערה:** אף שבתחילה כתבנו, מכיוון שהפיכת הסופגניה לא נעשית אלא כדי לתת צבע ומראה ואינה משנה ממש ברמת הטיגון, אפשר להתיר שהדבר יבוצע על ידי גוי. בספר אהל יעקב להרב סקוצילס (עמוד כז) הסכים לדברנו. כך ראיתי בספר מקור חיים להג"ר יעקב מאיר פאדווא מבריסק (יו"ד סימן ק"ג ס"ח) שיש להתיר בתבשיל כמאכל בן דרוסאי רק מצד אחד והגוי השלימו ואין בו משום בישולי גוים. הביאו בשו"ת באר שרים ח"ב (סימן כה). מכל מקום מכיוון שראיתי לכמה אחרוני זמנינו שהחמירו בזה, יש להחמיר לכתחילה. ראה בשו"ת ברית הלוי ח"ב (סימן צד).

סופגניות 'לייט' שאופן הכנתם על ידי אפיה בתנור בלבד ללא טיגון, אין בהם דין בישולי גוים ודי בהדלקת התנור בלבד אף לדעת בני ספרד.

מיני מאפה שבליילתן רכה ואין בהם תואר לחם, דינם כבישול ולא כאפיה ולא די בהדלקה לדעת בני ספרד. **מקורות:** שו"ת תשובות והנהגות ח"ב (סימן שפו).

בייגל אמריקאי (בייגעלס) שבעודו עיסה שמים אותו במים רותחים ואח"כ אופים אותו, אפשר לבצע את נתינת העיסה במים רותחים על ידי גוי מכיוון שעל ידי נתינת העיסה במים היא עדיין לא ראויה לאכילה. **מקורות:** אגרות משה (יו"ד ח"ד סימן ד).

זְכוּת קְרִיאַת תְּהִלִּים

בספר 'התחזקות בתפילה להשם' עמוד קי"א (לגאון רבי משה יאדלר שליט"א בעמח"ס 'מאור השבת') הביא סיפור נפלא שסיפר לו ידידו שהיה נוכח בשעת מעשה. פעם בבית מדרש מסוים נערך כעין מבחן בין יהודי מבוגר שהיה גאון עצום ובקי מופלא לבין בחור כבן י"ח שגם הוא בקי בש"ס. הדבר היה אחר תפילת ערבית כשאחד ממתפללי הבית המדרש הראה לאותו גאון ובקי על הבחור שעומד ומאריך בתפילתו והצביע עליו כאחד מגאוני הדור הבא.

הגאון התאזר בסבלנות והמתין הרבה זמן עד שהבחור סיים את תפילתו. לאחר מכן התפתח ביניהם כעין מבחן בש"ס. כל הסובבים עמדו פעורי פה כשגמרא ממעילה, תוספות בזבחים, רש"י בפסחים וכו' וכו' התגלגלו על השולחן, כפי שאומרים 'יצא מהשרוול' כאמירת 'אשרי' ששגור בפי כל. מדי פעם היה מעמד נורא הוד כשהתווכחו ביניהם אם מימרא פלונית נמצאת בסוף פרק ז' או בסוף פרק ח' או אם התוספות בעניין פלוני הוא בדף י"ג או בדף י"ד וכדומה. עד מהרה גמרא הוצאה מהארון. לתדהמת כולם לפעמים הבחור צדק. כמה פעמים שניהם צדקו כשאחד כיוון לעניין פלוני והשני לעניין דומה. המעמד עשה רושם כביר בל ימחה על המספר שהיה נרגש מאוד. כמה ימים לאחר מכן עדיין היה משולהב מאותו מעמד.

לאחר שהאיש סיפר את הסיפור מתוך התרגשות עצומה הוסיף שלמחרת בתפילת ערבית פגש שוב את הבחור. הוא חיכה זמן רב עד שיסיים את תפילתו ואז הוא ניסה לדובב אותו שיאמר לו במה הוא תולה את זכיותו זו. מלבד כמובן לימוד בהתמדה. הבחור השתמט כאילו הוא לא מבין מה רוצים ממנו ושכל מי שלומד ברציפות הוא כך וניסה להעביר את הנושא.

עם כל זאת פלט משפט עצום, שאביו תולה את הדבר במה שזקנתו היתה מרבה באמירת תהילים ותפילות במיוחד על עניין זה, שתזכה לכאלו יוצאי חלציהם ולכן הקב"ה בירך אותה בנכד כזה. ללמדך שכדי לזכות לבנים טובים- צריכים לבכות, להתחנן ולהתפלל עוד ועוד ואז זוכים בעז"ה לבנים ובני בנים שעוסקים בתורה ובמצוות. (מעובד מתוך 'נעם שיח- אב"ד סאנטוב שליט"א')

עושה אירוע שמחה באולם שמחות וברצונך להפוך אותו לכשרות "מהדרין-גלאט?"

צוות משגיחים תלמידי חכמים ידאגו לכך בכל איזור בארץ. ההשגחה החל מזמן אספקת הבשר ועד למנה האחרונה. בפיקוחו של הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)

לשמיעת השיעורים של הרה"ג אליהו פינחסי יש להתקשר 073-3718395

מינויים

לקבלת העלון חנים במייל מדי שבוע, יש לשלוח בקשה למייל

PnineEH@gmail.com

הקדשת העלון

ניתן להקדיש את העלון לעילוי נשמה, רפואה שלמה, הצלחה, זיווג הגון,

חזרה בתשובה וכו' נא לפנות לליאור בטל' 052-7652084

כתובת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבושם 26 ת.ד. 83375. מבשרת ציון. מיקוד 9076926

לשאלות בהלכה

נא לפנות לרב אליהו פנחסי

בטל' 052-6329144

(הנייד באישור ועדה רוחנית)

אם ראשונים כמלאכים - הרב ירחמיאל ישראל יצחק דנציגר מאלכסנדר צ"ל

האדמו"ר הרב ירחמיאל ישראל יצחק דנציגר מאלכסנדר צ"ל - נולד להוריו כבן בכור בשנת ה'תרי"ג (1852) בעיר טורצין. נקרא על שם רבו של אביו, הרה"ק ר' ישראל יצחק האדמו"ר הזקן מוורקא. עיקר חינוכו הגיע מאביו שהשריש בו את מידת ענוותנותו המופלגת והיה לוקח אותו בנסיעותיו לאדמורי"ם מווארקי ומביאלא. בצעירותו חלה ובעקבות זאת הוסיפו לו את השם ירחמיאל. כשהיה בחור צעיר היה פרוש ביותר ובקי בש"ס בבלי וירושלמי, זוה"ק ומדרשים, שו"ע ופוסקים כאחד הגדולים אשר בארץ. ניהן במח חריף ובזיכרון יוצא מגדר הרגיל.

העיד על עצמו כי זכר את לשון הגמרא' גם לאחר עשרות שנים ואף את צורת הכתב. לאחר פטירת אביו ב-י"ד בשבט ה'תרנ"ד (1894) מונה כאדמו"ר השני בשושלת אלכסנדר. רבים פנו אליו ונושעו. תחת הנהגתו חסידות אלכסנדר הגיעה לשיא פריחתה ומנתה רבבות רבות של חסידים. חסידיו אמרו עליו שהיתה לו חכמת שלמה המלך. גאון בנגלה ובנסתר. מלומד בניסים. בעל רוח-הקודש. בעל אהבת ישראל מופלאה. מסופר כי ידע בע"פ את כל שמות אלפי חסידיו יחד עם נשותיהם וילדיהם ואפילו ידע לזהות את כתב-ידם ב'פתקא' שהוגשה לו, כל זאת כשתחת ידו עוברים מאות אלפי פתקאות בשבוע.

לרבינו לא נולדו ילדים. רבינו היה נוסע לצדיק ר' יעקב אריה מרדזימין שיברכו שיזכה לזרע בר-קיימא. פעם אחת ר' יעקב אריה אמר לחסידיו: "מה רוצה בנו של הרב מגריצא, הרי הוא נשמת האור החיים הקדוש, (שלא היו לו ילדים) וכיצד יהיו לו ילדים?!"

נפטר ב-כ"ט טבת ה'תר"ע (1910). ציונו באלכסנדר שבפולין לצד אביו. בהלווייתו השתתפו עשרות אלפי אנשים מכל רחבי פולין והיה אבל גדול מאוד. יהודים הלכו ברגל עשרות קילומטרים כדי להגיע להלוויה. בלאדז' אי אפשר היה להשיג באותו יום כרכרות או כל אמצעי תחבורה אחר. הגויים מהעיר אלכסנדר סיפרו כי אחרי ההלוויה הוציאו מהשלג אלפי ערדליים שנפלו מרגלי היהודים. בשעת ההלוויה ניגש אדם אל אחי רבינו (ה'תפארת שלמה) ונתן לו תיבה ואמר: "יש כאן עפר מ'אור החיים' הקדוש". לאחר שנטל את התיבה האיש נעלם תיכף ומיד. חי כ-57 שנים. ציונו בפולין.

אביו: ר' יחיאל דנציגר (האדמו"ר הזקן מאלכסנדר). **אימו:** מרת רויזא מינדל. **סבא:** ר' שרגא פייבל מגריצא (מצד אביו- כיהן כאדמו"ר מוורקא והיה מחסידי ה'חוזה מלובלין', היהודי הקדוש מפשיסחא ור' שמחה בונם). **אחיו:** האדמו"ר ר' בצלאל יאיר, האדמו"ר ר' שמואל צבי (בעל ה'תפארת שמואל'. הוכתר אחרי פטירת רבינו כאדמו"ר השלישי בשושלת חסידות אלכסנדר והקים על שם אחיו את רשת הישיבות 'בית ישראל' בפולין שבהן למדו אלפי תלמידים). **מרבותיו:** הצדיקים אביו, ר' יחיאל דנציגר, ר' יעקב אריה מרדזימין. **מספריו:** **יישמח ישראל** - על התורה והמועדים (נחשב כספר יסוד בתורת החסידות המעשית. הודפס כשנה אחרי פטירת הצדיק ע"י אחיו בעל ה'תפארת שמואל'. תוספת המובאת בסוף הספר בשם 'מאורן של ישראל' נכתבה ע"י ר' יהודה משה טיברג האדמו"ר החמישי בשושלת החסידות, והם מאמרים ששמע בעצמו מפי רבינו).

ר' משה בער במשניץ סיפר: היה איש אחד סוחר יערות שהתרושש ואיבד את הונו עד שכל רכושו היה מאה וחמשים ר"כ. היה לו בן אילם כבן שבע שנים. חסידי אלכסנדר יעצו לו בגודל רחמנותם שיסע לרבינו הק' לאלכסנדר ויקח איתו את בנו האילם. כשבא לרבינו, הצדיק קרא את הקוויטל ואמר לו: "מדוע איחרת עד כה בדבר בנך ולא דרשת ברופאים? אבל מה שעבר היה והש"ת ישלח רפואה שלימה".

לגבי שאלתו אם יעשה חנות ובה ימכור מאכלים רבינו השיב לו שלא ינסה לסייע להש"ת אלא ימשיך לעסוק במסחר יערות. האיש השיב לו כי בסכום שנשאר לו אי אפשר לעסוק במסחר. רבינו הקדוש אמר לו: "אני מצווה אותך שתעסוק הלאה במסחר היערות ותצליח דרכך". האיש שמע את הדברים, יצא מחדר הצדיק ונסע לביתו.

האיש היה מקטני אמנה. כשהגיע לבית בנו האילם התחיל לדבר. זה היה לו לאות כי דברי רבינו יתקיימו. אחרי מספר ימים הוא פגש את הממונה מהממשלה על היער. הממונה אמר לו: "יש לי עסק טוב עבורך שתוכל להרוויח אלפים רבים. לפני מספר ימים היתה רוח סערה שעקרה אלפי אילנות. תוכל לקנות אותם עבור אלף וחמשה מאות ר"כ אבל תן לי ערבון מאה ר"כ. בהמשך תיתן לי את ההפרש". האיש עמד נבוך ומשתומם ומחריש לדעת אם ה' הצליח את דרכו והסכים. הוא צירף עוד כמה סוחרים שישתתפו איתו והרוויחו יותר מחמישה עשר אלפים ר"כ. (תפארת ישראל)

פ עם אחת אב"ד ביאלה הגיע לאלכסנדר ונתן קוויטל לרבינו. בתוך קריאת הקוויטל רבינו שאל אותו אם זוגתו איננה בקו הבריאות. האב"ד השיב לו: "ב"ה היא בקו הבריאות". רבינו ישב על הכיסא בדביקות נפלאה, עיין בקוויטל ואמר לעצמו: "אין אני רואה כל". הדברים היו לפליאה בעיניו כי כשנסע מביתו אשתו היתה בריאה.

כשבא לביתו ראה כי רבינו צדק ואשתו דורשת ברופאים במשך זמן והתרופות לא הועילו לה. כשראה כך, הוא נסע לאלכסנדר ואמר לרבי שיש לו עוגמת נפש שהרבי קרא לו מן הקוויטל שהיא חולנית ומקודם היא לא ידעה מזה. הוא מבקש כי רבינו יקרא לו מן הקוויטל שתשוב לאיתנה. הצדיק אמר לו שיספר לו הכל באריכות מה שהיה והאציל את ברכתו עליה. אחרי כן ציווה שתיסע לקראקא לרופא מומחה. נסיעה כזו עלתה דמים מרובים, כי היה עליו לנסוע מחוץ למדינה. עם כל זאת הוא שמר את פקודת רבינו ונסע איתה.

הרופא ציווה עליה לנסוע למרחצאות ונתן לה רשימה של תרופות. לצערו לא היה בידו מספיק כסף. אפילו לנסוע עוד הפעם לאלכסנדר לא היה בידו. הוא כתב מכתב ארוך לרבינו ושם שפך מרת נפשו ושיח לבבו. הצדיק שלח לו מכתב חזרה: "אני מצווה אותך רק לנסוע ולא לציית לרופא. נסיעה זו היא די בעבורכם". כאשר רבינו פתר כן היה, כי היא שבה לבריאותה וליתנה, ולא ידעה עוד מאז שום חולי.

שְׁמִירַת עֵינַיִם

היקר. לא יתכן שחל כזה מהפך אצל מוישי. פתאום הוא מבין, קולט ויודע. אני שואל שאלה- אולי הוא זקוק לכמה שניות לחשוב אבל הוא משיב תשובה חדה, ברורה, בהירה וקולעת. לא יכול להיות שזה קרה ללא כל פעולה מצדכם! אנא גלה לי את הסוד, אולי אני יכול לעזור בעזרתו לאחרים!", המלמד שוב ביקש. אבל האבא בשלו: "לא עשינו כלום. אבל אני אבחן את הדברים מקרוב, מותר גם לי ליהנות מהנחת הזו".

עוד באותו ערב כאשר הבן שב לבית, האבא ביקש ללמוד עם בנו. למרבה ההפתעה, אכן כן. הילד שלט שליטה מלאה בחומר הנלמד! ניכר כי מעיינות החכמה נפתחו במוחו. הוא מבין היטב במה עוסקת הסוגיא וגם שולט במהלכה.

האבא התקשר למלמד ואמר לו בשמחה רבה: "זה נס! אין לי הסבר, זה פשוט קרה!". אלא שמאחורי המהפך בחייו של הילד, יש סוד. האבא גילה את הסוד לאחד מידידיו. הדברים הגיעו ממנו אל הגה"צ רבי צבי מאיר זילברברג שליט"א, שסיפר את המעשה כולו:

ארבעים יום לפני אותה שיחת טלפון האבא רשם לעצמו על פתקית קטנה, התחייבות ברורה ונחרצת: 'לשמור את העיניים. להימנע מלהביט במקומות אסורים- ובכלל זה במכשירים שאינם ראויים'.

עד אותה קבלה האבא החזיק במכשיר סלולרי שיש בו ניסיונות רבים בשמירת העיניים. מכשיר שאין דעת חכמים נוחה ממנו. היה קשה לו להתנתק, אבל הוא החליט בכל הכח, בעוז ובתעצומות והתנתק מהמכשיר בגבורה עילאית- כדי לשמור את עיניו!

כדי להחזיק מעמד, האבא נהג להביט בפתקית הקטנה כל ערב ולקבל כוחות ואנרגיות ליום נוסף של מאבק עוצמתי למען קדושת עיניו. לאחר מכן התפלל בשקט תפילה קצרה ודומעת לבורא עולם כי הודות לעמלו למען קדושת עיניו, יזכה לברכה בעמלו למען הצלחת ילדיו.

זה הכל: שתי דקות יומיות של התחזקות למען קדושת העיניים ואחר כך דקה של תפילה שבזכות העמל בשמירת העיניים – ה' יתברך יעניק לו הקלה ב- 'עמלנו אלו הבנים'.

ארבעים יום בדיוק! מהלילה שבו התחיל בהנהגה הזו קיבל את שיחת הטלפון הנרגשת מהמלמד. האבא בעיניים שהתקדשו בארבעים יום של קדושת העיניים- זכה לראות את המהפך שחל בנפש בנו.

כך אצל כל יהודי ויהודי. כל אחד יכול ללמוד מכך לשמור את עיניו בקדושה וטהרה ולהרוויח את ברכת ה' הן בחינוך הילדים והן בכל מישורי החיים.

הרה"ג ר' אשר קובלסקי שליט"א סיפר מעשה מדהים. ניתן ללמוד ממנו כי כאשר האדם שומר את עיניו מלראות דברים לא טובים, הרי שיש בכך לגרום לשינויים מרחיקי לכת גם בקרב ילדיו.

זה היה בשעת ערב מוקדמת. המכשיר הסלולרי של הרב א. צלצל. על הצג הפוע שם המלמד של מוישי בנו. הרב א. נחפז לענות. אחרי דברי שלום ונימוס, המלמד נאנח ואמר:

"בקשר לבנך מוישי, המידות והיחס לחברים בסדר גמור. אבל בכל הנוגע ללמידה - אני מרגיש שהוא פשוט לא קולט. אני מביט בפתקאות שהוא משיב לי מדי יום ראשון. אני רואה שגם אתה מבחין בכך. אני לא יודע מה לומר. אני חושב שכדאי לפנות עבורו לעזרה מקצועית".

הרב א. שמע את הדברים. הוא הרגיש צער רב. עוד באותו ערב גמר אומר יחד עם רעייתו להשקיע בבן כל סכום שיידרש ולעשות כל מאמץ אפשרי.

הילד נשלח לאבחון מקצועי. המסקנות היו לא פשוטות, הוא התחיל בסבב ביקורים אצל מטפלים מקצועיים- בניסיון למצוא דרך להעניק לו יכולת ללמוד, לקלוט ולהבין.

כמה עצוב, מאכזב וכואב היה לגלות שאין כל התקדמות. כל המאמצים עלו בתוהו. סכומי העתק ירדו לטמיון. הילד לא מתקדם אפילו בצעד אחד. ליבם של ההורים נשבר לרסיסים. התקווה הגדולה לראות את בנם עולה ומתפתח בתורה הולכת ומתנפצת מול עיניהם. הילד פשוט לא מבין. לא קולט ולא מצליח להפנים את החומר הלימודי. כל עזרה מקצועית לא מסייעת להתמודד עם קשייו הרבים!

חלף עוד יום, עוד שבוע ועוד חודש. שנת הלימודים היתה בעיצומה. הילד כבר הפסיק ללכת לטיפול מקצועי מכיוון שזה לא עזר. במקום זאת הוא ישב בכיתה ובה באוויר, מנסה להקשיב ולהבין- אבל ללא הצלחה.

ההורים כבר פכרו ידיהם בייאוש. המלמד חש שניסה לעשות הכל. מסתבר שיש בעיות שקשה למצוא אדם שיכול להושיע מהן.

ערב אחד הסלולרי של הרב א. שוב צלצל. המלמד של מוישי היה על הקו: "תגיד, מה היה הדבר האחרון שעשיתם? הרי אמרת לי שהוא זנח כבר את הטיפול המקצועי, שכבר הרמתם ידיים. בתקופה האחרונה אני מזהה שינוי דרסטי, פשוט מהפך! האם התחלתם טיפול חדש? אולי טיפול טבעי להגברת הריכוז?", המלמד שאל בסקרנות.

האבא השיב: "לא עשינו דבר. גם לא היינו עושים בלי לשתף את המלמד בטיפול החדש. אבל מה אתה אומר, יש שינוי במצב? תספר לי". המלמד בשלו: "לא יתכן! הרב א.

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל וילד יחיא בן יוסף ז"ל מאיר מורד בן שושנה ז"ל יצחק בן ברוק דב ז"ל זהבה בת שושנה רייזל ע"ה מאירה בת יפה ע"ה מרים בן דבורה ז"ל אקבלי יוסף חיים בן נסכה ז"ל ר' שאול בן סילביה זצ"ל צדיק חכם בן חזלה ז"ל שני בת אסתר ע"ה דוד בר חסיבה ז"ל מסודי בת חביבה ע"ה חווה בת יעקב צבי ע"ה אסתר בת גולה גאולה ע"ה יצחק בן מישא אסתר ז"ל יוסף בר סעדה ז"ל ברכה בת מרדכי ע"ה שלום בן אסתר ז"ל יעקב בן נעמה ז"ל אריה בן מרים ז"ל דוד יצחק בן פרתה ז"ל אלון בן סעדה ז"ל גורג'יה בת נעמה ע"ה אילנה (מחרוזה) בת שרה ע"ה אליאור בן פרידה ז"ל מאיר בן נעמי ז"ל שושנה בת נעמי ע"ה

הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל רחמים בן רחל ז"ל חיים משה גרשון בן שלמה יחזקאל ז"ל ר' עוליאל ישועה בן סטה מקנין ז"ל אביחי בן אסתר ז"ל נעימה בת גורג'יה ע"ה חי זידי בן קלרה ז"ל ר' יצחק בן מסעודה קדוש ז"ל אסתר בת נעמי ע"ה ר' דב בן בנימין אלתר ז"ל אורה בת נעימה ע"ה מישא אסתר בת זרה ע"ה מסעוד בן יקוט ז"ל רחמה בת מסעודה ע"ה הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל אליהו אליאס בן אלגריה ז"ל שמואל בן רבקה ז"ל רפאל בן אסתר ז"ל יצחק בן חביבה ז"ל אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל קאסנא בת גדיטו ע"ה סוליקה בת עישה ע"ה שרה בת נקיס ע"ה יעקב בן סלימה ז"ל ספירנס תקווה בת נעימה ע"ה יהודה בן סעידה ז"ל עפאת בת השמת ע"ה חיים חמוטל בן רינה ז"ל

גליון
באר
הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

שמות

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2024

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד החלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת שמות

- א. אשר אעשה - הוא עשה ועושה לכל המעשים.....
- ב. ויאמן העם - לעולם אל יתיאש מן הישועה.....
- ג. ותעל שוועתם - כי אתה שומע תפילת כל פה.....
- ד. בני חביבי - חביבות הבורא בהתגברות האדם על יצרו.....
- ה. הגיע זמן גאולתכם - ימי השובבי"ם ימי גאולת הנפש מ'מצרים'.....
- ו. וירא בסבלותם - בכל עת יתבונן להיטיב עם רעהו ולמנוע ממנו צער.....

סדר ועימוד:

א.י.ש. אשדוד:

shwrtz@bezeqint.net

פרשת שמות

אשר אעשה - הוא עשה ועושה לכל המעשים

בפרשתן (ב טו), 'ויברח משה מפני פרעה וישב בארץ מדין וישב על הבאר', ופירש רש"י, 'למד מיעקב שנזדווג לו זוגו על הבאר', ומקור דבריו הוא במדרש (שמו"ר א לב) בזה"ל, קלט דרך אבות [ר"ל שמושה רבינו אחז דרכו כמעשה אבות], שלושה נזדווגו להם זיווגיהם מן הבאר, יצחק יעקב ומשה, ביצחק כתיב (בראשית כד סב) 'ויצחק בא מבוא באר' וגו', ועוד שנזדווגה רבקה לאליעזר למעין, יעקב וירא והנה באר בשדה' (שם כט ב), משה וישב על הבאר, עכ"ד המדרש.

וביאר הגאון מהרי"ב ווייס שליט"א גאב"ד מאנטריאל בהקדם מה שמצינו כמה מיני מקוואות לטהרה, דבקרא כתיב ב' מהם 'אך מעין ובור מקוה מים' (ויקרא יא לו), האחד טהרת ה'מעין', והשני, מקוה 'בור', והחילוק

ביניהם כי המעיין נעשה כולו בידי שמים, כי מימיו באים מנביעתם והמה הולכים בדרכם אשר כרו להם בעצמם בכח הילוך המים, לעומתו ה'בור' כולו בידי אדם, הן הבאת המים לתוככי הבור והן כריית הבור לאצירת ואסיפת המים. וכתב בספר 'גידולי טהרה' (שו"ת בסוף ספרו, שאלה ב) שהבאר יש בו משניהם - נביעת המים באה מן השמים, אלא שבני אדם הרוויחו והרחיבו וחקקו את מקום אצירת המים (כי לטהרת המים נצרכים לשני הדברים, א. מקור הבאת מים. ב. חקיקת מקום לאצירת המים). מעתה יתבאר ענין הקשר והשייכות של ה'באר' למציאת הזיווג, כי בענייני שידוכים ג"כ הכי, כי מקור הישועה - היינו מקור השידוך כולו בידי שמים, מן השמים מכריזים בת פלוני לפלוני ביום פלוני במקום פלוני, וכן מן השמים מסבבים את כל הנצרך למען יעלה ויבוא השידוך לידי גמר בפועל ממש, אלא שעדיין הוא

א. ידוע מה דאיתא במדרש (בר"ר סח ד) 'מטרונא אחת שאלה את רבי יוסי בר חלפתא, לכמה ימים ברא הקב"ה את עולמו, אמר לה לששה. אמרה לו מה הוא עושה מאותה שעה ועד עכשיו, אמר לה הקב"ה יושב ומזווג זיווגים, בתו של פלוני לפלוני, אשתו של פלוני לפלוני, ולכאורה תמוה ביותר מה ששאלה 'מה הוא עושה מאותה שעה ועד עכשיו', והרי הקב"ה מנהיג את עולמו בכל עת ובכל שעה, 'מחייה את כולם' מצבא השמים ועד אחרון הנבראים, זן ומפרנס כל בריותיו אשר ברא מקרני ראמים ועד ביצי כינים, מוריד גשמים וכו', ומה 'שאלה' היא בכלל מה הוא עושה, ועל דרך זה ממש יש להקשות מדוע לא השיב רבי יוסי בר חלפתא שהקב"ה מתעסק עם עולמו.

וביאר הגאון רבי בנימין מענדלזון זצ"ל גאב"ד קוממיות באופן נפלא, שאותה מטרונא לא שאלה את רבי יוסי מה עושה הקב"ה כפשוטו, אלא עיקר שאלתה היתה 'מה הוא עושה מאותה שעה ועד עכשיו' שיהא ניכר שהוא מנהל את העולם, שהלא הנהגת העולם נראית כאילו היא בדרך הטבע ח"ו, ובאיזה דבר עניין יש לראות בעליל תוקף ההשגחה הפרטית, ועל כך השיב לה 'הקב"ה יושב ומזווג זיווגים', כי אכן ב'פרשת השידוכים' רואים בחוש גילויי ההשגחה העליונה, ומה' אשה לאיש.

ואכן איתא שם עוד 'אמרה לו יכולה אני לזווג אלף ביום אחד (- וכמי שאומרת, מה הרבותא במעשיו של הקב"ה ח"ו), שתק רבי יוסי והלך לו, מה עשתה, הביאה אלף עבדים ואלף שפחות וזיווגתן זה לזה, אמרה להם פלוני ישא פלונית ופלונית תנשא לפלוני, כיון שנכנסו עמהן בלילה נפלה קטטה ביניהן ועמדו והכו אלו את אלו, לבוקר הלכו אצלה, דין רישיה (- זה ראשו) פצוע, ודין גדיה (- וזה ידיו) פצוע, שלחה בשביל רבי יוסי וספרה לו המעשה' וכו', הבה נתבונן קימעא, הלוא 'מטרונא' זו לא היה חסר לה כסף וזהב... אם היו לה אלף עבדים ואלף שפחות - נקל לשער ולתאר איזה הון עצום היה ברשותה, ואם היה רצונה להוכיח שגם היא יכולה לזווג זיווגים אם כן פשיטא שלא חסכה בשום מאמץ ובשום ממון בכדי להתאים את השידוכים זה לזה, שכרה שדכנים בכסף מלא... גם הביאה אנשים מומחים 'יועצים' למיניהם בשמותם ובתוארם השונים... אף הלכה לבקיאים המבינים בטיב אנשים ובתכונותיהם... ואחר כל זאת הרכיבה רשימת שידוכים, כשלפי כל הנראה בעיני אדם הרי ודאי המה הצעות משופרא דשופרא,

מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, ומזוני רוויחי פרנסה בשפע רב. הכל בא לנו מן השמים, לא יעלה ולא יוריד מעשי האדם לצורך כך, לא יפסיד ע"י שמויותיו, ולא ירוויח מאומה בחריצות, לא חריצות של היתר וכ"ש של איסור, את הכל יקבל כפי שנקצב לו מן שמיא לא פחות ולא יותר לא מוקדם ולא באיחור, היודע כלל זה, הגם שמתעסק בהשתדלות כי כך גזרה חכמתו יתברך, עדיין נשאר בשפיותו ובשלוות נפשו בידעו כי אין הדבר תלוי בו אפילו במאומה.

וזכר ביאר רבינו הר"ן (דרשות הר"ן, הדרוש הה' ד"ה וזה דבר) מעם הדבר שלא עשה הקב"ה נס להסיר ממושה את 'כבודת פיו', כי רצה הבורא שנדע שהוא הבורא והמנהיג, וכל הנעשה בהאי עלמא על פי ה' הוא, ומלכותו בכל משלה, ולא נטעה שכוחו של משה - 'מושיען ומנהיגן של ישראל' היה בזכות 'מתק לשונו' ואמרותיו הנוטפות נופת צוף וכל מעם, ועי"ז הצליח את דרכו, על כן, עשהו הבורא ערל פה וכבד שפה, למען יראו הכל שכוחו היה מן השמים - 'כי אנוכי אהיה עם פיך'.

ומבאן ילמד כל אחד לכל פרט ועניין, שלא יחשוב 'אני' עשיתי בכשרונותיי הנפלאים ואף חכמתי עמדה לי... אלא ידע כי ה' עשה לו את כל החיל הזה, וגם לאיך גיסא, אל יאמר כי חוסר הכשרונות [כמו 'כבד פה'] הם שהביאוני לידי הפסד, או שמא מעשי גרמו לי את ההיזק וכל כיוצא בזה, אלא כל

דומה לבאר, שעל האדם לעשות פעולות השתדלות (כאילו היה הדבר תלוי בו), כעין חקיקה ואצירה להמשיך את השפע המוכן לו².

עפי"ז ביאר ב'כפתור ופרח' מה שהוכיח הנביא ירמיהו את בני ישראל 'אותי עזבו מקור מים חיים, לחצוב להם בארות בארת נשברות' (ירמיה ב יג), וראה נא, כי 'כתיב' בארות באל"ף, ואילו ה'קרי' הינו בורות, ואכן על כך באה התוכחה - מדוע עזבתם את מקור מימי באר' שהוא כולו בידי שמים כנ"ל, ושכחתם כי יש מנהיג לבירה, שכחתם את המקור המביא לכם 'מים חיים' - שפע טוב נקי וזך, והלכתם לדרככם לחצוב 'בורות', כאילו הכל הוא בידי אדם. אף אם אכן, שעל האדם לעשות פעולות גשמייות כענין ההשתדלות, מ"מ הרי המקור של השפע הוא לגמרי בידי שמים, וחלילה לכם לחצוב 'בורות' - לחשב כי הכל תלוי בידכם עצמכם.

יסוד נפלא זה בא לאלפנו נטפי עידוד וחיזוק ברגעי קושי, לדעת שהקב"ה הוא מקור מים חיים, והוא לבדו משגיח מן החלונות, ומשפיע בכל עת, אף שבידי אדם ולעיני אדם נראים הדברים אינם פשוטים, הלא הכל מאתו יתב' וברצותו מסתת וברצותו מיישר, וכל עבודת היצר היא להשכיחנו יסודות אלו ולהסימנו מן האמת הצרופה הפשוטה הלזו, על כן, לנצח לא נשכח, כי אנו וכל מצבנו, וכן השפע אשר הננו נצרכים לו כדי חיותנו ויותר מכך, הכל תלוי בידי שמים, משם בא לנו שפע רב, שפע טוב, בבני מעלי, חיי אריכי

וראה זה פלא, שידכה אלף שידוכים ואפילו אחד מהם לא החזיק מעמד יום אחד... אך הדבר פשוט בתכלית, גם השידוך המתאים ביותר אינו מצליח אם לא יהיה ברצון השי"ת...

ולדין ייאמר, גם בשעה שאנו רצים לארבע רוחות העולם לברר עוד, מצד זה וממקום פלוני... ואנו מתייעצים ב'חכמים' ובמבינים - נזכור היטב ששידוך לא נגמר בכי טוב גם הוא 'מתאים ביותר' אלא רק אם כך הכריזו משמיא ארבעים יום קודם יצירת הוולד, ולאידך גיסא, גם שידוך שנראה בעליל ש'לא קרב זה אל זה' הרי יתכן שיעלה ויצמח כגן רטוב אם כך גזרה חכמתו העליונה.

ב. כעין הדברים אמר גם הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל (שלמי שמחה עמ' עב) שעניין מציאות הזיווג על הבאר בא לרמוז, שהנה מים עומדים בדיוק כפי שהבורא ית"ש בראם ללא כל תוספת ותערובת של גורמים זרים, כן הדבר צריך להיות בשידוכים, לא לערב שיקולים זרים ולא לערב השתדלות בני אדם, אלא להאמין כי מה' אשה לאיש, ומה שנדרש מהאדם הוא רק את הכלים לקירוב המים לפיו.

ג. וממילא תנוח עליו דעתו, ולא יהא טרוד יומם ולילה ברדיפה אחר פרנסתו מתוך השתדלות מרובה עד אין קץ... שהרי יודע הוא שכל פרנסתו אינה תלויה כלל במעשיו אלא רק בגזירת עליון שהוא ה'עושה את כל החיל הזה'. נוראות מצינו ב'מדרש הגדול' (פרשת שמות יג) על הפסוק (א יג) 'ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך', ר' אלעזר אומר בפה רך, שהמצריים הבטיחו תשלום הגון על כל לבינה, אמרו כל מי שהוא עושה לבינה נוטל שקל, כדי לפתות את ישראל, והיו מייגעין עצמן יתר מדאי כדי לטול שכר הרבה (חוץ מעמרם שלא נתפתה לבו, אלא היה עושה לבינה

באר הפרשה - פרשת שמות

הנעשה הוא רק ברצון השי"ת עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות^ה.

(ח"ח עה"ת) וז"ל, ידעה מרים הנביאה כי ינצל אחיה מן המים הזרונים, אבל לא ידעה באיזה אופן תהיה ההצלה, עד שבאה לבסוף בת פרעה^ה. ומזה עלינו ללמוד בכל עת צרה ומצוקה כי סוף סוף תבוא הרוחה וההצלה, אם כי נעלמו ממנו הדרכים והאמצעים, אבל עלינו לצפות ולקוות למחדש בכל יום מעשי

ויאמן העם - לעולם אל יתייאש מן הישועה

בפרשתן (ב ד), 'ותתצב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו', כתב הגה"ק ה'חפ"ן חיים' זי"ע

בכל יום) ולבסוף מה הוא אומר (ה ה) 'ואת מתכונת הלבנים אשר הם עושים תמול שלשום תשימו עליהם לא תגרעו ממנו', שחייבו אותם להכין כמתכונת זו כל יום ויום משנות השעבוד, ע"כ. כלומר, שככל שהתייגע יותר להכין הרבה לבנים כך הוכרח לאחמ"כ במשך כל שנות השעבוד להכין כל יום - מבלי להגדיל שכרו כלל וכלל.

ולמדו מכאן מפרשי התורה גודל שכרן של הבוטחים בה' והפסדם של אלו שלא שמו בו מבטחם, שכן מי שהאמין שממילא מזונו ושכרו קצובין מן השמים ולא 'נתייגע יותר מדאי' הרוויח לכל שנות הגלות, שהרי בכל אותן השנים לא נדרש מעמו להתייגע כל כך בהעמדת הלבנים ולא הוכרח להעמיד אלא כאותה כמות שהעמיד ביום הראשון.

לעומת זאת, האיש אשר לא זכה לקנות בעצמו את האמונה הטהורה ולחקוק אותה בכל ליבו ונפשו, הרי תמיד מלא הוא צער ומכאובים. וכמו שלמדנו זאת ממה שנאמר (ב יג) 'וירא שני אנשים עברים נצים', ופירש רש"י, 'דתן ואבירם, הם שהותירו מן המן', ולכאורה קשה, מדוע נקט רש"י דייקא את דוגמת 'רשעותם' שהם הותירו את המן, ולא נקט שהם המרידו את בני ישראל במחלוקת קרח שנראה כמעשה חמור פי כמה מהשארית המן. ויש לומר, דרש"י השווה שני עניינים אלו זה לזה, כי הם תלויים זה בזה, אלו האנשים ש'הותירו מן המן' - מתוך דאגת המחר, מה יהיה, ממה נתפרנס, וכלומר שנחסרה מהם האמונה שהפרנסה מן השמים, והם סבורים שהאדם משיג לעצמו בעבודתו ובהשתדלותו, ולכן תמיד דואגים מה יהיה למחר, אדם גם מתמלא רוגז על אחרים ובא לידי דין ודברים על ש'גוזלים' ממנו את פרנסתו, ומהאי טעמא הם הם שני אנשים עברים נצים, הרימו ידיים והכו זה את זה, כי כל אחד מהם נדמה לו שהשני לוקח ממנו.

ד. הנה מצינו בפרשתן 'שפרעה גזר על הזכרים' - להשליכם היאורה, ומשנולד משה רבינו הצפינוהו בבית ג' חדשים ואז השליכוהו היאורה, ותתצב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו, ותבוא בת פרעה ותקחהו, ואיתא בגמ' (סוטה יב:) שמיד לאחר שהכניסו את משה לנהר בטלה הגזירה, שכך אמרו האיציטגנינים לפרעה שכבר נולד מושיען של ישראל והושלך המיימה... ומן הנראה היה לה ליוכבד אמו לבכות, אוי לי, אילו המתנתי חצי השעה לא הוצרכת לזרקו... אבל האמת שרק מאחר שכבר היה בנהר על כן התבטלה הגזירה, ומכאן תלמד לעצמך, לעולם אל תאמר אילו המתנתי... אילו לא הייתי עושה כך וכך... אילו לא הייתי אומר כך וכך... כי אין לך כל ידיעה בכל המעשה אשר נעשה בעולם, וכמו במעשה דמשה רבינו שאדרבה הכל היה עבורו, שמח בחלקך, תן תודה לאלוקיך המוליכך בדרך הטובה כל הימים... ה. וכך מבאר בספר הק' 'יושר דברי אמת' (פרשת שמות) על הפסוק בפרשתן (ב יב) 'ויפן כה וכה', וז"ל, כל אדם ראוי להיות לו מידת כה, אם לטוב אם לרע (בכל אופן) יאמר שהכל בידי שמים, אם לטוב הוא כה מן השמים, ואם חס ושלום לרע הוא גם כן כה מן השמים, וזוהי הנהגת בני ישראל הכשרים. עכ"ל.

ו. והנה נאמר שם מקודם 'ולא יכלה עוד הצפינו ותקח לו תבת גומא ותשם בה את הילד', ואמרו חז"ל (שמו"ר א כד, סוטה יב:) 'שעשתה לו חופת נעורים בתיבה', והוא לכאורה 'מדרש פליאה', וכי איזו חופה נעשתה שם, וכי 'נשמע' שם קול ששון וקול שמחה, קול חתן וקול כלה, והרי אך קול נהי ובכי היה שם, קול צער עמוק של אם בישראל הזקוקה 'להשליך' את בנה בתוככי היאור מבלי דעת אם תזכה אי פעם לראותו שוב, תינוק בן ג' ירחים בתוך תיבה קטנה ביאור הגדול, כשמסביב מצריים הצמאים לכל טיפת ים יהודי... וכל כולה מלאה בחרדה ובעתה מה יעלה בגורלו, ומה ענין חופה ושמחה לכאן.

והוכיח מכאן הגאון מפוניב' זצ"ל חיזוק עצום, שכאן לימדה אותנו אותה הצדקת, את הכלל הגדול - שלא להתייאש לעולם, בכל מצב שהוא, יהיה מה שיהיה, אף אם נראה לנו שפל המצב, כשנאלצים לזרוק התינוק לתוככי היאור מבלי דעת מה יעלה בגורלו, היא איננה מתייאשת כלל וכלל, אלא כבר בשעה זו היא רואה בעיניה כי הנה הנה יגיע יום חופת בנה יקירה, ביום מן הימים הוא עתיד להיכנס לחופה ולבנות בית נאמן בישראל, וכבר מעתה שמחה היא בישועה הגדולה ועושה לו חופת נעורים...

בראשית, כי יהוש להצלתנו ולגאולתנו, ומתוך צרה ימציא לנו פדות ורוחה. עכ"ל.^א

בפרשתן (ה כב-כג, ו א), 'וישב משה אל ה' ויאמר ה' למה הרעתה לעם הזה למה זה שלחתני, ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך, ויאמר ה' אל משה עתה תראה אשר אעשה לפרעה כי ביד חזקה ישלחם וביד חזקה יגרשם מארצו, וכבר תמהו כל המפרשים מה תשובה יש ברברי ה' 'עתה תראה' למה ששאל משה 'למה הרעתה לעם הזה' וגו'. ומבאר ה'כלי יקר', כי כבר בברית בין הבתרים נגזר על בני ישראל שיהיו

בארין לא להם ארבע מאות שנה, ועדיין לא נשלם ה'קץ' אחר שהיו במצרים רק כמניין 'רדו' (210) שנים, על כן הוסיף הקב"ה קושי בשעבוד כדי שאותם ימים מועטים בעיניו וסבל נורא יחשבו כמו ימים מרובים, ויתקרב קץ הגאולה, וזהו התשובה עתה - תיכף ומיד תראה אשר אעשה לפרעה, כי רק מחמת אותו 'הרעתה לעם הזה' יובלו להיגאל מיד. וללמדנו, שדייקא תוקף הקושי והכבדת הצער הם מזורזים ומחישים את הישועה,^ב וכל 'רעה' אינה אלא הכנה לטובה, וכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד,^ג להשפיע עליו חסדים גדולים ומרובים יתר ממצבו שקודם ה'רעה'^ד.

ואכן מתכונות היסוד של כל איש ישראל שתמיד מפעמת בו תקווה טובה ואינו מתייאש (ואף אם בא לידי ייאוש ח"ו אין זה אלא מעצת היצר המבלבל, ועליו לגלות את ה'נקודה הפנימית' שבלב המלאה רוח חיזוק ותקווה). וכך ביאר הגה"ק ר' מרדכי חיים סלאנים זי"ע (מאמר מרדכי) את האמור בפרשתן בבת פרעה שירדה לרחוץ ביאור וראתה שם תיבה 'ותפתח ותראהו את הילד והנה נער בוכה ותחמול עליו ותאמר מילדי העברים זה' (ב ו), וכבר עמדו המפרשים מניין ידעה שהוא מילדי העברים, שהרי באותו היום גזר פרעה 'כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו' גם על המצריים [וכן דקדקו ממשמעות לשון הכתוב שלא נאמר 'ותראהו את הילד ותאמר מילדי העברים זה' וכו' אלא 'הנה נער בוכה ותחמול עליו ותאמר מילדי העברים זה', והיינו שיש שייכות להכרתה שהוא מילדי העברים ע"י בכייתו], אלא כי יש הבדל ומרחק גדול בין בכי של גוי לבכיה של יהודי, כי הגוי בוכה על החסרון וההעדר מתוך ייאוש ועצבות, על שאבדה תקוותו ומה שנלקח ממנו לא יחזור אליו עולמית, אכן בכייתו של יהודי היא מתוך תקווה ויחול, באמונתו באביו שבשמים שלא יעזבהו חלילה, וזאת 'שמעה' בת פרעה, כי בכיו הוא בכי של תקווה - לא של ייאוש, ע"כ אמרה 'מילדי העברים זה'...

ז. היה אומר הרה"ק מקאברין זי"ע 'כי יהודי צריך ומחויב להאמין כי קץ שם לחושך, והחושך יעבור ובמקומו יופיע האור' (תורת אבות דרכים בעבודת הבורא, רט).

עוד אמר הרה"ק מקאברין זי"ע לבאר מה שנאמר (תהילים קטז י) 'האמנתי כי אדבר אני עניתי מאד', וז"ל, פירוש יהודי צריך ומחויב להאמין, כי אדבר - שעוד אספר פעם בעיתים הטובים והשמחים שה' יעזור ויתן לי, כי אני עניתי מאוד - שהייתי פעם בעניות. כי בעת המצוקה חייב אדם להאמין שעוד יבואו זמנים טובים ושמחים שאוכל לספר אז על יסורים של עכשיו כעל יסורים שעברו, ואתן הודיה לה' על ישועתו, עכ"ל (תורת אבות, אמונה ובטחון מב).

וכך אמר הגה"צ רבי נתן מאיר וואכטפויגל זצ"ל משגיח דשיבת ליקוואד בשם הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, שכשישאלו בב"ד של מעלה 'ציפית לישועה' אין הכוונה רק לישועת הכלל, האם ציפה לגאולת ישראל, אלא גם ישאלו כל אחד בענייניו הפרטיים האם עז היה בטחונך בקונך, ובכל עת צרה ציפית לישועה (קובץ שיחות ח"א נז).

ח. כה אמר הרה"ק רבי יצחק מווארקיי זי"ע בשם רבו הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע, שהנה אמרו חז"ל (סוטה יא.) על הא דכתיב (א יב) 'וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ, שלכאורה היה צריך לומר 'כן רבה וכן פרוץ', אלא 'רוח הקדש מבשרתן כן ירבה וכן יפרוץ', ואמר הרה"ק רבי דוד, שאין הדברים אמורים רק לאותו זמן בשעבוד מצרים, אלא 'שהתורה מבשרת אותנו שבכל עת של צרה שיענו אותנו כן ירבה וכן יפרוץ' (הובא בבית יצחק).

ט. הנה 'טעמי המקרא' על 'וימררו את חייהם' (א יד) הם 'קדמא ואולא', והקשה הרה"ק מווארקא זי"ע, מה מקום ל'טעמים' אלו שהם 'ניגון שמחה' במקום עצב ומרורים... אלא כי ידוע מה שאמרו חז"ל שראויים היו בני ישראל להיות ארבע מאות שנה במצרים, אלא שקושי השעבוד השלים את הקץ, ועל ידי שמיררו חייהם נתקרבה הגאולה, וזהו הטעם ב'טעמים', כי קדמה הגאולה והלכו 'אולא' הוא לשון הליכה) ממצרים קודם הזמן על ידי 'וימררו את חייהם'. ללמד לאדם דעת שכל 'קושי השעבוד' ידידה הרי זה מקרב את גאולתו, ואדרבה, ככל שיגדל הקושי תוקדם הגאולה, וכבר מעתה עליו להיות בשמחה...

י. בפרשתן (ג טז-יח), 'לך ואספת את זקני ישראל ואמרת אליהם ה' אלוקי אבותיכם נראה אלי אלוקי אברהם יצחק ויעקב לאמר פקד פקדתי אתכם וגו', ושמעו לקולך, ופירש רש"י, 'ושמעו לקולך, מאליהם, מכיון שתאמר להם

י. בפרשתן (ג טז-יח), 'לך ואספת את זקני ישראל ואמרת אליהם ה' אלוקי אבותיכם נראה אלי אלוקי אברהם יצחק ויעקב לאמר פקד פקדתי אתכם וגו', ושמעו לקולך, ופירש רש"י, 'ושמעו לקולך, מאליהם, מכיון שתאמר להם

באר הפרשה - פרשת שמות

לשון זה ישמעו לקולך, שכבר סימן זה מסור בידם מיעקב ומיוסף שבלשון זה הם נגאלים (ומקור הדברים בשמו"ר ג ח). והקשה השל"ה הק' (אות כב) מדוע באמת דיקא תיבת 'פקד' היא הסימן לגאולה ולא לשון אחר, גם צריך לבאר מדוע נכתב 'פקד' בלשון חסר ולא 'פקוד' מלא. ומבאר על פי מה דאיתא בגמ' (מגילה יג:) שהקב"ה מקדים רפואה למכה, על פי זה כתב 'והנה אותיות 'פקד' הם מוקדמות לאותיות 'צרה', הרי הוקדם רפואה למכה' וכו', עיי"ש, והיינו שסוד הגאולה היא כשמכיר ומאמין שאין כאן צרה אלא הקדמה והכנה לישועה.

מעשה שהיה בימי הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל, שפעם הוזמנו ראשי אחת הקהילות אל בית מושל העיר, הלה הודיע להם שבעוד כמה שבועות יעברו חיילי המדינה בעירם וישהו בה איזה תקופה, ועל כל בית אב לקבל על עצמו לזון שני חיילים במשך כל אותה התקופה, ותרב בבת יהודה תאניה ואניה, כי מלבד העול הכספי הגדול שיפול בזה על בני ישראל העניים יש בזה גם גזירה נוראה ברוחניות, שהרי החיילים היו גוים מדיוטא התחתונה, ושהותם בבתי ישראל מסוכנת לחינוכם של צעירי הצאן... מיד התאספו החסידים תושבי העיר ושגרו משלחת חשובה של ראשי הקהילה אל אחד מצדיקי הדור שיתפלל עליהם לפעול עבורם ישועה.

המשלחת הגיעה אל בית הצדיק, ובדמעות שליש שטחו לפניו את צער הרבים והתחננו מעומק ליבם שיפעל עבורם ישועה, אמר להם הרבי, שהוא זקוק לסכום כסף גדול כדי לקיים מצות פדיון שבויים, ואם יביאו לו את מלא הסכום יזכו לישועה בזכות מצוה רבה זו של פדיון שבויים [כמו שכתב הרמב"ם (הלכות מתנות עניים פ"ח ה"י) 'שאיין מצוה כפדיון שבויים']. הללו הסכימו מיד באמונת חכמים שבהם.

השלוחים חזרו לעירם, והחלו להתדפק בבתי העיר כדי לאסוף את הכסף, ואכן החסידים נענו להם בחפץ לב וברוח נדיבה, אולם אלו שלא נמנו על עדת החסידים ולא הורגלו בכגון דא פקפקו בהבטחת הרבי, ולא הסכימו להשתתף ולתרום סכומים גדולים כאלו, היה שם חכם אחד בין חברי המשלחת, שבפקחותו אמר להם, בין כך ובין כך יעלה לכם הון רב לפרנס את החיילים, אם כן לעצתי שמעו, השתתפו גם אתם במצות פדיון שבויים, והיה אם יתקיימו דברי הרבי מוטב, ובמקום אשר תפרנסו את החיילים נמצא שנתתם צדקה לפדיון שבויים, ואם חלילה ישובו דבריו ריקם או אז נחזיר לכם כל מה שנתתם, הדברים מצאו חן בעיניהם, ואף הם נענו בנפש חפצה, והוציאו מכיסם נדבות הגונות עד השלמת הסכום שהשית עליהם הרבי, בשמחה רבה חזרו ובאו לבית רבם כדי למסור את הכסף, ואכן הצדיק קיבל מהם את צרור הכסף - פדה את השבויים, ובירך אותם שבזכות מצוה רבה זו יזכו לדבר ישועה ורחמים ולהינצל מכל שונאיהם.

לא עברו ימים מרובים, והנה בבית המושל נתקבל מכתב מארמון המלוכה, שראשי הצבא שינו דעתם והחליטו להעביר את החיילים דרך עיר אחרת, מיד שלח להודיע כן לראשי הקהילה והעיר כולה צהלה ושמחה. למותר לציין שהחסידים יצאו מיד והודיעו בשער בת רבים כי ה'מופת' של רבם הוא... אולם האחרים חקרו בלשון המכתב ששיגר המלך, והבחינו שהתאריך בראש האגרת עומד על זמן מוקדם - בטרם הגיעו השלוחים אל הצדיק, והרי שהגזירה בטלה כבר זמן קודם לכן, ורק מחמת שיבושים שונים התעכב המכתב בבי דואר ולא נמסר ליעדו, וממילא טענו ואמרו, שעל החסידים להחזיר להם את כספם, שהרי הם הסכימו לתת את הכסף בתנאי שהצדיק יפעל לבטל הגזירה, והכא איגלאי מילתא למפרע שלא היה שום צורך בברכת הרבי, ובדין הוא שישבו להם את כספם, לעומתם טענו החסידים, שבודאי הכל נעשה בכח הצדיק, והוא זה שפעל הישועה ומה שנתנו נתנו, ואינם צריכים להחזיר מאומה.

משלא יכלו להכריע ביניהם התייצבו שני הצדדים לפני הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל כדי שהוא יפסוק בדינם, אולם הנתבעים הדגישו ואמרו, שאינם מוכנים ל'פשרה' רק ל'דין', גם ברצונם לדעת מהיכן דנם הרב, הגרש"ק לא הכריע על אתר, והודיעם שעליו לעיין היטב בדינם ולבוקר משפט', למחרת פסק הגרש"ק שהצדק עם החסידים, ואין עליהם שום טענה שיחזירו את הכסף, כי אמנם הקב"ה הקדים רפואה למכה אולם עדיין היה חסר להם את תפילת הצדיק ולכן לא הגיע המכתב ליעדו, ורק אחר שהצדיק התפלל התקבל המכתב בבית המושל ולישראל הישועה, נמצא שהכל בזכות הצדיק ואלמלא היו נותנים את הכסף לצדיק לא היו נגאלים לעולם, והקב"ה ידע העתידות שיתנו סכום הגון לצדקה על כן מראש הושיעם.

והביא מקורו מפסוקים שבספר שמואל (ב' פרק ו), שם נאמר שהיה ארון האלוקים בבית 'עובד אדום' למשך שלשה חדשים, וכתוב התם (פסוק יב) 'ויוגד למלך דוד לאמר, ברך ה' את בית עובד אדום ואת כל אשר לו, בעבור ארון האלקים', ודרשו חז"ל (ברכות סג:) 'מאי היא ברכה שברכו, אמר רב יהודה בר זבידא, זו חמות ושמונה כלותיה [פירוש,

אשתו של 'עובד אדום' ושמונה נשי בניו] שילדו ששה ברכס אחד', ולכאורה הדברים תמוהים, דהא איכא תשעה ירחי לידה [ואף מיעוט נשים אינן יולדות בפחות משבעה חדשים], וא"כ כיצד תיקרא ברכה זו על שם ה'ארון', והרי בתוך ג' חדשים כבר ילדו ששה ברכס אחד, נמצא ש'מקור הברכה' התחיל זמן רב בטרם בוא הארון לביתם. אלא מכאן ראייה, שאף אם הברכה התחילה טרם נגלתה הסיבה, ונתעברו כולם כמה חודשים קודם לכן, אעפ"כ שייך לומר שבזכות הארון זכו לברכה, והקב"ה רק הקדים שיהא מקום לשפע לחול בשכר מעשיהם הטובים מה שהם עתידים לעשות, והכי נמי זכו בני העיר לברכה זו של ביטול הגזירה על ידי התפלה שהיה הצדיק עתיד להתפלל, אע"ג שהמכתב הוכן ונחתם קודם לכן.

יש להביא עוד זכר לדבר זה מדברי הגמרא בכתובות (טו:), שעני אחד ביקש מרבא שיתן לו תרנגולת פטומה ויין ישן מקופה של צדקה, והוכיח אותו רבא על שמפריז לבקש סעודות כאלו מכספי הציבור, אך הוא השיב וטען לעומתו 'אטו מדידהו קאכילנא, מדרחמנא קאכילנא [וכי משל הציבור אני אוכל, והלא משל הקב"ה אני אוכל], דתנינא 'עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו' (תהלים קמה טו), בעתם לא נאמר אלא בעתו, מלמד שלכל אחד ואחד נותן הקב"ה פרנסתו בעתו, אדהכי והכי הגיעה אחותו של רבא לבקרו, אחרי שלא ראו זה את זה במשך י"ג שנה, והביאה עמה בצקלונה תרנגולת פטומה ויין ישן, ומזה הבין רבא שהצדק עם העני. ולכאורה גם הכא איכא לאקשוויי, הרי יצאה אחות רבא מביתה זמן רב טרם בא העני אצל רבא, ואיך אפשר לומר שהיה בזה סימן שהעני צודק, אלא על כרחך שהקב"ה מסבב ומקדים רפואה למכה, ובשעת מעשה נשפע השפע כדי להוציא דין צדק לאור עולם.

עוד נביא מעשה בעניין זה, הנה דרכו של א"ז הרה"ק הרמ"מ זי"ע לשהות במשך 'תשעת הימים' דייקא בעיה"ק ירושלים. בליל תשעה באב היה מנהגו לראות ולהביט על 'מקום המקדש', באחת השנים (תשכ"ה) הלך אאדמו"ר עם אביו א"ז לשיבת 'בית אברהם' סלונים, כי באותם השנים היו יכולים לראות את מקום המקדש מהגג דשם. בהגיעם שמה כבר הורה השעון על השעות הקטנות של הלילה, וכל בחורי הישיבה כבר נמו את שנתם זה עידן ועדנים. אאדמו"ר פגש באחד מחשובי הבחורים ה"ה הגאון רבי אברהם רובין שליט"א רב דרחובות, ושאל אותו, היכן אוכל לקבל את ה'מפתח' של הגג, אבי האדמו"ר מלעלוב נמצא כאן עמנו וברצונו לעלות הגגה. אמר לו הבחור, אינו תח"י, והכל ישינים כאן כאשר הנכם רואים, אך אאדמו"ר שמצוות כיבוד אב היתה אצלו ממש כ'עשרת הדברות' - חמורות שבחמורות, לא הסכים לקבל 'תירוץ', והחליט לעשות ככל אשר יצטרך בכדי שה'מפתח' יגיע לידו תיכף ומיד, אך הבחור בשלו, אין לי את המפתח, ואיני יכול להעיר אף אחד מהבחורים. לא עברו כמה רגעים, והנה נפתחת אחת מדלתות חדרי השינה, וממנה יוצא בחור... מיד שאלו את הבחור, אולי יש לך מפתח של הגג, והלה מוציא מכיסו על אתר את המפתח...

וכה סיפר, אותו בחור הממונה על המפתח איננו נמצא כעת כלל בישיבה (נסע לביתו), אלא שלפני יומיים עשה הלה סדר בחפצים שבכיסו אשר כבדו עליו מרוב משקל חפצים שהיו בו, ומסר לי את המפתח ועוד כמה חפצים שאשמור עליהם עבורו. ומדוע יצאתי מחדרי באישון ליל, כי זה זמן רב שהנני מתהפך על משכבי מבלי יכולת להרדם, והחלטתי כעת לצאת מעט מהחדר...

וראו כמה 'השגחה פרטית' הקב"ה משגיח על עולמו להמציא לצדיק (וכי"ב לכל יחיד) את כל צרכיו, אף באישון ליל, מזה ב' ימים תמימים בטרם יצטרך לזה, כבר נטל את המפתח מהממונה שאינו עתיד להיות כלל בישיבה, ונתנו לידי חברו, שלחו לו נדודי שינה, העיקר שהמפתח יגיע לידי הנצרך לו ברגע הנכון.

ומכאן תלמד מוסר השכל, שהקב"ה משגיח מן החלונות ומציץ מן החרכים על כל פרט ופרט הנעשה בעולם, השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך ברווח ויצילך מכל צרה וצוקה, ואף אם חלילה נקלע האדם לעת צרה אל יתיאש חלילה מן הרחמים, אלא ימשיך לקוות אל הקב"ה ויתפלל אליו שיצילו, כי הקב"ה מקדים רפואה למכה, וההצלה מוכנת ומזומנת זה זמן זמנים טובא, ורצון ה' הוא רק שיתפלל אליו מעומק הלב, ומשיעשה כן תתגלה לו הישועה שהיתה כבר בעולם מימים ימימה.

יא. ידוע מה דאיתא במדרש (שמו"ר א כו) שכשהיה משה ילד קטן וגדל בבית פרעה, 'היה פרעה מנשקו ומחבקו, והוא נוטל כתרו של פרעה ומשימו על ראשו, כמו שעתיד לעשות לו כשהיה גדול', ואמרו חרטומי מצרים וחכמיה לפרעה, 'מתייראין אנו מזה שנוטל כתרך ונותנו על ראשו, שלא יהיה זה אותו שאנו אומרים שעתיד ליטול

באר הפרשה - פרשת שמות

ותעל שוועתם - כי אתה שומע תפילת כל פה

בפרשתן (א ט), 'הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו', מאמר נורא אמר הרה"ק ה'אריה דבי עילאי'

(הובא בדברי יחזקאל' להנה"ק מהר"י פרענקל, ריש פרשת וארא) שהנה מצינו במרגלים שהוציאו דיבת הארץ רעה ואמרו 'כי חזק הוא ממנו' (במדבר יד לא), והיתה כוונתם בלפי מעלה ח"ו (וכדרכת חו"ל המובא ברש"י שם), ועל דרך זה יתפרש גם כאן, שעם בני ישראל רב ועצום ממנו - כביכול בלפי מעלה, שלבני ישראל יש כוחות רבים ועצומים עד ש'חזק הוא ממנו', שהקב"ה גזור והמה יבולים לבטל את הנגזר בכח תפילתם".

ובמו שהוכיח ב'ערבי נחל' (דרוש לפסח דרוש ב) שהנה בברית בין הבתרים אמר הקב"ה (בראשית טו יג) 'ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה' - והיא גזירת

'שעבוד מצרים' שיצאה מפורש מפי הגבורה, ואעפ"כ כש'ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו' מיד 'ותעל שוועתם אל האלקים מן העבודה' (ב כג), ויצאו לחרות אחר מאתיים ועשר שנות גלות בלבד, והרי לך להדיא שיפה כח התפילה לבטל את הנגזר.

הבט נא וראה בלשון נפלא שכתב רבינו הרמב"ן (ג) על מה שנאמר (שם יג-יד) ויאמר משה אל האלוקים וכו' ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם, ויאמר אלוקים למשה א-ה-י-ה אשר א-ה-י-ה' וגו' - והכונה בזה, כי משה אמר לפניו יתברך, ואמרו לי מה שמו, שיגיד להם השם שיורה הוראה שלמה על המציאות ועל ההשגחה, והקב"ה השיבו למה זה ישאלו לשמי, אין להם צורך לראיה אחרת כי אהיה עמם בכל צרתם יקראוני ואענם", והיא הראיה הגדולה שיש אלוקים

מלכות ממך', והיו שאמרו שצריך להרגו או לשרפו, ולימד יתרו עליו זכות שאין בו דעת כי קטן הוא, ואמר להם הנה שימו לפניו בקערה זהב וגחלת, והיה אם יושיט ידו לזהב סימן שיש בו דעת, אכן אם יושיט ידו לגחלת הרי זה מורה שתינוק הוא, 'מיד הביאו לפניו ושלח ידו ליקח הזהב, ובא גבריאל ודחה את ידו ותפש את הגחלת, והכניס ידו עם הגחלת לתוך פיו ונכוה לשונו, וממנו נעשה כבד פה וכבד לשון'. והנה באותה שעה היה נראה, כי אוי מה היה לנו... לא די שלא נתן לו גבריאל ליטול את הזהב עוד דחף את ידו לתוך האש... וגרם לו כאב עצום לאותו זמן, ונזק בלשונו לכל ימי חייו, אמנם, באמת היה זה נס גדול להצילו מגזר דין מות, ולא 'רעה' אלא טובה עצומה, אמנם לאו כל מוחא (בפרט של נער קטן) סביל דא, ואין ביד כל איש להבין... ובאמת מעשה זה הריהו גם משל על כל חייו, שנראה כאילו 'דחה דחיתני לנפול', לא די שאין הקב"ה מסייעני אלא אדרבה 'דוחף אותי לתוך ה...', אמנם באמת אין כאן 'דחה דחיתני' אלא 'זה' עזרני, אלא שאין בקוצר שכלנו להבין את ה'מעשה' לאשורו, והרי אנו כתינוקות בהאי עלמא...

יב. וכהא דאיתא בגמ' (נדרים מא.) על חולה שמתרפא ש'חוזר לימי עלומיו', ופירשו התוס' (ד"ה חוזר) 'דבריא החולה שנתרפא יותר מלפני שחלה', והרי שהמחלה והצער היו להביאו ליתרון וריבוי הטובה, שיבריא יותר ממה שהיה מקודם לכן.

יג. בפרשתן (ב כג), 'ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו', וכל המעיין בפסוקי הפרשה יראה כי עד עתה לא נזכר שום רמז ל'תפילה', אלא נראה שקבלו את 'הדין' והסכימו להיות תחת סבלות מצרים, ואם כן צריך ביאור מה אירע עתה שנאנחו בני ישראל מן העבודה, ומה השייכות למיתת מלך מצרים. וביאר הגאון רבי יצחק מוואלוז'ין זי"ע (בספרו פה קדוש), כי עד עתה סברו בני ישראל כי ה'מלך' הוא רשע מרושע, הוא הגוזר גזירות עליהם והוא מעבידם בעבודה קשה, וממילא אין לנו אלא לייחל ולצפות למיתתו במהרה, או אז יקום מלך חדש ו'שלום על ישראל'... אמנם כאשר ראו שהנה המלך מת ויקם אחר תחתיו, ועדיין הגזירות עומדות בכל תוקפן, הבינו כי אין הגזירות באות מיד המלך, אלא הקב"ה הוא שהכניס בלב פרעה לשעבד את בני ישראל. ועל כן החלו לזעוק אליו, אבינו שבשמים רחם עלינו, ואכן מיד נהפך הגלגל באתחלתא דגאולה, ונגלה הקב"ה למשה בסנה ושלחו להוציא את בני ישראל.

ונמצא כי אילו היו מאמינים כבר בתחילה שכל אותם הצרות באו עליהם ברצון השי"ת, ופרעה אינו אלא כשלוחא דרחמנא, הרי היו מקדימים להתפלל, ומקרבים את קץ הגאולה. ולדידן ייאמר על כל צרה וצרה שלא תבוא, כי לו חכמו ישכילו להתפלל תיכף בביאת הצרה, ויחסכו מעליהם כל אותם ייסורים ועגמת נפש.

יד. וכה זעק הרה"ק ה'ברכת אברהם' זי"ע (בתוך כדי אמירת פרק צ"א שבתהלים 'יושב בסתר' וכו' לאחר הדלקת נר חנוכה), 'יקראני ואענהו', דוד המלך מגלה את אוזנו, שהקב"ה עומד ומכריז, 'יקראני ואענהו', רופט מיר און איך וועל אייך

בישראל קרובים אלינו בכל קראנו אליו^{טו}, ויש אלוקים חיוזק נפלא מצא הרה"ק הישמח ישראל' זי"ע (בפרשתן שופטים בארץ^{טז}. עב"ל^{יז}.) אות ב) בשם אביו הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר

ענטפרען, און פארוואס ענטפערט ער נישט, ווייל מ'רופט איהם נישט'... (בתרגום -) בני אהובי, קראו אלי ואענה אתכם, אמלא כל רצונכם לטובה, ומדוע נראה לפעמים שאינו 'עונה', כי אכן איננו קוראים אל ה'. ואין הכוונה שאין 'מתפללים' כלל... אלא אף אם מתפלל מ"מ אין זה מתוך ההכרה וההרגשה כי רק על ידי התפילה תגיע אליו הישועה, דוגמת המבקש טובה מחברו בזמן שרק בידי חבר זה היכולת לעזור.

ויתבארו הדברים ביתר שאת, שהנה איתא בגמרא (ברכות לב:) 'אם רואה אדם שלא נענה בתפילתו יחזור ויתפלל, שנאמר (תהילים כו יד) קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'', וביארו בזה בשם ה'חסיד יעב"ץ' זי"ע, במשל מדרכו של עולם, המאבד חפץ חשוב מחפציו, כגון בתי עיניו (משקפיים) או בזמננו סעלפאון (פלא), הרי הוא הופך את ביתו ואת חדר לימודו וכל מקום שהוא רגיל להלך בו, בכדי למצוא 'אבדתו' החשובה לו כל כך לחיי היום יום. אמנם, אם הוא יודע בבירור שכאן נמצא וכאן היה, לפני כמה דק' השתמש בסעל', ומני אז עדיין לא יצא מחדרו, פשיטא שלא ילך לחפש את האבדה בחדר אחר או בביתו, כי בטוח הוא שכאן נמצאת אבדתו, ולא ימצאנה במקום אחר, אלא שעליו להשקיע יותר טוב בחיפושיו. ולא עוד, אלא שגם אם לא ימצא, ימשיך בחיפושיו באותו חדר, כי אין לו ספק שכאן נמצאת אבדתו. כיו"ב היא כח התפילה, ידע שאין מקום אחר לחפש הישועה, כי רק בתפילתו ימצאנה, וכאן מקומה. על כן גם אם 'רואה שלא נענה בתפילתו', בכל זאת 'יחזור ויתפלל' כי אין לו מקום אחר למצוא ישועתו ולמלא מחסורו, כי רק כאן - בתפילה, נמצאת ישועתו.

ביסוד הדברים אמר הגר"ז מבריסק זצ"ל על דברי הגמ' הללו, שלכאורה יש לתמוה, אם רואה שלא נענה בתפילתו, מדוע שיחזור ויתפלל, והרי כבר ראה שאין מקבלים תפילתו, ואיזה כח יש בה בתפילה השניה שתועיל יתר על תפילה הראשונה. אלא משום בתפילה הראשונה עדיין לא נראית כל כך כח אמונתו בכחה של תפילה, כי יתכן שאחד מ'השתדלויותיו' הינה התפילה, ובד בבד פועל עוד פעולות השתדלות, ועל כולם סומך באופן שווה. אמנם, כיון שלא נענה ושוב בא להתפלל, הרי הוא מראה בזה שהוא מכיר כי רק בכחה של תפילה יוכל להוושע, ואין התפילה לפני בורא עולמים 'עוד' השתדלות, אלא היא היא משענתו ותקוותו, תפילה בכח כזה פועלת הרבה יותר, ושפיר 'יחזור להתפלל' כי תפילה הבאה בכח אמונה כזו תפעל יותר עבורו לטובה ולברכה.

טו. ידועים דברי ה'תרגום יונתן' בפרשתן (א יט) וְאֶמְרָן חִיִּיתָא לְפָרְעָה אָרוּם לֹא כְנִשְׂיָא מִצְרִיתָא יְהוּדִיתָא אָרוּם זְרִיזִין וְחִפְיִמִּין בְּדַעְתִּיהֶן הֵינּוּן קָדָם עַד לֹא תִיתִי לְוִתְהוֹן חִיִּיתָא הֵינּוּן תִּלְיִין עֵינֵיהֶן בְּצִלּוֹי מִצְלָן וְיַעֲבִיין רַחֲמִין מִן קָדָם אָבוֹהֶן דְּבִשְׂמִיָא וְהוּא שְׁמַע בְּקַל צְלוֹתְהוֹן מִן יְד הֵינּוּן מִתְעַנְיִין וְיִלְיִדוּן וְיִפְרְקוּן בְּשָׁלֵם, ובתרגום ללשון הקודש וענו ה'חיות' לפרעה, לא הרי הנשים היהודיות כהרי המצריות, כי היהודיות חכמות וזריזות הן, וטרם תבוא המיילדת אליהן הן תולות עיניים למרום בתפילה, ומבקשות רחמים מאביהן שבשמים, והוא שומע לקול תפילתם ומיד עונה אותם ויולדות בשלום ושלוה, השקט ובטח.

הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע היה אומר, כי הנה חיות השדה אינן מצטערות בצער לידה אלא הם יולדות בנקל ללא ייסורים כלל, שלא כדרך בני אדם המצטערים ומתייסרים בבוא עת לידתן. והיינו טעמא, כי חיות השדה יולדות באמצע השממה ואין להם מי שיעזור להם ויסייע בעדם, ואינם מקוות בלתי אל ה' ואליו עיניהם נשואות, על כן אינן סובלות צער לידה. ואילו הנשים יש להם מיילדת סמוך למיטתם ועל כן אף שוודאי מתפללות להקב"ה ואומרות בכוונה 'יענך ה' ביום צרה', מכל מקום מאחר והן סומכות גם על המיילדת לכן יש להם צער לידה...

ואף כי בוודאי מחובת האדם לעשות השתדלות ולנהוג כמידת העולם, אך אין לו לתלות עיניו וליבו אלא רק בה' אלוקיו. וכבר פירשו צדיקים בלשון התפילה (בינשמת) וכל עין לך תצפה, ש'כל' העין תצפה, ויתלה את כל העין למרומים, ולא שיבטח בה' רק ב'חצי' עין ואילו ב'חצי' השני יפנה ויביט אל ה'עסקנים' וכיו"ב שיעזרו לו...

טז. מספרים על בחור שנכנס אל הרה"ק ה'שר שלום' מבעלזא זי"ע וביקש ממנו סגולה לאמונה וביטחון, ענה לו הרה"ק שהסגולה הטובה ביותר לאמונה היא התפילה - כי כשיתפלל ויראה ישועות בזכות התפילה ממילא יבוא לידי אמונה.

יז. אגב אורחא, הנה כתיב בפרשתן (ג טו), 'כה תאמר אל בני ישראל ה' אלוקי אבותיכם אלוקי אברהם אלוקי יצחק ואלוקי יעקב שלחני אליכם, זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור', ופירש ה'רמב"ן', 'זה זכרי לדור דור' קאי על

וז"ל לכל יחיד ויחיד בדור אחרון, שכל לב יודע מרת נפשו, איך שאנו סחופים טרודים ומבולבלים, מרוב הלחץ אשר לוחצים אותנו, ועפ"י רוב אין בידו לצמצם את מוחו - לחשוב מה שפתיו מיללו בעת התפילה - וחושב שממילא כל תפילתו איננה אלא מן השפה ולחוץ, והרי הוא רחוק רחוק מאביו שבשמים, אל יפול לבו בקרבו, אלא יתחזק וידע נאמנה שצעקת בני ישראל באה אלי, כי הקב"ה רואה כל מה שעובר על כל אחד ואחד, ורואה את הלחץ אשר מצרים לוחצים אותם שלכן אינו יכול אפילו להתפלל כעת, רק כאשר זועק מקרב לבו כמו שצעקו היהודים במצרים (ובלשונו הק) שאפילו כח הדיבור לא הי' להם רק צעקו אוי זוי... אזי אנחה זו עולה למעלה, זועקה זו היא יקרה עד למאוד למעלה.

ולא עוד אלא שמעלה מיוחדת יש לה לזעקה שבלב, כמו שכתב הרה"ק ה'מאור ושמש' זי"ע בפרשתן (ד"ה ויהי בימים הרבים ההם) על הפסוק דלעיל, שלכאורה

מה שנאמר קודם לכן 'אלוקי אברהם אלוקי יצחק ואלוקי יעקב', וכלומר, 'כי לעולם לא ישכח ברית אבות, וכל הדורות כאשר יזכירו אלוקי אברהם יצחק ויעקב - ישמע א-ל ויענם'. ראה נא גודל הכח הניתן בידי כל איש מישראל - יזכיר בתפילתו בעולם השפל הזה - 'אלוקי אברהם אלוקי יצחק ואלוקי יעקב' ובזה הוא מעורר למעלה זכות אבות עד שהוא מובטח שע"ז בוודאי תתקבל תפילתו.

אמנם לא די בזכירה מן השפה ולחוץ, אלא יכיר ויזכור בפנימיות לבו את השורש אשר ממנה חוצב, כמסופר על בחור 'בנם של קדושים' שהגיע להיכנס אל הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע, בטרם היכנסו ביקש מהמשב"ק הרה"ח ר' חנינא שיף ז"ל שיאמר לרבי כי הוא נכד של רבי פלוני, אך הוא ענהו 'לא נהוג כן גבן'. בחור זה חזר והפציר בו, בהיכנס הבחור לרבי אמר ר' חנינא בחור הלז רוצה שאומר לרבי שהוא בנש"ק. נענה הרבי ואמר, וכי עלי לידע זאת - עליו לידע ולזכור זאת כי בנם של קדושים הוא, כלומר, הנהגתו בחיי יום יום צריכה להיות כפי הראוי ל'בנם של קדושים'.

כיוצא בזה 'בני אברהם יצחק ויעקב' - עליהם להתנהג כראוי ויאות ל'בנם של קדושים' כקדושים אלו. יח. ועד היכן הדברים מגיעים, הנה ידוע מה דאיתא במדרש (שמו"ר כא כו) על הזמן בו היו ישראל חונים על ים סוף, וכך איתא שם 'היה הקב"ה מבקש לשמוע את קולם פעם אחרת ולא היו רוצין, מה עשה גירה לפרעה לרדוף אחריהם, שנאמר (יד י) 'ופרעה הקריב', מיד ויצעקו בני ישראל אל ה', באותה שעה אמר הקב"ה לכך הייתי מבקש לשמוע קולכם, שנאמר (שה"ש ב יד) 'יונתי פְּחֻגְי הסלע השמיעני', השמיעני קול אינו אומר אלא 'השמיעני את קולך', אותו הקול שכבר שמעתי במצרים, לכך כתיב את קולך, עכ"ד המדרש. וצריך לבאר מהו המיוחד באותו הקול שכבר שמעתי במצרים שהיה הקב"ה מבקש לשמוע בשנית, וביותר תמוה מה שאמרו במדרש ולא היו רוצין - מדוע באמת לא רצו בני ישראל.

ומבאר הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע (בשלח ד"ה א"י ויצעקו) בהקדם מה שאמר הרה"ק מקאזמיר זי"ע, וז"ל, אבל מי שאינו בדעת השלם, עיקר התפילה כתינוק קטן שאינו יכול לדבר עדיין שום דיבור לבד אשר קורא אבא אבא, ומזה לבד נתעורר רחמנות גדול מאביו לבנו כאשר עיננו רואות, וכמו כן עיקר התפילה וכו' העיקר שיהיה בבחינת תינוק שאינו יכול לדבר כלל רק לקרות קול פשוט אבא אבא, ובזה בודאי נתעורר רחמנותו הגדולה, עכ"ל. ועל פי זה מבאר, כי כידוע (פע"ח שער חג המצות פ"א) בגלות מצרים היה 'גלות הדעת' ולא היו יכולים להתפלל אלא לזעוק טאטע טאטע... (אבא, אבא...) ועלתה זעקתם השמימה, ובצאת ישראל ממצרים היתה גם גאולת הדעת, וממילא 'היו מתפללים בכוונות ומוחין כמובן, אבל הקב"ה היה מבקש לשמוע עוד הפעם את קול התפלה ששמע במצרים מקירות ליבם אבא אבא, ולא היו רוצין רק להתפלל בכוונות ובמוחין, על כן הביא עליהם את פרעה, והיו נבוכים בארץ סגר עליהם המדבר, ולא יכלו להתפלל מתוך 'מוחין' אלא לזעוק טאטע, טאטע... או אז אמר הקב"ה לכך הייתי מבקש לשמוע קולכם, אותו הקול ששמעתי במצרים...

הק), לאיזה צורך נכתב בפסוק גזירת פרעה על המיילדות להמית את הילדים, והרי היו עוד הרבה גזירות על הבנים [וכגון לתת אותם בחומה תחת הלבנים] ולא נתפרשו להדיא אלא במדרשי חז"ל, ומה בא הכתוב ללמדנו במעשה זה. ומבאר, כי רצה הקב"ה להוריד לעולם את נשמתו הקדושה של משה רבינו שהוא גואל ישראל ו'איש האלוקים', ואי אפשר לו לבוא לעולם אלא בבית של צדיקים וקדושים, ובשלמא עמרם אכן היה צדיק תמים בלא שום חטא, וכאשר אמרו חז"ל (שבת נה:): שהוא מאותם ארבעה שמתו 'בעטיו של נחש' (מחמת שנקנסה מיתה על כל ברואי עולם בחטא אדם הראשון), אמנם מה היה 'זכותה' של יוכבד להוליד את משה, וכתב בזה"ל, ולזה הקב"ה ברחמיו הגדול שהוא עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות סובב בדבר ליתן בלב פרעה לחזור ולצוות להמיילדות להמית את ילדי ישראל, ודאי כוונת הַרְשָׁע היה לתכלית הַרְשָׁע, אמנם השי"ת חשבה לטובה, כי הנה גודל מעלות מסירת נפש על קדושת השם אין לך כל דבר ככל המצוות שיהא בו בח לזכות אדם את נפשו ולעלות בקודש כמו זה. ואכן, עי"ז שיוכבד עמדה בנסיון, הגם שמי שאינו מקיים את מצוות המלך אחת דתו להמית, אעפ"כ מסרה נפשה על קדושת השם, 'ולא עשו' ואדרבה 'ותחיינה את

קשה מדוע כתיב 'ויזעקו ותעל שועתם' ולא כתיב 'ויתפללו', ומבאר, וז"ל איתא במדרשים ובווהר מעלת התפלה שהיא במקום עבודה, אמנם יש עתים שאין התפלה יכולה לעלות למעלה מפני הקטרוגים שמפסיקים בחומת ברזל, כמו שכתוב (עי' ישעיה נט ב) 'כי עונותיכם מבדילים', והתקנה לזה איתא בווהר הק' לזעק מעומקא דליבא בכל כוונתו שהיא רק קול לבד בלא דיבור והוא נקרא זעקה ושזועה, ומה אין המקטרוגים יודעים רק הקב"ה בעצמו פונה לזעקה זו כשהיא באמת מעומקא דליבא ועונה לקוראיו. וזה חשוב יותר מהתפלה שהיא בדיבור בחיתוך אותיות ותיבות, שמבינים המלאכים ויוכל להיות קטרוג עליה, לא כן בזעקה הנ"ל בלא דבור השי"ת לבד יודע מחשבותיו ומבוקשו וממלא משאלות לבו לטובה (ומבאר שבוודאי עיקר התפילה היא בפה, אבל בומנים כגון דא מתקבלת ביותר עצם הזעקה לפני ה').

בני חביבי - חביבות הבורא בהתגברות האדם על יצרו

בפרשתן (א כא), 'ויהי כי יראו המיילדות את האלוקים ויעש להם בתים'^ט, ופירש רש"י, 'בתי כהונה ולויה ומלכות שקרויין בתים וכו', כהונה ולויה מיוכבד ומלכות ממרים' (כדאיתא בסוטה יא:). והקשה בספה"ק 'דברי משה' (להרה"ק רבי משה מדאלינא זי"ע תלמוד הבעש"ט

ומעתה אם נדמה לו לאדם, כי במצב הזה, שמרוב שברון הלב אין דעתו מיושבת עליו, ואינו יכול להתפלל 'במוחין' אזי אין תפילתו חשובה במרומים, הרי ידע כי אדרבה, הקב"ה מצפה שנזעק אליו כמו תינוק הקורא לאביו מקירוב ליבו...

יט. הקשה האלשי"ך הק' זי"ע שהרי כבר נאמר מקודם (פסוק יז) 'ותיראן המיילדות את האלוקים ולא עשו כאשר דבר אליהן מלך מצרים ותחיינן את הילדים', ואם כן מה היה צריך לחזור ולומר 'ויהי כי יראו המיילדות את האלוקים', פשיטא שזכו לשכרם הטוב מחמת היראת אלוקים שבערה בם, אלא שבא הכתוב להודיענו כיצד הקב"ה נותן שכר כבר משעת המחשבה הטובה עוד מקודם עשיית המצוה בפועל, שלא המתין הקב"ה להשיב להם כגמולם הטוב מהזמן בו קיימו בפועל 'ותחיינה את הילדים', אלא תיכף בשעה ש'ויהי כי יראו' - כשגמרו בדעתן שלא לשמוע לקול פרעה לגודל יראתם מה', באותה שעה כבר היה 'ויעש להם בתים'.

רמז נפלא ולימוד גדול למד הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (תער"ב) בכוחה של 'קביעות' וקבלה טובה, ממה שנאמר בפרשתן (א יב), 'וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ', וברש"י 'בכל מה שהם נותנים לב לענות כן לב הקב"ה להרבות ולהפריץ', והיינו שכאשר 'זממו' לענות את בני ישראל, כבר נחשב להם הדבר כמעשה, כי אצל עכו"ם מצרף הקב"ה מחשבה למעשה (ירושלמי פאה א א), לכן מיד בתחילת זממם כבר שידד הקב"ה מערכות הטבע וברא לבני ישראל גוף חדש שיוכלו לילד ששה בשר בכרס אחד מה שלא היה מעולם כדבר הזה, ו'כן ירבה וכן יפרוץ'.

ומסיים ה'שם משמואל', מכאן ילמד כל אדם קל וחומר לנפשו, ומה אם בעבור 'מחשבה רעה' של המצריים שינה הקב"ה את גוף היהודי, קל וחומר בן בנו של קל וחומר בשעה שאחד מישראל מקבל על עצמו קבלה טובה, 'ובמחשבתו' הוא רוצה לשבת על התורה ועל העבודה, וודאי שתיכף נחשב ל'איש אחר', וממילא יוטב מצבו וישתנה לגמרי לטובה ולברכה הן ברוחניות הן בגשמיות, רפואות וישועות וכל מילי דמיטב.

באר הפרשה - פרשת שמות

בשעה זאת, אין יראת ה' של האדם נבחנת אלא בשעה שהוא עומד בנסיון ממורא בשר ודם, והוא מאדיר יראת ה' ועבודתו יתברך. וכן בשעה שהוא צריך לוותר על צרכיו החמריים והוא מוותר עליהם - לכבוד שמו יתברך^כ, אז ראוי לחותם של ירא ה'^כ.

בפרשתן (ב כה), 'וירא אלוקים את בני ישראל וידע אלוקים', ובתרגום יונתן, וַחֲמָא ה' צִעַר שְׁעֵבֶרְהוֹן דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְגַלֵּי קְדָמוּי יַת תִּיּוֹבְתָא דְעֶבְרֵי בְּטוֹמְרָא דְלֹא יִדְעוּ אֲנָשׁ בְּחִבְרִיָּה (שראה ה' צערם של בני מהשעבוד, והיה גלוי לפניו התשובה שעשו בסתר בלא שידע איש מחברו)^כ. והיינו כי חביבות וחשיבות מיוחדת יש להקב"ה במעשי האדם בסתר^כ, בנסיונותיו הנעלמים מעיני כל

הילדים' ולזה עלתה במעלה כזו להיות זוכה להוליד צדיק כזה.

והרבה יש ללמוד מדבריו הק'^כ, במעלת המוסר נפשו ועומד בנסיון לגודל יראת שמים שבו, ואף כי דבריו נאמרו על המוסר נפשו למיתה, אך מכאן נלמד על ה'מוסר נפשו' בחיים חיותו שלא לילך אחר יצרו הרע^כ.

וכתב הגאון ה'שבט הלוי' זצוק"ל (בספר החמי הרב ערך גבורה) וז"ל. הנה הני תרי נשי היו יוכבד ומרים, כאומרם ז"ל (סוטה יא:) שהיו צדקניות גדולות, זרע קודש וגם נביאות, והיו יראות אלוקים מעודן, ואעפ"כ לא נאמר עליהם שבח זה - שיראו את האלוקים אלא

כ. גם למדנו מכאן חיזוק בענייני האמונה, כי לעיני בשר נראה שפרעה הרשע גזר על הזכרים' שברוב רשעותו הוא רוצה לכלות את כל הבנים בכלל ישראל, אבל, באמת לא היה זה פרעה, אלא הקב"ה הוא שסיבב גזירה זו, ולא היה כאן 'עת צרה' אלא הכשר והכנה ללידת מושיען של ישראל, כי אדרבה, דייקא על ידי צרה זו היתה יכולה נשמתו הקדושה של משה לירד לעולם, ומכאן נלמד על כל ה'רדיפות' שעל ידי בשר ודם שאינם באים אלא מידי של הקב"ה, ואין זה 'רדיפות' אלא הכנת הטובה הגדולה שתבוא לאחר מכן. עוד נלמד מכאן שכל נסיון שמביא הקב"ה על האדם הרי זה רק להעלותו לדרגא מרוממת יותר, והרי זה 'נס להתנוסס', ולא בשביל להכשילו ח"ו...

כא. ואין לתאר שכרו הטוב של העומד בנסיון - בזה ובבא, וכבר אמרו לבאר מטבע הברכה 'ברוך שאמר'... 'ברוך משלם שכר טוב ליראיו', בדרך צחות ומליצה, כי הנה הרוצה להקים ישיבה ולהעמיד תלמידים לשם ולתפארת, יברר אחר מחנכים הנודעים במומחיותם, וברצותו שיעברו ללמד בישיבתו יציע להם כפליים בשכרם ממה שמקבלים עתה חלף עבודתם, כך הקב"ה משלם שכר טוב 'ליראיו', כיון שחפץ עד מאוד שייראו מלפניו. קבל נא אותי לעבוד אצלך - פנה איש יהודי לפני ה'בארון ראטשילד', שאלו הבארון, מה מעשיך, מה עבודתך, במה הינך יחיד מומחה, ענה האיש, הנני 'עצות געבער', יש לי כשרון אדיר ב'נתינת עצות' - להיות יועץ נאמן למע"כ, ענהו הבארון, אולי תתן לי 'עצה טובה' כיצד ווער איך פטור פון דיר (כיצד אפטר ממך)...

ב'מעשה' זה הדרך הגה"ח רבי נטע פריינד את שומעי לקחו, פעמים הרבה שנצמד אלינו 'יועץ' עצות געבער - ה"ה ה'יצר הרע' בכודו ובעצמו, מתחיל ליעץ לנו, עשה כך וכך וירווח לך, וכיו"ב, הרי עלינו להשיב כסיל כאוולתו, הב לנו עצה טובה כיצד נפטר ממך תיכף ומיד.

כב. ובכלל זה שמירת כל חושיו ותאוות לבו, וביותר בענין 'שמירת פיו ולשונו', כי השומר פיו ולשונו זוכה להיות דבוק בשכינה, וכמו שאמר הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע, שעל כן זכה משה רבינו ע"ה לדבר עם השכינה פה אל פה, מפני שהיה 'כבד פה וכבד לשון', ובתרגום, 'ארי יקיר ממלל', כלומר שהיה מייקר ומחשיב כל תיבה ודיבור שהוציא מפיו, וכיון שכלכל דבריו, והחשיבם לשמור על כל מוצא פיו זכה לגילוי שכינה ולמדרגות נשגבות ביותר. **כג.** צא וחשוב, כשתמצא מאן דהו שהציל בימי ה'מלחמה' רבבות אלפי בני ישראל, וכי תכריז עליו - זה האיש 'ירא שמים' הוא, הרי זה נראה כמגרע מחשיבותו ומחשיבות פעליו, עד שתאמר עליו 'כל המציל נפש אחת מישראל' וזה הציל פי כמה וכמה מ'נפש אחת', ומ"מ התורה ראתה אל נכון לשבח את ה'מילדות' שהצילו רבבות מבני ישראל - 'ויהי כי יראו המיילדות את האלוקים' - ללמדך שאין לך שבח גדול מכך (הרה"ק רבי מאיר מאמשינוב זי"ע).

כד. יש מצדיקי הדורות שהיו מכנים תרגום זה 'דער שובבי"ם תרגום' - כלומר שבו נרמז כל ענין השובבי"ם. **כה.** וכך מצינו גם ב'תרגום אונקלוס' על הפסוק שנאמר בברכות יעקב ליוסף 'ותשב באיתן קשתו' (בראשית מט כד) - 'וְתַבַּת בְּהוֹן נְבִיאוּתָהּ עַל דְּקָיִים אֲוִרִיתָא בְּסִתְרָא', ופירש רש"י את דבריו, ש'התיישב' והתקיימו אותם נבואות אשר חלם בחלום שכל האחים משתחוים לו והוא ימלוך עליהם, וכל כך למה, על דְּקָיִים אֲוִרִיתָא בְּסִתְרָא - כי קיים את התורה בסתר, כשעמד באותו נסיון כשאין איש עמו בבית... והרי, שכל מה שזכה יוסף הוא רק בזכות שהיה בסתרא ובטומרא...

והיינו שכמו שבימים מקדם שעבד פרעה מלך מצרים את בני ישראל שישבו בארצו, כך לדורות עולם בא היצר למלוך על שכלם רצונם ומאוויים של בני ישראל לשעבד אותם אליו¹. והנה כמו שפרעה שלט ושעבד רק את בני ישראל, ואילו על משה רבינו לא היתה לו שום כוח ושליטה, כך הנשמה הקדושה (הנקראת חלק משה רבינו) שבקרב כל איש מישראל אינה נפגמת, ולעולם איננה תחת ידי החיצונים, ועל ידה יצא האדם לגאולתו כמו שמשנה הוציא את בני ישראל ממצרים.

והזמן גרמא להציל את השכל ואת הלב מידי היצר הרע, כי הקריאה בתורה בפרשיות יציאת מצרים מעוררת את הזמן ל'יציאת מצרים פרטית', לצאת ממצרי היצר ומיצרי הגוף המונעים אותו מלעשות רצון קונו וחפץ צורו².

בזוה"ק (ח"ג קנו.) איתא, שבכל יום ויום פרוץ קארי (כרוז קורא) ואמר 'שובו בנים שובבים', כי בכל עת ובכל זמן הקב"ה מצפה לבני ישראל שישבו אליו, מ"מ משנה תוקף יש ל'בת קול' זו בימים אלו הנקראים 'ימי השובבים' ת"ת, שבהם יש סייעתא דשמיא יתירה לכל הדופקים בתשובה³, והקב"ה מבקש מכל אחד ואחד 'שובו בנים שובבים', שובו אלי ואשובה אליכם' לא.

הי אם בשמירת עיניו או שאר חושי, ודייקא תשובה זו המשיכה את הנאולה. ולדין ייאמר, כשאתה עומד בפני נסיון בענייני שמירת הפה או העיניים, הוי מחויב בקשרי המלחמה נגד יצרך, הוי בולם פוך, עצום עיניך מראות ברע, והקב"ה יקבלך בשתי ידיים ותתרבה חביבותך לפניו עד מאד, שהרי כל זה 'בטומרא' הוא, ואין איש יודע על כך. וכבר אמרו בגמ' (פסחים קיג.) 'אמר רבי יוחנן שלשה הקב"ה מכריז עליהן בכל יום, על רווק הדר בכרך ואינו חוטא, ועל עני המחזיר אבידה לבעליה, ועל עשיר המעשר פירותיו בצנעה', הרי שהקב"ה משתעשע ביציר כפיו שכבש יצרו לעשות רצונו ית', עד שהוא מכריז בכל העולמות, פלוני נזהר מלפגום בעיניו והתגבר על יצרו, אלמוני שמר על מחשבתו⁴.

הגיע זמן גאולתכם - ימי השובבים ימי גאולת הנפש מ'מצרים' כתב הרמב"ם באגרתו לבנו רבי אברהם (אגרות הרמב"ם עמ' לט בד"ה ודע בני, בשינוי קצת) 'ויש לך בני לדעת כי פרעה מלך מצרים הוא יצר הרע באמת. בני ישראל הם שכל האנושי אשר בכל אדם, ושם משכן כל רצונותיו והלך מחשבתו, משה רבינו ע"ה הוא השכל האלוקי היינו נשמת בני ישראל. ארץ מצרים בכללו הוא הגוף, ומקום הלב הוא ארץ גושן'.

כו. במתק לשונו אמר הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל להמחיש את הדבר, כי הנה נוהג שבעולם להכריז ולהודיע על ה'חדשות', פלוני מת ועבר מן העולם, ולזה נולד בן במז"ט וכיו"ב, אכן בעולם העליון אין בדברים אלו חידוש כלל, שהרי יודעים הם את העתיד לבוא, וכבר ידעו מעיקרא מה שעומד לקרות, ומה הם ה'חדשות' שם, היינו רק כשבשר ודם קרוץ מחומר מתגבר על יצרו, שהרי 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים' (ברכות לג:), וה'בחירה' מסורה ביד האדם אם לעשות רצון קונו או לשמוע ח"ו לקול יצרו, על כן צריכים לבשר להם את הידיעה החדשה שפלוני התגבר על יצרו. והנה כשיש ידיעה חשובה ונכבדה הרי מכבדים איש נכבד שהוא יהיה ה'מודיע' אותה לכל הקהל, ועל כן בבוא העת להכריז ידיעה משמחת כל כך, אזי כביכול הקב"ה בכבודו ובעצמו הוא המכריז עליה לספר לכל דרי מעלה, צאו וראו כיצד כפה איש פלוני את יצרו והקיז דם מעצמו למעני...

כז. יש שהמליצו בזאת את לשון הכתוב אצל בני ישראל 'הבאים מצרימה' (א א) בלשון הווה, ולא 'אשר באו', כי כל ענין מצרים עדיין חי וקיים, ועדיין כל יחיד ויחיד מבני ישראל בא לבחינת מיצרים אלו בהווה ובפועל ממש...

כח. צדיקים היו אומרים שגוף נוטריקון גוף וויל פרעסן (הגוף רוצה לאכול), גוף וויל פאפען (לישון), גוף וועט פוילען (יירקב בקבר), גוף וויל פארט (ובכל זאת עדיין הוא רוצה לילך אחר תאוות לבו), אך אנו נענה ונאמר לגוף על כל תאוותיו גוף וועט פאלגן (ישמע לקול ה' לעבדו בלבב שלם, אף כשקשה לו).

כט. ורימוז לה הרה"ק ה'אור מלא' מקאסאן זי"ע (ענייני ספיה"ע) בלשון הכתוב (תהילים קמז ד) 'מונה מספר לכוכבים לכולם שמות יקרא', כי הנה מצינו ב' זמני טהרה תיקון ותשובה, ימי השובבים וימי ספירת העומר, אלא שחלוקים זה מזה, כי עיקר התיקון בספירת העומר שייך ביותר לצדיקים, הם היודעים והשייכים לסוד ה'ספירות', ואילו ימי השובבים נועדו לכל אחד ואחד באשר הוא. וזהו שאמר הכתוב מונה מספר - ימי הספירה שאנו מונים בהם את הימים לעומר המה בעיקר לכוכבים, אלו צדיקים הנדמים לכוכבים (ספרי עקב), אך לכולם הזמן הוא כאשר שמות יקרא - כשקוראים פרשיות חומש שמות...

באר הפרשה - פרשת שמות

בה כתב ה'פרי מגדים' בספר 'המגיד' (ח"ג עמ' קס בר"ה הנה) כי ג' פירושים יש לתיבת 'שובב', א. מרד. ב. שבירה. ג. גירוש. כלומר אף החוטא שכבר מרד בה', ושבר את עצמו כלומר שנעשה בעל מום ע"י חטאיו, ואף גם זאת שנתגרש ממחיצתו של הקב"ה - לכולם יוצאת בת קול שובו בנים שובבים.

וזוסיף הפמ"ג שאף אם כבר שב בתשובה וחזר למרדו, אל יאמר היאך אשא פנים לשוב בתשובה

בשנית ובשלישית וכו', כי רק העבד באדון אין תרופה - אם בגד בו פעם אחת ושתיים יגרשנו עולמית ולא יתן לו לחזור ולהתפייס עמו, משא"כ בן עם אב המקבלו בכל עת ששב, וזהו 'שובו בנים שובבים'. כי אנו 'בנים למקום', והקב"ה מרבה לסלוח כאב המתרצה תמיד לבנו אף אם שב וחטא כמה וכמה פעמים. וזהו מאמר הקרא, שובו בנים - אף שהייתם כבר 'שובבים', ואשתקד בימי השובבי"ם חזרתם בכם ממשובותיכם. מכל מקום כעת שובו אלי פעם נוספת ואקבל אתכם באהבה ל"ב.

ל. מעשה באיש יהודי שלדאבון לב מכיריו ירד מטה מטה, עד שהפליג באניה בלב ים ביוה"כ - בעיצומו של יום, וערך שם סעודה רחבה. קרוביו פעלו אצלו, שיבוא להגה"צ הרי"מ שעכטער שליט"א, והסכים. בהגיעו לביתו שאלו הרי"מ בקול נעימה, פארוואס האסטו עס געטוהן, פארוואס האסטו עס געטוהן (מדוע עשית כזאת...). ענה האיש, כי זה עידן ועדנים (ניסיתי) פרקתי מעלי עול תורה ומצוה, אבל לבי נוקפי ללא הפסקה, אחרי שהנני בר ישראל, ונשמתי בוערת בקרבי (נקיפות מצפון), על כן, החלטתי לעשות כן כדי להרגיש אפגעריסן (מנוחת) מהקב"ה אחת ולתמיד, וחסת פרשת דפיקות הלב.

קם הרי"מ ממקומו, והניח ידו על כתפי האיש בתנועת קירוב, ובבת שחוק ושמחה אמר, אזא מתנה, כזאת מתנה קבלת משמיא, הנני ממש מקנא בך, אתה מרגיש עצמך כל הזמן מקושר ומחובר לקוב"ה, הנה בכל עת נכנסים לכאן אנשים, והם בוכים ומתלוננים שאינם מרגישים חיבור לקוב"ה... אין להם כל חיות וחיבור, הם לגמרי אפגעריסן. ואילו אתה מרגיש מחובר כל כך.

הדברים נכנסו ללבו, ופעלו את פעולתם, וכהיום הנו מחשובי האברכים באחת הישיבות המפורסמות בארה"ק. ולדידן, הנה ימים באים 'שובו בנים שובבי"ם', ייאמר לכל אחד, אכן, 'שובב' אתה, אבל עדיין 'בן'... לא. בימים ששימש הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל כר"מ בישיבת פוניבז', היה בין הבחורים תלמיד אחד שפרק מעל עצמו עול תורה ומצוות רח"ל והלך להתגייס לצבא, למותר לציין, שמעשיו אלו גרמו להתרחקותו וכולם ניתקו עמו קשר ולא דיברו עמו מטוב ועד רע, והגם שבתחילה נהנה מסביבתו החדשה, אולם במשך הזמן הרגיש שלא משם תבוא ישועתו, ואין בין מפקדי הצבא כאלו שבאמת מחפשים טובתו, והתחיל להתחרט על שזלזל ופגד בכל היקר לו, אולם את הנעשה אין להשיב, וידע שאין מי שירצה כעת לקבלו. יום אחד הודיעו לו שהגיע עבורו אגרת מאחד מידידיו, שמח הלה כמוצא שלל רב שלא נעזב לגמרי ויש עוד מאן דהו בעולם הזוכר ממנו, והתפלא מאד מי האיש אשר ישלח לו מכתב, ברגשי ששון קיבל את המכתב וראה שהשולח חתם על המעטפה מבחוץ את שמו 'שמואל', ויהי כראותו כי כן גברה פליאתו שבעתיים, כי מעולם לא היה חבר וידיד אשר שמו 'שמואל', וכאשר פתח את המעטפה מצא כתוב בתוכו דברים קצרים בכהאי לישנא 'יקירי אהובי, לאן שלא הגעת, איפה שאתה נמצא, ברצוני לפגוש אותך ולשוחח אתך, ידיך שמואל רוזובסקי', הבחור התרגש מאד מן המכתב, ומיד החליט לצאת לדרכו ולפגוש את הגר"ש רוזובסקי, ואף שהיו כמה גדירים ושערים שהקיפו את כל שטח הצבא הצליח בחור זה לדלג עליהם ולהגיע אל ביתו ושוחח עמו שעות ארוכות, ולא עברו ימים רבים עד אשר חזר למקור מחצבתו.

עם ה', בימים אלו, כל אחד ואחד, ללא יוצא מן הכלל, מקבל מכתב עוז חביון, מאביו שבשמים, הכותב לו 'יקירי, אהובי, לאן שלא הגעת, היכן שאתה נמצא, אני רוצה לפגוש אותך ולשוחח עמך', כי בכל מצב שנמצא איש ישראל, רוצה השי"ת שישוב אליו, ומיד יקבלו. רק עלינו להשכיל לעזוב את 'המחנה' ולשוב אליו, ואז יעלה אותנו מעלה מעלה...

לב. יסוד גדול אמר הרה"ק היהודי הק' זי"ע (נחמד מזהב פר' ויצא, הובא ב'היהודי הקד' עה"ת) בהאמור בפרשתן (ג יג-יד) 'ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם, ויאמר אלוקים אל משה אהיה אשר אהיה', כי עיקר עבודת האדם לשוב ולהתחדש בכל יום, מבלי לחשוב כלל על העבר, ואז יוטב לו בזה ובבא. ובזה מבואר, כי משה אמר - והיה כי יאמרו אלי כיצד נגאל, הרי משוקעים אנו במ"ט שערי טומאה עד ששכחנו מה שמו של הבורא, מה אומר אליהם. א"ל הקב"ה כה תאמר לבני ישראל, אהיה - בלשון עתיד, מי שאומר מעתה אתחדש, ואיטיב דרכי, גם הבורא אומר

שווה לכל נפש, ומה יעשה האדם לזכות לטהרת נפשו. אלא שכבר כתב הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (הוש"ר תרע"ד) וז"ל, זקיני וצללה"ה מקאצק הגיד כי יותר נוח לגוף לקבל על עצמו כל מיני סיגופים שבעולם מלקבל על עצמו עול מלכות שמים, ואין סיגוף גדול לגוף יותר מלהיות תחת עול מלכות שמים - להתנהג בכל ענייניו רק עפ"י התורה. והיינו שהתיקון הגדול ביותר הוא להיות 'ירא שמים' לג, ולהיות שליט על גופו ואבריו לכל יעשו פעולה אסורה שלא כנגד רצון ה'. ולהתחזק בשמירה יתירה על עיניו ועל פיו, שאף בשעה שבווער בו כאש תאוה אסורה יתאפק מלחטוא, ו'התאפקות' זו הרי היא כסיגוף הגדול ביותר, ונחשבת כתעניות הרבה ל'.

ובכך כתב ה'משנה ברורה' (ס' תקע"א סק"ב) 'כתבו ספרי המוסר, דאם באמצע אכילתו בעוד שהוא מתאוה לאכול מושך ידו ממנו זה נחשב גם כן לסיגוף ומתכפרים עוונותיו. וראיתי כתוב בספר אחד, שכשאדם רוצה להתנדב תענית - טוב יותר שיקבל תענית מן הדיבור ממה שיקבל עליו מן האכילה, כי ממנו לא יהיה לו נזק לא בגופו ולא בנשמתו ולא יחלש על ידי זה. וכעין זה כתב הגר"א באגרתו, שצריך האדם לייסר עצמו לא בתענית וסיגופים כי אם ברסן פיו ובתאוותיו, עכ"ל ל'.

דברים נוראים איתא בספה"ק 'נועם אלימלך' (ד"ה ויבן) לפרש 'בדרך המוסר' מה שנאמר (א יא) 'ויבן ערי מסכנות לפרעה', שהנה 'מסכנות' הוא לשון הנאה (עיי"ש), ומי שהוא 'בעל הנאות' הרי הוא בונה 'ערים'

מעלה יתירה יש לה להתחזקות בימי השוכבי"ם, כי בזמנים הללו כל התחזקות וכל מעט התגברות וכפיית היצר מתקבלת באהבה וחיבה בשמים ממעל, כי אבינו שבשמים מצפה ביותר בזמן הזה שישבו אליו בניו יקיריו, ועל דרך שאמר ה'מגיד' לה'בית יוסף' (מגיד משרים פרשת תרומה, והיא משמעות דבריו), שתשובה ותענית הנעשית בימי השוכבי"ם מתקבלת אף באופן שאילו היה עושה כן בשאר ימות השנה אזי לא היה נחשב כל כך (עיי"ש), וכלשונו 'זהנה עיתך עת דודים' ולכן הכל מתקבל באהבה לרצון לפני אדון כל.

נוראות כתב הרה"ק מווילעדיניק זי"ע (שארית ישראל שער השוכבי"ם, דרוש א') ברמו דברי חז"ל (חגיגה טו). 'שובו בנים שובבים חוץ מאחר', שבימים אלו יש פתח לתשובה גם למי שכבר פגם כל כך ונקרא 'אחר' והרי הוא מצוי ושרוי 'חוץ' מהיכלות הקדושה, ויש בימים הללו כוח לכפר על פגם הלשון והקדושה אף למה שיוה"כ אינו מכפר (עיי"ש באריכות). כעין זה רימו הרה"ק ה'ישמח ישראל' (אות ה-ו) את עניין ימי השוכבי"ם בהאמור בפרשתן (א י) 'ועלה מן הארץ' - שאפילו אם שקוע בארץ לגמרי גם כן יכול להתעלות, ולכן קוראים פרשיות אלו בזמן הזה לרמו על 'גאולת מצרים' לכל אחד ואחד.

והנה נודע מה שכתב רבינו האריז"ל זי"ע (שער רוח"ק תיקון כו) על חובת התעניות והסיגופים בימים הללו, אמנם לאחר שנחלשו הדורות כבר אין התענית

לו אהיה מעתה עמך. וזהו פירוש 'אהיה אשר אהיה' - האומר 'אהיה' טוב, אומר לו הקב"ה אכן, 'אשר אהיה' עמך. לג. אמרו קמאי שעבודת ימי השוכבי"ם כדוגמת אנשי הצבא היוצאים למלחמה, שראשית דבר ישימו מצור על העיר - למנוע מהם מים ומזון, עד אשר ייאלצו בני העיר להיכנע, כך היא העבודה בימים אלו, למנוע מן היצר 'מים ומזון' עד אשר ייכנע ויתבטל כוחו לגמרי.

אחד מחסידי הרה"ק מקאברין זי"ע התאונן לפניו, רבי, הנני שקוע מאד בחטאי וה'בלאטע' (בוץ) גדול מאד, ענה לו הרה"ק אף הבוץ הגדול ביותר - אם אין מוסיפין לו מים הרי הוא מתייבש לגמרי, אף אתה, עזוב את דרכיך, וממילא תתייבש כל הבלאטע (הבוץ)...

לד. ידוע מה שאמר הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע, שהרה"ק מסטרעליסק זי"ע אמר שהמונע עצמו מדיבור אשר עומד על שפתיו לאמרו, נחשב לו הדבר כאילו התענה פ"ד תעניות... ואני אומר 'נאך און נאך און נאך' (שנחשב לו כהרבה יותר מפ"ד תעניות).

לה. הרה"ק מראדזימין זי"ע היה אומר, שכשם שמצינו בגמרא (קידושין ז.) שהאומר על בהמתו 'רגלה של זו עולה', פשטה קדושה בכלה ונעשית כולה עולה, כך האומר על 'חלק אחד בגופו' שיהא קדוש... כגון המקבל על עצמו 'לסגף' פיו ולשונו בשמירה עליהם מכל דיבור רע, או ש'מקבל תענית' על העיניים - לעצום עיניו מראות ברע, הרי משם תפשט 'התענית' והקדושה להיות כאילו התענה בכל גופו עד שיתהפך כולו לקודש קדשים.

באר הפרשה - פרשת שמות

וממשיך ב'ליקוטי חבר בן חיים' 'והוה מרגלא בפומא דמרן, כי זאת רמזו חז"ל (נדרים לח.) בפסוק (לד א) 'פסל לך, לא העשיר משה אלא מפסולתן של לוחות', כי כתנאי קודם למעשה כדי לקנות את התורה על האדם לקנות תחילה את ה'מידות טובות', והנה ענין המידות לא נכתבו בלוחות, וכאילו נשרו מהם כ'פסולת', ועל בני' ללמוד מעלת המידות ממש רבינו עצמו - כשיראו שבזכות מידותיו הטובות זכה להיות 'מקבל התורה' יבינו גם הם בחשיבות המידות... והיינו שבזכות שהיה 'אוהב ישראל' ו'מיצר בצרתן' נתעשר משה' וזכה לקבל תורה מסיני ולכל מדרגותיו הגדולות ליה.

גם יזכה ע"י ההטבה לרעהו לשפע פרנסה וכל מילי דמיטב, כדכתיב בפרשתן (ג יד) 'אהיה אשר אהיה', וכתב ה'רמב"ן' 'כשם שאתה הווה עמי כך אני הווה עמך, אם פותחין את ידיהם ועושין צדקה אף אני אפתח את ידי', שנאמר (דברים כה יב) 'פתח ה' לך את אוצרו הטוב'.

והנה ענין זה דהטבה לזולתו שייך ביותר לימי השובבי"ם, כנרמז בדברי חז"ל (תענית לא.) אותו יום שנתנו הרוגי ביתר לקבורה תקנו ביבנה הטוב והמטיב, והאותיות שבתביבת 'ביתר' ניתנות להיכתב גם כן בתביבת

לפרעה הוא היצה"ר (והיינו שמגדל ונותן כח רב ליצר הרע לשלוט בו), 'אבל מי שמסנף עצמו ומענה עצמו מהנאות יתירות אזי יכול לבא למדרגה גדולה' לו. ועפ"י מפרש גם מה שנאמר בהמשך (פסוק יב) 'וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ', ר"ל שזה המענה את עצמו 'כן ירבה וכן יפרוץ בקדושה ובכל העולמות'.

וירא בסבלותם - בכל עת יתבונן להיטיב עם רעהו ולמנוע ממנו צער

בפרשתן (ב יא), 'ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם, וברש"י, נתן עיניו ולבו להיות מיצר עליהם. איתא מהר"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ליקוטים בפרשתן ד"ה ויהי, ומקורו בספר תלמידו ליקוטי חבר בן חיים) כאן ניכר ההפרש וההבדל כי זה לעומת זה עשה האלוקים, כי בעשו כתיב (בראשית כה כז-לד) 'ויגדלו הנערים... ויאכל וישת ויקם וילך...' - לא ראה מאומה לנגד עיניו אלא את עצמו את מאכלו ומשתהו וכו', ואילו במשה מצינו כי אך 'ויגדל משה' מיד נתן עיניו ולבו להיות מיצר על אחיו, ביום הראשון ראה מצרי מכה עברי ולא היה יכול לסבול כן מאהבת עמו, ביום השני ראה שני עבריים נצים והוקשה בעיניו כיצד ירים איש ישראל ידו על חברו, ובבנות יתרו דלה להם מים להצילם מיד הרועים האחרים שלא סבל את העוול שנעשה להם ע"י הרועים.

לו. היה אומר הרה"ק הנתיבות שלום זי"ע בשם אביו הרה"ח ר' משה אברהם ברזובסקי זצ"ל הי"ד שכל אדם נולד עם 'דבר אחר' בקרבו, ואותו דבר אחר 'קטן' הוא, וככל שהאיש מספק צרכיו כן הוא גדל עוד ועוד, וזאת היא העבודה בימי השובבי"ם, להפסיק מסיפוק צרכיו, וממילא בלא 'מאכל ומשתה' ינפח את נשמתו לגמרי.

לז. פעם אמר הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע בגשתו להניח תפילין כאשר נישק תחילה כנהוג את היודו שבקשירת התפילין של יד. התבטא לאמר, כי מקודם שאנו באים להניח את התפילין ולהתעמק לזכור בייחודו ואחדותו יתברך שמו בעולם, הרי אנו מנשקים את הי"ד (משמעותה 'יו"ד' - 'איד', כלומר יהודי), להראות שתחילה יש להרבות באהבת ישראל לנשק (- להיטיב) כל איש ואיש מישראל.

לח. וכך איתא במדרש (שמו"ר א כז) על הפסוק 'ויצא משה אל אחיו וירא בסבלותם' - 'מהו וירא, שהיה רואה בסבלותם ובוכה ואומר חבל לי עליכם מי יתן מותי עליכם שאין עבודה קשה ממלאכת הטיט, והיה נותן כתיפיו ומסייע לכל אחד ואחד מהן וכו', אמר הקב"ה, אתה הנחת עסקיך והלכת לראות בצערן של ישראל ונהגת בהן מנהג אחים, אני מניח את העליונים ואת התחתונים ואדבר עמך, הדא הוא דכתיב (ג ט) וירא ה' כי סר לראות, ראה הקב"ה במשה שסר מעסקיו לראות בסבלותם לפיכך ויקרא אליו אלוקים מתוך הסנה, עכ"ד. ללמדנו מהו הדבר האהוב על הקב"ה...

לט. כיו"ב כתב בש"ך עה"ת (מגורי האריז"ל) על הפסוק (ב כה) 'וירא אלוקים את בני ישראל וידע אלוקים' וז"ל שמעתי שנמצא במדרש, מה ראה, ראה שהיו מרחמים זה על זה, כשהיה אחד מהם משלים סכום הלבנים קודם חברו היה בא ומסייע עם חברו, וכשראה הקב"ה שהיו מרחמים זה על זה אמר ראויים אלו לרחם עליהם, כל המרחם מרחמים עליו שנאמר (דברים יג יח) 'ונתן לך רחמים ורחמך' (ועי' שבת קנא:), עכ"ל.

'ברית', ולזה תקנו הטוב והמיטיב - שהתיקון 'להרוגי ביתר' נעשה ע"י שיהיה טוב ומטיב לאחרני, אם בזהירות בכבודם², אם בהטבה בממונו או בגופו כל אחד כפי שידו משגת³. רב בכל העולמות.

מ. וכבר אמר הרה"ק מווארקי זי"ע כי הנה העולם אומר שימי השובבי"ם ניתנו כתיקון ל'חטא הנודע', אך אני אומר, דבאו לתקן את ה'חטא שלא נודע', והיינו שפגע בחברו וכדו' ואינו מרגיש שהרג כאן את הנפש ושפך כאן דם, ורציחה ממש נעשתה כאן, 'ואינו יודע' כמה דמעות הזיל הנפגע מחמתו, וכמה לילות התהפך על משכבו מצער הפגיעה...

כתב ב'פרי מגדים' (או"ח סו"ס תרפ"ה, גם בספרו ספר המגיד ח"ג שובבי"ם) שפרשיות השובבי"ם פותחים בתיבת 'ואלה שמות' - ואלה נוטריקון ואבק לשון הרע... כי בשבועות אלו יש להיזהר מכל נדנוד חטא הלשון, ובמשנה זהירות מלשון הרע ואבק לשון הרע.

הרה"ק ה'תשואות חן' זי"ע (ויחי) מביא מה שכתב רבינו הרמב"ם באגרת לבנו רבינו אברהם בעניין הרדיפות שעברו עליו, שישתוק ולא יענה להם, וכמאמר החכם שטוב להיות מנוצח מלהיות מנצח, ומבאר דבריו כי זה האיש 'המנצח' לא ניצח אלא בן אדם שכנגדו, אכן זה 'המנוצח' ששתק ולא השיב לו כגמולו הרי ניצח מלאך - את יצרו הרע שמסית אותו להשיב למחרפה... ובוודאי 'גבורה' גדולה יותר לנצח מלאך מאשר לנצח בן אדם...

עוד בהאי עניינא של כבוד הבריות נביא כאן מה שכתב התוס' יו"ט (אבות ג יא) על מה שאמרו שם 'המלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא', שהטעם בזה הוא משום שהאדם נברא בצלם אלוקים ובדבר ה' [נעשה אדם בצלמנו] והמבזה אותו, הרי הוא בכלל כי דבר ה' בזה...

נודע היה הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע באהבת ישראל מופלגת לכל יציר נוצר באשר הוא ואפילו אם הרחיק לכת עד הדיוטא התחתונה ממש רח"ל, וכאותו מעשה שפעם התאמץ ב'פדיון שבויים' לשחרר איש שפל מאוד, שאלוהו תלמידיו, ילמדנו רבינו עד כאן... אמר להם (ברוב ענוותנותו) אף אני איני הגון... ואם ארחם עליו אף הקב"ה ירחם עלי... אף על פי כן, כאשר בסוף ימיו חלה ושכב על מיטתו כשהוא מדוכא ביסורים נכנס אליו אחד ושאלו אם מקבל יסורים באהבה... נענה לו הרה"ק הרמ"ל בחריפות, הנה במצרים עבדו את 'פי החירות', ומה עניינה של ע"ז זו, שהפה הינו בן חורין לדבר ככל העולה על רוחו... וכמי שבא להוכיחו, הינך רואה חולה מסובל ביסורים, וכי כך מעודדים אותו בשאלה אם מקבל יסורים באהבה... [והגם שמצינו בגמ' שהיו אמוראים ששאלו 'חביבים עליך יסורים', אך אין זה לפי דרגתנו, ולא עלינו מוטל 'מלאכה' זו].

מא. איש יהודי היה בעיר מאנטריאל שבקאנדא ושמו 'רבי מרדכי וויינבערגער' (נלב"ע לפני כחמש שנים) מקום מוצאו ולידתו היה באירופא שלפני ה'מלחמה'. מתחילה היה שם משפחתו 'גרינפעלד' אך משום מעשה שהיה היסב שמו ל'וויינבערגער', וכך הוה מעשה, לרבי מרדכי זה היה ידיד נעורים שנקרא בשם 'ענגיל', יחדיו שהו במחנות הפליטים מיד אחר ה'מלחמה', גם השתדלו יחדיו להשיג לעצמם אישור כניסה לקאנדא. בכדי לקבל את ה'אישור' היה עליהם להיבדק אצל רופא לראות אם בריאים, כי אין מדינה בעולם שתסכים להכניס לתחומיה חולה ל"ע. ואכן, ר' מרדכי קיבל 'אישור', ואילו רעהו הבחור ענגיל לא קיבל כרטיס אישור מאחר שחלה אז ב'טיפוס' ל"ע.

בהגיע עת הפלגת האניה לחוף מבטחים בא הבחור הידיד להיפרד מר' מרדכי, ובתוך כך פרץ בבכי מר, באמרו, מה יעלה בסופי, הרי לעולם אשאר כאן, כי אף לכשאבריא בעזהשי"ת לא תסכים שום מדינה להכניסני אחר שחליתי בעבר בטיפוס ה"י, ומה יעלה בסופי וכי לעולם לא אוכל להקים בית בישראל... נכמרו רחמי ר' מרדכי עליו, ובכוחות למעלה מהטבע, נתן לידידו את ה'אישור' שלו, באמרו לא יקרא שמך עוד 'ענגיל' אלא 'גרינפעלד' - הפלג למרחקים בשמי ותנצל נפשך. והוא חזר למקום השממה.... רק אחר זמן ארוך השיג רבי מרדכי 'אישורים' להפליג גם לקאנדא על שם מאן דהוא (שכבר נלב"ע) בשם 'וויינבערגער', ומאז נקרא שמו ר' מרדכי וויינבערגער, והצליח ה' דרכו ברוח ובגשם ונתאחדו תורה וגדולה על שולחנו. כעבור שנים רבות נכנס ר' מרדכי אל רבו הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע ושאל את הרבי אולי אשוב לשמי הראשון ואקרא את עצמי בשם 'גרינפעלד', אמר לו הרבי, בכל פעם שמאן דהו נוקב בשמך - ר"מ וויינבערגער, נעשה רעש גדול בשמים עד היכן הדברים מגיעים - כמה יש בידי יהודי למסור נפשו עבור הזולת. מדוע תפסיד זאת.

באר הפרשה - פרשת שמות

הוסיף לזה חכם אחד, שהנה מצינו בתורה לקרוא ל'יוכבד ומרים' - שפרה ופועה - ובחז"ל (עיי' רש"י א טו) ביארו שפרה שמשפרת לוולד, פועה שפועה לוולד. ועדיין צריך ביאור מדוע לא נקראו בשמם האמיתי יוכבד ומרים, אלא מכאן, כי לא ייקרא שם האדם אלא על שם פעולותיו שפועל ומיטיב לאחרים.

עוד יש לנו ללמוד מפסוק זה, שהנה רש"י פירש 'שפרה' - זו יוכבד על שם שמשפרת את הולד. פועה - זו מרים שפועה ומדברת והוגה לולד כדרך הנשים המפייסות תינוק הבוכה, ולכאורה בשלמא 'שפרה' עשתה מעשה גדול שמשפרת את הולד, ו'בדין' הוא שיקרא שמה על שם מעשיה הנפלאים, אבל 'פועה' שרק פייסה את התינוק שלא יבכה, מה המעלה הגדולה בכך עד שנזכרה בתורה הק' בשם זה, אלא ללמד עד כמה חשוב לפייס יהודי, להרגיע אותו ולחזק את ליבו ולעודד אותו...

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת שמות תשפ"ד

© כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריה"ת

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

ועל זה השיבו המילדות: "כי לא כנשים המצריות העבריות" וכיון וגזירתך היא רק על העבריות ולא על המצריות אין כאן דינא דמלכותא, ועל כן "ויצו פרעה לכל עמו" שאפילו על המצריות גזר כדי שתהא גזירתו שווה אצל כולם.

ותרד בת פרעה לרחץ על היאר וכו' ותרא את התבה בתוך הסוף ותשלח את אמתה ותקחה (ב, ה)

בגמרא (מגילה יג, א) "ואלה בני בתיה בת פרעה אשר לקח מרד אמאי קרי לה יהודיה על שום שכפרה בעבודה זרה דכתיב ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור ואמר רבי יוחנן שירדה לרחוץ מגילולי בית אביה".

וברש"י, (ראה סוטה יב, ב) שירדה לטבול לשם גירות. בספר שי לתורה הביא לבאר את דברי חז"ל מנין הוציאו שנתגיירה, ע"פ מעשה שהיה עם הרב מבריסק:

הרב מבריסק זצ"ל, בעלייתו ארצה נסע באונייה, ועקב הקפדתו הרבה בענייני כשרות, הוא לא אכל מאום. רב החובל ראה שאינם אוכלים, ודאג להם: "אני אביא לכם סיר חדש עם תפוא"א".

הרב מבריסק תמה ושאל את ילדיו: "מה רוצה מאתנו הגוי הזה? הלא הלכה היא ש"עשו שונא ליעקב", ולא יכול להיות שהוא דואג לנו סתם! מה הוא באמת רוצה?" כשחזר רב החובל, שמע את הרב שואל את את השאלה הזאת!

פנה אליו רב החובל ואמר לו "אני יהודי!" והכל הסתדר... וזהו מה שהכריח את חז"ל לומר שבת פרעה התגיירה. אחרת בשביל מה היא הלכה להציל יהודי? על כרחך שהיא התגיירה.

(עלי ורדים)

ותתצב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו (ב, ד)

משך הזמן שעמדה מרים והמתינה לאחיה, היה שלישי או רבע שעה, כדברי התוספות (סוטה יא, א): "לאו דוקא נקט שעה, אלא שלישי או רביעי".

כנגד אותה המתנה, זכתה שכלל ישראל המתין לה כשנצטרעה במשך שבוע שלם, כמו שאמרו רבותנו ז"ל (ספרי בהעלותך מח): "לפיכך עיכב לה שכינה וארון וכו' שנאמר והעם לא נסע עד האסף מרים".

בענין זה מביא ה"פניני כסף" בשם רבי בנימין זאב וארט מתוק ונפלא – המרגלים הלכו בארץ ישראל ארבעים יום. חז"ל אומרים שהם הלכו רק ביום ולא בלילה. נמצא, אפוא, שהם הלכו בסך הכל ארבע מאות ושמונים שעות (ארבעים יום כפול שתיים עשרה שעות ליום).

כנגד הליכה זו נענשו בני ישראל ללכת במדבר ארבעים שנה. בכל שנה יש שנים עשר חודשים, כך יוצא שהם הלכו כארבע מאות ושמונים חודשים.

בחשבון פשוט נראה, שעל כל שעה של המרגלים, קבלו ישראל חודש במדבר. היסוד הוא: לכל שעה – חודש. (ארבע מאות ושמונים). והנה, אם שעה היא כנגד חודש, רבע שעה הוא כנגד שבוע. כך נשמר היחס.

אכן מרים, שהמתינה רבע שעה, זכתה שעם ישראל המתין לה כנגד זה שבוע ימים!

(רבי ח"י קרלינשטיין – נאה דורש)

ותפתח ותראה את הילד והנה נער בוכה ותחמול עליו ותאמר מילדי העברים זה (ב, ו)

כתב רש"י: והנה נער בוכה, קולו כנער. ויש להבין למה כתוב 'מילדי העברים זה' היה צריך לומר ילד עברי זה.

מסופר, כי בעת שהמלכה מריה תרזיה מלכה בפראג, הציקו מאד לישראל בגזירותיהם, עד ללא נשוא. והיה שם שתדלן נכבד שקראו לו ר' זלמן קרוב, בעל קול עבה וחזק, והוא קיבל עליו שליחות המצוה לבטל הגזירה. הוא הופיע בפני המלכה, במעמד שרי המדינה לשטוח

ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף (א, ח) כתב בכלי יקר: אמר אשר לא ידע את יוסף, כי לא ידע מה שקרה ליוסף, כי אחיו היו משתדלים בכל עוז להאבידו ולבטל חלומותיו ולא הועילו להם כל נכליהם אשר נכלו, כי רצון האל ית' היה עם יוסף לגדלו ודבר אלוקינו יקום לעולם, כך פרעה אמר פן ירבה נגד רצון האל ית' שאמר כן ירבה וחשב מחשבות עליהם ולא עלתה בידו כאשר לא עלתה בידי אחי יוסף, ובכל מה שהיה קם על ישראל אותה קימה היתה על המצרים - ועל קדקדם חמתו ירד.

ועתה נתאר לעצמנו איך היה נראה הדבר למעשה, בתיה באה לבית אביה פרעה עם ילד קטן ומושיבה אותו על חיקו של פרעה, מפתו יאכל מכוסו ישתה, והוא מושיען של ישראל, הרי הוא ממש קיום הפסוק 'התעללתי במצרים', כך הקב"ה צוחק על העולם, כולם עושים לנגדו והקב"ה משתמש בהם ככלים לצורך התגלות אלקותו ית' בעולם. כך הוא בכל ההסטוריה של העולם, כמעשה דיוסף מוקיר שבת וכל המעשיות שבעולם.

וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך. (א, יד)

צריך להבין אריכות הסיפור שהתורה מאריכה מה עבדו בהם, היה די באמרו 'וימררו חייהם בעבודה קשה', מאי נפקותא במאי היה. גם מה שמסיים 'את כל עבודתם וכו'', שלא לצורך לכאורה.

וני"ל, הנה כל ההתחלות קשות [מכילתא יתרו יט, ה], ומי שלא רגיל לעבוד עבודה מאד יקשה עליו, וישבר גופו. מ"מ ברוב הימים יהיה מורגל בזה ולא יקשה עליו כ"כ, כי הרגל נעשה טבע. ולמשל אם יתרגל בעבודת השדה לא יקשה עליו כ"כ, אבל כששוב יתחיל במלאכה אחרת שלא הורגל בה, יקשה עליו מאוד, ויהיה בכלל כל התחלות קשות. אבל, גם לזה יתרגל במשך הימים ויעשה לו כטבע לבסוף. ואח"כ כשיבא לעשות בחומר ובלבנים ולא רגיל בזה יקשה עליו מחדש. וכן הלאה.

ואומר, בוודאי היה קשה מאד לישראל כשהתחילו לשעבד עמהם כי לא הורגלו בזה ובכיוצא בה, מ"מ בימים רבים היה להם להתרגל, אבל מצריים שרצו למרור תמיד חייהם, התחכמו לשנותם ולהחליפם ממלאכה למלאכה, כשעבדו בחומר והורגלו בזה החליפום לעשות בלבנים, ואלו שעבדו בלבנים והורגלו במלאכה זו החליפום במלאכה אחרת. וכן עשו חליפין בעבודה בשדה, כדי שתמיד יוקשה עליהם ויתחילו מחדש מלאכת עבודה שלא הורגלו בה, ויהיו קצין בחייהם תמיד.

וזהו: וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה, באלו המלאכות עבדו בהם בחילוף אותם, את כל עבודתם אשר עבדו, ע"י זה כל עבודתם שעבדו בהם לא היה קל בעיניהם ע"י הרגל, רק היה בפרך כדרשת חז"ל [עין שמו"ר א, טו] המשברת ומפרכסת הגוף וק"ל.

(כתב סופר)

ויאמר מלך מצרים למילדות העבריות... ויצו פרעה לכל עמו לאמר כל הבן הילוד היארה תשליכהו (א, טו כב)

בעל הקצות החושן (מובא בילקוט הגרשוני ובפנינים יקרים) ביאר את בקשת פרעה למיילדות ותשובתן אליו כך:

דהנה שיטת רבנו תם (ברא"ש נדרים כ"ח) דלא אמרינן 'דינא דמלכותא דינא' אלא כשהגזירה שווה על כל בני המדינה, אבל אם החוק הוא איפה ואיפה בין חלקי העם, לא אומרים בזה דינא דמלכותא דינא. וזהו שבא פרעה בטענה למילדות מדוע 'ותחייין את הילדים' והלא ציויית אתכם להורגם, ודינא דמלכותא דינא.

בקשת היהודים, ובקולו האדיר זעזע את הנוכחים. נגש אליו אחד מהשרים ואמר לו בגערה: לא מן הנימוס לדבר בקול חזק בפני המלכה! השיב להם ר' זלמן בחכמתו: כסבורים אתם שקולי מדבר בפניכם? לא ולא! אלא קולם של רבבות ישראל הנאנחים ונאנקים תחת מצוקת הגזירה, קולם בוקע מתוך גרוני ומבקשים עזרה!

הדבר נתקבל בפני המלכה והנחה עשתה ליהודים. משה רבינו עוד בילדותו הרגיש בצרת אחיו שנגזר עליהם 'כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו, ולכן 'ותפתח ותראהו את הילד' ראתה בתוך התיבה ילד קטן בן שלשה חדשים 'והנה נער בוכה' קולו כנער, קול בכי אדיר פורץ מתוך פיו, אז הבינה בת פרעה את המצב 'ותחמול עליו ותאמר מילדי העברים זה' קולו הוא קול כל ילדי העברים הנאנקים בגזירה הרעה הזאת כולם בוקעים מתוך גרונו של משה.

(תורת משה נתן)

ותאמר אחתו אל בת פרעה האלך וקראתי לך אשה מיינקת מן העברית ותינק לך את הילד (ב, ז)

וברש"י והוא מהגמ' סוטה יב, ב "מן העבריות - מלמד שהחזירתו על מצריות הרבה לינק ולא ינק לפי שהיה עתיד לדבר עם השכינה".

מובא ב"שולחן ערוך" (יו"ד סי' פ"א ס"ז בהג"ה) כי אין לתת לתינוק יהודי לינוק מגויה, אם אפשר למצוא מיינקת ישראלית. ובביאור הגר"א (שם ס"ק ל"א) הביא מקור ורמז לזה מהמד"ר פ' שמות ממשה רבינו שלא נתנו לו לינוק מאשה מצרית כי אם מאשה עבריה.

שואל רבי יעקב קמניצקי זצ"ל בספרו "אמת ליעקב", מה הראיה ממשה רבינו, הרי משה היה צריך לדבר עם הקב"ה, ופה שמדבר עם השכינה לא ראוי שיינק מגויה, אך מניין שגם בשאר ילדי ישראל יש להקפיד על כך?

אלא מבואר מזה לימוד גדול בענין החינוך שצריך כל אב לתת לבניו, שלכל ילד יש סיכוי לדבר עם השכינה, וע"כ צריך לחנכו כאילו הוא יהיה גואלם של ישראל. וזה פסוק מפורש "אל תגעו במשיחי" (תהילים ק"ה ט"ו) ומי הם "משיחי"? אלו תינוקות של בית רבן (שבת קיט): כל אחד מילדי ישראל ראוי להיות משיח... ולכן צריך לחנך כל ילד מישראל כאילו הוא כמו משה רבינו, עם כל הקדושה והטהרה...

בספר "מעשה איש" ח"ב מובא שפעם באו לבקש מבחור ישיבה שיארגן קבוצה לעשות פעילות ב'בין הזמנים' בקרב העולים החדשים שהגיעו ארצה בזמן העלייה. הבחור החליט להיוועץ ברבינו (החזו"א) ולשאול דעתו על העניין, והשיבו רבינו אנחנו הרי מתייחסים לכל בחור ישיבה כספק 'גדול הדור' הבא. כי הנסיון מראה שהגדולים לא צמחו דוקא לפי מה שציפו מראש, ולא מי שחשבנו שיהיו הגדולים הם היו אלו הגדולים בסופו של דבר. והנה יש כאלו שאם יילכו לפעילות כבר לא ישובו לאותו 'שטייגען' (כבראשונה באופן מוחלט). הם יקבלו 'גישמאק' בפעילות, ומי יודע אולי אותו אחד היה יכול להיות מגדולי הדור הבא. ומה שיש בחורים שטוב בשבילם שיעשו פעילות? הם כבר ימצאו את הדרך איך לצאת לצורך זה. והוסיף: בחור שכבר הלך אינו מורה לו לשוב, אבל לבחור השואל משיב לו בשלילה.

(עלי ורדים)

ותקרא את שמו משה כי מן המים משיתיהו.

הקשה האור החיים הק' שבכל השמות שכתוב סיבת קריאת אותו השם, כתוב תחילה הסיבה ואח"כ את השם, 'כי ראה ה' כי שנואה אנכי על כן קראה שמו שמעון', 'הפעם ילוח אישי אלי ותקרא שמו לוי', מדוע כאן כתוב תחילה 'ותקרא שמו משה' ואח"כ 'כי מן המים משיתיהו'?

בספה"ק אבן שלמה להרה"ק ממשאמלויה זצ"ל מבאר ביאור נפלא ע"פ המובא בילקוט שמעוני שמות אות תק"כ 'עשרה שמות היה לו למשה אמר לו הקב"ה, חייך מכל שמות שיש לך איני קוראך אלא בשם שנתנה לך בתיה בת פרעה, משה'. וכמ"ש הכתב סופר שבאמת ההורים של משה, עמרם ויוכבד, היו קוראים לו בשם אחר, אביגדור, והקב"ה לא קיבל לקרוא אותו בשם אביגדור, רק קיבל את השם שקראה לו בתיה הגיורת. כי לצדיקים שיש להם נשמות כלליות יש להם כח המושך למשוך את נשמות ישראל להתקרב אליהם. כדפירש הרבי ר' יונתן על הפסוק 'איש יודע ציד איש שדה' שאדם שצריך להשפיע לאחרים, הוא נולד עם בחינת 'מגנט' אבן שואבת כדי שיתחברו אליהם אנשים, ויש צדיקים שיש להם כח של משיכה שיכולים למשוך אחריהם אלפי יהודים. והנה משה רבינו רבן של כל ישראל, בוודאי היה לו כח המושך גדול מאד, והיה לנפשו כח השפעה לכל ישראל, ולא רק לישראל, אלא כל מי שראה אותו, נשתנה במהותו, כדביאר השר שלום מבעלזא ז"ע: 'ותפתח ותראה את הילד ותחמול עליו. בתיה היא נכדה של חם, איך

מגיע אליה מדת הרחמנות והחמלה? אלא שרק ראתה את צורת הצדיק, תיכף השפיע עליה מדת החמלה'.

וא"כ מצד בתיה היתה צריכה לקרוא אותו בשם 'משיח', כי הוא משוי מן המים, כמו שאומרים בתפילת גשם 'זכור משיח'. ומדוע נקרא בשם 'משה', כי הוא אינו נמשך אלא מושך את כולם אליו. ולכן כל חכמי ישראל נקראים בשם 'משה', משה שפיר קאמרת, כי יש לכל דיבור של צדיקי אמת כח למשוך את כל נשמות ישראל להחיותם בתחיה. וזה שקראה שמו משה, כי היא ראתה בנפשה שהיא נתהפכה במהותה כשרק ראתה את פניו, והוא זה שמשך אותה לרחוץ מגילולי בית אביה, הוא הוציא אותה מבית פרעה ומשך אותה שתבא לכאן ותוציאנו מהמים, נמצא שלא בתיה משתה את משה, אלא משה את בתיה מגילוליה.

ולכן קרא לו הקב"ה משה, על שם המשיכה שאתה מושך ומציל את ישראל, זהו השם הנבחר שלו. ולא שאר השמות שמרמזים על מדרגותיו העצמיות, כי עיקר מדרגת הצדיק כשאינו עוסק במדרגותיו של עצמו אלא עוסק להציל את ישראל. ולכן הקדים הכתוב 'ותקרא שמו משה', על שם המשיכה שהצדיק מושך את ישראל לתקן נפשו ולהדריכם בדרך החיים. והמשך הפסוק 'כי מן המים משיתיהו' הוא רק ביאור תיבת משה, שהוא מלשון נמשה ונמשך.

(הגרמ"י רייזמן ד' שמות ע"ה)

המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא (ג' ה)

"אל תאמר לכשאפנה אשנה" - אמרו חז"ל, כי האדם חושב בנפשו לכשירחיב לו ד' את גבולו ויוטב מצבו, אז יעסוק בתורה ובמצות. אבל לא כן עכשיו כשהוא בצרה ומצוקה. ולזה אמר הכתוב "כי המקום אשר אתה עומד עליו" היינו באותו מצב ובאותה שעה - קודש הוא. דאפשר שרצון ד' הוא דוקא העבודה מאותה שעה הדחוקה וכבר ארז"ל במ"ר שה"ש פ"ה הלומד תורה בצער נוטל אלף בשכרו, שלא בצער נופל סאתים. ולפום צערא אגרא אמרו ז"ל.

(חפץ חיים עה"ת)

ויסתר משה פניו כי ירא מהביט אל האלקים. (ב, ו)

פעם אחת הלך הרה"ק רבי שלום מקמינקא לאסוף כסף לצורך מצוה חשובה, והגיע לביתו של חוכר עשיר, כאשר ביקש להיכנס ולזכותו, הבחין העשיר בבואו ורץ להטמין את עצמו בעליית הגג מתחת לערימת קש... ביקש רבי שלום להיכנס אל הבית, ונקש על הדלת, אשתו של העשיר ניגשה לדלת ואמרה: "בעלי איננו בבית". רבי שלום הבין שבעה"ב מתחבא ממנו, ואמר שברצונו לחפשו... האשה הסכימה, ולאחר חיפוש קצר מצאו, בעל הבית עמד כולו מבוויש, כאשר נתפס בקלקלתו, פנה איליו רבי שלום ואמר לו שיש לו הכרת הטוב איליו שבזכותו הבין מאמר חז"ל: "חכמינו אמרו כי 'גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני השכינה'. והעולם שואל מניין למדו זאת חז"ל, אמנם כעת מבין אנכי, כי משה רבנו, כשראה את השכינה, הסתיר את פניו בלבד, ואילו אתה, כשראית אורח, הסתרת את כל גופך"...

ויאמר אל תקרב הלם של נעליך מעל רגליך (ג, ה)

מעשה ברב של 'קראים', שרצה להתווכח עם הרב של עירו על אמיתות דתם, ומי שיצליח, השני יקבל את דתו. והרב קבל ברכה מהגר"א שיצליח.

בעת הכנסו לאולם הארמון, שכח הרב לחלוץ את נעליו כמקובל, ובאמצע האולם נזכר, ואז חלץ אותם ולקח אותם בידיו, והקראי צחק עליו ואמר למלך: תראה איך ההתנהגות שלו אין לו דרך ארץ לפני המלך, בא עם נעליו בידו! אבל הרב ענה לו, כיון שבא יחד עם קראי והקראים גונבים נעליים, ע"כ תפס אותם בידו. הקראי נתמלא כעס ואיבד את עשתונותו והטיח בפני הרב שהוא שקרן ומוציא לעז על הקראים, והמלך אמר שיוכיח דבריו, על סמך מה אמר שהקראים גונבים נעליים. אז אמר הרב: כשנגלה הקב"ה אל משה בפעם הראשונה, אמר לו הקב"ה 'של נעליך מעל רגליך', ומשה רבינו חלץ את נעליו, וכשחזר מלדבר עם הקב"ה, לא מצא את נעליו, כי הקראים גנבו אותם. לשמע הקראי דברים אלו צעק לפני המלך: אדוני המלך, זה שקר גס! שבזמן משה עוד לא היו קראים. אז אמר הרב למלך: רואה אתה אדוני המלך שהוא מודה שדתינו היא הקדומה והנכונה! ואז הודה המלך לדברי הרב ויצא כמנצח ואילו הקראי יצא בבושת פנים מלפני המלך.

וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי;

ומבאר בהקדם דברי אביו הגה"ק ה"אבני נזר" זצ"ל בדברי התוס' (בבא קמא לב), לגבי עריות דכתיב (אחרי יח, כט) "ונכרתו הנפשות העושות", אע"פ שהאשה לא עשתה מעשה - מ"מ ההנאה נחשבת כמעשה, אע"פ שלא עשה כלום.

ולפי זה מבאר, שהמילדות הצדיקות הללו במה שהחיו את הילדים היו מלאות שמחה, ופניהן מצהילין מרגשת קודש, שתודה לקל זוכים להציל ילדי ישראל ממיתה, וכשהאדם עושה דבר בשמחה אז הכרת פניו ענתה בו, ככתוב (משלי יז) "לב שמחה ייטיב גאה", ומפרש רש"י כשהאדם שמח בחלקו - פניו מאירים.

וזה שהוכיחן פרעה: שהוא ידע שהן יתחמקו מלקיים דבריו, וכל מה שיצווה אליהן, תהיה להן מענה, כי שערי תירוצים לא ננעלו, אבל הוכיח אותן 'מדוע עשיתן את הדבר הזה', היינו למה יש לכן הנאה מזה, שראה שפניהן מצהילין, על מה שלא קיימו את הציווי (-שההנאה הוא כעושה 'מעשה' בפועל כנ"ל).

וע"ז היתה תשובת המילדות הן על מה שהן בשמחה והן על מה שאינן מקיימות גזירת פרעה, ואמרו: "כי חיות הנה" - היינו שצורת איש הישראלי להיות תמיד בחיות ובשמחה מפני דקות החומר, ובשביל זה עצמו גם 'בטרם תבוא אליהן המילדת וילדו', וכענין שפירש המהר"ל (בספר גבורות ה', פט"ו) על מאמז"ל (שמו"ר א, טז הובא ברש"י) שפירשו 'כי חיות הנה' שנמשלו לחיות השדה, מפני שכל תנועות החיה קל יותר מן האדם מפני דקות החומר שלהם ולכן ממהרים להוליד וישראל מפני שאין בהם גסות החומרי כח טבעם יותר פועל בהם במהירות וממהרין להוליד כמו חיות השדה, עכ"ד.

ולפי דרכנו יבוא הפירוש שהחיות והשמחה מצויות בהן ביותר ולכן פניהן מצהילים ביותר מפני דקות חומרן ומחמת זה ג"כ ממהרות ללדת.

* ובענין זה מבאר עוד ה"שם משמואל" הכתוב (כי תשא לא, טז) "ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם", ולכא' צריך ביאור

הכוונה בתיבות 'לעשות את השבת' הלא מצות שמירת שבת הוא בשב ואל תעשה, אלא לפי דברים הנ"ל אתי שפיר שאמרה תורה שיהנה האדם משמירת שבת ואז הוא כעושה מעשה, וזהו 'לעשות את השבת', והנהנה משמירת שבת פניו מצהילים. וכדברי המדרש (ב"ר פ"א) עה"כ (בראשית ב, ג) "ויברך אלקים" - ברכו במאור פנים - שאין דומה מאור פניו של אדם בשבת כבחול, היינו שפניו מצהילים מרוב שמחה, ובזה ברכו שישמח בשמירת שבת, ואם מתנהג כך בשבת הרי הוא 'לדורותיו', כי זהו יסוד גדול שדבר שאדם עושה בלי הנאה לא נשאר הכח לזרעו. ורק כשעורך השבת בשמחה והנאה יביאו לידי דביקות, וגם אז מרגישים זרעו שלאביהם יש הנאה מזה, ואז יונקים גם הם ממנו ועושים כמותו, ומתקיים לדורות הבאים. וכן בענין לימוד התורה ועשיית מצוות, אם יהנה מלימודו ועשיית מצוות, אז ידבק נפשו בו וישפיע הדבר גם לדורותיו, ואם לאו, כלעומת שבא כן ילך.

דבריו מהווים יסוד גדול שצריכים להתבונן בהם, כיון שהמצוה של שבת הוא דבר שכיח אחרי כל ששת ימים, והאדם מתרגל לשמירתו ועלול לקיימו כמצוות אנשים מלומדה, וחסר בו הענין של 'לעשות את השבת' - שמירת שבת בקום ועשה, ובזה יש לומר בע"ה בהמשך הכתוב, שבא ליתן עצה איך שיוכל האדם להתחזק בשמחה יתירה בשמירת שבת שיהיה בבחי' לעשות את השבת, והוא בזה שיתבונן שהוא 'ברית עולם, ביני ובין בני ישראל' - וע"י שמעמיק מחשבתו בזה יתמלא בשמחה.

נסיים בעובדא על מארי דשמעתתא הגה"ק ה"שם משמואל" זצ"ל מסאכטשוב שיומא דהילולא דיליה חל בשבוע הבעל"ט (כ"ד טבת), מה שסיפר הרב יצחק הוברמאן זצ"ל הרב מרעננה, ששמעו מבעל העובדא, שאחד מחסידיו של הגה"ק ה"אבני נזר" זצ"ל לא נתברך בזש"ק והפציר תמיד ברבו, אבל אף פעם לא קיבל ממנו ברכה והבטחה מפורשת. פעם הציקה לו זוגתו ואמרה לבעלה: הלא יש לך רבי גדול כזה, מדוע אינך מתעקש אצלו שייבטיח לנו בנים?! צריכים להפציר בו עד שיתרצה ויברך. וכדבריה כן עשה, ובנסיעה הבא התחיל להתחנן על נפשו שוב ושוב שיברכהו הרבי שיזכה לבנים, באמצע דבריו פתח ה"אבני נזר" את פיו בסערה ושאל אותו: וכי ברצונך שיוולד לך בן שיהיה כומר?! --- החסיד מיד הבין כוונת דברי רבו, שהוא רק לטובתו, שאם יזכה לבנים לא יעלו בטוב ח"ו, ולכן הניחו מאז, ושוב לא ביקש על זה.

בת 130 שנה היתה יוכבד כשילדה את משה. אמנם זו לא אטרקציה כזאת גדולה, כי בגיל 127 היא ילדה את אהרן ובגיל 124 היא ילדה את מרים - והרמב"ן לא מבין לפרש הדבר - בשעה שילדה שרה אמנו, נאמר {בראשית כא, א} וה' פקד את שרה ... {שם ז} היניקה בנים שרה וכו' - ואילו כאן, בלידות של יוכבד, התורה בכלל לא מדברת על זה - ולמה? מסביר הרמב"ן, שאצל שרה הגיע מלאך ובישר אותה שהיא עתידה לילד ולכן זה נעשה בפרסום;

בא המגיד מדובנא וממשיל על כך משל על שני עניים שנפגשו; צריך לדעת, שברוב המקרים, העניים חברים טובים זה עם זה ואין עיניהם צרה זה בזה; הם מחליפים חוויות א' עם השני - "תדע לך, לך אליו - הוא נותן הרבה יותר; הזמן הטוב ביותר ללכת אליו זה בערב שבת, אחרי שהוא יוצא מהמקווה, הוא מתפטר מכל השקלים שלו!" ☺

הגעתי פעם לביקור בארצות הברית, שם בבורו פארק יש בית כנסת גדול שנקרא 'שומרי שבת'; מלבד כל חדרי התפילה שבו, בקומת המרתף יש מעין 'בית התבשיל' - 24/7 - מהבוקר עד הלילה מספקים אוכל! - היות וכן, המקום מהווה גם מקום מפגש של כל הישראלים שבאו 'לזכות' את תושבי ארצות הברית בהכנסת כלה, בהחזקת תורה וכמובן גם במוסדות הפרטיים ☺

יום א' הגעתי לשם, לקחתי מרק והתיישבתי. באמצע המרק, נקלעתי לדו שיח בין כמה אנשים - "נו, איפה היית הבוקר?"

"הייתי בבאבוב"

"כמה עשית???"

"כמה מאות דולרים..."

"עזוב אותך - לך למונקאטש - שם יותר חזק!"

"עזבו אתכם משטויות - לכו לפלוגי - אתה רק מוריד לו כמה דמעות,

הוא זורק לך 500 דולר על המקום!" ☺ - וככה הם מעבירים את המידע

ביניהם. פתאום הם קלטו אותי בעין - "שלום עליכם, מאיפה כבודו???"

"אני מבני ברק" ☺

"בוא תשב איתנו, נגיד לך איך לעשות כסף!" ☺

אחרי השיעור שהם מסרו לי, עליתי למעלה להתפלל, פגש אותי שם איזה פלוגי - "צדקה להכנסת כלה", אמרתי לו שיש לי רק שקלים; "אה

גם אתה באת לאסוף?! שיהיה לך בהצלחה!" ☺☺

אומר המגיד מדובנא, פעם נפגשו שני קבצנים; שואל א' את השני:

"שלום יענקל'!!! מה שלומך???" מאיפה אתה חוזר???"

"חזרתי מ..."

"נו ואיך היה???"

"חבל על הזמן - 3000 ליש"ט ביומיים!!!"

"מה???" איך יכול להיות - הייתי שם במשך שבועיים, כולם היו שם עם התכווצות בידים - בקושי 50 ליש"ט הצלחתי להוציא מהם! - מתי

היית שם???" ☺

"לפני שבועיים" - הקבצן מוציא את היומן ומסתכל בתאריכים - "אהה - בטח! היה אז פורים! - 'מתנות לאביונים' - בגלל זה כולם פתחו לך

את הכיס!"

אומר המגיד מדובנא, מצרים זה 'פורים' - אינספור ניסים אירעו שם! ששה בכרס אחד, נשים יולדות בגיל +100 וכו' וכו' - אף א' לא עשה מזה סיפור גדול. אבל אצל שרה אמנו לא היה 'כל יום פורים'; פעם אשה בת 90 שנה שילדה, עשו מזה מסיבה היות וזה היה 'אירוע היסטורי' ולכן ציינה התורה בהרחבה את לידת שרה מה שלא היה בלידת יוכבד שכלל לא צוין.

מאוצרות המגידים

ויאמר להן מדוע עשיתן הדבר הזה ותחיינן את הילדים וכו' כי חיות הנה בטרם תבוא אליהן המילדת וילדו (א, יח-ט).

בספה"ק "שם משמואל" (ט תרע"ג, בד"ה ויאמר אליהן) מדקדק על הלשון 'מדוע עשיתן', הלא במה שהחיו את הילדים היה רק העדר עש"י שלא המיתו את הילדים, ואיך יצדק בזה לשון עשיה [ואין לומר שכוונת פרעה היה שמשפקות להם מים ומזון כפי שפירש רש"י לעיל, כי פרעה בוודאי לא ידע מזה, כי אילו היה יודע, במה נתישבה טענתו בדבריהן ש'חיות הנה בטרם תבוא המילדת וילדו', אלא ודאי שלא ידע מזה]

משנשתלק ה"אבני נזר" זצ"ל מילא את מקומו בנו הגה"ק ה"שם משמואל" זצ"ל, ובנסיעה הראשונה נכנס החסיד עם קוויטל, והרבי הבחין שנכתב רק שמו ושם ז' הבין מאליו שעדיין לא נתברך בזש"ק, לכן בירכו - בלי שישאל - שככלות השנה יפקד בבן זכר!

החסיד אחזו אימה ופחד, ופתח וסיפר לה"שם משמואל" זצ"ל דברים כהוויתן מה שהיה לו עם אביו הגה"ק זצ"ל ומה שהשיב לו בעת שהפציר בו ליפקד בבנים. ויהי כשמוע זאת ה"שם משמואל" נחרד מאוד, וקם ממקומו והתחיל להלך בחדרו הלך וחזור משך עשר דקות כשהוא דבוק ברעיונותיו, ואז אמר להחסיד שלא ידאג ויהיה טוב. ואכן לתקופת השנה נתמלא ביתו אורה ונולד לו בן למזל טוב, ונתגדל כאיש ישר וירא אלקים, ושרד את המלחמה הנוראה. ויהי אחרי המלחמה מצא אותו הרב הוברמאן זצ"ל הנ"ל ובתוך שיחתם שאלו איך ניצל ממלחמות הרשעים, השיבו האיש: שמשך כל ימי המלחמה התחפש ולבש בגדי כומר, וכך ניצל! - אז הבינו את מה שפעל ה"שם משמואל" זצ"ל, שהמתיק הענין שלא יצטרך להיות כומר ח"ו, והפכו לברכה שניצל עי"ז! - זכותו יגן ועל כל ישראל

על כן, כמה הופתע ה"ברכת שמואל" כאשר כעבור שנה התייצב התלמיד בפניו, לקבל ברכת פרידה! כי ברצונו לנסוע לוולוז'ין אם הישיבות וללמוד שם תורה ...

ה"ברכת שמואל" אף הביע את מורת רוחו ולא הסתיר את הקפדתו! לימים - סיפר רבי אריה: כי יודע הוא בבירור שקפידתו של רבו עשתה רושם, ותלה בה כמה וכמה מאורעות ומקרים. יתר על כן, ידע זאת בשעת מעשה, וחש בו במקום. אבל מה יכול היה לעשות, ופחד להישאר במקומו. כי בעל האכסניה בה התגורר, ראה את התמדתו וחשקו בלימוד התורה הק', ושמע על כשרונותיו, על כח זכרונו ועיונו המעמיק, ודחק בו להקדיש מעט מזמנו "להרחיב אופקים ללמוד שופות, חכמות ומדעים", והנער פחד פן יתפתה ויגזור על עצמו מיתה רוחנית, כי בכך אט אט הוא יגורש מגן העדן של התורה בטהרתה. לפיכך מיהר לברוח ממקום הנסיון...

אם כן, נשאל רבי אריה לימים, מדוע לא סיפר זאת לרבו, מדוע לא התנצל בפניו, לא גילה את לבו, מדוע שתק, ומשך עליו את קפידתו? ענה רבי אריה תירוץ מדהים: איך יכול היה - הן אז היה מעביר את ההקפדה על בעל האכסניה, מעורר עליו את הקפדת רבו העושה רושם והוא הרי אכל מפתו, נהנה ממנו, ואיך יוכל להרע לו? מוטב היה לו לשתוק, ולמשוך את ההקפדה עליו ולשאת בתוצאותיו במשך שנים, ובלבד שלא יהיה כפוי טובה!...

עד היכן גודל הדקדוק בהכרת הטוב נראה מסיפור הבא שמובא בספר "שאל אביך ויגדך": ישב המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זי"ע בחדרו ולמד, והנה פנה לאחד הבחורים שהיו במקום ובקשו לקרוא לבחור פלוני כדי שיביא לו את מעילו (שכנראה הונח בריחוק מקום), שכן קר לו מאד. תמה הבחור: וכי למה אלך ואקרא למישהו אחר, הלא גם אני יכול להביא למשגיח את מעילו? השיב המשגיח: "לאותו בחור חייב אני מכבר הכרת הטוב על טובה מסויימת שעשה לי, ועתה אודות לטובה הנוספת שיעשה לי, ישאר חרות בזכרוני שעלי להכיר לו טובה. אך אם אתה תעשה לי טובה זו, כבר אתחייב בזה בהכרת הטוב לעוד אדם ומי יערוך לי שאזכור לגמול לך כדבעי, אולי אשכח ולא אחזיר... (איש לרעהו)

ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור (ב, ה)

חז"ל במסכת מגילה (יג, א) אומרים, שבתיה בת פרעה "ירדה לרחוץ מגילולי בית אביה". כפרה בע"ז, הלכה ויצאה לטהר עצמה מהגילולים שהיו בבית אביה.

בת מלך, עוזבת את הגילולים והולכת לטהר את עצמה מהעבודה זרה, לרחוץ בנהר, לטבטל.

זה לא פשוט וקל גם לאדם מן השורה העושה תהליך כזה, וכאשר בת מלך מחליטה החלטה לעזוב את גילולי בית אבא - הנסיונות גדולים כפליים וההקרבה רבה עד מאוד. ואכן, מיד רואים פה - מורי ורבותי, את הסיעתא דשמיא, שהיא קבלה על אתר, מחמת מסירותה והחלטתה האיתנה להיטהר.

הגיע מלאך ראשון והרג את נערותיה. ונערותיה הולכות על יד היאור", כותב רש"י הקדוש: "הלכת - לשון מיתה, כמו הנה אנכי הולך למות". כי "בא גבריאל וחבטן בקרקע" כמו שאומרת הגמרא (סוטה יב, א) מה יש? מדוע הרגן? - לפי שמחו בה על רצונה להציל את משה.

כשנשתלק ה"אבני נזר" זצ"ל מילא את מקומו בנו הגה"ק ה"שם משמואל" זצ"ל, ובנסיעה הראשונה נכנס החסיד עם קוויטל, והרבי הבחין שנכתב רק שמו ושם ז' הבין מאליו שעדיין לא נתברך בזש"ק, לכן בירכו - בלי שישאל - שככלות השנה יפקד בבן זכר!

החסיד אחזו אימה ופחד, ופתח וסיפר לה"שם משמואל" זצ"ל דברים כהוויתן מה שהיה לו עם אביו הגה"ק זצ"ל ומה שהשיב לו בעת שהפציר בו ליפקד בבנים. ויהי כשמוע זאת ה"שם משמואל" נחרד מאוד, וקם ממקומו והתחיל להלך בחדרו הלך וחזור משך עשר דקות כשהוא דבוק ברעיונותיו, ואז אמר להחסיד שלא ידאג ויהיה טוב. ואכן לתקופת השנה נתמלא ביתו אורה ונולד לו בן למזל טוב, ונתגדל כאיש ישר וירא אלקים, ושרד את המלחמה הנוראה. ויהי אחרי המלחמה מצא אותו הרב הוברמאן זצ"ל הנ"ל ובתוך שיחתם שאלו איך ניצל ממלחמות הרשעים, השיבו האיש: שמשך כל ימי המלחמה התחפש ולבש בגדי כומר, וכך ניצל! - אז הבינו את מה שפעל ה"שם משמואל" זצ"ל, שהמתיק הענין שלא יצטרך להיות כומר ח"ו, והפכו לברכה שניצל עי"ז! - זכותו יגן ועל כל ישראל

על כן, כמה הופתע ה"ברכת שמואל" כאשר כעבור שנה התייצב התלמיד בפניו, לקבל ברכת פרידה! כי ברצונו לנסוע לוולוז'ין אם הישיבות וללמוד שם תורה ...

ה"ברכת שמואל" אף הביע את מורת רוחו ולא הסתיר את הקפדתו! לימים - סיפר רבי אריה: כי יודע הוא בבירור שקפידתו של רבו עשתה רושם, ותלה בה כמה וכמה מאורעות ומקרים. יתר על כן, ידע זאת בשעת מעשה, וחש בו במקום. אבל מה יכול היה לעשות, ופחד להישאר במקומו. כי בעל האכסניה בה התגורר, ראה את התמדתו וחשקו בלימוד התורה הק', ושמע על כשרונותיו, על כח זכרונו ועיונו המעמיק, ודחק בו להקדיש מעט מזמנו "להרחיב אופקים ללמוד שופות, חכמות ומדעים", והנער פחד פן יתפתה ויגזור על עצמו מיתה רוחנית, כי בכך אט אט הוא יגורש מגן העדן של התורה בטהרתה. לפיכך מיהר לברוח ממקום הנסיון...

אם כן, נשאל רבי אריה לימים, מדוע לא סיפר זאת לרבו, מדוע לא התנצל בפניו, לא גילה את לבו, מדוע שתק, ומשך עליו את קפידתו? ענה רבי אריה תירוץ מדהים: איך יכול היה - הן אז היה מעביר את ההקפדה על בעל האכסניה, מעורר עליו את הקפדת רבו העושה רושם והוא הרי אכל מפתו, נהנה ממנו, ואיך יוכל להרע לו? מוטב היה לו לשתוק, ולמשוך את ההקפדה עליו ולשאת בתוצאותיו במשך שנים, ובלבד שלא יהיה כפוי טובה!...

עד היכן גודל הדקדוק בהכרת הטוב נראה מסיפור הבא שמובא בספר "שאל אביך ויגדך": ישב המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זי"ע בחדרו ולמד, והנה פנה לאחד הבחורים שהיו במקום ובקשו לקרוא לבחור פלוני כדי שיביא לו את מעילו (שכנראה הונח בריחוק מקום), שכן קר לו מאד. תמה הבחור: וכי למה אלך ואקרא למישהו אחר, הלא גם אני יכול להביא למשגיח את מעילו? השיב המשגיח: "לאותו בחור חייב אני מכבר הכרת הטוב על טובה מסויימת שעשה לי, ועתה אודות לטובה הנוספת שיעשה לי, ישאר חרות בזכרוני שעלי להכיר לו טובה. אך אם אתה תעשה לי טובה זו, כבר אתחייב בזה בהכרת הטוב לעוד אדם ומי יערוך לי שאזכור לגמול לך כדבעי, אולי אשכח ולא אחזיר... (איש לרעהו)

ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור (ב, ה)

חז"ל במסכת מגילה (יג, א) אומרים, שבתיה בת פרעה "ירדה לרחוץ מגילולי בית אביה". כפרה בע"ז, הלכה ויצאה לטהר עצמה מהגילולים שהיו בבית אביה.

בת מלך, עוזבת את הגילולים והולכת לטהר את עצמה מהעבודה זרה, לרחוץ בנהר, לטבטל.

זה לא פשוט וקל גם לאדם מן השורה העושה תהליך כזה, וכאשר בת מלך מחליטה החלטה לעזוב את גילולי בית אבא - הנסיונות גדולים כפליים וההקרבה רבה עד מאוד. ואכן, מיד רואים פה - מורי ורבותי, את הסיעתא דשמיא, שהיא קבלה על אתר, מחמת מסירותה והחלטתה האיתנה להיטהר.

הגיע מלאך ראשון והרג את נערותיה. ונערותיה הולכות על יד היאור", כותב רש"י הקדוש: "הלכת - לשון מיתה, כמו הנה אנכי הולך למות". כי "בא גבריאל וחבטן בקרקע" כמו שאומרת הגמרא (סוטה יב, א) מה יש? מדוע הרגן? - לפי שמחו בה על רצונה להציל את משה.

על תופעה מוזרה זו עמד הגה"ק הסטייפלר זי"ע בספרו "חיי עולם" ואף נתן טעם לכך, ואלו דבריו: "וככה תראה בכמה אנשים המדה הרעה והמנוולת לשלם רעה תחת טובה, היינו לעשות רעות למי שהטיב לו. ולאיש אשר לא היה לו עמו שום עסק לא ירעו ולא ישחיתו, אשר ייפלא מאד על התאוה המשונה הלזו להרע דוקא למי שהטיב עמו." ואגב, מביא הסטייפלער בקשר לזה מה שמסופר בספר "חוט המשולש": שהיה פעם אדם שהענין פניו נגד הגה"ק בעל ה"חתם סופר" זי"ע והרע לו ביותר. אמר עליו ה"חתם סופר": "תמה אני, שאיני זוכר שעשית לו טובה מעולם, אשר עבור זה יהא מעונין להרע לי..."

בחז"ל (שם) כתוב שהן אמרו לה: כאשר מלך גזור גזירה, הרחוקים מהמלך חושבים אולי לעבור על גזרה, ספק עושים כך ספק אין עושים, אבל הקרובים למלך ודאי לא יבגדו בפקודה, אינם מסוגלים לעבור על גזירת המלך. הרי המלך ציוה: "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו", לפי החוק חובה להרגם, ובוודאי שהתינוק הנמצא כאן הוא יהודי, מי יכול להניח ילד על שפת היאור? ודאי תינוק יהודי הוא, ואת הולכת להציל אותו, לעבור על גזירת המלך אביך?!

נסינות. הם היו שטן שבא למנוע ממנה לעשות את המעשה הטוב. קשה לה, נו, לכל אדם יש נסינות. והיא זכתה שעל המקום בא המלאך וחבטן - הרג אותן, ובטלו הקשיים הללו! היא קבלה סיעתא דשמיא מיוחדת, להקל עליה את הנסיון.

ולא עוד, אלא "ותשלח את אמתה ותקחה" - ידה התארכה כמו מכאן (מקום הדרשה) עד אחרי הכביש הסמוך - שישים אמה. פתאום היד מתארכת, א נס גלוי! סיעתא דשמיא.

שמעו נא את אשר אומר רבנו יונה בשערי תשובה (שער א') "והתבאר בתורה, כי יעזור ה' לשבים כאשר אין יד טבעם משגת", היינו סיעתא דשמיא למעלה מן הטבע, ומוכח כן מבתייה שסיעו לה וגם זכתה באותה שעה גורלית להציל את משה רבינו ע"ה.

מה התרחש אחרי זה?
"ותפתח". אני מתפעל תמיד ממה שהיה שם ממש מבהיל ומרעיד. עד לפני זמן מה היתה בגילולי בית אביה ועכשיו "ותפתח ותראה את הילד" שראתה שכינה עמו.

אין לנו מושג מה המשמעות לראות שכינה. זו הרי דרגה עליונה נוראה שהגיעה אליה מיד כאשר ירדה לרחוץ מעבודה זרה.

"הבא ליטהר מסייעין אותו" - ככל שיש יותר "הבא ליטהר" ככה יש יותר "מסייעין אותו". כזו סיעתא דשמיא מקבלים.

ראיתי מעשה שמאוד התפעלתי, ובעל המעשה הוא רבי טוביה ויין זצ"ל. מסתמא יש בין היושבי שהכירו אותו, אני הכרתיו, הוא כותב כי שמע את העובדה מפי קדשו של ה"חפץ חיים".

ה"חפץ חיים" ספר כך: היתה שטעטלע [עעירה] קטנה ליד העיר וילנא. כמו בכל תפוצות ישראל, גם בעירה קטנה זו התקיימו שיעורי תורה, בעלי בתים ישבו ולמדו תורה, חלקם בשיעור גמרא, אחרים שיעור משניות, עין יעקב והלכה.

באחד השיעורים למדו באותה תקופה משניות יבמות. ליד החבורה שלמדה את המשניות ישב יהודי קנטוניס.

מי לא יודע את הרקע של היהודים הללו. הצאר הרוסי ימח שמו לקח ילדים, שלח אותם לעשרים וחמש שנה של עבודות המלך - לצבא, במקומות רחוקים שאין בהם זכר ליהודים, בכונה תחילה כדי שלא יפקד עליהם שם ישראל עוד וישכחו בכל היידישקייט. מסכן אחד כזה ישב לידם, איש לא צעיר.

באותם ימים, הלצים היו קוראים לקנטוניסטים "יוונים", שאינם יודעים מימינם ומשמאלם, כך כינו אותם ("המכנה שם לחביריו" - לא פשוט). והקנטוניסט הזה ידע כי הלצים בשטעטלע קוראים לו יווני.

כדרכו של שיעור תורה, מתפלפלים, מקשים משיבים ועונים. ובאותו יום, כל הוויכוח היה סביב המילה יבם - היבם היה כך, ואם היבם היה אחרת וכו'. עוד פעם יוון ועוד פעם יוון - הוא שמע יוון!... והבין כי לועגים עליו, חשב בתום לב כי כונתם להתלוצץ בו. התאפק ככל שיכול היה, אבל הם לא פסקו - שוב צוחקים עליו. כמה אפשר לומר "יוון" בשיעור אחד... התמלא בצער נורא.

עד שקם בחרון אף והטיח בהם: "אתם לא מתביישים? מה אני אשם שלקחו אותי מההורים שלי והייתי כל השנים רחוק אצל הגויים? אחרי כל מה שעברתי לא כואב לכם לשבת ולצחוק עלי? ובפעם, פעמיים, לא די לכם? עשרים פעם, שלושים פעם! וכי כך התורה מלמדת אותכם?!"

הם נבהלו. נגשו מיד להרגיע אותו: "חס וחלילה! חס וחלילה! אנחנו יושבים ולומדים משניות יבמות ודברנו על יבם, לא חשבנו עליך חלילה אפילו פעם אחת".

"אתם מספרים לי סיפורים" - אמר בכאב עצור. "תדעו שאיני מוחל לכם, אין לכם כפרה! כך שופכים את דמי, עוד פעם ועוד פעם - יון יון!..."

הנוכחים היו אובדי עצות. אמרו זה לזה: מה עושים איתו? כמה שמסבירים לו, לא מצליחים.

האמת של משה רבינו

קם יהודי חכם ואמר לו: "רגע אחד, תהיה רגע בשקט ונסביר לך הכל. איך כותבים 'יבם', מה כתוב בסוף? מ' סופית. יבם. ו'יון' כותבים עם נ' סופית, הנה אתה תראה ותבין שהמילה שונה והמשמעות אחרת לחלוטין, ואיך אתה יכול להגיד שהתכוונו אליך, בשעה שהמילה שונה ואחרת".

הלה שמע ולגלג: "חה חה חה, תודה רבה לך אדוני, אתה יכול למכור לי מה שאתה רוצה. אני לא יודע מה זה מ' סופית, ואם כן מדוע שאאמין לך? איני יודע א' ב', ואיך אוכל להאמין לך ולחברייך - אנשים שלא איכפת להם לשפוך את דמי?!"

תגיד, אז מה אתה רוצה שנעשה כדי להוכיח לך שלא התכוונו אליך? - אתם תלמדו אותי א' ב', ואני אראה בעיניים שלי מה זה מ' סופית ומה זה נ' סופית, אז אבין שלא התכוונתם אלי.

לימדו אותו א' ב'.
סיים ה"חפץ חיים" את סיפורו: הכרתי את האיש, וכולם היו קוראים אותו הגאון מלייפנישוק! "מא' ב'..."

כי היהודי הקנטוניסט לא נעצר בא' ב', הוא התקדם הלאה והלאה עוד ועוד, ונעשה גאון גדול ששמו נישא ונערץ בפי כל מכריו - הגאון מעיירת לייפנישוק.

יהודי מתרגז למה צוחקים עליו, לימדו אותו א' ב', איזו סיעתא דשמיא בלי גבול!

למדנו מהפרשה לידע ולהודיע ש"הבא לטהר מסייעין אותו", אבל רבותי, כדאי לנו לבוא ליטהר באמת, יותר חזק, יותר עמל התורה, יותר תפילה, יותר לב בתפילה, יותר דקדוקי הלכה - בא ליטהר! הא, אז אומרים בשמים, ככה אתה בא ליטהר? "מסייעים אותו" - נותנים לך סיעתא דשמיא למעלה מן הטבע.

(יחי ראובן)

וישמע פרעה וגו' ויברח משה מפני פרעה וישב בארץ מדין וישב על הבאר (ב, טו)

בין תחילת הפסוק המספר על בריחתו של משה מפני פרעה, לבין סופו המספר על ביאתו למדין - עברו לדעת הרמב"ן כשישים שנה!! ויש לתמוה, מדוע א"כ קירבתם התורה בתוך פסוק אחד, כאילו היו סמוכין תיכף בזה אח"כ?

ויש לפרש, שבא הכתוב לרמוז לנו הערה נוראה ועמוקה עד מאוד, הבה ונתבונן היטב - כי יסוד חשוב לפנינו!

וראו להקדים, כי כל התורה - היא "תורת משה", הכל הוא דיבורו של ה' אל משה. רק בפסוקים מעטים מתארת לנו התורה את מעשיו של משה עצמו לפני שה' נגלה אליו בראשונה, וכביכול אמר: ראו נא את מעשיו והכיצד נראה משה רבינו בצמיחתו וגדילתו - וכזה ראה וקדש! והנה אם נתבונן בפסוקים מעטים אלו - נראה מתוכם שני דברים עיקריים: הראשון - טוב המידות וגודל החסד, בעזרה לבני, לבנות יתרו ולצאן, והשני - עמידה נחרצת על קו האמת, ללא חת, ללא מורא וללא כל חשבון, בהריגת המצרי, בגערה על הרשע, ובהצלת הבנות מיד הרועים.

והנה נתבונן נא מה נורא המראה, נסור נא ונראה גבורתו של משה רבינו, ומסירות נפשו על עוול פשוט הנקרה בדרכו.

משה בורח ממצרים מפחד ההריגה, ולמה? - כי פעם אחת קינא את קנאת היהודי המוכה בראותו כי כולם שותקים ולא מקנאים על העוול, ובפעם השנייה, למחרת, כשהתערב להציל הנרדף - מיד הלשינו עליו, נתפס, נידון למוות וברח בדרך נס ממש.

אנו לבטח היינו מיד מתחרטים בבחינת "תוהא על הראשונות" ואומרים לעצמנו: מה לנו ולצרה זאת... לשם מה התערבנו במקום לא לנו שתי פעמים?...

ואם היינו סובלים סבל מתמשך מחמת התערבותינו זו - לבטח כל הזמן היה שב לבנו להרהר ולחשוב והחרטה למפרע היתה אוכלת בנו: על מה ולמה עשינו זאת?...

רגילים אנו - לצערינו - לשמוע כאשר אחד נחלץ לעזרת נעשק כל דהוא, איך שרבים סונטים בו בנוסח: "מה איכפת לך", "מה אתה מתערב", "שב בצד", "אתה רק תסבול מכל העניין" וכדו', כהנה וכהנה זמירות ומימרות של "יפי הנפש" הנמצאים בשולי המחנה, הקובלים שלא צריך להתערב, ומניחים לקול האמת להיתבע ולהזדעק ע"י ה"ל"ו צדיקים" של הדור שעבר...

האמת של משה רבינו

אך כאן עומד לפנינו משה רבינו במלא יופיו והדרו.

התורה מלמדת אותנו ומספרת לנו כמה סבל משה רבינו ממעשיו כמעט שישים שנה רצופות, שזה כמחצית כל חייו - ועכ"פ לא נתחרט אף לרגע על התערבותו!!

נשמע היטב: כמעט מחצית חייו של משה איש האלוקים, מיטב שנותיו - הוא גלה גלות אחר גלות כדי שלא ייתפס, מחצית חייו הוא משלם בגלות ונדודים את מחירה הכבד של זעקת האמת והתערבות במניעת עוול - ואינו מתחרט ולו לרגע קל!

לאחר שישים שנה של נדודים הוא מגיע למדין, ושם הוא חושב לקבוע את מקום מושבו (ראה רמב"ן), אלא שמיד בהזדמנו לשם - ועודנו על הבאר - הוא רואה עוול...

הוא אינו מכיר אף אחד, אינו יודע היכן יאכל, היכן יישן, מי הם האנשים כאן, אולי כולם מסוכנים ומאיימים, אינו יודע כלום - אבל רואה הוא לפניו עוול - באות בנות להשקות צאן, והרועים באים ומגרשים אותם. נו, אנו מן הצד הלא היינו זועקים לעברו של משה: חשוב פעמיים! וכי שישים שנה לא לימדוך לקח לא להתערב על ריב לא לך???

אך התשובה היא: לא!!! אדרבה!!! איזה לקח למד משה מכל השנים? - "לקח טוב נתתי לכם" - בלא שהות: "ויקם משה ויושיעו!" והסיבה פשוטה. שכן הנה נחשוב נא לרגע על מה חושב אדם כשסובל שישים שנה כתוצאה מרדיפת האמת? אם מתחרט הוא - יודעים אנו על מה הוא חושב... אך אם לא?

אם לא - אזי בהכרח חושב הוא כל יום ויום רק "אמת!!" הוא חושב: עשיתי טוב! הייתי צריך להתערב ולהוכיח ולקבול על העוול, כי כך מחייב הישר ומידת האמת! אמת, אמת ושוב אמת!!!

לאחר שישים שנה של סבל וייסורים לא הרהר משה רבינו לפני שיצא שוב להגן על האמת, כי שישים שנות חזרה על ה"אמת" - הביאו עוד אמת!!!

מה יוצא איפוא מחשיבת "אמת" כזאת של שישים שנות סבל? - משה רבינו!!!

לפיכך לוקחת התורה את שישים שנות הסבל של משה רבינו, מברירתו מפרעה ועד הגיעו למדין - וכורכת אותם בפסוק אחד, להניחם עטרה לראש משה מקבל התורה, ולהכריז קבל עם ועדה: ראו נא בריה שבראתי בעולמי!!

לאמת אין גבול

אמנם עדיין תמהים אנו: כיצד? איך מסתכנים בלי לדעת? איך לא חשש משה רבינו שמא כעת ישלם על המעשה במאה ועשרים שנים של גלות...?

אכן התשובה היא של"אמת" אין גבול, אין מחיר, ואין סוף!! בנוגע ל"אמת" אין פשרות או ויתורים!! אם מחירו של המעשה הוא במצרים הוא שישים שנות גלות - אז כך צריך להיות, כי זוהי האמת!! ואם כעת יהיה גרוע יותר - אזי שוב אין ברירה, כי זוהי האמת!

ואם א"א להתקיים בכלל בעולם השקר תוך רדיפה ושמירה על האמת - אז נעלה לירח...

לכן משה מגיע לבסוף השמימה ארבעים יום וארבעים לילה - ישמח משה במתנת חלקו!! "אמת זה משה"!!

(לב שלום)

שנים רבות אני מחפש פשוט - מה זכתה בתיה בת פרעה, להיות ה'אמא' של משה רבינו?

יאמר האומר - אה, אבל לאמא שלו קוראים יוכבד?

נכון. אבל אומר הכתוב בספר דברי הימים א' {ד, יח} ואשתו היהדיה ילדה את ירד אבי גדור ואת חבר אבי שוכו ואת יקותיאל אבי זנוח ואלה בני בתיה בת פרעה אשר לקח מרד.

אומרת הגמרא {מסכת מגילה ג, א} - {דברי הימים א ד-יח} ואשתו היהודיה ילדה את ירד אבי גדור ואת חבר אבי שוכו ואת יקותיאל אבי זנוח ואלה בני בתיה בת פרעה אשר לקח מרד. אמאי קרי לה מדוע קורא לה הכתוב 'יהודיה'? על שום שכפרה בע"ז, דכתיב {שמות ב-ה} ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור, ואמר רבי יוחנן: מלמד שירדה לרחוץ מגילולי בית אביה כלומר לטבול לשם גירות. מקשה רבי שמעון בן פזי: וכי בתיהבת פרעה ילדה את משה? והא רבויי רביתיה והלא היא רק גידלה אותו בביתה! אלא - לומר לך שכל המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו. ירד זה משה, ולמה נקרא שמו ירד? שירד להם לישראל מן בימיו; גדור שגדר פרצותיהן של ישראל; חבר

שחבר את ישראל לאביהן שבשמים; סוכו שנעשה להם לישראל כסוכה; יקותיאל שקו ישראל לאל בימיו; זנוח שהזניח עונותיהן של ישראל; מהמילים אבי {גדור} אבי {שוכו} אבי {זנוח} יש ללמוד שהיה משה אב ראש לבני ישראל בתורה, אב בחכמה ואב בנביאות. ואלה בני בתיה ... אשר לקח מרד. וכי מרד שמו? והלא כלב שמו! אלא אמר הקב"ה: יבא כלב שמרד בעצת מרגלים וישא את בת פרעה שמרדה בגלולי בית אביה.

אומרים חז"ל {שמות רבה, פרשה א, אות כו} - היתה בת פרעה מנשקת ומחבקת ומחבבת אותו כאלו הוא בנה, ולא היתה מוציאתו מפלטרין של מלך, ולפי שהיה {משה} יפה הכל מתאווים לראותו, מי שהיה רואהו לא היה מעביר עצמו מעליו. והיה פרעה מנשקו ומחבקו, והוא נוטל כתרו של פרעה ומשימו על ראשו, כמו שעתידי לעשות לו כשהיה גדול.

אומר המדרש {ויקרא רבה פרשה א, אות ג} - רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר לה הקדוש ברוך הוא לבתיה בת פרעה, משה לא היה בנך וקראתו בנך, אף את לא את את בתי ואני קורא אותך בתי, שנאמר: אלה בני בתיה, בת יה ...

ואיך נקראה בתיה לפני שהתגיירה?

כותב הספר אשת חיל, {ח"א לגאון ר' יחיאל מיכל שטרן} - בפרקי דרבי אליעזר {פרק מח} הובא המצרים קראו לה בשם 'תרמית' והקב"ה קראה בשם בתיה.

א"כ מכל השמות שקראו לו, הוא נקרא בשם 'משה';

אומר המדרש {ויקרא רבה שם} - אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה חיך מכל שמות שנקראו לך איני קורא אותך אלא בשם שקראתך בתיה בת פרעה {שמות ב, י}: ותקרא שמו משה, ויקרא אל משה.

אומרים חז"ל {שמות רבה, פרשה יח, אות ג} - ויהי בחצי הלילה, הדא הוא דכתיב {משלי לא, יח}: טעמה כי טוב סחרה לא יכבה וגו', אתה מוצא שאמר הכתוב {במכת בכורות}: כי אין בית אשר אין שם מת, היאך אתה מונה כל טפה וטפה שהיה מוציא מצרי לכל אשה ואשה או שהטפה הראשונה הוא בכור ונמצאו כל בניו מתים, שנאמר {תהלים עח, נא}: ויך כל בכור במצרים ראשית אונים באהלי חם, טפה ראשונה. הנקבות בכורות אף הן מתות, חוץ מבתיה בת פרעה, שנמצא לה פרקליט טוב, זה משה, שנאמר {שמות ב, ב}: ותרא אתו כי טוב הוא. לפיכך אמר שלמה: טעמה כי טוב סחרה {משלי לא, טו}: ותקם בעוד לילה, באיזה לילה, ויהי בחצי הלילה.

באים חז"ל ומונים עשרה אנשים שעלו חיים לגן עדן {מסכת דרך ארץ זולא סוף פ"א} - חנוך בן ירד, אליהו, משיח, אליעזר עבד אברהם, חירם מלך צור, עבד מלך הכושי, יעבץ בנו של ר' יהודה הנשיא, בתיה בת פרעה וסרח בת אשר. ויש אומרים אף ר' יהושע בן לוי.

יוכבד אמו של משה - מתה. עמרם אביו - מת. משה רבינו - מת. ורק בתיה בת פרעה נשארה חיה - איך יכול להיות???

יותר מזה, אומרים חז"ל {ילקוט שמעוני, יחזקאל רמז ס"ז} - שלשה עשר הם שלא טעמו טעם מיתה אלו הם: חנוך, ואליעזר עבד אברהם, ומתושלח וחירם מלך צור, ועבד מלך הכושי, ובתיה בת פרעה וסרח בת אשר, ושלשה בני קרח, ואליהו ז"ל ומשיח ור' יהושע בן לוי.

אומר התורה שלמה - בת פרעה. ותקם בעוד לילה - זו בתיה בת פרעה. גויה היתה ונעשתה יהודיה, והזכירו שמה בין הכשרות, בשביל שעסקה במשה, לפיכך זכתה ונכנסה בחייה לגן עדן.

כותב הזוהר הקדוש {פרשת שלח קס"ז ע"ב} - בהיכל אחד יש בתיה בת פרעה, וכמה רבוא ואלפי נשים זוכות אתה, ולכל אחת ואחת מהן יש מקומות של אורות ועדונים ללא דחק כלל. שלש פעמים בכל יום הכרוזות מכריזים: הרי דמות משה נביא הנאמן באה! ובתיה יוצאת למקום פרגוד אחד שיש לה, ורואה דמות משה ומשתחוה אליו, ואומרת: אשרי חלקי שגדלתי אור זה. וזה ענוגים שלה יותר מכלם.

נשאלת השאלה - לכאורה הדבר לא מובן. מה זכתה בתיה שלא זכו לזה - לא יוכבד ולא עמרם ולא אף א' אחר?

שנים אני מחפש תשובה לשאלה הזו; שאלתי כמה וכמה תלמידי חכמים שאמרו לי תירוץ שהוא נכון לכאולה - "כך היא הנהגת הבורא וכך רצונו" - אבל השנה בס"ד מצאתי תשובה - מציאה גדולה! - בספר צהלי ורני, שהוא תוספת לספר שנקרא נחלת דבש;

הוא פותח בדברי המדרש במשלי - "ותקם בעוד לילה - זו בתיה בת פרעה. גויה היתה ונעשתה יהודיה, והזכירו שמה בין הכשרות, בשביל שעסקה במשה, לפיכך זכתה ונכנסה בחייה לגן עדן"

אזכה לחופתו, ברית כרותה לשפתים, ולא ראתה בחופתו, כי נשא אשה במדין.

אומרת הגמרא {מסכת סוטה יב, א} – {שמות ב-א} וילך איש מבית לוי. להיכן הלך? אמר רב יהודה בר זבינא: שהלך בעצת בתו. תנא: עמרם גדול הדור היה, כיון (שראה שאמר) פרעה הרשע כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו אמר: לשוא אנו עמלין?! עמד וגירש את אשתו – עמדו כולן וגירשו את נשותיהן. אמרה לו בתו: אבא קשה גזירתך יותר משל פרעה, שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ואתה גזרת על הזכרים ועל הנקיבות; פרעה לא גזר אלא בעוה"ז ואתה בעוה"ז ולעוה"ב פרעה הרשע ספק מתקיימת גזירתו ספק אינה מתקיימת אתה צדיק בודאי שגזירתך מתקיימת, שנאמר {איוב כב-כח} ותגזר אומר ויקם לך. עמד עמרם והחזיר את אשתו; עמדו כולן והחזירו את נשותיהן. ומי השתתף בחתונה המיוחדת?

אומרת הגמרא {שם} – הושיבה עמרם באפריון, ואהרן ומרים מרקדין לפניו ומלאכי השרת אמרו {תהילים קיג-ט} אם הבנים שמחה. וכשנולד משה רבינו ונתמלא כל הבית אורה, מה עשה עמרם?

אומרת הגמרא {מסכת סוטה יב, ב – יג, א} – לאחר טביעת המצרים בים סוף נאמר {שמות טו-כ} ותקח מרים הנביאה אחות אהרן וגו. וכי מרים היתה רק אחות אהרן ולא אחות משה? ומדוע איפוא מכנה אותה הכתוב 'אחות אהרן'? אמר רב עמרם אמר רב ואמרי לה ויש אומרים שאמר רב נחמן אמר רב: מלמד שהיתה מרים מתנבאה כשהיא היתה עדיין רק אחות אהרן קודם שנולד משה. ואומרת: עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל, וכיון שנולד משה נתמלא כל הבית כולה אור, עמד עמרם אביה ונשקה על ראשה, ואמר לה: בתי, נתקיימה נבואתיך. וכיון שהטילוהו (את משה) ליאור עמד אביה וטפחה, על ראשה, ואמר לה: בתי, היכן נבואתיך? כלומר, כיצד תתקיים נבואתך אם יטבע משה ביאור? והיינו דכתיב {שמות ב-ד} ותתצב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו שביקשה מרים לידע מה יהא בסוף נבואתה האם ינצל משה וישיע את ישראל כפי שניבאה.

א"כ יוכבד עושה למשה חופה – למה? היא התייאשה באמרה "כבר לא אזכה לראות בחופתו"; עמרם מתייאש ונותן לבתו סטירה באמרו "נו, איפה הנבואה שלך?!" – וכי יש חושך גדול יותר מזה – אבא שלה לא מאמין לה, האמא מיואשת, הילד כבר נזרק ליאור??? – יכל באותה שעה לעבור מצרי שעשה שחיית בוקר ולהפוך את התיבה ואז הלכה כל הגאולה!

באותה שעה חשוכה, מגיעה בתיה בת פרעה ליאור כדי להתגייר – דוקא בשעה הקשה ביותר מבחינת עם ישראל; אמר לה הקב"ה: "עכשיו את רוצה להתגייר? חייך! אתן לך את האור הכי גדול – את תזכי להציל את נותן התורה!!!" – בשונה מכולם שכבר התייאשו, היא עמדה באמונתה ובאה להתגייר! – ובכך הפכה להיות בתו של הקב"ה, וזכתה למה שאחרים לא זכו!

מה כל זה נוגע אלינו?

לכל א' וא' מאיתנו ישנם ימים של אור וישנם ימים חושך. מאד קל לדבוק בקב"ה בימים של האור, וכמו שכותב החזון איש זצ"ל 'אנשים שזמרת הבטחון על שפתותיהם' – אישה בסדר, ילדים בסדר, פרנסה בסדר, בריאות בסדר – הכל ב"ה הולך אצלם כמו שעון שוויצרי; אשתו נפקדת ב"ה כל שנה, הילדים מתחנכים בת"ת הטובים ביותר, בישיבות הטובות ביותר, ברגע שהם יוצאים לשידוכים – תוך 24 שעות הם כבר מאורסים – הכל מצוין אצלם! – גן עדן בעולם הזה! ותמיד תשמע מהפה שלהם "ברוך ה'!" – כל זה עד מתי? עד שמתחיל להיות 'באג' במערכת ☺;

כותב החזון איש {אמונה וביטחון, פרק ב} – נקל להיות בוטח בשעה שאין עיקר התפקיד של הביטחון, אך מה קשה להיות בוטח בשעת תפקידו באמת, נקל לשגר בפיו ובשפתיו את הביטחון, שהוא להלכה ולא למעשה, רק כמתענג על דמיונות מזהירים ומשמחים, ומרוב הימים הוא מטעה את עצמו ומטעה את אחרים, כי אמנם עלה על בני גילו במידת הביטחון, ולאמיתת הדבר משמש במדה זו להטבת חלומות נעימים על העתיד הכמוס.

אתה בא לא' מ'זמרי הבטחון' ואומר לו שיש לך קשיים בפרנסה – "דוד, מה קרה לך?! מה אתה בלחץ?! הקב"ה זן ומפרנס מקרני ראמים עד ביצי כנים. מה אתה מודאג?! בחייך, הדלקת נר לרשב"י?! תתחיל

ידוע שיום זה גאולה ולילה זו הגלות, שכך אומרת הגמרא {מסכת ברכות יב, א} – אמר רבה בר חיננא סבא משמיה דרב: כל שלא אמר אמת ויציב שחרית ואמת ואמונה ערבית לא יצא ידי חובתו, שנאמר {תהילים צב-ג} להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות.

אומר רש"י – שנא' להגיד בבקר חסדך. וברכת אמת ויציב כולה על חסד שעשה עם אבותינו היא שהוציאם ממצרים ובקע להם הים והעבירם וברכת אמת ואמונה מדבר בה אף על העתידות שאנו מצפים שיקיים לנו הבטחתו ואמונתו לגאלנו מיד מלכים ומיד עריצים ולשום נפשנו בחיים ולהדריכנו על במות אויבינו כל אלה הנסים התדירים תמיד.

מתי הגיעה בתיה בת פרעה להתגייר?

אומרת הגמרא {מסכת יבמות כד, ב} – ת"ר: אין מקבלין גרים לימות המשיח.

לעתיד לבוא, אמר הנביא {ישעיה נד, יב} ושמתי ככד שמשתיך ושעריך לאבני אקדח וכל גבולך לאבני חפץ – האבנים המשתלבות של ירושלים יהיו עשויות יהלומים! – מי לא ירצה לבוא ולהתגייר?! הכסף יחשב לחול!

מספרת הגמרא {מסכת ב"ב עה, א} – {ישעיה נד-יב} ושעריך לאבני אקדח ואת שערי חומות ירושלים, אמר הקב"ה, אתקין מאבן גדולה שייחקק בה חלל הפתח במקדח. כלומר: אבנים תהינה כ"כ גדולות שכל השער יהיה חצוב מאבן אחת: חלל הפתח, המזוזות, המפתן והסף. כי הא כמותו המעשה, דיתב רבי יוחנן וקא דריש שר' יוחנן ישב והיה דורש על פסוק זה: עתיד הקב"ה להביא אבנים טובות ומרגליות שהם כגודל של שלשים אמות על שלשים אמות וחוקק בהן פתחים שרוחבם עשר אמות על גובה עשרים אמות ומעמידן בשערי ירושלים וישמשו כשערי העיר ירושלים. לגלג עליו על ר' יוחנן, אותו תלמיד אחד התלמידים, ואמר: "השתא כביעתא דציצלא לא משכחינן הלא אין אנו מוצאים אבנים טובות אפילו בגודל ביצת יונה קטנה! כולי האי משכחינן האם ימצאו בימות המשיח אבנים גדולות כעין אלו שהזכיר רבי יוחנן?! לימים לאחר זמן הפליגה ספינתו של אותו תלמיד בים, חזא ראה מלאכי השרת דיתבי וקא מינסרי שיושבים ומנסרים אבנים טובות ומרגליות שהם כגודל ל' אמות על ל' אמות וחוקק בהן חלל שרוחבו עשר ברום בגובה עשרים אמות. אמר להו שאל אותו תלמיד את המלאכים: הני למאן למה מיועדות האבנים הללו? אמרו ליה: שעתיך הקב"ה להעמידן בשערי ירושלים. אתא לקמיה דרבי יוחנן חזר התלמיד ובא לפני ר' יוחנן. אמר ליה התלמיד לר' יוחנן: דרוש רבי לך נאה לדרוש כאשר אמרת, כן ראיתי! אמר לו ר' יוחנן: ריקא אדם ריק שכמותך אלמלא (לא) ראית את הדבר בעיניך לא האמנת?! מלגלג על דברי חכמים אתה! נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות והמיתו.

א"כ אומרים לנו חז"ל, גרים יתקבלו רק לפני ביאת המשיח – לאחר שיגיע משיח זה כבר יהיה מאוחר!

בתיה בת פרעה באה להתגייר בזמן שהם היו בצרות – בזמן שהם השתעבדו בפרך! כאשר הכו בהם! כאשר הרגו אותם! הבת של פרעה גודלת באותו בית שבו התנהל ה'קבינט' של מצרים, שדן כיצד להשמיד את עם ישראל! – וכי את נורמלית ללכת ולהידבק עכשיו בעם ישראל?! – זה הזמן??? – היא באה להתגייר בדיוק בזמן הכי לא מתאים {לכאורה!} – וזה מה שאומר שלמה המלך "ותקם בעוד לילה" – כאשר היו ישראל רדופים ומזוכים; כאשר הם היו בתקופה הכי חשוכה שלהם, אמרה בתיה בת פרעה: "אני רוצה להצטרף לעם הזה! אני רוצה לדבוק באלקים שלהם!", אמר לה הקב"ה: "את לקחת את משה להיות בנך, חייך את תהי בתי – בת – י"ה (בתו של הקב"ה)".

כל התורה שאנחנו לומדים – בזכותה של בתיה בת פרעה, שהצילה את משה רבינו, וכל המציל נפש אחת מישראל כאילו הציל עולם ומלואו!

באים חז"ל ואומרים דבר נורא;

מספר המדרש {אוצר אגדות התורה – ערך משה בתיבה} – הניחה יוכבד את בנה בתיבה וחיפתה אותה מלמעלה בוילון דק כמין חופה, באמרה: "מי יודע, שמא לא אזכה ליום חופתו". ואחר נטלה את התיבה והניחה אותה בסוף על שפת היאור והלכה לה.

אומר הבן יהודע {סוטה שם} – שעשתה לו אמו חופת נעורים. נ"ל בס"ד כיונה בחופה זו, לעשות פועל דמיוני להמשיך לו שמירה מן אור מקיף, שהוא מסמא עיניהם של חיצונים, כן המצריים יסתמו עיניהם ולא יראוהו, אך הואיל והוציאה מפייה מילין אלו, שאמרה שמא לא

להדליק, תראה איך הכל זורם! אם תרצה אתן לך קמע, תראה איך יתחילו לצמוח לך חרובים בפתח הבית" ☺

הוא מאמין חזק בכל הפסוקים, הוא יודע כל מה שזו בענייני הביטחון! יש לו ברוך ה' סופר-מרקט עם שמונה קופאיות, מרויח טוב, הכל הולך מצוין ברוך ה'! כל מי שבא אליו עם קשיים בפרנסה, נותן לו עלה אחד מהערבה - "קח את זה, אתה תהיה מסודר".

יום אחד מתעורר האיש ומוצא שלט מול ה'סופר' שלו - 'כאן יפתח בע"ה בל"ג בעומר סופר רמי לוי'; הדופק כבר לא עובד כמו שצריך... "אתם מכירים את מי שפותח כאן את החנות?"

"רמי לוי"
"אין מקום אחר, רק פה?!"
"אדון דוד, מה קרה?! אתה רוצה, יש לי פה ערבה... תדביק את זה על החלון של רמי לוי" ☺

כל 'זמרי הביטחון' הם זמרים, כל זמן שלא נגעו להם ב'רגלים' שלהם. ברגע שמישהו נגע להם בפרנסה, כל השירה של הביטחון נעלמת. ואז מה הוא עושה?! בהתחלה לא נעים לו, כי הוא היה 'זמר הביטחון מספר 1'. אבל אחרי שמתחילים לטפס לו על הפרנסה, הוא מגייס את כל 'כוחות הביטחון', כדי להילחם כנגד אותו בנאדם - "דבר איתו... יורד לשדה חבירו"... תגיד לו שאני אפעיל את הרב הזה, שיוציא עליו חרם ויגמרו לו את העסק! הוא בא ופותח לי עסק מול החנות?!"

"אדון דוד מה אתה בלחץ?! יהיו פה הרבה סופרים בסביבה, אם אצלך לא יהיה חלב, אז יקנו אצלו... מה הבעיה?! אתה חושב שיחסר לך משהו ממה שנגזר עליך?!"

אומר החזון איש, כל 'זמרת הביטחון' נעלמת לבנאדם ברגע שנגעו בו - זה לא נקרא 'אדם מאמין'. הניסיון של האדם הוא כאשר הכל חשוך אצלו ולא הולך לו שום דבר - שהילדים לא הולכים בקו שלו, והבריאות רופפת והפרנסה ברצפה - אז הוא נבחן! ברגעים האלה זה החכמה לדבוק בקב"ה! - ואם כך הוא יעשה, הוא יזכה לנסי ניסים!

מוכא בשם החפץ חיים [שם עולם, פרק כ"ב], אומר דוד לשלמה בנו: {מ"א ב, ז} ולבני ברזלי הגלעדי תעשה חסד והיו באכלי שלחןך כי כן קרבו אלי בברחי מפני אבשלום אחיך - מה פירוש "קרבו אלי"?

כותב הספר זהב מרדכי - וצריך ביאור הלשון "קרבו אלי", שהרי ברזלי ובניו הם שעשו חסד עם דוד, שקרבו אותו וסעדו אותו בעת צרתו, והיה מן הראוי לומר כי כן "קרבו אותי"?

ושמעתי בשם החפץ חיים שביאר, דעל מעשה החסד שעשו עם דוד עדיין לא היה מגיע להם שכר כה גדול של "והיו באוכלי שלחןך", ולכן דייק דוד לומר "כי כן קרבו אלי", והיינו שהמשיכו לכבד אותו כמלך אע"פ שהיה בלא שררה ובלא עם, ועבור זאת קבלו שכר של קרבה למלכות "והיו באוכלי שלחןך".

א"כ לדבוק בקב"ה שהכל הולך - זו לא חכמה. החכמה היא להתקרב אליו גם כשקשה לך! כשהכול הולך קשה - שם תדבוק בו!

(ברוך שאמר)

חופת נעורים - רבי שבת יודלביץ

"והנה נער בוכה, קרי לה נער וקרי לה ילד ותקח את הילד? תני הוא ילד וקולו כנער דברי רבי יהודה אמר לו רבי נחמיה א"כ עשייתו בעל מום למשה רבינו ע"ה (שכילד היה לו קול נער) אלא מלמד שעשתה לו אמו חופת נעורים בתיבה אמרה שמא לא אזכה לראות בחופתי" (מדרש רבה)

אי, לב של אם רחמיאית. לב של אמא. הכניסה אותו אמו לתיבה וחופה על ראש - "שמא לא אזכה לחופתי".

מספרים סיפור, ואספר לכם:

בעיר גדולה באוסטריה התאספו יחד בעצה, לבנות בית כנסת גדול לרומים בית ה'. לקראת הנחת אבן הפינה הודיעו בעיר כי כל איש אשר "דבנו לבו" לתרום זהב כמשקל אבן הפינה, הוא זה שיתכבד בהנחת אבן היסוד. כמו כן, רב העיר שהיה מקובל גדול גאון וצדיק מופלא, הבטיח שהנותן את האבן יבקש ויקבל ברכה והבטחה - על כל אשר יחפוץ.

בין הקהל שהתאסף לשמחה של מצווה עמד יהודי, כמדומני שהיה רופא, והוא נאות לתרום זהב כמשקל האבן - סכום עתק. הוא זכה ביריית אבן הפינה לכבודה של המצוה.

עם סיום המעמד הוא לא המתין זמן מיותר, אלא פסע לבית הרב הקדוש על מנת לבקש ברכה והבטחה.

"מה בקשתך?" שאל הרב.

הוא שב לאחר כשעה עם הסכמה. הם הסכימו - היא והוא. מסירות נפש. הרבי הבטיח ובירכם. וחיל - ורעה - יאחזו... ואכן, העניינים החלו להתגלגל בקצב מהיר:

חלפו שבועות מספר ונכסיו החלו לצבור הפסדים. עסקיו הסתבכו ובזמן קצר איבד את רוב רכושו בעסק ביש. בחלוף זמן נוסף מצבו החמיר ובמהלך חודשי העיבור הוא נותר עני ואביון. כחודש לפני הלידה - הוא נפל למשכב ולאחר כשבועיים שבק חיים.

האם עתירת הנכסים, לשעבר, נותרה ללא פרוטה והתביישה להשאר בעיר. נטלה את שארית חפציה ונדדה לעיירה אחרת.

סמוך מאוד לפני הלידה היא יצאה לדרך, כאשר בכוונתה להגיע לכפר סמוך וללדת שם. הדרך היתה קשה, קור, רוחות וגשמים עם שלג כבד שהחל לרדת. חולשה רבה תקפה אותה, וחששה שהנה היא הולכת לקפוא מקור. עד שלפתע נצנץ כבר מרחוק אור מפאתי הכפר. היא אזרה את שארית כוחותיה וצעדה עד הבית בקצה הכפר. היה זה ביתו של האופה. אותו אופה מלבד היות אופה, היה צדיק גדול.

נקשה האשה בדלת החצר. בני הבית הזדרזו לארחה ולסדר לה מיטה למנוחה. לא חלפו שעות ספורות - והיא חבקה בן. נתמלא הבית אורה. האם נישקה את הילד חיבקה וגיפפה אותו בכל ליבה, גאתה בבכי נרגש - בכי של פגישה ראשונה עם בנה הנוול לאחר שנים רבות, מי יכול לתאר את הרגשות, ובכי של פרידה, אהה אלוקים...

כחלוף יומיים ילדה גם אשתו של האופה. היא - חבקה בת.

אמרה אם הבן לבעלת הבית נעשה להם חופת נעורים קטנה במיטתם, נעשה שידוך. כך עשו.

למחרת הברית, נפטרה אם הילד, והסתלקה לבית עולמה, מנין אנשים מצומצם ליוה אותה לבית העלמין.

הילד הקטן נותר בבית האופה ובעלת הבית גידלה אותו שנים רבות במסירות. ומי היה ילד זה? המהרש"א!

לאמו היולדת קראו רחל, אבל מהרש"א ראשי תיבות: שמואל אדליש, כלומר שמואל בן אדל. שמו ושם ספרו בישראל - מהרש"א נחקק בגמרא על שם אמו האומנת מרת אדל!...

כאשר גדל המהרש"א - לאיש, יצא שמו בעיירות הסמוכות. רבים ביקשו לקחתו לחתן. הוא מיאן: "לא" השיב "ערכו לי כבר חופה בהיותי בעריסה אתחתן עם בת האופה. אמה של בת זו - גידלה אותי, הייתי לה לבן - ולהם אני חב את חיי". ועל שם אמו זו הוא נקרא: מהרש"א.

הבנתם? "אמר הקב"ה, מכל עשר שמות שיש לך איני קורא אותך אלא משה, בשם שקראה לך בתיה בת פרעה" - האם האומנת, האם שגידלה אותו!!

החלום
נספר מעט על המהרש"א.
מספרים כי למהרש"א היו שערות ארוכות וקשרם לחבל היורד מתקרת הבית, וכך למד תורה בלילות, כאשר נרדם וראשו היה נשמת מעייפות חש בכאב מהשערות הקשורות, ועל ידי כך התעורר והמשיך בתלמודו. סיפרו עוד כי פעם אמר אחד מתלמידיו בשעת השיעור כי הוא חפץ לישון. הגיב המהרש"א,
"אם התעייפת ונרדמת כאן ניחא, אבל לקום וללכת לישון, אתמהה?!"...
כידוע, בשעתו קמו לו מתנגדים בעירת מגוריו. שמש בית הכנסת בעירו של המהרש"א היה צדיק גדול, ולאחר חצות הלילה היה נוהג לסגור את בית הכנסת ולסובב את הבימה שבע פעמים ובסבבו סיים את ספר התהילים בשבע פעמים, באחד הלילות נפלה עליו תרדמה, והנה בא איש אחד, ועוררו. יהודי בעל קומה גובהה והדור מאד! ושוב נרדם, והנה אדם

נוסף לקראתו מעוררו משנתו בחזקה, ושואלו: "היכן מתגורר רבי שמואל בן רבי יהודה לוי (שם אביו של המהרש"א)?" פניו של האיש האירו כספירים. שאלו השמש "ראשית, אמור לי מי אתה ומה שמך?"

"אני אליהו הנביא"

"ומי האיש הראשון שראית?"

"הוא שאול הקדוש מלך ישראל". ומה מעשיכם כאן? "בשמים, בבית דין של מעלה מתנהל דין מסויים בענין שאול ודוד המלך, כאשר הפסק צריך להינתן על ידי חכם וגדול מהעולם הזה, - והוא המהרש"א. לכן באנו אליך". הוסיף אליהו הנביא לאמור: "הזהרו בכבודו כי גדול הוא מאד, תורתו וצדקתו חשובה בשמים! אבל אל תספר מה שראית כי ביום שתגלה את אשר ראו עיניך מות תמות".

השמש לא התאפק, ולאחר כמה ימים עלה על הבימה במרכז בית הכנסת, ואמר בקול גדול: "ישנם מתנגדים למהרש"א, בתוכנו מתהלכים מחרחרי מחלוקת לדבר עתק על צדיק, אך דעו לכם כי כך וכך הווה מעשה, ובמעשה זה נודע לי, כי המהרש"א בדורנו הוא פוסק בשמים. החלטתי לספר לכם על כך אע"פ שאני מסיים את חיי בעקבות הגילוי. וזה יהיה לכם האות והסימן כי הסיפור אמת, כאשר אסתלק מהעולם בימים הקרובים ממש". וכך הווה. מאותו יום פחדו ללחום במהרש"א.

הרב שמואל אידליש - בן אדל - "ויהי לה לבן".

שכר שיחה נאה

"ליכא מידי דלא רמיזא באוריתא" (תענית ט ע"א), אין לך דבר שאינו רמוז בתורה. לא תמיד מחפשים, ולא תמיד מוצאים, ולא תמיד מפיקים את הלכה הנכון. ובי היה המעשה -

סובבתי בארצות הברית, לטובת מוסדות התורה. שבעה כוללי אברכים, ובהם מאות לומדים בעלי משפחות, ואני שלוחם. הזמן קצר והמלאכה מרובה. פקדתי את מעונו של סוחר עשיר בר אורין, יודע ספר ומוקר תורה. קבלני בחביבות והתפתחה שיחה בדברי תורה. זה חלק מהטכס, חציו לה' וחציו לכם. והוא, ברוך השם, כגל של אגוזים. אתה נוטל אחד, ועשרה מדרדרים אחריו. כל אמרה, "שומע ומוסיף". אין מה לומר, היה נחמד. שעה של קורת רוח. הכלל, הגיע למעשה, והצטדק: העסקים אינם כתמול שלשום, אדרבה, שאאציל לו ברכה. הפעם, אין ביכלתו לתרום.

האמת, גם אם לא כעסתי, הקפדתי. הכל יודעים מדוע אני בא, ודאי שלא כדי להעביר ערב בווארטים קלילים. זמני יקר, והאברכים תלויים בי. היה אומר בתחילת הערב, והייתי ממשיך לכתובת הבאה, למה עשה לי את זה.

אילו היה אומר מראש: המצב קשה, אין לי, אולי הייתי משכנעו. הייתי מזכיר לו דברי הגמרא (גטין ז ע"א): אם רואה אדם שמזונותיו מצומצמים יעשה בהם צדקה, ושוב אין מראים לו סימני עניות. וכתב הרמב"ם (הלכות מתנות עניים פ"ו ה"ב): לעולים אין אדם מעני מן הצדקה, ואין דבר רע ולא הזק נגלל בשביל הצדקה. יש מה לומר. ישתכנע, ירויח. אם לא, אמשיך הלאה. אבל מה כעת. בזבז לי ערב.

אמרתי: "עשית לי תרגיל, למדת ממשה רבינו" -

על כך לא חשב! ממשה רבינו, מה למד?!

אמרתי: "זה שייך לספור" -

אמר: "אדרבה!" יהיה זה סיום נאה לערב נפלא.

אמרתי: "הספור ידוע, החוזה מלובלין זצ"ל בקש בעל תוקע למנינו. הואיל ותקיעת שופר 'חכמה ואינה מלאכה' (ראש השנה כט ע"ב) בחר ב'חכימא דיהודאי', רבי בונים מפשיסחא זצ"ל, שהיה מצעירי תלמידיו. נאות הרבי מפשיסחא, אבל הודיע שאינו יודע כונת התקיעות. קבע לו החוזה זמן, ולמדו עומק כונת התקיעות דמיושב ודמעומד ברוממות השגותיו. והרבי מפשיסחא "שומע ומוסיף", ושואב מלא חפנים ממעניות החכמה. כשסיים לימוד כונת התקיעות, הודיע לחוזה שבעצם אינו יודע לתקוע... יש לחפש בעל תוקע אחר, בקי ורגיל...

תמה החוזה, אף הקפיד: למה לא אמרת מראש, כשהצעתי לך את התפקיד?!

ענה: למדתי זאת ממשה רבינו, אב הנביאים. כשנגלה אליו הקדוש ברוך הוא בסנה ואמר לו: "לכה ואשלחך את פרעה והוצא את עמי בני ישראל ממצרים" (שמות ג, י), חקר: "הנה אנכי בא אל בני ישראל ואמרתי להם אלקי אבותיכם שלחני אליכם, ואמרו לי מה שמו, מה אמר אלהם" (שם, יג). ובארו רבותינו ששמותיו של הקדוש ברוך הוא כפי הנהגותיו, "שמי אתה מבקש לידע, לפי מעשי אני נקרא" (שמות

רבה ג, ו). ובקש לדעת מה הנהגה העליונה ביציאת מצרים, והודיעו הקדוש ברוך הוא שם הנהגת ספירת כתר עליון (תקוני זהר נא, ב), "אהי"ה אשר אהי"ה" (שם, יד). היש לנו מושג מה התגלה לו באותה שעה, הלא אמרו (ברכות ז ע"א) שהיתה זו עת רצון להשיג בלא הגבלה! והורוהו שלשת האותות שיעשה לעיני העם, וגם בהם לקחים וסודות אין מספר -

ואז אמר: "בי ה', שלח נא ביד תשלח" (שמות ד, יג)...

ויש להבין: אם נחוש היה בדעתו כי "לא איש דברים אנכי" (שם, י), מדוע שאל "מה שמו" וחקר לאותות? אלא שרצה לדעת ולהבין ולהשיג ולא היה בדעתו ללכת...

אף אני כן, סיים הרבי מפשיסחא. רציתי לדעת הכוונות לאשורן, ולתקוע אין ביכלתי...

אף אתה כן - סימתי - ישבת ושאלת ודרשת ושמעת, ולבסוף הודעת שאין ביכלתך לתת, ממש כמשה רבינו...

כמה שמח לשמוע שלמשה רבינו, ולרבי מפשיסחא, ולא עצמו, ראש אחד!

כבר ספרתי - הגאון רבי אייזל חריף זצ"ל הקשה קושיא חמורה ותרץ תרוץ חריף, כדרכו. היה שם אחד, מאותם הקופצים בראש. קרוב לודאי שלא הבין לעמקם, לא את הקושיא ולא את התרוץ. אבל שמע 'בערך' וקרא: "הרי ממש כך הקשיתי גם אני, וכך תרצתי! לי ולרב ראש אחד!" "אין ספק", הסכים עמו רבי אייזל, "אבל הראש האחד שוכן על כתפי..."

"טוב", סימתי. "אבל אם נהגת כמשה רבינו - אז, במטותא, עד הסוף!" לא הבין: "מה פרוש 'עד הסוף'?"

הסברתי, ואין פשוט מזה: "הקדוש ברוך הוא נגלה למשה רבינו ושלחו בשליחותו. חקר משה רבינו להנהגת הבורא ביציאת מצרים להשגה והבנה, ולאחר מכן הודיע שאין ביכלתו. עד כאן, נהגתם כמוהו -

אבל בסופו של דבר הרי הלך בשליחות הבורא!"

אף אתם, הודעתם שאין ביכלתכם. אבל זה לא נעצר כאן. בסופו של דבר, פתחו נא ידכם!"

חייך חיוך רחב, והתברר שבכל זאת יכל... (והגדת)

"בבן אמך תתן דפי"

לכתחילה, חשב הגאון רבי ישראל מסלאנט זצ"ל להיות נחבא אל הכלים, צדיק נסתר. לשם כך השתלם במקצוע הנגרות, להיות "גדול, הנהנה מיגיע כפיו". למד להתפלל במהירות עצומה עם כל הכוונות ושינן את כל הש"ס בעל פה כדי שיוכל להגות בו תוך כדי עבודתו, לקיים "יגיע כפיו כי תאכל, אשריך וטוב לך" (תהלים קכח, ב), יגיע כפיו ולא יגיע מח.

ולבסוף החליט שלא לשם כך נתנו לו כוחות כבירים. מצא לנכון לזכות את הדור ואת הדורות הבאים בתנועת המוסר בחתירה לשלמות אישית כוללת, בין אדם למקום ובין לחברו. כדי שיתקבלו דבריו, הסכים לגלות את גאונותו העצומה. הגיע לווילנא, מטרופולין של תורה, קבע למודו בבית הכנסת שבחצר זריצא והחל להשמיע את שעוריו המדהימים, שארכו שלוש וארבע שעות ובהם בלל חצי הש"ס בחריפות עצומה, כשהלומדים אינם מספיקים אלא לרשום מראי מקומות וראשי פרקים. לאחר מכן, העידו, נזקקו לשבועיים ימים כדי לעמוד על מהלך שיעור אחד. בהקדמת הספר "עולת שמואל" כותב המחבר: "בשנת ת"ד דרך כוכב חדש בשמי התלמוד בוילנא בהופיע בה הגאון הגדול והנפלא מוהר"י סלנטר זצ"ל שהראה נפלאות בעוצם חידודו ופולפולו שהפליא לב השומעים ותהום כל העיר בבוא אליה רב גאון חריף כזה. הצעירים המצוינים בהלכה התקנאו בו, ויחרו בכל עוז לעשות כמתכנתו ולחבר פלפולים שנונים כמוהו".

בוילנא נודע לתהילה ישיבת 'רמייסל', בראשה עמדו הגאונים רבי מרדכי מלצר זצ"ל בעל "תכלת מרדכי", ורבי אליעזר טייץ תלמיד הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל. כשעזב רבי אליעזר טייץ את משרתו, הוצעה לרבי ישראל מסלאנט. שמח להזדמנות להרחיב מעגל השפעתו, שהרי זו הייתה כל משרתו. החל להרצות שעוריו בשיבה, והם הפכו לאבן שואבת ללומדי העיר גאוני התורה. חש רבי ישראל שבעקפיץ נפגע מכך מעמדו של רבי מרדכי מלצר, ראש הישיבה הוותיק, לא היסס, והתפטר ממשרתו! ויתר על המעמד וההשפעה והמשכורת, ושב ללמוד בבית הכנסת שבחצר זריצא!

ממי למד זאת? מהתורה, וממנחיל התורה.

כידוע, עוד לפני לידתו נועד משה רבינו להיות מושיען של ישראל (סוטה יב ע"א), הנתונים בשעבוד קשה ומו. הצטער בצער כל יחיד מהם כאילו היה זה צערו (שמות רבה א, כז) ואמר: "מי יתן מותי תחתין!" נגלה אליו הקדוש ברוך הוא, וגילה לו שגם השכינה כביכול מצטערת בצערם של ישראל (שמות רבה א, ה) ותגאל כביכול עם גאולתם (פרקי דרבי אליעזר לח). הוא שנבחר להיות הגואל, "ואם אין אתה גואלם אין אחר גואלם (שמות רבה ג, ג) -

ובמקום לשמוח כל כך בגאולתם ולרוץ לגאלם, סרב! שבעה ימים התעקש, עד שחרה בו אף ה'!

ומדוע? כי אהרן התנבא במצרים (שמות רבה ג, טז משמואל א ב, כז). וכשמשוה רבינו יבוא, יאפיל עליו ויעמידו בצל! חשש: "עכשיו אכנס בתחומי של אחי, ויהא מצר בשביל כך". ולא הלך עד שהובטח: "וראך, ושמוח בלבו" (שמות ד, יד)!

ונספר - בבחירתו למד הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל בשיבת דודו הגאון רבי וואלף איגר זצ"ל בברסלאו. בהיותו בן שנים עשרה כבר כתב את חדושי על מסכת חולין, ובהיותו בן חמש עשרה כבר השמיע שעוריו בשיבה. הגביר רבי איציק פרנס מליסא בקש ליכות בו עבור בתו, והגיע עם שני תלמידי חכמים מופלגים כדי לתהות על קנקנו. החלו לשוחח עמו בלימוד, ולא ענה להם. התאכזבו, ובקשו לשוב על עקבותיהם. השתאה דודו, ושאלו לפשר הדבר.

ענהו: "אילו הייתי עונה להם, חייב הייתי לומר לאחד שנעלמו ממנו דברי התוספות במקום פלוני ומהשני נשמטה גמרא מפורשת. אמרתי לנפשי: מוטב שיתבטל השדוך, ולא אלבין פניהם..."

התפעל מצדקתו של הבחור, ואמר לו: "ניחא. אל תתפלפל אתם, אלא השמייעם מחידושיך".

נעתר רבי עקיבא איגר, ושטח בפניהם אחת ממערכתיו הנודעות. התפעמו, והמליצו בכל פה על השידוך שקם ונהיה. שב החותן לעירו, וסיפר כולם על האוצר בו זכה. הזמין את החתן לביקור, וכל לומדי העיר התכוננו להקיפו בחבילי שאלות ולשמוע פלפוליו. הגיע, ושאלוהו, והוא כאלם לא יפתח פיו. השמיעו חדושיהם, ואינו מגיב. כגודל הציפיות, גודל האכזבות. הרינונים הגיעו לאזני החותן, שרמז לחתנו שישבו לשיבה. הפרת התנאים תגיע אליו.

ענה שברצונו להישאר בליסא כל השבוע. תמה החותן, והבליג.

לקראת סוף השבוע חזר החתן על כל לומדי העיר, הזכירם את קושיותיהם והפתיעם ברוחב בקיאותו. מזה נשמט דיוק לשון הרמב"ם ומזה נתעלמה סוגיא ערוכה. המם בעומק עיונו, חילק בין הנושאים והכביר ראיות. הפריך פלפולי טרק והרחיב בחידושים נכונים. וכולם הודו והמליכו ואמרו: זכה רבי איציק פרנס ביהלום שבכתר!

התמרמר החותן: "אם כך גדול חילך לאורייתא, למה גרמת לי עגמת נפש כה רבה! למה כבשת מעיני, גן נעול מעין חתום!"

ענה, שכאשר הגיע לליסא מצא ששוהה כאן חתן נוסף וחותרו מתפאר בו. ובאמת כלי מפואר הוא, והכל מתפלפלים עמו ומתפעלים ממנו וחותרו רווה ממנו רוב נחת. ושיער, שאם יגלה כוחו ועוצם גאונו יאפיל על אותו חתן -

ובלם עצמו. הפיל עצמו לתוך כבשן האש של גלגול וביטול, ולא פגע במעמדו של אותו חתן!

כך סיפר הסבא מנובהרדוק זצ"ל ("מדרגת האדם", מאמר חשבון צדק פ"ו), ונחמו מה!

כמה מבליטים לנו מעמדנו תוך הדיפת הזולת לצד, אם לא לתהום! בחוג החברה, ובחוג המשפחה!

ודוד המלך אומר: "תשב באחיק תדבר, בבן אמך תתן דפיי" (תהלים נ כ), ופרש רש"י: דבר גנאי, לדחותו. לשון: "יהדפנו" (במדבר לה, כ). וזה פרט מיוחד בוידוי: "דברנו דפיי", דבורים שנועדו להדוף את הזולת ממעמדו בחברה או במשפחה.

משה רבינו מוכן היה לותר משום כך על הגאולה. ואנו נדרשים, בסך הכל, לא לדחוף את עצמנו קדימה. לא להאפיל על הזולת!

(והגדת)

בספר "לב שלום" שגם כן מכבד נקודה זו: עה"פ ויהי בדרך במלון ויפגשהו ה' ויבקש המיתו (ד', כ"ד) "ויבקש המיתו - למשה, לפי שלא מל את אליעזר בנו. ועל שנתרשל - נענש עונש מיתה. תניא, א"ר יוסי: ח"ו, לא נתרשל, אלא אמר: אמול ואצא לדרך? - סכנה היא לתינוק עד שלשה ימים! אמול ואשהה שלשה ימים - הקב"ה צוני לך שוב מצרים! ומפני מה נענש מיתה? - לפי שנתעסק במלון תחלה" (רש"י).

משמעות הדברים היא, שהציווי של "לך שוב מצרימה" דוחה את מצוות מילה וקודם למילה, ומשה נהג כשורה במה שאיחר את המילה מחמת ציווי זה - על

אף גדלותה של מילה שנכתר עליה י"ג בריתות וכו', שכן לא נענש אלא על ש"נתעסק במלון תחילה", אך על עצם העיכוב במילה - לא נענש.

ומעתה נשאלת השאלה: אם כה דחופה היתה ההליכה למצרים ללא כל דחוי, וקיום ציווי "לך שוב מצרימה" דחה אף את מצוות מילה - היאך נבין את שהותו של משה עצמו שבעה ימים שלמים שבהם פיתה ה' את משה עד שהסכים ללכת למצרים?

אלא שהטעם שהוצרך ה' לשכנע את משה לילך היה - כידוע - חששו של משה מפגיעתו של אהרן, ורואים אנו מכאן שבין אדם לחברו כ"כ גדול וחמור - אף יותר מהציווי של "לך שוב מצרימה" שדוחה מילה!!

אלא שלכאורה צריך טעם, מדוע? וכי בין אדם לחבירו אינו מצוה ככל המצוות? אם מצוות מילה נדחתה - מדוע בני"א לחבירו לא ידחה?

לא שייך דחיה בבין אדם לחבירו

אלא למדים אנו מכאן, שכל דחיית מצוה אחת מפני חברתה כגון עשה דוחה "ל"ת וכדו' - אינה שייכת אלא במצוות שנוגעות אל העושה לבד, אשר אז כששתיהן מוטלות לפניו - אחת יכולה לדחות את השניה מפני חומרתה.

אבל אם לי יש מצווה חשובה וחמורה ומאידך עומד כבודו או צערו של האחר - הכל נעצר! כי המצוות שלי אינן יכולות לבא על חשבון הזולת, ואינני בעה"ב בכדי לדחות זה מול זה!!

פעם נלוותי ע"פ בקשתו של ר' אליהו לאפיין זצ"ל עמו, והלכנו יחדיו לאיש פלוני ע"מ להוכיחו על דבר מה, אשר צירופי לענין היה נצרך. בבואנו לביתו פתחה לנו אשתו את הדלת, הכניסה אותנו אל החדר וקראה לבעלה, אך מכיון שלא בכל יום מזדמן לה בביתה ביקור שכזה - נעמדה אף היא בפתח החדר להאזין לשיחה.

ר' אליהו שאל בשלומי של בעה"ב, התעניין במצבו ושוחח כך עם בעה"ב כרבע שעה, בירכו לשלום - ויצא לדרך.

בדרכנו הסביר ר' אליהו את פשר הנהגתו זו, כי היות שאשתו של אותו בעה"ב ניצבה כל העת בפתח החדר, לכן על אף שבאמת מחמת חומרת מעשיו - היה מגיע לו ההערה ומגיע לו הבזיון אפי' מול אשתו, אבל מה שנוגע לאשתו - הרי היא לא חטאה ולא פשעה, ואילו ההערה לבעלה תפגע גם בה, וא"כ היאך נעשה ונקיים מצוות תוכחה באיש בעודנו עוברים על בין אדם לחבירו בעלבונה של אשתו?!

על כן יהיו דבריך מועטים

היה אדם גדול, הצדיק הקדוש רבי שמעון מירוסלאב זצ"ל. האריך ימים והפליג למעלה מגיל מאה בבריאות איתנה. מלבד מאור עיניו שכבה. גם לעת זקנותו המופלגת כתת רגליו ונסע אל צדיקי דורו, מהם שהיו נכדים של חבריו. הגיע אל הצדיק הקדוש רבי אליעזר מדז'יקוב זצ"ל שקבל פניו בכבוד מלכים, ושאלו: "אל נא יקפיד עלי מר, לא לקנטר כונתי. תורה היא, וללמוד אני צריך. במה זכה לכזו אריכות ימים".

לא הקפיד, וענה: "מעולם לא היו לי קושיות על הנהגת השם יתברך".

לא הבין הרבי מדז'יקוב: "נאה ויאה, אך מה לזה ולאריכות הימים".

"אה, אסביר למעלתו. אם יש קושיות, עונים לך: בוא תעלה ונסביר הכל. אני אין לי קושיות, ומשאירים אותי כאן..."

לא כדאי להקשות קושיות.

הנה משה רבינו נשלח לגאול את ישראל, ומראש נאמר לו שפרעה לא ישלחם מיד, אבל לא שיער שעול השעבוד עוד יכבד. ומה שארע כן, ודתן ואבירם נצבו לקראתו ופגעו בו והאשימוהו באסונם של ישראל, התפרץ וקבל: "למה הרעתה לעם הזה, למה זה שלחתיני, ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה, והצל הצלת את עמך" (שמות ה, כב-ג). ואמרו (שמות רבה ה, כב) שבאותה שעה בקשה מדת הדין לפגוע במשה, וכיון שראה הקדוש ברוך הוא שבשביל ישראל הוא אומר לא פגעה בו מדת הדין. ועם זאת לא יצא פטור בלא כלום: "ויאמר ה' אל משה עתה תראה אשר אעשה לפרעה" (שמות ו, א), העשוי לפרעה תראה ולא העשוי למלכי ז' אומות כשאביאם לארץ (רש"י), מכאן נטל משה את הדין שלא יכנס לארץ (שמות רבה ו, ד) -

"אל תבהל על פיך ולבך אל ימהר להוציא דבר לפני האלקים, כי האלקים בשמים ואתה על הארץ, על כן יהיו דבריו מעטים" (קהלת ה, א), שמירה גדולה צריך לשמור פיו ולשונו שלא יטיח בשום רמז כלפי מעלה, כגון האומרים בדרך תמיחה: הבורא ימחול לי, למה זה כך וכך, או איך ברא זה כך. וזו עברה חמורה, כי הכל בחכמה וביושר ובאמת ובצדק (של"ה, שערי האותיות ערך השתיקה).

הלא נראה. היה יהודי גדול. צדיק הדור היה, שאמרו (כתובות ה ע"א) שמי שמוריד גשמים בתפלתו הרי זה אור על צדקתו, כי מפתח הגשמים ביד הקדוש ברוך הוא לבדו (תענית ב ע"ב). וזה סימן שהוא צדיק גמור (מועד קטן כח ע"א). צדיק כזה היה חוני המעגל (תענית יט ע"א). והיה גדול הדור, ענה על כל קושיא ששאלוהו חכמים (תענית כג ע"ב). רק על פסוק אחד היתה לו קושיא: כל ימינו של אותו צדיק היה מצטער על מקרא זה, "שיר המעלות, ששוב ה' את שיבת ציון היינו כחלמים" (תהלים קכו, א) [כחלום נדמה גלות

אומר המדרש הגדול – כולם עבדו עבודת פרך, חוץ מעמרם. לא נתפתה ליבו ועשה לבנה אחת.

ביום הראשון בא עמרם – "כמה צריך לעשות?"

- מינימום לבנה.

עשה לבנה אחת, ונח...

ר' עמרם, מה איתך?! יש אפשרות לעשות בוכטות! תיודע מה זה, חמישים לבנים, מאה דולר ללבנה... 5000 דולר! שלושה חודשים יש לך דירת חדר בבני-ברק! לא כדאי! תתחיל לעבוד!

אמר עמרם – כמה צריך לעשות?! אחד?! אחד אני עושה...

למחרת בבוקר... כשבאו הנוגשים ואמרו להם "מה שעשיתם אתמול בכסף, היום אתם עושים גם, אבל בחינם!"

- איאיאי... למה לא היה לנו שכל, כמו לעמרם...

פתאום כולם אמרו – עמרם גדול הדור, הוא רואה למרחקים!

בספר באר יוסף, לר' יוסף סלנט, הוא מבאר עפ"י זה, גמרא {מסכת פסחים לט}.

הגמרא אומרת, מרור זה שאנו אוכלים, על שום מה?

על שום שמיררו המצרים את חיי אבותינו במצרים...

שואלת הגמרא – איזה מרור לקחת?

ואומרת – רצוי לקחת חזרת, כי תחילתה רך וסופה קשה.

אז זה בדיוק כמו שהיה במצרים.

אומר רש"י – שבתחילה נשתעבדו בהם ע"י שחר...

בהתחלה זה היה רך – היה בכסף... אחר כך זה היה קשה...

אז כמו שהיה במצרים, בהתחלה רך ובסוף קשה, אותו דבר תאכל מרור!

שואל הבאר יוסף – למה אתה צריך לאכל בתחילתו רך? הרי ביום הראשון שילמו להם כסף, זה היה מתוק...

הרי ביום הראשון הוא בא הביתה עם חבילה של דולרים... אז למה ביום הראשון אתה צריך לאכל חזרת, שהיא בהתחלה רכה?

כי במצרים, גם ביום הראשון זה היה בסדר... אז אתה עושה זכר למה שהיה רך, או שאתה עושה זכר למה שהיה מרור???

ביום הראשון זה היה כסף! אז זה לא היה בעיה... אז מה פתאום אתה צריך לאכל חזרת, שתחילתה רכה וסופה קשה???

כך שואל הבאר יוסף, ועונה תשובה נפלאה – אדם שנקלע לצרה... אם הוא לא אשם בצרה, אז הוא לא אשם... אם כל הצער והיגון שיש לו, הוא לא מאשים את עצמו בצרה...

אבל ברגע שהוא אשם בצרה, הוא הביא על עצמו את הצרה, אז לא רק שכוואב לו מהצרה עצמה, אלא כוואב לו "איך הבאתי על עצמי את הצרה..."

הצרה מתעצמת, ברגע שהיא באה, כתוצאה ממה שאני הבאתי על עצמי...

אומר הבאר יוסף – זה מה שכתוב כאן, שצריך להביא חזרת... זה שביום הראשון שילמו להם כסף, זה היה תחילת המרור, כי אם ביום הראשון הם לא היו מתפתים אחרי הכסף, הם לא היו עושים כל-כך הרבה לבנים, אז גם למחרת, הם לא היו צריכים לעשות כל-כך הרבה לבנים.

יצא שמה שהם התפתו ביום הראשון, שזה היה בפה רך, זה הביא עליהם את המרור. המרירות באה, כתוצאה מזה, שזה היה רך!

אם בהתחלה זה היה קשה, אז הם לא היו מגיעים למצב כזה!

הם הפילו את עצמם במלכודת הזאת, לכן זה כאב להם.

אומרת הגמרא – תיקח חזרת, שתחילתה רכה, כי היא עצם זה שהיה רך בהתחלה, זה תחילת המרור שלהם!

אומר הספר באר יוסף – עפ"י זה תוכל להבין, בשעה ששבט לוי לא עבד... שכולם למחרת בבוקר ראו, שעמרם לקח לבנה אחת, לכולם כאב הלב "למה לא עשינו, מה שעשה גדול הדור?! ... אם היינו עושים ככה, היום לא היינו נופלים בתוך המלכודת הזאת..."

שבט לוי היה פטור מעבודת פרך... למה?

כך מובא במדרש {תנחומא, פרשת וארא, אות ו} - אמר רבי יהושע בן לוי: שבטו של לוי פנוי היה מעבודת פרך.

רש"י מביא את זה {ד, ת} ויאמר אלהם מלך מצרים למה משה ואהרן תפריעו את העם ממעשיו לכו לסבלתיכם

לכו לסבלתיכם. לכו למלאכתכם שיש לכם לעשות בבתים. אבל מלאכת שעבוד מצרים לא היתה על שבטו של לוי, ותדע לך שהרי משה ואהרן יוצאים ובאים שלא ברשות.

משה ואהרן כל הזמן יוצאים ונכנסים, סימן שהם לא היו בעבודת פרך.

למה זכה שבט לוי, להיות פטור מעבודת פרך?

לכאורה זה פלא... למה?

הרי פרעה העביד אותם, פרעה רוצה כסף, פרעה רוצה שיבנו לו ערי מסכנות... הוא רוצה להטיל עליהם מיסים, יש לו מטרה....

פתאום באים אליו, ואומרים לו –תשמע, יש לנו איזה 278,000 שלא עובדים... למה לא עובדים???

בכל שהיתה שבעים שנה (רש"י). אמר: היש מי שישן ברציפות שבעים שנה. פעם הלך בדרך ונטה לנוח, וקם כעבור שבעים שנה. לא הכירוהו ולא כבדוהו, חלשה דעתו ובקש רחמים, ומת (תענית כג ע"א).

ולמה עשה לו ה' כן -

להורות, שלא שואלים על פסוק, לא שואלים על דבר ה'!

וכבר העירו, שבספרו של הרב מברייסק זצ"ל על הרמב"ם מביא הוא את ההלכה, מקשה קושיא, וכותב: "וצריך עיון". חוקר חקירה, מביא ראיה, מישב את הקושיא והדברים מאירים. בספרו על התורה לעולם אינו מקשה קושיא ומצריך עיון לפני הישוב. כי על הבורא יתברך אין מקשים קושיות. יש לך הסבר, מה טוב. אין לך, אל תאמר מאומה: "על כן יהיו דברים מעטים!"

בגמרא (נדרים לב ע"א) אמרו, שבכלל ששאל אברהם אבינו עליו השלום: "ה' אלקים במה אדע כי אירשנה" (בראשית טו, ח), נאמר לו: "ידע תדע כי גר יהיה זרעך" ונגזרה גזרת גלות מצרים. יש כאן דברים עמוקים, אבל בפשטותו: לא כדאי לשאול שאלות!

אמר לי פעם יהודי מחיפה: אברהם אבינו נצטוה בעקדה: "קח נא את בנך". אמר: "שני בנים לי", למי הכוונה. "את יחידך". אמר: "זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו". "אשר אהבת". אמר: "את שניהם אני אוהב". עד שנאמר לו: "את יצחק, והעלהו לעולה" -

אילו לא היה שואל, היה לוקח את ישמעאל ומעלהו לעולה, והיינו נפטרים מצרתם של הערבים...

ללמדנו עד כמה אפשר לחסוך, כשלא שואלים שאלות! (והגדת)

ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך {שמות א, יג}

אומר רש"י - בפרך. בעבודה קשה המפרכת את הגוף ומשברתו.

מה זה עבודה קשה?

בחז"ל במדרש יש מחלוקת - אם הכוונה לעבודה קשה שאין לה קצבה, או עבודה קשה שאין צריך לה, או מלאכת האיש על האישה, או האישה על האיש...

הרמב"ם {הלכות עבדים פרק ראשון, ו} כותב - כל עבד עברי אסור לעבד בו בפרך. ואיזו היא עבודת פרך זו עבודה שאין לה קצבה ועבודה שאינו צריך לה אלא תהיה מחשבתו להעבידו בלבד שלא יבטל.

אז ממילא, אם כתוב ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך, אז משמע, שאלה היו העבודות.

אומרת הגמרא {מסכת סוטה יא, ב} - בפרך רבי אלעזר אמר בפה רך.

אומר רש"י - בפרך בפה רך. משכום בדברים ובשכר עד שהרגילום לעבודה.

היה כאן פיתוי בכסף, ופיתוי בדברים, למה הכוונה?

הגמרא {מסכת סוטה} אומר ר' אליעזר בר' שמעון, שביום הראשון לעבודה, הגיע פרעה, ופרעה שם על עצמו לבנים, כדי להראות שגם הוא עובד... מי שהיה אומר "יש לי בעיות בחוט שדרה... פריצת דיסק..." ..

אמרו לו - לפרעה יש יותר דיסקים ממך ☺ אם הוא עובד, גם אתה יכל לעבוד!

כל התירוצים לא היו אקטואליים, בזמן שהיו רואים את פרעה עובד.

אומר המדרש {תנחומא, במדבר, פרשת בהעלותך, אות כ} - שבשעה שאמר פרעה (שמות א, י א): הבה נתחכמה לו, וישימו עליו שרי מיסים, קבץ את כל ישראל ואמר להם בבקשה מכם עשו עמי היום בטובה, הינו דכתיב (שמות א, יג): ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך, בפה רך, נטל סל ומגרפה, מי היה רואה את פרעה נוטל סל ומגרפה ועושה בלבנים ולא היה עושה, מיד הלכו כל ישראל בזריזות ועשו עמו בכל כחן, לפי שהיו בעלי כח וגבורים, כיון שחשכה העמיד עליהם נוגשים ואמר להם חשבו את הלבנים, מיד עמדו ומנו אותם, ואמר להם כזה אתם מעמידים בכל יום ויום. מנה את הנוגשים של מצרים על השוטרים של ישראל, והשוטרים התמנו על יתר העם, וכשאמר להם (שמות ה, ז): לא תאספון לתת תבן לעם, היו באין הנוגשים ומונין את הלבנים ונמצאו חסרות, היו מכין הנוגשים את השוטרים, שנאמר (שמות ה, יד): ויכו שטרי בני ישראל, והיו השוטרים מכין על יתר העם ולא היו מוסרין אותן בידי נוגשים, ואומרים מוטב אנו ללקות ואל יכשלו יתר העם.

במדרש הגדול, וכך מופיע גם במדרש תורה שלמה... הוא מביא שפרעה הציע כסף, כך גם מביא רש"י בגמרא {מסכת סוטה}...

אם ניקח למשל דוגמא, באו ליהודים, אמרו להם - רבותי, 100 דולר ללבנה...

עשר לבנים מקבלים בונוס!

נו... יהודים מקבלים כסף, למה שלא יעבדו?!

כולם עובדים ברוך ה'... בסוף היום סיימו לעבוד... אמרו - רבותי, בואו ונלך לקבל כסף...

יש מחלוקת, אם הם שילמו להם או לא... בכל אופן, למחרת אמרו להם - רבותי, מה שעשיתם אתמול בכסף, היום בלי כסף!

לזה אומר רש"י - בפה רך, בתחילה הציעו להם לעבוד בשכר... אחר כך הציעו להם לעבוד קשה...

אמר רש"י בגמרא {מסכת סוטה}...

אם ניקח למשל דוגמא, באו ליהודים, אמרו להם - רבותי, 100 דולר ללבנה...

עשר לבנים מקבלים בונוס!

נו... יהודים מקבלים כסף, למה שלא יעבדו?!

כולם עובדים ברוך ה'... בסוף היום סיימו לעבוד... אמרו - רבותי, בואו ונלך לקבל כסף...

יש מחלוקת, אם הם שילמו להם או לא... בכל אופן, למחרת אמרו להם - רבותי, מה שעשיתם אתמול בכסף, היום בלי כסף!

לזה אומר רש"י - בפה רך, בתחילה הציעו להם לעבוד בשכר... אחר כך הציעו להם לעבוד קשה...

ככה... לא רוצים לעבוד...

כל מי שלא הספיק את מכסת הלבנים, לקחו את הילד שלו, ושמו באמת הבנין...

לא הבאת לבנים... לוקחים ומכסים אותו עם טיט !...

פתאום פרעה שומע, שיש שבט של 278,000 שלא עובד... אוכל ישן ולומד... "זה בסדר, אני מסכים שישבו וילמדו"

מה זה? מאיפה פרעה הביא את זה?!

כתוב במדרש הגדול, ומביא את זה הכלי יקר בפרשת יצא, מביא את זה החזקוני על המקום, שבשעה שפרעה הגיע להלוויה של יעקב אבינו, הוא ראה דבר משונה - את ארונו של יעקב אבינו, נושאים 12 אנשים בלבד. שום נכד, לא מורשה לגעת בארון! רק מנשה ואפרים, היו מורשים, רק לאחר שהסבא יעקב, בירר את הכתובה שלהם, ומצא שהיא כשרה והנישואין היו כדת וכדין...

אומרים חז"ל במדרש {בראשית רבה, פרשה ק, אות ב} - אמרו להם תנו דעתכם שלא יגע ערל [אחזד] במטתי, שלא לסלק את השכינה מעלי, אלא כסדר הזה עשו לי, שאו אותי שלשה מן הצפון ושלשה מן הדרום שלשה מן המזרח שלשה מן המערב, כשם שאתם עושין לי כך אתם עתידין להעשות ארבעה דגלים במדבר והשכינה באמצע.

במדרש תנחומא {פרשת במדבר, אות יב} כתוב, מי לקח באיזה צד - והיאך צום. אמרו להם: יהודה ויששכר וזבולון יטענו מטתי מן המזרח, ראובן ושמעון וגד יטענו מן הדרום, דן ואשר ונפתלי יטענו מן הצפון, בנימין ואפרים ומנשה יטענו מן המערב. יוסף אל יטעון, למה. שהוא מלך, ואתם צריכין לחלוק לו כבוד. לוי אל יטעון. למה, שעתידין לישא את הארון, ומי שטוען את ארונו של חי העולמים, לא ישא ארונו של מת.

פרעה הגיע להלוויה, ורואה דבר מעניין - הוא רואה שלוי לא נוגע...

שאל פרעה - למה הוא עומד בצד? מה קרה?!

אמרו לו - תשמע, זה השבט הכי מרומם כאן! השבט הזה, לעתיד לבוא, כשהקב"ה יתן לנו את התורה, הוא עתיד לשאת את הארון.... מי שנושא את ארונו של הקב"ה, לא נוגע בארונו של מת! כך אמרו לפרעה, בהלוויה של יעקב...

כתוב הכלי יקר {פרשת יצא ל, ו} - על כן אמר יעקב לוי לא ישא ארונו לפי שלעתיד ישא ארון הקודש, ועל כן נהגו המצרים כבוד בשבט לוי כי ראו שיעקב נהג בו כבוד, ועל כן לא נשתעבדו בהם המצריים

אם אנחנו מחפשים, נדבך נוסף, של מעשה אבות סימן לבנים - היות וחומש בראשית, מסתיים בנשיאת ארונו של יעקב... כשם ששם ציוה יעקב, ששבט לוי לא נוגע... זה אפשר בתחילת פרשת שמות, לשבט לוי, לא להיות בעבודת פרך.

אומר החזקוני {שמות ה, ד} - לנו לסבלותיכם. הטעם מפני מה זכו שבימי של לוי להיות חופשי משעבוד מצרים כששעבדו מצרים בישראל מתחילה היה פרעה משעבד עצמו עמם כדי שיתאמצו במלאכה כדדרשינן בפרך, בפה-רך באותה שעה נזכר שבטו של לוי מה ציוה יעקב בשעת פטירתו, שלא ישאוו לוי לפי שהיה עתיד לשאת את ארון הקודש ולא רצה לשעבד עצמו ולא הכריחם פרעה. מיום ההוא והלאה הוקבע להיות משועבד כל מי שעבד עצמו, ועוד נמצא באגדה, אברהם מסר כל קבלת התורה ליצחק, ויצחק ליעקב, ויעקב ללוי, ולוי זרעו הושיבו ישיבות במצרים ולפי שלא היו יודעים שום מלאכה ולא נסו בה, רק בתורה היה כל עסקיהם לא נשתעבדו במצרים.

כאן בחזקוני כתוב, שלא המצריים הם אלו ששחררו מעבודה, אלא לוי אמר, אם יעקב לא נתן לנו לשאת את ארונו, ודאי שלבנים אנו לא נושאים!

הרמב"ן כותב {ה, ד} - ומנהג בכל עם להיות להם חכמים מורי תורתם, ולכן הניח להם פרעה שבט לוי שהיו חכמיהם וזקניהם. והכל סבה מאת ה'.

בספר אמת ליעקב, לגאון ר' יעקב קמינצקי... ראיתי שמביא את זה גם, הדברי חיים... כתוב, שיעקב במצרים, כבר הכין את הקרקע, לפטור את שבט לוי מן העבודה... איפה?

כתוב בסוף פרשת ויגש {מז, כב} - רק אדמת הכהנים לא קנה כי חק לכהנים מאת פרעה ואכלו את-חכם אשר נתן להם פרעה על-כן לא מכרו את-אדמתם

כותב האמת ליעקב - כל מה שעשה יוסף, הכל היה למען מטרה אחת, שיהיה שבט אחד בישראל, שבט לוי, שיהיה פטור מן המס, ולכן כשגזר פרעה על ישראל לעבוד, היו שבט לוי פטורים מזה, כי כן היה החוק בארץ מצרים, שנעשה ע"י יוסף, ושבט הכהונה פטור ממיסים, ומקבל את כל האוכל שלו, מידי המלכות, ולכן כשאומרת התורה {א, יא} וישימו עליו שרי מסים למען ענתו בסבלתם... שבט לוי היה פטור מכל מס, והרי פרנסתו מאוצר המלוכה, על כן היה פטור מן העבודה.

כך מביא ר' יעקב קמינצקי, לבאר את מה שכתוב בסוף פרשת ויגש.

(ברוך שאמר)

שלח ביד מי שתשלח שלח נא ביד תשלח. אומר הרמב"ן והנכון בעיני, רש"י אומר שלח נא ביד תשלח אהרון, אבל הרמב"ן אומר בדרך הפשט לא כתוב ביד מי, אומר דבר נורא, ביד תשלח, מי שתשלח. אמר להקב"ה יש אצל כלל ישראל חמש מאות תשעים ותשע אלף ותשע מאות תשעים ותשע אנשים שיותר ראויים ממני, ביד תשלח, והנכון בעיני. שלח נא ביד כל אשר תשלח כי אין אדם בעולם שלא יהיה הגון יותר ממני לשליחות. אתם שומעים? מי שתשלח. והסיבה למשה בכל הסרבנות הזה ענותנות הגדולה מכל אדם אשר על פני האדמה. כולם ראויים יותר ממני. הוא מדבר עם הבורא עולם, זה לא אחד שאומר אני לא צריך ברכה בחופה, אני לא צריך עליה. אתה מדבר עם הבורא עולם, הוא הרגיש ככה. משה רבינו ידע את האמת.

התירוץ לזה, איך הוא הרגיש פחות מכולם, כתוב ב'אגרת הרמב"ן', הרמב"ן כותב באגרת "וכל אדם יהיה גדול ממך בעיניך, אם חכם או עשיר הוא עליך לכבדו שיותר חכם ממך, ואם רש הוא ואתה עשיר או חכם ממנו זה סיבה לכבד אותו, חשוב בליבך כי אתה חייב ממנו והוא זכאי ממך, שאם הוא חוטא ושוגג ואתה מזיד". אם הוא יותר חכם אתה צריך לכבד אותו כי הוא יותר חכם, אם אתה יותר חכם אתה צריך לכבד אותו כי עליך יש תביעה יותר, אתה יותר ברמה רוחנית, אתה מזיד והוא שוגג. אז מה אמת? מי שווה יותר? מי שחכם יותר או מי שטיפש יותר? אני יוצא מבולבל מהרמב"ן. אני אשאל אתכם קושייה יותר חמורה, מה הדין בבאין בבת אחת כמו בסוגיית שני שבילין, אתה יושב עם עוד שני אנשים מדברים בשיחה, עם ראובן ושמעון. ראובן יותר חכם ממך ושמעון יותר טיפש ממך, את מי אתה צריך לכבד? אומר הרמב"ן את שניהם. את ראובן תכבד יותר בגלל שהוא יותר חכם, שמעון תכבד יותר כי הוא פחות חכם, יש לו פחות תביעה. אז מה אמת? מה דורשים מכן אדם? קושייה חמורה, נכון? מה התשובה?

אני לא יודע תשובה, אני יודע דבר אחד, שכולנו מקיימים את אגרת הרמב"ן על כל פנים אני, איני רוצה להגיד בשם הציבור אבל בהפוך. אני מקיים את אגרת הרמב"ן אבל הפוך. כשאני רואה אדם שאני יותר חכם ממנו אני מסתכל עליו מלמעלה למטה, מה הוא ברמה שלי? כשאני רואה אדם יותר חכם ממני, מה החכמה הוא נולד ככה, הוא מכסא כבודו, מה החכמה? אני עמל. אם יהיה שניים בבת אחת אני גם אסתדר, אני שווה יותר משניהם. בדוק ומנוסה, כל אחד יבדוק בעצמו. אז מה האמת? התירוץ הוא כל הנושא של כבוד הוא לא שייך לשכל, שייך למידות. טבע של האדם שהוא רוצה להרגיש שהוא שווה יותר מכולם. אז אם זה המידות אז פה הוא מפרש שן פה הוא מפרש שן, אבל מי שיש לו טבע של ענוה, של משה רבינו אז פה הוא מפרש כך. משה רבינו אומר כולם ראויים יותר ממני, למה? הוא התכוון שהוא חכם יותר מכולם יש לו יותר תביעה אז ממילא מאגרת הרמב"ן אפשר להבין את זה. כבוד זה לא דבר ששייך לשכל, זה שייך למידות, לתכונה, לרגש. בטבע של האדם שהוא רוצה להרגיש שהוא שווה יותר מכולם אבל מי שיש לו טבע של הנהגה. פעם ניגש אל ה'חזון איש' איזה נער צעיר, הוא אמר הרבי יודע שהוא גדול הדור? ה'חזון איש' חייך הוא אמר בטח!. אז הוא שאל אז איך הרב מדבר עם כל יהודי הכי פשוט ועם כל ילד ממש בגובה העיניים בלי שום הרגשה? אומר ה'חזון איש' ככה, כל אחד שעומד מולי אני חושב באותו רגע ווער ווייס ווער ווייס, מי יודע, מי יודע, אם היה לו את הכוחות שלי לאיפה הוא היה מגיע, אם לי היה את הכוחות שלו איפה אני הייתי. זה 'אגרת הרמב"ן'

(הגר"א דיסקין)

בדרך הדרוש

וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה עֲתָה תֵרְאֶה אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה לְפָרְעֵה וְגו' (כו, א) בש"ס סנהדרין (קיא, א) במלחמת פרעה אתה רואה אבל אי אתה רואה במלחמת ל"א מלכים עי"ש. וצ"ב סיבת הדבר שנענש בדבר הזה דייקא. ונל"ב דהנה משה טען ואמר ה' למה הרעותה לעם הזה? ולכאורה לפמ"ש המפרשים דעל ידי הכבדת העבודה יכלו לצאת מצרים קודם הזמן של ארבע מאות שנה שקושי השעבוד השלים הזמן הרי בדין הוא. אך במפרשים כתבו עוד גזירת כי גר יהיה זרעך שנגזר על אברהם אבינו כלל את כל זרעו, ונמצא שבני ישראל כבר השלימו יותר מחלקם במאמץ העשור שנה שנשתעבדו שם ובדין יצאו ולא הוצרכו לקושי השעבוד ולכן בא משרע"ה בטענה למה הרעותה לעם הזה אמנם זה רק אם עשוי היה בכלל זרע אברהם אבל אי אמרין דישמעאל ועשו אינם בכלל זרע אברהם ויצחק הרי אינם בכלל כי גר יהיה זרעך רק בני יעקב, וכיון שהגורה חלה כולה על בני ישראל הרי עדיין לא השלימו את הזמן ושפיר היה צורך בקושי השעבוד וזוהו שמשוה בא בטענה למה הרעותה חזו"ן דסבירא ליה שעשוי בכלל זרע יצחק, והנה מבואר בכתובים (פרשת ואתחנן) שמשוה ביקש להיכנס לארץ ישראל, ונראה לומר שהינו כדי שיוכל לקיים מצות פרו ורבו, כי משה רבינו ע"ה לא היו לו בנות כי אם בנים, והרי זה שנוי במחלוקת אם בשני זכרים בלבד יוצא אדם ידי חובתו במצות פרו"ר. והנה בטעם שפירש מן האשה אמרו (שבת פ"ז א) מאי דריש, נשא קל וחומר בעצמו, אמר ומה ישראל שלא דברה שכונה עמהן אלא שעה אחת וקבע להן זמן אמרה תורה והיו נכונים וגו' אל תגשו, אני שכל שעה ושעה שכונה מדברת עמי ואני קובע לי זמן על אחת ככה וכמה עי"ש. ומצינו (דבר"ט) קרא את יהושע, אמר לפניו רבש"ע יטול יהושע

ת.ד 102 בני ברק | פקס : 03-5055919 | 9139191@gmail.com

זכר מיאמינים

גליון שבועי מ'בית בני אמונים'

פרשת שמות תשפ"ד שנה י | גליון מס' 515

פרתחו שערים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

'זכיה' ולא 'נטל'

לעגית אמן כידוע יש כללים הלכתיים ברורים, הקובעים בין השאר את הזמן שבו חלה החובה לענות אמן, ואת האופן שבו יש לענותה. במאמר זה אתמקד בהלכה הקובעת את ארץ הזמן שיש להקדיש להגית המלה 'אמן', וכפי שנפסק ב'שלחן ערוך' (או"ח סכד ח): "ולא יענה אמן קצרה, אלא ארפה קצת". ה'שלחן ערוך' (שם) מוסיף ומבהיר ששעור הזמן הרצוי הוא כארץ הזמן שלוקח לומר את התבות "א-ל מלך נאמן", שכידוע אמן היא ראשי תבות שלהם.

המתבונן בהלכה זו יתמה: מדוע חייבו חכמים להאריך באמירת מלה אחת כשעור זמן אמירת שלוש מלים? התמיהה מתגברת לנוכח העבדה שחכמים אף קצבו ענין חמור למי שאינו נוהג כן, וכפי שהביא הטור (שם) את גרסתם של רבים מהראשונים בגמרא (ברכות מז ב): "העונה אמן קצרה - יתקצרו ימיו". והדברים טעונים באור!

ה'משנה ברורה' מבאר זאת על אתר (שם ס"ק לו): העונה אמן במהירות מבטא בכך זלזול באמן! שכן ממעשיו נראה שעגית אמן היא עבורו נטל שרצונו להפטור ממנו במהירות האפשרית. כשמודבר בזלזול בכבוד שמים, אין כל פלא מדוע החמירו כל כך.

לפי הסבר זה יובן אף מדוע מאידך כה הפליגו חכמים (שם ע"א) בשכרו של "המאריך באמן", עד שאמרו כי "מאריכים לו ימיו ושנותיו", שכן המאריך בעגית אמן מראה עד כמה חביב עליו כבוד שמים, ולפיכך במדה כנגד מדה אף רוח המקום נוחה הימנו ומאריכים לו ימיו ושנותיו. אין זו אריכות כנגד אריכות גרידא, כי אם אריכות מחמת חביבות כנגד אריכות מחמת חביבות.

חשבתיו להוסיף ולומר ש"אמן קצרה" ו"אמן ארפה" אף מרמזות לארץ הזמן שאדם מוכן להשקיע כדי לשמע ברכות ולענות אמן אחריו. מי שמקדיש זמן ארץ כדי לשמע ברכות מפי המתפללים ולענות אחריו אמן, הרי הוא ללא ספק בגדר עונה "אמן ארפה", ומבטח לו כי יאריכו ימיו ושנותיו.

מי שלא זכה להכיר בערכה של אמן עלול לראות לפניו אדם המפסיד דקות ארוכות מזמנו היקר. ואולם האמת היא שאדרבה, תמורת כל דקה שאדם משקיע בעגית אמן, הוא יזכה באריכות ימים.

רמז לענין זה נוכל למצא בפרשתנו, בפסוק (שמות ב יח): "מדוע מהרתן בא היום" - סופי תבות "אמן", ללמדך כי בכל הנוגע לעגית אמן אין למהר!

נקפיד לענות אמן באריכות פהלכתה, ונאריך בזמן שאנו משקיעים כדי לשמע ברכות מפי חברינו ולענות אחריהם אמן, ומבטח לנו שתתקיים בנו הבטחת חז"ל "מאריכים לו ימיו ושנותיו".

בקרית "מאריכים לו ימיו ושנותיו".
שבת שלום,

218 298 מכאולס"ן

פניני אמונים

פניני תפלה בפרשה

קבלו דין שמים בסבלנות ובהשלמה

"ויהי בימים ההם ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלתם" (ב יא)

את המלה "בסבלתם" תרגם אוגוסטוס: "בפולחנהו", כלומר בעבודתם. ויש להבין מדוע לא כתבה התורה כדרכה במפרש: "וירא בעבודתם"?

פרש רבי דוד קויאט, מראשי ישיבת מיר בברוקלין:

תארה התורה את עבודת הפרך של ישראל במצרים בכני שכול להתפרש אף מלשון "סבלנות", ללמדנו כי מעבר לעצם עבודתם וסבלם, הבחין משה רבנו בסבלנותם, שלמרות עבודת הפרך הקשה לא אבדו הם את אמונתם ואת תקוותם להגאל, אלא קבלו את שעבודם בסבלנות ובהשלמה. סבלנות זו היא שעמדה לישראל להגאל ממצרים, והיא זו שתעמד לנו להגאל בגולה שלמה במהרה בימינו, וכפי שמבקשים אנו בסדר ההושענות בהושענא רבא: "הושע נא סובלת סבלך" - הושע את ישראל המקבלים את הסבל שנגזר עליהם, בסבלנות, באמונה ובהצדקת הדין (ספת דוד).

לשומח במעלת הזולת

"ויהי אף ה' במשה ויאמר הלא אהרן אחיך הלוי ידעתי כי דבר ידבר הוא וגם הנה הוא יצא לקראתה וירא ושומח בלבבו" (ד יד)
דרש רבי מאיר מארים מגנס, רבה של קהלת 'עדת ישורון' בברוקלין:

כמו אהרן ששמח בגדלה שבה זכה אחיו ונכנע למרותו, כך העונה אמן בכונה אחר ברכת חברו, מעטר עצמו בשבחו של

אהרן: "וראך ושומח בלבבו", בכך שהוא מכיר במעלתו של המברך ונמשך אחריו בעגית אמן באמונה. לפיכך אמרו חכמים (ברכות נג ב) כי "גדול העונה אמן יותר מן המברך" (מעט מים).

תכלית האדם

"תכבד העבדה על האנשים ויעשו בה ואל ישעו בדברי שקר" (ה ט)

כשבקש להוציא מלב בני ישראל את הרצון ללכת לעבד את ה' כדברי משה, הורה פרעה להכביד את על העבודה עליהם, בסברו כי כאשר תכבד עליהם העבודה לא יהיה להם פנאי לעסוק בעבודת ה'.

הרמח"ל מבאר כי כמו פרעה, אף היצר הרע משתמש בתחבולה זו כדי לשלט בבני אדם ולבטלם מעבודת ה' ומקיום המצוות: יודע היצר שכאשר יתבונן האדם בתכלית בריאתו ובמה שה' שואל מעמו, מיד יתחרט על מעשיו, וחרטותו תלך ותגבר עד שישוב לדרך הישר. על כן הוא מעביד את האדם ברכישת קניני העולם הזה וברדיפת כסף ותענוגות, "עד שלא ישאר לו רוח להתבונן ולהסתכל באיזה דרך הוא הולך". על האדם לדעת כי מחובתו להתגבר על עצת היצר, ובכל עת מצא לעצור ולהתבונן על תפקידו בעולם (מסלת ישראל פרק יא).

והיה רבי חיים קניזוירט רבה של אנטוורפן מוסיף ואומר: לו רק יצליח האדם להשתחרר לרגע מלפיתת היצר הפסיתו לרדף אחר קניני העולם, ממילא אף ערך התפלה יעלה בעיניו, באשר הוא יפנים כי לכל תפלה יש ערך וחשיבות מיוחדת, ומתוך כך יקדיש לה יותר זמן במשך היום (מים חיים [מהדורת תשע"ו] עמ' שט).

התפלה האחרונה עלי אדמות

בחרו כזה או אחר. אמנם הוא ברח את האב והבן בחם, והבטיח כי בכל מקרה ישתדל בעזרת ה' לעשות משהו בנדון.

כבר למחרת בקש הגראי"ל לפגש את ראש הישיבה, וכך הוא אמר לו באותה פגישה: 'להורות לך לקבל את הבחור, לא אוכל, אולם זאת אמר לך, כי יותר ממה שהישיבה תתרם לבחור, הוא יתרם לישיבה...'

ראש הישיבה החליט על אתר לקבל את שמעון. ולא במפתיע, ממש כדברי הגראי"ל כן היה. מיום בואו ועד פטירתו היה שמעון סמל ודגמה עבור כל בני הישיבה, הן בלמודו והן בתפלתו. דמותו עוררה השקאה מפלאה של מסירות נפש והקרבה ללמוד תורה ולעבודת ה'.

ביום ב' בחשוון תשס"ח הסתלק הבחור המפלא לגנוי מרומים, ובני הישיבה החליטו להוציא לזכרו ספר זכרון בשם 'אהלי שם'. אברך חשוב היועד למשך בעט סופרים נקרא למלאכת כתיבת קורות חייו, ובמסגרת זו הוא החליט בין היתר לחקור ולברר - מה היה סודן של התפלות המיוחדות של שמעון, ומה עמד מאחורי התמדתו המפלאה?

מתוך הברור שערך אצל חבריו של המנוח, עלה בידו הספור המפלא הבא ששמעון ספר לחבריו באחת ההזדמנויות:

היה זה לאחר שבשלב די מקדם בחייו הבין שמעון משיחותיהם של כמה רופאים שטפלו בו, כי הסכון הגדול ביותר עבורו הוא דם נשימה פתאומי. מערכת הנשימה שלו היתה פגועה כל כך, עד שכל מצוקה נשימתית, ולו הקטנה ביותר שיקלע אליה, יכולה היתה לגרם לפטירתו בתוך דקות ספורות.

"מאותו רגע שגנבה לאזני אבנחנם של הרופאים", ספר שמעון לחבריו את סוד חייו, "גמרתי אמר בלבי לראות בכל סדר' ובכל תפלה פסוד וכתפלה האחרונים בחיי. חייתי בתחושה שכל יום יכול להיות עבורי היום האחרון עלי אדמות, ומשכך למדתי בכל סדר והתפללתי כל תפלה, כפי שכל אדם היה נוהג לו היה יודע שאלו הם הסדר והתפלה האחרונים בחייו".

תחזיתם הקודרת של הרופאים התממשה בסופו של דבר; בהיותו כבן עשרים ושש שנים נקלע הבחור הצדיק שמעון שכטר זצ"ל למצוקה נשימתית, ובתוך דקות ספורות הוא החזיר את נשמתו הטהורה, כשראשו נשמט על הסטנד בביית המדרש, במקום שבו במשך שנים למד בהתמדה ושפך דמעות פמים בתפלתו היוקדת.

לרומם פרשת נשא

שהפליאה את כל רואיו.

בני הישיבה היו מביטים בקנאת סופרים ובהשתאות כיצד במשך כל סדר א', ארבע שעות ברציפות, היה שמעון יושב במקומו הקבוע בבית המדרש, כשחברותא אחד מימינו, וחברותא נוסף משמאלו, והוא הונה עמום בתורה בהתמדה ונפלאה שהיה בה כדי לביש אף את המתמידים הגדולים ביותר בישיבה.

וכמו בבקר, כך אחר הצהרים, היה שמעון לומד בהתמדה באותו מקום ובאותו אפן, בחברותא משלשת' שנמשכה לאורך כל הסדר, שעות רצופות ללא שום הפוגה.

מלבד התמדתו ושקידתו המיוחדת של שמעון בתורה, התבטאה טהרת נפשו ביתר שאת בתפלה; חבריו היו רגילים לומר כי כל תפלה של שמעון, בימות החל כמו בשבתות, נראית כתפלת נעילה של יום הכפורים. הוא היה מאריך מאד בכל סדר התפלה והברכות, ובפרט בתפלת שמונה עשרה שהיה מתפלל בדקות ובדמעות שלישי, והיא נמשכה לא פחות ממחצית השעה.

בהליתו הספידו ראש הישיבה רבי דוד מן זצ"ל, ובתוך דבריו ספר:

"כאשר בקש שמעון להתקבל לישיבה, חששתי מאד לקבלו, ונדמה כי היה בחשש זה הרבה מן הצדק. היתה דרושה מדה אחריות כדי להחזיק בין כתלי הישיבה בחור הסובל ממצב רפואי כה שברירי, הישיבה אינה בנויה מעצם טבעה להחזיק בה בחור שנוזק לבית חולים צמוד.

שמעון כבר חשב לוותר, אולם היה מי שהחליט להלחם עבורו. היה זה אביו, אשר כפי שהוא נלחם בשביל שמעון מאז לדתו, על כל שלב ועל כל התקדמות, כך גם עתה, משקבל את התשובה השלילית הוא לא המתין לרגע.

ללא אמר ודברים הוא הוביל את בנו היושב בכסא הגלגלים אל הבית הנודע שברחוב חזון איש 5 בבני ברק - ביתו של הגראי"ל שטיינמן זצ"ל - והביע בפני הגראי"ל את תרעמתו על הנהלת ישיבת 'כפר חסידים' המסרבת לקבל את בנו, אף על פי שמדבר בבחור בעל יסורים, קדוש וטהור, שכל כלו מקשה אחת של למוד תורה בהתמדה.

הגראי"ל הקשיב לאב הכאוב, ומשסיים את דבריו הסביר לו בעדינות, כי כיון שיישיבת כפר חסידים אינה שיכת לו, אין לו כל אפשרות להכריח את ראש הישיבה לקבל

בוגרי ישיבת 'כפר חסידים' המעטירה, לנצח לא יוכלו לשכח את דמותו הפלאית של הבחור החשוב, העלוי והמתמיד המפלא שמעון שכטר ז"ל, בחרו שלאורך כל חייו הקצרים היה סמל ודגמה לקיום הצויי (דברים ו ה) 'ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך', וכדורשת חכמים (ברכות נד א): 'אפלו הוא נוטל את נפשך'.

"כאשר בקש שמעון להתקבל לישיבה, חששתי מאד לקבלו, ונדמה כי היה בחשש זה הרבה מן הצדק. היתה דרושה מדה רבה של אחריות כדי להחזיק בין כתלי הישיבה בחור הסובל ממצב רפואי כה שברירי, הישיבה אינה בנויה מעצם טבעה להחזיק בה בחור שנוזק לבית חולים צמוד."

הבחור שמעון שכטר היה נכה מיום לדתו, ולאורך כל חייו היה מרתק לכסא גלגלים, כשהוא בקשי יכול להגיע איבר מגופו. אפלו את ראשו הוא לא היה מסוגל להחזיק זקוף. בשל מצבו הרפואי השברירי ומפאת צרכיו המיוחדים, הוא שפן בחדר פרטי בפנימית הישיבה, והחדר שהתאם לצרכיו הרפואיים המיוחדים היה עבורו 'בית חולים' בזעיר אנפיו. כתוצאה ממצבו הכללי סבל שמעון ממגוון בעיות רפואיות קשות, אולם למרות כל הקשיים והיסורים הוא לא פסק לרגע מעסק התורה והתפלה, בשקידה עצומה

עניית אמן - חלק מהברכה

(או"ח תפז ד), שהביא שרבי יוסף הוליס, גאב"ד טייסמניץ ורבו של ה'פני יהושע', 'היה נוהג לעמוד בחצות הלילה ולברך ברכות השחר, והיה מעיר שני אנשים כדי שיענו אחריו אמן'.

בספר 'אדרת אליהו' לרבי עמנואל חי ריקי (שבת קיט ב) מוסיף וכותב, שכאשר המברך עצמו שומע עניית אמן מפי העונה כדון ומכונן לצאת בה (ראה רמ"א או"ח קסז ב), הרי זה כאלו אף הוא ענה אמן אחר ברכתו, לפי ששומע כעונה. נמצא שבכל עניית אמן על ברכה יש לכל הפחות שנים שעונים אמן - המברך והעונה אמן. משום כך אף בדרשם את הכתוב (ישעיהו כו ב): "פתחו שערים ויבא גוי צדיק שמר אמונים", נקטו חכמים (שבת קיט ב): "אל תקרי שמר אמונים אלא שאומרים אמן"; דיקו לדרש בלשון רבים "שאומרים אמן", ולא "שאומר אמן", משום שפאמור בכל עניית אמן על ברכה יש לכל הפחות שנים "שאומרים אמן".

שנים שעונים אמן

יש מי שפיתב שעל האדם להדר ששני אנשים יענו אמן אחר ברכתיו.

באורים והערות:

כך הביא המ'מחצית השקל' (או"ח ו ט) בשם הרמ"ע מפאנו (עשרה מאמרות' מאמר חקור דין ח"ב פרט טו). הנהגה זו מקורה בדברי הזר הק' (ויצא קס א) שכתב: "כל רזין דברקאן הכא איהו - חד לברקא ותרין לאתבא" [כל סוד הברכות כך הוא - אחד לברך ושנים לענות אמן]. הזר (שם) סמך לכך את לשון הפסוק (דברים לב ג): "כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלקינו" - אלו שנים העונים אמן, שהרי נאמר "הבו גדל בשם ה' וראה באשעל אברהם' לבעל הדעת קדושים' מבוטשטש, רבים.

תענה אמונים

פנינים על מצות התפלה

אגדת אמונים

מכתב מקורא נאמן

חובת הפונה בתפלה

לכבוד מערכת 'וכל מאמינים', שלום וברכה.

כמי שנמנה עם קוראיו הקבועים של העלון ומתבשרם תדיר על צוף אמריו, הנני להודות לכם על השקעתכם העצומה הנפרת בכל מלה. תחזקנה ידיכם.

בחנית נאה קורא ונאה מקים, זכיתי והנני מקפיד דבר יום ביומו על עניית אמן אחר ברכות השחר, חמש, ולעתים אף שש ושבע פעמים, ואני רואה ב"ה סיעתא דשמאי מ'חדת בכל ארחותי.

הבאתם כמה פעמים את דברי הזר הקדוש (גולד רפה ב) שפאשר ישראל נזהרים לענות אמן פראוי, אזי תפלתם מתקבלת, פכתוב (ישעיהו כו ב) "פתחו שערים ויבא גוי צדיק שמר אמונים" - אל תקרי 'אמונים' אלא 'אמונים', ודרשו שם את לשון "פתחו שערים" על פתיחת שערי תפלה.

וחשבתי להביא רמז לדבר, מכך שבגסס הקדיש שאחר התפלה אנו אומרים: "תתקבל צלותהון ובעיותהון דכל בית ישראל קדם אבוהון דבשמאי", סופי התבות "קדם אבוהון דבשמאי" הם 'אמן'.

בברכה נאמנה, שמעון רוטמן בית שמש

נתן לשלח מכתבים לפקס
 שמשפירו 08-9746102
 או לכתבת המייל: 9139191@gmail.com

תפלה בגוף ובנשמה

בבקשו להמחיש את חשיבות הפונה בתפלה מדמה בעל 'חובות הלכות' (שער חשבון הנפש פרק ג) את תבות התפלה שאדם מבטא בפיו לקלפת הפרי, ואלו את הפונה והעיון במלות התפלה לפרי עצמו. על דרך זו הוא אף ממשיך את בטוי תבות התפלה לגוף האדם, ואלו את הפונה לנשמתו, וכותב כי לפיכך פאשר מתפלל האדם רק בלשונו, ובאותה שעה לבו מהרהר בענינים אחרים, נמצאת תפלתו כגוף בלי נשמה וכקלפה בלי פרי.

על פי דבריו מוסיף ומבאר הרבי בעל ה'שמח ישראל' מאלפסנדר (בהעלתך אות ג), כי כשם שתפלה בלא פונה היא כגוף בלא נשמה, כך תפלה בכונת הלב וללא בטוי מלות התפלה, היא כנשמה בלא גוף, וכעין עבודת מלאכי מרום. אמנם, לפי "שמלאכים יש לו לקדוש ברוך הוא בשמים הרבה, ועקר בריאת האדם בעולם הזה הוא בשביל מעשה המצוה, הינו לעשות המצוה עם הגוף, ולהעלותה בפונה הראויה, שבזה נותנים חיות למצוה שהיא היא הנשמה למצוה", לכך נצטוו האדם שלא להסתפק בתפלה בכונת הלב, אלא יחד עם הפונה עליו להוציא ולבטא את מלות התפלה בפיו.

שתי דרכים בפונה

כך כותב ה'ח"ת' סופר' (ע"ת, פרשת שמות) בענין חשיבות הפונה בתפלה: כידוע, אין לנו השגה בשמותיו ומדותיו

של הקב"ה, וביחוד בשם המפכרש' שעליו דרשו חכמים (פסחים ג א) את הכתוב (שמות ג טו): "זה שמי לעלם"; את תבת "לעלם" שנכתבה בכתוב חסר, דרשו חכמים כאלו נכתב: "לעלם" - מלשון העלמה, ללמדך שיש להעלים שם זה ולא לפרסמו. לפיכך, בעת שאדם מתפלל, מן הנכון שיכונן באחת משתי הדרכים: הראשונה, שהוא עומד בתפלה לפני אלקי העולם כתינוק שאין לו שום השגה בגדלות ה'. וכפי שמביא הריב"ש (שו"ת, סי' קנז) בשם רבו רבי פרוך הכהן, שאמר על רבי שמשון מקניון, שאף שהיה בקי בכל סודות הקבלה לא כונן בתפלתו אלא את הפונה הפשוטה "ככונת התינוקות" - שהוא עומד לפני ה'. והאפשרות הנוספת, שיכונן שתפלתו נאמרת על דעת האבות הקדושים שהיו בקיאים ברזי השמות והספירות, ובכך יחשב לו "כאלו כונן בכונותיהם פראוי".

ענין זה נרמז בדבריו של משה בפרשתנו (שמות ג ג): "בשאלת: 'ואמרו לי מה שמו' מברר משה - איזו היא הפונה הראויה בעת העמידה בתפלה לפני ה'? והשיבו לו מן השמים כי שתי פונות נאמרו בדבר: א. "אהיה אשר אהיה" (שם יד), וכפי שפרש זאת הרמב"ם ב'מורה נבוכים' (א סג): "הנמצא אשר הוא נמצא"; כלומר, שצריך המתפלל לכוון שהוא עומד לפני ה' הנמצא ומוכן תמיד לשמע תפלת כל פה. ב. "ה' אלקי אבותיכם..." (שם טו), לאמר כי יכולים הם לכוון עוד, שתפלתם נאמרת על דעת האבות הקדושים שהיו בקיאים בעמק כונותיה.

ברוך שעשה לי נס במקום של עניית אמן

הקודמת, מצא מידענו ר' שלמה את עצמו בשעת אחר צהריים מאחרת עומד בפתח בית הכנסת המכר והאהוב שבו שמש כ'גבאי אמן' לשמחתו, מתפללי בית הכנסת לא שכחוהו והתענינו לשלומו. אולם כשהוסיפו והתענינו לשלום העסק החדש נצבט לבו וכאב צורב אים להתפרץ ממנו החוצה.

באמת... מה שלום העסק! לאחר תפלת מנחה, עמד ר' שלמה לצאת מבית הכנסת למקום השמחה, ובדיוק אז נגש אליו אחד מ'דידי' הטובים ואמר לו בגלוי לב:

"דע לה, כי פנה חמה במיוחד שמונה לה בלבי על כך שהקשבת בכל בקר לברכותי והשלמת אותן באמן. מאז שעזבת המשכת בך עם חברותא, אולם זכות הראשונים שמונה לה".

ר' שלמה נעצר לרגע. הוא נזכר בערגה בתחושת הספוק שלו אותה באותה תקופה בלתי נשפחת. ולפתע עברה בלבו מחשבה: הן זקוק אני לישועה, מדוע שלא אנצל את ההזדמנות ואבקש על כך?

באפן ספונטני לחלוטין נגש מידענו לפנה שבה רגיל היה לעמד מדי בקר בתקופה שבה שמש כ'גבאי אמן', הסב פניו אל הקיר, וכשדמעות בעיניו נשא תפלה רותחת לפני מקור הברכות כי בזכות ה'אמנים' הרבים שזכה לענות במקום זה, 'פתח בפניו את שערי ההצלחה וזכהו בפרנסה טובה וברוכה.

ההמשך המפתיע עלה על כל דמיון. לא חלפו יותר משבועים מאז, וכבר התהפך עליו הגלגל לטובה. בפתע פתאום החלו תושבי האזור להתענין בעסק החדש. השמועה על קיומו חלפה מפה לאזן, והוא הצליח בחסדי שמים לסגר כמה עסקאות טובות שבהן הרויח סכום נאה שאף פסה את רב החובות שצבר בחידשים האחרונים.

ר' שלמה ראה במאדע זה נס גלוי. הוא נוכח לראות בכחה של עניית אמן וקבל על עצמו לשוב ולשמש כ'גבאי אמן' במקום מגוריו החדש.

הספור המרגש שלפניכם נשלח אלינו מאת ר' שלמה, אברך יקר שבמשך תקופה ארפה זכה לשמש כ'גבאי אמן' בבית הכנסת שבו התפלל, וכמו רבים זכה לראות בעיניו ישועות גדולות:

היה זה לפני שנים ספורות, באחת הפעמים ש'בני אמונים' עוררו להצטרף למוזי הרבים, 'גבאי אמן', האזכים מדי יום להשלים את ברכותיהם של מתפללים רבים בעניית אמן.

במחשבה של רגע החליט ר' שלמה להתקשר ולהצטרף למיזם. בבקר שלאחר מכן כבר השכים להתפלל כותיקין, ומיד לאחר מכן התיצב הכן על משמרתו. עבדת היותו דמות די מכרת בקהלת, תרמה לכך שבתוך כמה ימים כבר היה 'עמוס בעבודה'. בתחלה היה לו קצת קשה, אולם מהר מאוד היה ההרגל עבורו לטבע.

בכל בקר היה ר' שלמה מקדיש כמה שעות למען המצוה. הוא חש ספוק עצום מזכוי הרבים הגדול שנפל בחלקו, וגם צביר המתפללים השיב לו הערכה ותודה. רבים מהם ספרו לו כי מאז ומתמיד רצו להקפיד על אמירת ברכות השחר באפן משלם, אך מחסום הבושה עמד בפניהם, וכעת משהוסר מחסום זה, אין ערף לתודתם.

שנה לאחר מכן נאלץ ר' שלמה בכרח הנסבות לעזב את מקום מגוריו ולעקור לעיר אחרת. במקום החדש והבלתי מוכר התקשה להמשיך במשימתו, וכך, אף שהוא עצמו המשיך להקפיד על אמירת ברכות השחר בחברותא, מעבודת ה'גבאות' הוא חדל לצערו...

במקום מגוריו החדש פתח ר' שלמה סיני של עסק מוכר שלפי כל הנתונים אמור היה להצליח. היה זה תחום יחודי ומבקש שכמה מבני משפחתו כבר עסקו בו בהצלחה, היו לו כל הסבות שגם הוא יצליח בתחום, אלא שלמרב הפלא, ככל שנקפו הימים התברר לו ששום דבר אינו צפוי... בנגוד להצלחה המשגשגת של יתר הסניפים, משום מה דוקא אליו הלקוחות מעטו להגיע. הרוחים שקנה להניב נותרו בגדר חלום ודמיון, והוא לא ידע את נפשו.

באחד הערבים, עקב שמחה משפחתית שהתקיימה בעיר מגוריו

שערי גן עדן

עניית אמן במשנת בעל ההלולא

הנענית מפי אדם שלא משקיע מאמץ מיוחד מצדו, ולכך סגולתה כה גדולה.

מלאכי אמן מלמדים זכות

עוד מביא ה'באר משה' (שם) את דברי הזר הק' (נ"ל רפ"א) כי כאשר ישראל מקפידים על עניית אמן כראוי נפתחים בפניהם שערי שמים ומתקבלת תפלתם.

בענין זה מספר כי פעם הבחין הרבי מאו"רוב באדם המברך ברכותיו בלחש, מבלי לזכות את הסוכבים בעניית אמן אחר ברכותיו. פנה אליו הרבי ואמר לו: "הלא לפני זמן קט שקשתי שאתפלל ואעורר רחמים עלי, וחבל... הן לו רק היית מברך בקול היית זוכה שהמלאכים הנבראים מעניית אמן על ברכותיך, היו יכולים לשמש מליצי ישר בעבורך!" (בלבת אש ח"ב עמ' קע"א).

"השכמת בית המדרש' כדי לענות אמן

על הפסוק (שופטים ה ב): "בפרע פרועות בישראל בהתנדב עם ברכו ה", דרשו חכמים (תנ"ד א רב"א): "ב[זכות] מי הקדוש ברוך הוא נפרע להם לישראל מן הגויים? ב[זכות] בני אדם שמשכימים ומעריבים לבית הכנסת ולבית המדרש ועונים אמן..."

ה'באר משה' (שופטים ע"א קס"ה) מעיר כי מלשון ה'תנא דבי אליהו' מבאר כי עקר מעלת עניית אמן היא כאשר מתאמצים ומחזרים אחריה, והינו כשמוקדים לבוא לבית הכנסת לפני הזמן כדי לענות אמן אחר המברכים, ולכך אמרו חכמים "שמשכימים... ועונים אמן", ואף לשון הפסוק "בהתנדב עם" משמעותה שמתנדבים להביא עצמם לידי חייב עניית אמן. עניית אמן, שאדם מחזר אחריה, נמצאת בדרגה גבוהה יותר מאז

ה'באר משה' מאו"רוב א' בשבת תשל"א

ה'באר משה' זצ"ל

האדמו"ר רבי משה יחיאל הלוי אפשטיין נולד בשנת תר"נ לאביו האדמו"ר רבי אברהם שלמה מאו"רוב זצ"ל. מילדותו נודע כמתמיד

עצום ונעלה מפלג, וכבר בצעירותו היה בקי בכל חלקי התורה, בנגלה ובנסתר.

בשנת תרע"ב, והוא רק בן עשרים ושנים, החל לשמש כרב ומורה הוראה באו"רוב, ובשנת תרע"ח, לאחר הסתלקות אביו, הכתר למלא את מקומו. בשנת תרפ"ו התישב בניו יורק, שם החל לכתב ולהוציא לאור את סדרת ספריו המפורסמים 'אש דת' ו'באר משה'. בשנת תשי"ג עלה לארץ הקדש, התישב בתל אביב והיה מראשי מועצת גדולי התורה. נפטר בראש חודש שבט תשל"א ונטמן בבית החיים 'זכרון מאיר' שבבני ברק.

איש לרעהו

לענין
אמור'ך
רבי
יששכר
בן הרב
מנחם
הצרוני
זצ"ל

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לנצל ולהפיץ בלי רשות במכתב

שבת קודש כה טבת תשפד: הדלקת נרות: ירושלים: 4:13 תל-אביב: 4:27 חיפה: 4:17 מוצאי שבת: ירושלים: 5:29 תל-אביב: 5:31 חיפה: 5:28 ר"ת: 6:06

פרשת שמות

מסירות לחסד והצלה

מעלה לאדם המוסר עצמו להצלת הזולת ולמען עשיית חסד עמו!

נלמד מהפסוק: "ותיראן המילדות את האלוקים ולא עשו כאשר דיבר אליהן מלך מצרים ותחיון את הילדים" (פרק א-יז)

ואמרו חז"ל (סוטה יא:): "לא דיין שלא המיתו אותם אלא אף סייעו להחיותם. היו מספקות להם מים ומזון". ומובא במדרש: "וכי מאחר שלא עשו כאשר דיבר אליהן אין אנו יודעים שקיימו את הילדים, למה הוצרך הכתוב לומר ותחיון את הילדים? יש קילוס בתוך קילוס, לא דיין שלא קיימו את דבריו אלא עוד הוסיפו לעשות עמהם טובות. יש מהן שהיו עניות, והולכות המילדות ומגבות מים ומזון מבתיהן של עשירות ובאות ונותנות לעניות, והן מחיות את בניהן. הוא שכתב "ותחיון את הילדים". (מד"ר – שמות א-טו)

לכאורה יש לתמוה: היאך סיכנו המילדות עצמן ולא חששו מאזהרתו של פרעה של להחיות את הילדים? ואף שכן נח מצווה על הרציחה, הרי יכלו להתפטר מתפקידן?

עוד יש לתמוה במה אמרו חז"ל במדרש (שמות א-טו) שהמילדות קשטו עצמן למעשה זקנו זה אברהם. כשם שהוא פתח פונדק להאכיל עוברי דרכים ערלים, כך וודאי עליהן להחיות את הילדים ולא להורגן. וזה פלא: וכי בשביל לא להרוג צריך ללמוד מהנהגתו של אברהם?! ולאידך גיסא תמוה: הרי אברהם לא סיכן עצמו במעשיו, ואילו המילדות מסכנין עצמן?!

אלא נראה לנו התשובה בס"ד, שבאמת הלימוד מאברהם לא היה שצריכים להחיות התינוקות ולא להמיתם. שהרי זה פשוט. אלא יסוד גדול למדו המילדות מאברהם שכאשר אדם מוסר עצמו כליל, בכל שלימות רצונו, לעשות אך ורק את רצון ה', אזי נעזר הוא משמים אף בדרך נס! וזהו שראו אצל אברהם בהכנסת אורחיו, שאף במצבו הרפואי בחום היום, מסר עצמו בכל רצונו למצוה זו. ואז נעזר להגשמת רצונו בדרך נס [שנשלחו לו מלאכים]. ומזה למדו שאם יסכנו עצמן, רק כדי לעשות רצון ה' ולהחיות הילדים, אזי מובטח להן שמשמים יעזרו להן אף בדרך נס, כפי שאכן היה.

ומצאנו שבדרך יסוד זה תירץ הגרי"ש אלישיב זצ"ל קושיה אחרת: חז"ל (סוטה יב:) לומדים מהפסוק "ותרד לרחוץ על יד היאור" מלמד שירדה [בת פרעה] לרחוץ מגילולי בית אביה. ותמוה: מנין לנו שירדה לרחוץ מגילולי בית אביה, אולי היתה זו רחיצה רגילה?!

וביאר הרב אלישיב: הרי עפ"י דרך הטבע לא היתה בת פרעה יכולה להגיע אל התיבה ולמחותה מן הנהר. למרות זאת הושיטה את ידה ונעשה נס ונתארכה ידה. אם כן, בהכרח יש כאן מדה של ישראל שכאשר מגיע עת שצריך את עזרת היהודי להציל את מי שזקוק להצלה, כגון לעזור ולבנות ולחזק את התורה, והוא עומד מנגד כי ידו קצרה מלהושיע, אזי לא יקרה שום נס, וישאר הענין נעזב ופגוע, אבל אם יתן את ידו בכל כח רצונו, או-אז תשתרבב ידו, ואף הוא בעצמו לא יידע מאין בא לו האומץ והכח הזה.

כח זה - אומר הרב אלישיב - נובע מאותו כח של "הבא ליטתר מסייעין אותו"... מעתה, הנהגה זו שהושיטה בת פרעה את ידה כדי להציל, למרות שבדרך הטבע לא היה כל סיכוי ולא היה בזה כל תועלת, זו הוכחה ברורה ומכרעת שהלכה לרחוץ מגילולי בית אביה.

"הייתי חייב להציל את היהודי"...

סיפר הגרמ"ד סולובייצ'יק זצ"ל: כשעזבנו את וילנא בדרכינו לאודסה, הגיע לביטנו יהודי ולקח את המזוודות אל מנת להטעינן ברכבת. המזוודות הרבות עוררו את חשדה של המשטרה הרוסית, והשוטרים עצרוהו בחשד שסוחר בשוק השחור. הוא סיפר שזה שייך לרב מבריסק וביקש שאבא (הגר"ז זצ"ל) יבוא לתחנת המשטרה לאמת דבריו.

על אף שנתר זמן מועט לצאת הרכבת מיהר אבא לתחנת המשטרה כדי להציל את היהודי מהחשדות נגדו. חיכינו בתחנת הרכבת לבוא של אבא. היינו בפחד גדול האם המשטרה הרוסית יכניסוהו למאסר, וגם אם לא, שמא נפסיד את הרכבת ותתבטל כל תכנית הנסיעה לארץ ישראל. הדקות עברו במתח נורא, נותרו רק 5 דקות ואבא עדיין לא הגיע...

ברגע האחרון הגיע אבא בריצה כשהוא סוחב עמו את המזוודות בכוחות לא לו. כשהתיישב ברכבת אמר: "עפ"י ההלכה הייתי חייב להציל את היהודי שעשה לנו טובה. ואם עושים עפ"י ההלכה לא מפסידים! לא זו בלבד שלא איחרנו לרכבת, גם את המזוודות לא הפסדנו!" **במחיצתם**

שאלה ותשובה בעידה...

כשביקר הגאון רש"י אויערבאך זצ"ל בעמנואל, ניגש אליו נהג אמבולנס ושאל: בשבת ישנן הרבה קריאות ופעמים רבות אין זה פיקוח נפש ונמצא שחילל שבת בחינם. האם יש ענין להעדיף ללחוץ על דושת הרכב בשינוי ע"י שיחליף רגליו (על הדושה הימנית ילחץ ברגל שמאל ועל השמאלית ברגל ימין)?

נרתע רש"י וגער בו בחומרה: "הלא זה פשע אמיתי, לסכן חיי אנשים בנהיגה כזו ואסור לנהוג כד"!" **עפ"י גאון ישראל**

עלון "איש לרעהו" פרשת שמות הוקדש לעילוי נשמת **הרה"ג רבי פנחס הירשפרונג זצ"ל** רבה הראשי של מונטריאול - קנדה
נלב"ע כז טבת
ת. נ. צ. ב. ה.

עלון "איש לרעהו" פרשת שמות הוקדש לעילוי נשמת **רבי מרדכי יששכר דוב בער** אברמז'יק זצ"ל
נלב"ע כז טבת
ת. נ. צ. ב. ה.

להרגיש ולהשתתף בצערך של חברו [או בשמחתו] ולשאת בעול עמו!

נלמד מהפסוק: "ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם" (פרק ב-יא)

וכתב רש"י: נתן עיניו ולבו להיות מיצר עליהם. הנה כי כן, משה רבינו לא הסתפק בעצם הידיעה על סבלותם של בני ישראל וההשתתפות מרחוק בצערם אלא "נתן עיניו ולבו". כלומר: יצא מארמונו המפואר והשליו של פרעה, כדי לראות בעיניו ולחוש בגופו את סבלות אחיו המעונים, ולסייע להם במועל כאילו היה אחד מהם.

כידוע, אחד ממ"ח קנינים שהתורה נקנית בהם הוא "נושא בעול עם חברו" כדברי התנא (אבות פ"ו מ"ו). ויש להבין מה שייכות יש בין זה לזה, הרי לימוד התורה הוא "בין אדם למקום" ונושא בעול הוא "בין אדם לחברו", ובמה תועיל הנשיאה בעול לחזק ולהשלים את קנין התורה בלומדיה?! ביאורים שונים נאמרו בזה.

והנה בימים אלו כאשר "עת צרה היא ליעקב וממנה יוושע" בעז"ה. אפשר להבין ולהרגיש את הקשר ההדוק שיש בין שניהם, שהרי עם ישראל בארצו מוקף במליוני אויבים אכזריים שזוממים להשמיד וכו' רח"ל. שה בין שבעים זאבים. ו"לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם אזי חיים בלעוננו" וכו' וכבר ראינו ש"אם ה' לא ישמור עיר שוא שקד שומר". וכעת מצויים בגזירה נוראה שכל יום שומעים בשורות איוב משדה הקרב ומי יודע מה ילד יום (וכגון מה שכל בר-דעת שרואה את "טיפטופי" הטילים שיורים מצפון בשבועות האחרונים, תוהה לעצמו, שמא אין אלו אלא "תרגיל הסחה" והתשה של אויב אכזר, כדי להרגיל, להתיש ו"להרדים" את יכולת המוכנות הצבאית שלא תהיה על מיטבה, לקראת אותו יום שבו עלול לפתע, ח"ו, להופיע מצב ש"מצפון תפתח הרעה" בכל העוצמה. ה' ישמור ויציל).

על כן, אין לנו לעת כזו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים ולתפוס אומנות אבותינו בידניו בתורה ובתפלה. שכן דוקא כעת חובה כפולה ומכופלת עלינו להגביר חיילים לתורה ולהרבות בתפלה. כי אנו, בעולם התורה והישיבות, שידועים את האמת על כוחה העצום של התפלה ושהתורה מנא ומצלא, כפי שמפורש בתורה שבכתב ובתורה שבע"פ, דוקא עלינו מוטלת האחריות הגדולה לשאת בעול הצלת הכלל, אף שאנו המעט, כי רק בידנו יכולת ההגנה וההצלה, כאמור.

מעתה נבין שבזה השייכות בין מדת "נושא בעול עם חברו" ל"קנין התורה". שכן ככל שנרגיש את צרת הכלל ונישא בעולו, כך נתעצם יותר בלימוד התורה להצלתו. וככל שנתחזק ונתעצם יותר בלימוד התורה, כך תהיה התורה יותר קנין בנפשינו. [בבחינת "תורה שלמדתי באף היא שעמדה לי"].

וחובת הנשיאה בעול - שהיא להרגיש בצרתם ואת צערם של אחינו כל בית ישראל - כוללת גם את אלו הרחוקים. אלו שעדיין לא זכו בשמירת התורה והמצוות. וכפי שמצינו כך אצל משה רבינו במלחמת עמלק שהרים ידיו להשי"ת ושיתף עצמו בצערם של ישראל אף של אלו שפלטם הענן מחמת טומאתם. שהרי עמלק לא יכל להכנס בתוך תחום ענני הכבוד. וכיוון מלחמתו כנגד אלו שנפלטו. ואת צרתם של אלו נשא משה על לבו. ועל הצלתם הרים את ידיו להשי"ת.

ואם לא עכשיו אימתו? כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין מד): לעולם יקדים אדם תפלה לצרה. ובספר **בית אלוקים** (שער תפלה פרק יב) כתב **המבי"ט** שני טעמים מדוע יש להקדים תפלה לצרה עיי"ש. ובספר **כד הקמה** כתב **רבינו בחיי** ז"ל: המתפלל מגן לישראל מפני הצרות וכו' והתפלה היא שעמדה לנו בגלות ובזכותה אנתנו ניצולין מחרבו של עשיו. עיי"ש.

וכך בלימוד התורה, חזר והתריע הגאון **רבי דב לנדא** שליט"א כי לעת כזו צריכים רק ללמוד, וככל שיתרבו לומדי התורה וככל שהלומדים יוסיפו בלימוד התורה שלהם, כך תהיה יותר שמירה והגנה. ומכיון שכתוב בתורה (ויקרא יח-כח), "ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אותה" נמצא שלומדי התורה הם כמו "גלולות נגד הקאה" כלשונו, היינו, נגד "הקאת הארץ" את אלו שמטמאים אותה. וזוהי ה"נשיאה בעול" המשובחת ביותר.

יודוע מה שאמרו חז"ל (סנהדרין צט): שלימוד התורה מגן על כל העולם כולו. ואילו לא התורה אין קיום לעולם, ככתוב (ירמיהו לג-כה), "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת". א"כ עד כמה גדולה וכבידה האחריות לא להשאיר את העולם

להרגיש את כאב הזולת..

בשנת תר"צ, בבית מדרש ריק בצפון מזרח לונדון, ישבו הגה"צ **רבי אליהו אליעזר דסלר** זצ"ל וצעיר כבן שבע עשרה שנה ולמדו יחדיו גמרא. אותו תלמיד היה אחד מתלמידיו הפרטיים של הרב דסלר שלימד אותו גמרא בעיון.

לפתע נכנסה אשה, הביטה סביבה בבהלה ומיד נחפזה ורצה לארון הקודש אחזה בפרוכת ובכתה בקול. היא זעקה והתחננה בפני הקב"ה שיעשה נס ויציל את בעלה שהיה מוטל חולה אנוש בבית החולים.

כמובן לימודו של הרב דסלר עם תלמידו הופסק. אבל לאחר כמה דקות, התלמיד, שהגיב למקרה בתגובה 'אנגלית טיפוסית' של הרגשת מבוכה, הציע לרבו שאולי יש להמשיך בלימוד הסוגיא.

הסתכל עליו הרב דסלר בעינים מלאות דמעות ואמר: "היאך אתה יכול לחשוב על לימוד כשאתה רואה בן אדם שכוואב לו כל כך?" באותו רגע קיבל התלמיד שיעור ראשון מרבו גם בתורה של הלב...

הצעיר הזה המשיך להיות תלמידו של הרב דסלר, עד שנהפך להיות מתלמידו הקרובים ביותר והרגיש עצמו כמו בן. שמו של אותו תלמיד היה רבי אריה כרמל זצ"ל. זה שלימים הוציא לאור את כתבי רבו הרב דסלר בסדרת הספרים הידועה "מכתב מאליהו".

הלמות עמלים

פריקת סחורה ברחובה של עיר...

הגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל הגיע פעם לשיבת נשיאות "ועד הישיבות" אשר נמנה על חבריה. בפתח הבנין הסמוך עמד יהודי העמל לפרנסתו ופרק מעל רכבו גלילי נייר כבדים.

הוא פנה לתומו לרבי משה שמואל, שלא הכירו, וביקש ממנו שיעזור לו בפריקת הסחורה, וכך עמדו זה לצד זה הסוחר הירושלמי ורבי משה שמואל שפירא ראש ישיבת "באר יעקב" ופרקו ארגזי סחורה מכאן לשם בטבורה של ירושלים.

בעיצומה של מלאכת הפריקה, הבחין הסוחר בדמותו של הגאון **רבי שמואל הלוי וואזנר** זצ"ל שהגיע אף הוא להשתתף באסיפה של ועד הישיבות. הוא ביקש מרבי משה שמואל שימתין מספר רגעים עם גלילי הנייר כי ברצונו לבקש ברכה מהרב וואזנר להחלמת בתו החולה. כמובן שרבי משה שמואל נענה לבקשתו. ומששב הלה, התענין אצלו רבי משה שמואל לשם הילדה וגם הוא בירכה.

והנה באותו לילה נזדמן הסוחר לחתונה, ובשיאה של השמחה לקול צלילי השיר "ימים על ימי מלך"... רואה כי הקהל מקבל בכבוד גדול את לא אחר מאשר אותו יהודי שעזר לו לפרוק את סחורתו...

כשהוא אדום מבושה רץ הסוחר להתנצל בפני רבי משה שמואל ולבקש סליחתו על שהעז להשתמש בשרותיו, אך רבי משה שמואל ביטל את התנצלותו ורק חזר וברך שוב ושוב את בתו להחלמה מהירה.

הלמות עמלים

"לשפוך בפניכם את דאגותי החנוקות..."

כאשר ישב פעם הגאון **רבי אליהו חזן** זצ"ל שבעה, הגיע לניחום אבלים ידידו הגאון **רבי אשר כצמן** זצ"ל. פתח רבי אליהו את לבו ואמר לרבי אשר:

"**אני** חייב לשפוך את הכאב שלי באוזני ידיד נאמן. אנשים חושבים מה חסר לי.... אני צוחק ומשמח תמיד את כולם. ברור שאני מתנהג כך, כי אני לא אוהב דמעות... תורה אפשר לקנות רק בשמחה! זאת למדתי מהרבי שלי **רבי ברוך בער לייבוביץ** זצ"ל. אבל בעומק הלב מונח ה"קול נהי" ה"איך שודדנו". ואז מנה רבי אליהו את שמות כל קרוביו שנכחדו בשואה הנוראה, או אלו שמתו על פניו. "אני חייב לשפוך בפניכם את כל דמעותי החנוקות". סיים רבי אליהו.

גאון התורה

המשך – נושא בעול עם חברו

“איני חדל להתפלל להצלחתך...”

ראש ישיבה שהיה בעבר תלמידו של הגאון **רבי חיים פנחס שיינברג** זצ"ל, נכנס אליו וביקש ממנו ברכה עבור תלמידו שלו. שאל אותו רבי חיים פנחס לשם אמו של התלמיד והלה השיב כי אינו יודע...

פנה אליו רבי חיים פנחס בתביעה מהולה בתמיהה: "כיצד יתכן הדבר והלא אני יודע את שמך ושם אמך!" תוך שהוא מוסיף ומפרט: "הלא לפני כשבוע-עשרה שנה פנית אלי לבקש ברכה, ומאז איני חדל מלהתפלל להצלחתך".

מתוך מאמר

לחוש את הכאב...

בבני ברק התגורר יהודי מבוגר וגלמוד. אותו אדם לקה בפצעים גדולים ומוגלתיים במשך תקופה והיה צריך לחבוש לו את הפצעים עם משחות וכו' מדי יום ביומו, ומכיון שהיה גלמוד וחי בודד, לא היה מי שיחבוש לו.

שמע על כך הגאון **רבי גרשון אדלשטיין** זצ"ל ונטל על עצמו את המשימה הזו, למרות עומס טירדותיו עם תלמידיו בישיבה, היה עולה כל יום שלוש קומות לדירתו של אותו גלמוד כדי לחבוש לו את פצעיו.

כשאמרו לרבי גרשון שאין זה מתאים שראש הישיבה יבוא כל יום לחבוש, ואפשר דרך קופת חולים לקרוא לאח שיבוא. השיב: "לאח מקופ"ח יש עוד כתובות לטפל בהם והוא ממנה, ויתכן שלא יחבוש מספיק בעדינות ויכאב לו, ולכן עדיף שאני יבוא ויחבוש".

ללא תורה. זו הסיבה ש"שה פזורה לישראל". ישראל מפוזר בארבע רוחות העולם כדברי חז"ל (תענית ג:) עה"פ "כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם נאום ה'" (זכריה ב-י) שכמו שא"א לעולם ללא רוחות כך אי אפשר ללא ישראל. ופירש רש"י שם: "שאינן העולם מתקיים אלא בשביל ישראל וכו' עיי"ש.

וביאר החפץ חיים מדוע מחוייב המציאות שעם ישראל יהיו פזורים ומפוזרים בארבע קצוות תבל? מכיון שהעולם עגול נמצא שאין היום והלילה שוין. ישנה מדינה ששם יום, וישנה מדינה שבשעה זו ירד הלילה, וכדי שלא יהיה מצב שהעולם ישר ללא תורה כשהכל ינומו את שנתם, לכן פיזר הקב"ה את ישראל בכל ד' רוחות העולם כדי שבכל מקום בעולם ובכל זמן יהיה תמיד מי שיחזיק את העולם בלימוד התורה.

מיצות תוכחה

“תוכחה לא בכח ובחוזק יד...”

כ"ק האדמו"ר מקלויזנבורג – רבי יקותיאל יהודה הלברשטאם זצ"ל היה רגיל לומר: החכם מכל אדם מונה מעלות התורה: דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום" (משלי ג-יז). כלומר: לא רק התורה עצמה כל כולה מתיקת ונועם, אלא גם האמצעים והדרכים המוליכים אליה צריך שיהיה "דרכי נועם".

וכדוגמא לכך סיפר האדמו"ר את המעשה הבא: ביומיו של **כ"ק האדמו"ר רבי מאיר מפרימישלאן** זצ"ל, פנה אליו אחד ממזיהרי שבת בעיר לבוב שיבוא לעזרתו, באשר נמצאים שם רוכלים יהודים המזלזלים בשמירת השבת וממשיכים למכור בשוק אחרי כניסת השבת, רח"ל. עסקן זה נהג לצאת ולגעור בהם ולהפריע להם ממעשיהם בכח ובחוזק יד...

אמר לו רבי מאיר: עכשיו שהסט"א מגתבר והולך, אין להתגרות בהם במלחמה גלויה ובחוזק יד, כי עוד עלול מעשה שטן להצליח, ויצמח מזה חילול ה' ח"ו. אלא כשתצא להצילם מן החטא, תוכיחם בניחותא ותדבר אליהם טובות, וקודם לכן תתפלל לרבוננו של עולם ותאמר: "הריני הולך לעשות פעולה לכבודך ית"ש, אנא הצליחני שאעשה דבר המועיל ומתקיים...".

לפי האש

מקדים תוכחה לרפואה...

יום אחד נזקק הגאון **רבי יהודה צדקה** זצ"ל לטיפול רפואי בשיניו. הלך, איפוא, אצל רופא השיניים, שהיה מוכר לו כאדם שומר מצוות, עם זאת ידע בו, שהוא בושש לבוא בבוקר אל בית הכנסת ומתפלל בשעה מאוחרת.

כאשר התיישב במרפאה על הכסא כדי שיטפל בשיניו, פנה אליו הרופא - איש יודע ספר - שישמיע באוזניו איזו פרפרת מחידושי תורתו. אולם רבי יהודה ניצל את ההזדמנות ובמקום להשמיע אמרי שפר מענינים, בחר להשמיע לרופא דברי תוכחה על שמזלזל בזמני התפלה כפי שקבעו חז"ל.

לשאלתו של הרב צדקה, באיזו שעה התפלל היום, ענה הרופא שהתפלל שחרית בשעה שמונה. "אם כן" - המשיך והקשה לו: "הלא אינך יכול לומר הלל"!! נדהם הרופא ותמה: "וכי אדם שאינו מתפלל בהשכמה נפסל בכך לאמירת הלל"!!

הסביר לו הרב צדקה: "בהלל פותחים אנו "הללויה הללו עבדי השם", כלום ראית מימך עבד בשר ודם, שאינו מעורר את השחר ו"משכים" לעבודת אדוניו רק בשעה שמינית?!".

וזאת ליהודה

מיצוה להוכיח את הזולת [בדרכי נועם] על כל עוול ולתקן כל דבר הנעשה שלא כהוגן!

נלמד מהפסוק: "זהנה שני אנשים עברים ניצים ויאמר לרשע למה תכה רעך" (פרק ב-יג)

לומדים אנו מכאן – כותב החתם סופר – מדתו של משה רבינו שלא יכל להביט ולראות עוול ולכן הוכיח את הרשע ואמר לו "למה תכה רעך". ולא רק עוול הנעשה בישראל לא יכל לסבול, אלא אף את בנות יתרו הציל מיד הרועים שגירשו.

כתב המאירי (ערובין קא): כשרים שבדור וחכמיהם, ראוי להם להוכיח בני דורם כדי לשומרם מן העבירות. וכשהם מנהיגים אותם על דרך זה, נאמר עליהם שהם מגינים עליהם מפני הפורעניות.

וביאר בספר **תולדות יעקב יוסף**, כי בכך נעוץ ההבדל בין נביאי האמת לנביאי השקר. כי בעוד נביאי האמת מופיעים עפ"י רוב כמוכיחים בשער, ומתריעים על פגעים וחסרונות כדי שיתקנו הבריות עצמם. מופיעים נביאי השקר כמרוממים את העם במתק שפתם ואינם רואים בעם כל חסרון. הכל כשורה ואינם צריכים לתקן דבר...

ואולם דוקא נביאי האמת המוכיחים, הם המה אוהבי העם האמיתיים, שחפצים בתקנת העם. ולא כבעלם הרשע שהרבה בתשבחות לישראל מתוך כוונה לשדל את ישראל שאין להם מה לתקן ואין עליהם לשאוף לעלות בסולם המעלות כי הם מושלמים...

ואמנם צריכה להיות התוכחה בנעימות באופן שיתקבלו הדברים על הלב. והיה **החפץ חיים** ממשיך את האדם החפץ להוכיח את חברו לתקן דרכיו, לאותו חנוני שרוצה למכור סחורתו. כלום יעלה על הדעת שיכעס על הלקוח אם הוא בררן או עומד על המקח? הלא מוכן הוא להעביר על מדותיו ולשדל בסבלנות את הקונה, כדי להרויח את לחמו.

כן הדבר בתוכחה, עליו להוכיח את זולתו ולשדלו בדברים רכים, ולנסות שוב ושוב אם אינו שומע בפעם הראשונה, עד שלבסוף יתקבלו הדברים על לבו.

נוסיף שככל שיהיה המוכיח שלם באותו הענין שעליו הוא מוכיח את זולתו, ושהוא עצמו יהיה מזוהה לגמרי עם הדברים שאומר, כך אכן יתקבלו דבריו על לב זולתו. וכפי שמצינו גם אצל יעקב אבינו שדברי תוכחתו לרועים שישלימו עבודת היום נתקבלה יפה בלבם. ומדוע? משום שהוא עצמו היה שלם ומזוהה ביותר עם מה שאמר, כפי שהראה נאמנותו המוחלטת בעבודתו אצל לבו.

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

זה לעומת זה / סיפור עשרים למבצע הסיפורים

בדיוק. כאשר התקרב התור נוכחתי לדעת שהתור נקבע בשעת ערב מוקדמת של אחד מימי חנוכה. הוי אומר: עלי לבחור בין הדלקת נרות בזמן לבין הביקור אצל הרופא. שניהם יחדיו - בלתי אפשרי. מכיון שהעניין היה דחוף, החלטתי בלית ברירה שבאותו ערב אדליק את הנרות מאוחר יותר".

"ד"ר יעקבסון קיבל חולים בבית חולים 'שערי צדק' בירושלים. כאשר הגעתי לשם קיבלה אותי המזכירה בפנים נפולות מעט. 'אני נורא מצטערת' אמרה 'ניסינו להשיג אותך ולהודיע על דחיית התור, אבל לא הצלחנו להשיג אותך - אני מצטערת אבל הרופא לא יוכל לקבל אותך הערב...' היא צדקה לגמרי שלא הצליחו להשיג אותי, כי בימים-ההם עדיין לא היה מותקן קו טלפון בבית שלי! (לפעמים ארד זמן ניכר עד שחברת התקשורת הגיעה להתקין טלפון בבית הלקוח. ועל מכשיר נייד? מי בכלל שמע אז על המצאה כזו!) בלית ברירה קבעה לי תור לזמן אחר".

"כאשר הגעתי לתור החדש שנקבע התבררה לי הטעות הגדולה - וכאן בעצם מתחיל הסיפור: ד"ר יעקבסון אכן ביקש לבטל את כל התורים באותו ערב, וכך אכן נעשה עם המוזמנים - מלבד אותי שלא הצליחו להשיג בטלפון".

"אמר לי ד"ר יעקבסון: באותו ערב אכן הגעתי למרפאה כדי לטפל בך. המזכירה לא ראתה אותי ודיווחה לך בטעות שהמפגש בוטל. היא הרי התבקשה לבטל את המוזמנים, אז הייתה בטוחה שאני לא נמצא. אבל אני כן הגעתי מכיוון שידעתי שאתה אמור להגיע שחרי לא הודיעו לך על ביטול - ואם אתה מגיע גם אני חייב להגיע!"

עד כאן מה שסיפר לי השכן.

* * *

הבנתם? כל התורים באותו ליל-חנוכה בוטלו. וד"ר יעקבסון הגיע רק כדי לפגוש את הפצינט דן. גם ד"ר יעקבסון רצה מאוד להדליק נרות חנוכה בזמן, אך הוא ידע שיותר חשוב מכך זה לעמוד בדיבורו ולא לגרום עגמת נפש לחולה שממתין לו!

וכאשר אני משווה את שני הסיפורים שסיפרתי, קופצות לי המילים "מי כעמך ישראל!"

בשנה שעברה נזקקתי לרופא-עיניים. כנראה שלא רבים הם רופאי העיניים, שכן היה עלי להמתין לתור שלי במשך שבועות מספר.

בבוקרו של היום המיועד, השכמתי קום ויצאתי לדרך. מיקום המרפאה בקצה השני של העיר, והדרך לשם ארוכה.

הגעתי למקום ואז נודע לי: מזה מספר שבועות שהרופא הפסיק לקבל חולים במרפאה זו. הוא עבר למרפאה אחרת, אך לא ראה צורך ליידע בעובדה הקטנה הזו את המטופלים המוזמנים לכאן...

נסעתי לחינם.

ובנוסף: גם הפסדתי את התור שלי!

נאלצתי לקבוע תור חדש, בזמן אחר - ובלית ברירה אצל אותו רופא...

* * *

ויהי היום. התור שלי הגיע. כאשר נכנסתי לרופא סיפרתי לו שבעצם הייתי מוזמן כבר למרפאה הקודמת. ציפיתי ממנו לאיזו שהיא התנצלות על ההתנהלות מצדו - וליתר דיוק על חוסר ההתנהלות מצדו!

אך התאכזבתי. שום התנצלות. שום לקיחת אחריות. ואפילו זלזול: 'המרפאה כאן יותר קרובה לבית שלך!' - הרגיע אותי. כלומר: אל תתלונן. אפילו הרווחת ממה שקרה.

אויפס. שכחתי לציין פרט חשוב: הרופא אינו מצאצאי יצחק אבינו, אלא רק מצאצאי אברהם אבינו - וד"ל.

* * *

בדיוק באותה תקופה הלך לעולמו רופא אחר - להבדיל. ד"ר זאב יעקבסון זצ"ל, מומחה 'גסטרו' בעל שם, ולפני הכל: בן-תורה, ירא-שמים המדקדק בקלה כבחמורה.

עם פטירתו של אדם, נזכרות הבריות במעשיו הטובים, אז מספר לי שכן שלי סיפור שהיה איתו באופן אישי - קרוב לארבעים שנה קודם לכן:

"קבעתי תור אצל ד"ר יעקבסון, והתור נקבע ביום מסוים בחודש דצמבר [למניינם]. לא בדקתי בלוח-שנה מתי זה יוצא

הזוכה העשרים: משפחת אופיר רמת בית שמש ג'

הזוכה השבוע, הזוכה התשעה עשר במבצע פרסים לעידוד וטיפוח מדות טובות. כל שעליכם לעשות: לכתוב סיפור מעניין ולא שייגרתי על מדות טובות שאירע אצלכם או אצל מכרכם, בתנאי שהסיפור עדיין לא פורסם בספר או בכתבי עת, ולשולחו לפי כתובת המכון: "מכון אהבת אמת" רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242410 או פקס: 077-7671812 או אימייל: haemesemes@gmail.com

סיפורים נוספים שיבחרו, יפורסמו במדור זה ויזכו את שולחיהם בסך 100 ש"ח(!)

הסיפורים שיתקבלו יטופלו רק בתנאים הבאים:

- 1) אורך הסיפור בין 200-500 מילים (בעברית), בכתב יד ברור וקריא. (עדיף מודפס במחשב).
- 2) על השולח לרשום שמו, כתובתו המדויקת ומס' טלפון.
- 3) למכון שמורה הזכות, לפרסם את כל הסיפורים שישלחו, והרי הם רכוש המכון, (מלבד בהוראה אחרת מהשולח) ורק 20 סיפורים יזכו לפרס.
- 4) למכון אהבת אמת שמורה הזכות, לערוך ולעבד את הסיפור לפי מדת הצורך.
- 5) למותר לציין כי על שולח סיפור האחריות לבדוק שהסיפור לא פורסם בספר או בכתב עת ואין עליו "זכויות יוצרים".

אנו שמחים לבשר על הארכת מבצע הסיפורים מעבר לעשרים סיפורים (!!!)

מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך - וגם חייך אליו

גיליון מס' 545 פרשת שמות
תשפ"ד שנה שתיים עשרה

גליון זה יוצא
לזכות ולרפואת
יצחק נח בן תהילה צפורה
לרפו"ש בתושח"י
תנצב"ה

דברי שי"ה

ממזן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

בבעלי אסופות - במצות חינוך

שאינן קטן מניח תפילין אפילו יודע לשמור גופו, והפרי מגדים הקשה על זה ממה שאמרו (סוכה מ"ב א') קטן יהודע לשמור תפילין לוקח לו תפילין, ומה ענין אביו לכאן, הרי כבר גדול הוא, ומה ענין חינוך בגדול, ועיין ביאור הלכה (סוף סי' ל"ז) שהקשה דכבר ברך ברוך שפטרני ונפטר מחינוך, אבל י"ל דבאמת גם בגדול איכא מצות חינוך על אביו בדברים שאין יכול לעשות בעצמו, ואמנם כשנעשה בר מצוה מברך אביו שפטרני מעונשו של זה עיין מגן אברהם (סי' רכ"ה סק"ה) והיינו משום שאין אביו נענש על מה שאין הבן מתנהג כראוי כיון שהוא בר דעת בעצמו ועל דעת עצמו הוא עושה, אך מ"מ מה שאין ביד הבן לעשות י"ל שחייבו רבנן לאביו לעשות לו, ולפי"ז כ' ליישב איך מחנכים קטן שיגדיל באמצע ספיה"ע, הרי לא משלים המצוה בקטנותו, דבאמת בזה הקטן מחויב גם להשלים עמו המצוה שהתחיל לחנכו. (אוצרות של חינוך)

חיוב הסבא בחינוך נכדיו

נשאל רבינו, האם מוטל על הסבא לחנך את נכדיו מדין בני בניו הרי הם כבנים, והעירו בשבט"ת מהרש"ם (ח"ח סימן ל"ג) דן אם הסבא יכול לברך ברכת ברוך שפטרני בבר מצוה של נכדו, והשיב רבינו, מצוה על הסבא ללמוד תורה עם בניו ובני בניו, וזו הלכה מפורשת בשולחן ערוך י"ד הלכות מלמדים (סימן רס"ה ס"ג) כשם שמצוה ללמד את בנו כך מצוה ללמד את בן בנו שנאמר והודעתם לבניך ולבני בניך אלא שמצוה להקדים בנו לבן בנו, אמנם דין זה אמור במצות תלמוד תורה, ואאמרו"ר הקה"י זצ"ל סבר דמצוה זו היא לעולם והיה לומד עמי עד פטירתו, ועדיין לא שמענו לענין דין חינוך בשאר המצוות אבל עדיין גם לא מצאנו הפוך. (שם).

והשיב רבינו דיתכן דאף אם בחיוב חינוך הפרטי לא חייב הסבא [בפרט לרש"י שאין חיוב באינו מצוי אצלו], אבל בחינוך הכללי גם אבי האב חייב, וכפשוטה דקרא כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ובני ביתו אחריו והיינו שיהא המשך לושמרו דרך ה', גם בני ביתו אחריו, דזה מצות חינוך מה"ת, ורק בחנוך הפרטי שהוא מתקנתא דרבנן בזה י"ל דרק האב חייב. (שם עמוד תשצ"ג סכ"ו), וכתב רבינו, עיקר החינוך מה"ת שנא' למען אשר יצוה וגו' אבל פרטי המצוות הוא דרבנן (שם סכ"ו).

סדר חינוך הבנים בתלמוד תורה

אמר לי רבינו זצ"ל קטן יהודע לדבר מתחיל חיוב חינוך ללמוד עמו כדאי' בסוכה (מ"ב א'), ובשו"ע י"ד הלכות תלמוד תורה (סימן רמ"ה ס"ה) כ' הרמ"א, מאימתי מתחיל ללמד לבנו, משיתחיל לדבר מתחיל ללמוד תורה צוה לנו וגו' (דברים לג, ד), ופסוק ראשון מפרשת שמע (דברים ו, ד), ואח"כ מלמדו מעט מעט, עד שיהיה כבן ששה או כבן שבעה, ואז מולידו אצל מלמדי תינוקות. ואמר דמתחילה יש חיוב ללמוד עמו א - ב ואח"כ נקודות וטעמים, וכל זה בכלל מצות ת"ת, וראוי לברך עמו על זה בברכה"ת, ושילמד בגוף נקי וידיים נקיות [ואמר דאין ללמוד זה בט"ב כדן ת"ת], ואח"כ יש ללמוד עמו תנ"ך משניות ושי"ס, ואמר שעם בן א' גמר כל השי"ס לפני הבר מצוה, ועם כולם למד ששה סדרי משנה לפני הבר מצוה וחלק מהשי"ס, ואמר שהבחינות שהיה עושה להם זה חלק מהחיוב ללמוד עמהם כי מסייע ללימוד, ואמנם אמר שא"א מלימוד זה לדעת היטב אבל מועיל שיהיה להם מושגים בלימוד מה זה בורר ומה זה ברירה מה זה מגיס בהורא ומה זה מגיס השבת, העיקר שהענינים לא יהיו להם זרים, וגם ידעו היכן יש לחפש כל דבר. וחיוב זה ללמוד עמהם אין לו שיעור.

מדור זה נכתב לעילוי נשמת

אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסבור זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אונגל זצ"ל תנצב"ה

עורך: יצחק גולדשטוק

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☒ 053-3145900

במצות חינוך הכללית עוד לפני הגיעו לגיל חינוך

כתב רבינו בענין גיל חינוך, וז"ל, כ' המשנ"ב (סי' רט"ו סקט"ז) בשם הפמ"ג דקטן שלא הגיע לחינוך שמברך ברכת האכילה וכדומה שאין לענות עליו אמן, ומשמע שאסור לענות עליו אמן כמש"כ המשנ"ב (שם סקט"א) דהוי כברכה לבטלה ושאלוני הרי העולם אין נוהגין כן שמברכין עם תינוק ברכה ועונין אחריו אמן, והשבת"י שיש ב' מיני חינוך א' חינוך פרטי וא' חינוך כללי החינוך פרטי הוא כשהגיע הקטן לזמנים המנויים בסוכה (מ"ב א') ואז הקטן מחוייב מדרבנן בכל החיובים כגדול כתו' ברכות (מ"ח א') מלבד המצוה שיש על אביו לחנכו שע"ז מברך בבר מצוה ברוך שפטרני מעונשו אבל יש עוד חיוב כללי על אביו לחנכו וללמדו לפני שהגיע לחינוך כדי שידע איך לקיים המצוה לכשיגיע לחינוך וגדולה מזו מצינו בנזיר (כ"ט ב') שיש מצוה לחנכו בנזירות אע"פ שאין ראוי לנזור כמ"ש בנדרים (ט' א') כדי שידע איך להתנהג אם עודר בנזירות ולזה יש לאביו ללמדו ולהרגילו בכל דבר מצוה שידע מזה וזה אין לו קצבה ואין חייב לחנכו בכל פעם ואם אין לו פנאי אין חייב עתה בזה אלא שבכללות ידאג שהנער יעשה המצוות וידע איך לעשותם ויעשה עמו כמה פעמים ולפי"ז מה שאנו עונים אמן אחר התינוק הוא להרגיל הקטן וללמדו שצריך לענות אמן על ברכה ומש"כ הפמ"ג שאין לענות אמן על ברכותיו זהו כשאין הקטן שומע האמן ואין בזה משום חינוך, (אגרות וכתבים דרך אמונה סי' ק"ג, ועי' דעת נוטה ח"ב עמוד שי"ט).

חינוך קטנים בברכת ענט"י וציצית וספיה"ע

נשאל רבינו זצ"ל, האם יש להקפיד ולא ליטול ידים בברכה לקטנים שאינם אוכלים כשיעור הראוי לברכה, דבגדול בכה"ג פטור מברכה כמבואר בשו"ע (סי' קנ"ה סעיף כ"ג), והשיב, משום חינוך יכולים לברך כיון שדרך אכילתם בכך, (תשובה בס' הקטן והלכותיו עמוד י"ט אות א'). וכמו כן כתב רבינו דהמנהג לברך עם קטן על ציצית אף שאין בה שיעור הראוי לברכה משום חינוך (שם עמוד כ' סי"ב וביאר בתשובה בדעת נוטה ח"ב סי' תר"א דהיינו מדין חינוך הכללי), וכן לענין ספיה"ע יש לחנכו משידוע לדבר אף שאינו מבין דחינוך הכללי להתרגל יש גם בזה, (מועדי הגר"ח סי' קנ"ז קנ"ח).

חינוך הוא בהגיע הקטן לדעת שיבין איך עושים המצוה

נשאל רבינו זצ"ל, דבמשנה בחגיגה (ב' א') אי' דלבי"ש קטן היכול לרכב על כתפי אביו חייב בראיה, והיינו משום חנוך כמפורש שם בגמ', והנה תינוק שכזה עדיין לא מבין כלום, ולא יודע שהיום רגל, ולא שזה עזרה, ואמאי חייב בקטן כזה שאין בו דעת לחנכו, וגם לבי"ה דבעינן קטן שהולך ואוחז באביו עדיין אינו מבין כלום ענין המצוה, וכן קשה בדברי הרמב"ם דקטן שידוע לאכול כזית פת צריך לחנכו במצוה ומפורש בסוכה (מ"ב ב') שהוא עדיין אינו מבין ומבחין בין צרור לאגוז, ובודאי שאינו מבין שיש כאן מצוה, והשיב רבינו זצ"ל, א"צ להבין, רק לדעת שזה צריך לעשות, ונשאל ממש"כ הפמ"ג (פתיחה כוללת ח"ב אות י') דחנוך קטן במצות בעינן שיהא בר הבנה שיש לפניו מעשה מצוה, והשיב, ההבנה שזה צריך לעשות מקרי שידוע מצוה. (שם תשובה י"א ב').

חובת חינוך עד איזה גיל

נשאל רבינו זצ"ל, עד איזה גיל של הבן מחוייב האב לחנכו, האם החיוב נפקע כשנעשה בר מצוה, והשיב, כבר כתבתי בזה בחיבור על מסכת תפילין (פרק ד' ד"ה וקטנים) דבאמת גם בגדול יש מצות חינוך על אביו בדברים שאין יכול לעשות בעצמו, כגון ליקח טלית ותפילין שאין בידו לקנות ביום שהגדיל מיד ובה אמרנו ליישב מה שכתב בעל העיטור, הובא להלכה ברמ"א (א"ח"ח סוף סי' ל"ז)

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה - 1586

קהילות 073-2757000 שלוחה - 4310

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצ"ל!

מזרז שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - השבועות הבאים בעזה"י:

המושך רבני ישיבת לונז'א בפתח תקוה

פרשת וארא - האון רבי משה עוזר (ובנו הג"ד אליעזר) | פרשת בא - המשיגה האון רבי אבא גרוסברד

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

מרן רה"י הגרא"מ שך זצ"ל (ט"ז חשוון תשס"ב)

מרנן הסטייפלער והרב שך זכר צדיקים לברכה

ברכת הסנדק

כאשר נולד בנו הצעיר של רבינו, רבי יצחק שאול שליט"א, כיבד רבינו את הרב שך בסנדקאות. לימים כאשר גדל הילד והיה לאיש, בא בברית הנישואין, ולא נפקד בזרע של קיימא. רבינו שלח את בנו שייך לרב שך, היות והיה סנדק שלו יש לו לברך אותו שייפקד. ואכן הוא בירך וכעבור תקופה קצרה רעייתו נפקדה בפרי בטן.

שינויי נוסחאות ברמב"ם

רבינו היה משתדל להביא בכל ספריו מדברי רבו שבספרי אבי עזרי. ולפעמים היה אף מעיר בדבריו.

פעם עיין רבינו ב"ליקוט שינויי נוסחאות" שברמב"ם מהדורת ר' שבתאי פרנקל, ולפתע אמר: הנה כעת נתייבשה לי קושיא חמורה, אבל זו לא קושיא שלי אלא של הרב שך בספרו אבי עזרי, ועל פי גירסא אחת ב'שינויי נוסחאות' קושיא מעיקרא ליתא.

והוסיף ואמר שהרב שך לא היה ניחא ליה מהשינויי נוסחאות שהכניסו ברמב"ם, אבל מסתבר שלנוסחא כזו אפילו הרב שך היה שמח..

'מגיע לו'

באחד הימים ניגש הרב שך אל רבינו וביקש ממנו שיעתיק לו את ההערות שכתב מרן החזון איש על גליונות הספר 'אבי עזרי'.

רבינו אכן הלך בהזדמנות הקרובה וביקש מהחזון איש רשות להעתיק את הגליונות. תיכף אמר לו החזון איש, "תעתיק לו את הכל, ואפילו אם יקח לו הרבה זמן, מגיע לו!!!" (מריב גדליהו הוניגסברג)

הרב שך בשנותיו האחרונות.

בימינו נראה נאמנו ר' יחזקאל אסחייק, ובשמאלו ר' חנניה צ'ולק

'חד מבני הישיבה'

סיפר רבינו שדרכו של רבו הרב שך להזכיר בשיעורים הרבה מרביתו הגדולים, דודו הגדול מרן רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל בעל אבן האזל, וממרן הגאון ר"ז הלוי מבריסק זצ"ל. אירע פעם, ומסר שיעור שם מחידושי רבי איסר זלמן, מבלי להוסיף על דבריו כלום.

פעם אחת, חידש הרב שך בענין 'מתעסק', ורבינו כבחור צעיר העיר לו הערה על הדברים. דבריו מצאו חן בעיני הרב שך, והוא רשם את הדברים בספרו (אבי עזרי, הלכות איסורי ביאה) בשם "חד מבני הישיבה". ראה גם בשיח השדה חלק ג' מסכת כריתות י"ט ב'.

דין לדרמן כדין ישיבה

סיפר בעל המעשה: הוצע לי לשמש כשליח ציבור בבית הכנסת 'לדרמן' בימים הנוראים, התלבטתי אם להסכים, היות ודעתו של מורי ורבי מרן הרב שך היתה שכן תורה צריך להתפלל בימים נוראים במנין של "ישיבה", ולא בבית הכנסת אזורי. עליתי להיוועץ בדעתו.

מיד כאשר שמע הרב שך את השאלה, הוא השיב לי: "לדרמן? הרי ר' חיים מתפלל שם, יש למקום ההוא דין כמו ישיבה..."

הרב שך עם רבינו בכינוס ציבורי. בשמאל נראה ר' שמואל אפשטיין ז"ל

עיצה מול סנדק שאינו הגון

היה מרגליה בפומיה דרבינו פעמים רבות לחזור על העיצה שנתן הרב שך בברית מילה.

והענין, שפעמים רבות היו באים לרבינו בשאלה שנולד בשעה טובה בן זכר, ומפני הכבוד צריכים לכבד בסנדקאות סבא או אבא שאינו ירא שמים או שאינו שומר מצוות כדן, ואי אפשר לפגוע בו ולתת הסנדקאות לאדם אחר. והיה אומר משמו של הרב שך שיבקשו מאדם נוסף ירא שמים שיעמוד בצד התינוק, והוא יסייע לסנדק שהתינוק לא יפול וכדו' ויגביה קצת התינוק מן הצד, וממילא יוצא שההוא סנדק ולא מי שיושב על הכסא.

'אלעזר מנחם מן'

אחרי הסתלקותו של הרב שך התבטא רבינו:

הנה יש טעות אצל הרבה אנשים, שחושבים שאם קוראים לתינוק על שמו של צדיק, יש מזה תועלת לצדיק, וזה לא נכון, כי אמנם יש בזה מזכרת לנפטר אבל אינו מביא לו תועלת. אבל - יש בזה טובה לרך הנולד שהוא זוכה להיות קרוי על שם הצדיק.

וחבל שיש הרבה שקוראים רק אלעזר מנחם בלי שמו השלישי 'מן', כי אינו שם נאה להם, ואם כן ממילא כבר חסר קצת בשם של הצדיק.

מרן הרב שך (משמאל) משוחח עם רבינו

קריאת שמע בלא ציצית

פעם שהה הרב שך בבית החולים, ורבינו הגיע לבקרו.

שאל אותו הרב שך: כתוב בגמרא כל הקורא קריאת שמע בלא תפילין, כאילו מעיד עדות שקר בעצמו. ומה הדין מי שקורא קריאת שמע בלא שיש על גופו ציצית?

ושתק רבינו מפני כבודו ואמר שאינו יודע. ולכשיצא אמר, בטח התכוין שאענה את דברי התוספות בברכות ("יד ב' ד"ה ומנח) שבטלית לא שייך דבר זה, כי כל החיוב ציצית מתחיל כשיש לו בגד עם ד' כנפות. ועין משנה ברורה (סימן כ"ד סק"ג) שכתב כן גם על טלית, אך אינו מעיקר הדין, אלא רק על פי קבלה.

במסירת השיעורים בישיבה

רבינו שמע שיעורים על מסכת כתובות מפיו של מרן הגרא"מ שך זצ"ל, וסך כל התקופה ששמע שיעורים ממנו היה כשנה וחצי, והיה רגיל לתאר כי התלמידים אהבו את שיעוריו שהיו מלאי חיות וריחת דאורייתא, ונמשכו אחריו מאוד. לעומת רבנים אחרים בישיבה, הרב שך היה מאפשר לשאול בשיעור והבחורים נהנו מכך.

אירע פעם אחד התלמידים שאל קושיא חזקה במהלך השיעור, והרב שך הודה מיד כי השאלה חזקה וצודקת, ובמילא הוא חוזר בו ממה שאמר, והפסיק את השיעור, וטרח לומר באוזני הבחורים כי הוא טעה בדבריו, וכי הצדק עם הבחור שהפריך את דבריו.

רבינו, שהיה אז בחור צעיר התפעל מהנהגתו זו, וסיפר בשעתו את הדברים באוזני דודו מרן החזון איש, אשר שיבח מאוד את מעלת ה"אמת" של הרב שך. דרכו של הרב שך לא היתה אז סוגה בשושנים, ההצלחה היתה לו לרועץ. חלק מצוות הנהלת הישיבה חששו מהצלחתו, והרב שך נתבקש לעבור למקום אחר. אלא שכאשר נודע הדבר לבחורים הם רתחו מאוד והעבירו מכתב בין תלמידי הישיבה בו נרשם כי אם לא יחזירו את הרב שך לישיבה, נעזוב כלולנו את הישיבה!!! בין הבחורים החותמים היה גם רבינו.

הנהלת הישיבה שחששה מאוד, שיגרה שליח דחוף אל מרן החזון איש להתייעץ איתו מה לעשות, ותשובתו היתה, שאין להם מה לדאוג אף בחור לא יעזוב את הישיבה, וכך אכן היה...